

Національна академія наук України
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього»

Серія «**Проблеми регіонального розвитку**»
Головний редактор д.е.н., проф. В.С. Кравців

ISBN 978-966-02-4252-4

І.З. Сторонянська
А.О. Вікнянська

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З
ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ**

Монографія

Львів – 2014

УДК 336: 369.06
ББК 65.272
С-82

Сторонянська І.З., Вікнянська А.О.

Фінансовий механізм соціального страхування з тимчасової втрати працездатності : монографія. – Львів : ДУ «ІРД імені М.І. Долішнього НАН України», 2014. – 192 с. (Сер. «Проблеми регіонального розвитку»)

Монографію присвячено поглибленню теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України. Досліджено етапи розвитку соціального страхування. Сформульовано поняття “фінансовий механізм соціального страхування з тимчасової втрати працездатності”, виокремлено його складові елементи, функції та принципи. Побудована загальна схема складових фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Визначено вплив соціально-економічних факторів на функціонування Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Досліджено тенденції формування та динаміка використання фінансових ресурсів Фонду в Україні та на регіональному рівні. Запропонована концепція вдосконалення та розроблені стратегічні напрями підвищення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні. Представлений новий підхід до формування інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні. Призначена для науковців, економістів, керівників та практичних працівників, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів економічного профілю.

Рецензенти:

професор кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету, доктор економічних наук, професор **В.Б. Тропіна**

головний науковий співробітник відділу демографічного моделювання та прогнозування Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, доктор наук державного управління, старший науковий співробітник **Н.О. Рингач**

ISBN 978-966-02-7503-4

*Рекомендовано до друку вченою радою
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»
(протокол №10 від 25 грудня 2014 року)*

УДК 336: 369.06
ББК 65.272

ISBN 978-966-02-7503-4

© Сторонянська І.З., Вікнянська А.О., 2014
© ДУ Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	7
1.1. Генеза становлення соціального страхування	7
1.2. Особливості соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні	22
1.3. Фінансовий механізм соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: економічна сутність та структура	40
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ	49
2.1. Тенденції формування та використання фінансових ресурсів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України	49
2.2. Проблеми функціонування Чернівецького обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	66
2.3. Соціально-економічні фактори впливу на забезпечення ефективності функціонування Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	82
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ	94
3.1. Концепція забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні	94
3.2. Рекомендації щодо підвищення соціально-економічної ефективності управління фінансовими ресурсами Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні	104
3.3. Підхід до формування інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні	112
ВИСНОВКИ	121
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	124
ДОДАТКИ	145

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ❖ **ССзТВП** – соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності;
- ❖ **СЗН** – соціальний захист населення;
- ❖ **ТВП** – тимчасова втрата працездатності;
- ❖ **ЗДСС** – загальнообов’язкове державне соціальне страхування;
- ❖ **ЄСВ** – єдиний соціальний внесок;
- ❖ **ПФУ** – Пенсійний фонд України;
- ❖ **ДКСУ** – Державна казначейська служба України.

ВСТУП

Соціальне страхування є одним із чинників ефективності соціальної політики, важливою складовою гармонійного розвитку держави, що базується на турботі про власних громадян, забезпеченні справедливості та підтримці у разі настання страхових випадків. Основною метою соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є матеріальне забезпечення застрахованих осіб та можливість отримання соціальних послуг через спеціально створені страхові фонди. Забезпечення розвитку загальнообов'язкового державного соціального страхування та його видів є важливим завданням при реалізації соціальної політики держави.

Проте сучасні процеси політичної та соціально-економічної дестабілізації життя українського суспільства негативно позначились на становленні вітчизняної моделі соціально-орієнтованої держави. Необхідність вирішення проблем, що обумовлюють розширення соціальних ризиків та значні соціальні деформації у суспільстві (зниження рівня зайнятості населення, зменшення реальної заробітної плати, зростання невідповідності між доходами та витратами громадян тощо) актуалізувала потребу у формуванні всеохоплюючої та універсальної системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, як важливої складової соціального захисту, що повинна базуватись на адекватному фінансовому забезпеченні в частині формування, використання та управління фінансовими ресурсами у відповідності до державної соціальної політики.

Зменшення впливу соціально негативних факторів залежить від стану і тенденцій фінансового забезпечення системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Поліпшення матеріальної забезпеченості застрахованих осіб при настанні страхових випадків, рівня якості оздоровчих послуг є першочерговими завданнями.

Ефективне і системне реформування системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (ССЗТВП) України, спрямоване на забезпечення рівня життя громадянам, які втратили працездатність, адекватного їх життєвим потребам, вимагає здійснення комплексу заходів щодо вдосконалення фінансового механізму ССЗТВП таким чином, щоб оптимізувати виконання бюджету Фонду ССЗТВП за доходами і видатками, забезпечивши належний рівень застрахованих осіб при цьому.

Зазначене детермінує необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності фінансового механізму ССЗТВП в процесі акумулювання та використання цільових страхових коштів, в частині узагальнення та систематизації теоретико-практичних положень.

Слід відзначити теоретичні та практичні результати наукових праць зазначених вчених, однак ряд питань в сфері ССЗТВП залишаються нерозкритими. Відсутність єдиного підходу до визначення складових частин фінансового механізму ССЗТВП в Україні у науковій літературі спричиняє виникнення потреби наукової узгодженості понятійного апарату, підвищення результативності джерел формування ССЗТВП та напрямів їх використання, що

покращить існуючу систему соціальних видатків відповідно до вимог ринкової економіки, особливо в період фінансово-економічної кризи.

У першому розділі монографії основна увага акцентується на передумовах та особливостях становлення системи соціального страхування в світі та Україні, розкрито теоретичне підґрунтя та характерні ознаки ССзТВП в Україні, висвітлено економічну сутність та структуру фінансового механізму ССзТВП.

У другому розділі здійснено комплексний аналіз тенденцій формування та динаміки використання фінансових ресурсів Фонду ССзТВП України на державному та регіональному рівнях, досліджено соціально-економічні фактори впливу на функціонування Фонду ССзТВП, що дало можливість виявити основні проблеми формування та використання фінансових ресурсів ССзТВП.

У третьому розділі представлено концепцію забезпечення ефективності фінансового механізму ССзТВП, визначено шляхи підвищення його дієвості, запропоновано підходи до формування інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні.

На основі проведеного монографічного дослідження авторами розроблено практичні рекомендації спрямовані на вдосконалення фінансового механізму ССзТВП в Україні та підвищення ефективності функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. Зокрема, надані пропозиції щодо необхідності впровадження регіональної диференціації страхових тарифів з тимчасової непрацездатності, встановлення знижок та надбавок до страхових тарифів залежно від умов праці застрахованих осіб, удосконалення тендерних процедур надання послуг санаторно-курортного обслуговування, позбавлення Фонду ССзТВП виплат нестрахового характеру, що передбачають заходи розширення доходної частини бюджету Фонду ССзТВП, гармонізації законодавства про соціальне страхування, уніфікації термінології, запровадження єдиної інформаційної бази персоніфікованого обліку страхових внесків та здійснення страхових виплат, рекомендації для забезпечення інформаційної відкритості Фонду ССзТВП.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

1.1. Генеза становлення соціального страхування

Сучасні державно-правові моделі соціального захисту населення (СЗН) не можна сповна зрозуміти, не ознайомившись з історією зародження, розвитку цього механізму та його складової – соціального страхування, що здійснювалося відповідно до економічних та соціальних процесів у світі, Європі й Україні зокрема. Враховуючи зазначене, неабиякої актуальності набуває питання систематизації етапів походження СЗН й соціального страхування, адже проблема захисту громадян через виникнення неблагополучних обставин, як-от досягнення похилого віку, втрата працездатності у зв'язку з нещасним випадком, захворюваністю, існувала завжди.

З метою проведення більш глибокого аналізу історії розвитку СЗН та соціального страхування пропонуємо виділити такі етапи: I – античні часи; II – період середньовіччя; III – з XVI ст. до середини XIX ст.; IV – із середини XIX ст. до 30-х рр. XX ст.; V – 30–90-ті рр. XX ст.; VI – початок 90-х рр. XX ст. до наших часів. Кожному з етапів притаманні певні особливості та риси.

➤ I етап – античні часи (доісторичний етап): турбота про непрацездатних покладалася на членів сім'ї; захист бідних здійснювався завдяки особистій та громадській доброчинності.

➤ II етап – середньовіччя¹ (етап благодійництва та взаємодопомоги):

– початковою формою соціального забезпечення стає благодійництво, допомога нужденним надається через церкву²;

– початкові форми соціального страхування відзначалися при заснуванні гірниками Німеччини спільних кас для підтримки рідних померлих унаслідок нещасних випадків;

¹ У Стародавній Греції та Римі впровадили пенсії та почали надавати земельні наділи як форми забезпечення ветеранів за військову службу державі, видавати безоплатно хліб та видовища, утримувати громадські лазні. Утворюють організації, колегії, що об'єднували своїх членів на основі професійних, матеріальних та особистих інтересів, задля підтримки у разі втрати працездатності, забезпечення поховання. У 133 р. до н. е. згідно положення Статуту ланувімської колегії передбачалося внесення початкового й щомісячного грошових платежів, задля одержання нащадком певної суми на поховання у разі смерті члена колегії.

² У 996 р. за часів Київської Русі, князь Володимир доручив церковним структурам нагляд за лікарнями, притулками для самотніх і встановив “десятину” для благодійних закладів, заснував училища для навчання людей, запровадив народні свята, невід'ємною частиною яких виступало “годування” сиріт, удів, убогих, роздача щедрих милостинь.. Нащадок князя Ярослав став першим законодавцем – “Руська Правда”, що стала першим слов'янським законом, в якому закріплювалось щось схоже на сучасну соціальну програму для населення та мало на меті захист особистості. У 1058 р. преподобним Феодосієм Печерським, неподалік Печерського монастиря, заснована одна з найдавніших благодійних організацій Києва.

– запроваджується принцип відповідальності місцевої влади за допомогу бідним, ідея допомоги знаходить своє відображення у вигляді створення купецьких гільдій³, ремісничих цехів, що започаткували взаємодопомогу при каліцтві, нещасних випадках, пов'язаних із виробництвом. Такі форми страхування в своїй основі мали колективну організацію;

– уперше виокремлюють підтримку, пов'язану з втратою працездатності та похованнями, започатковують програми страхування здоров'я⁴;

– держава розглядає злидні та бідність як джерела соціальної нестабільності в суспільстві, починає боротися з ними адміністративними методами, прийнявши закони проти певних соціальних верств населення⁵.

➤ III етап – з XVI ст. до середини XIX ст. (етап формування державно-адміністративної системи суспільної опіки):

– започатковано законодавче становлення соціального захисту⁶ (Англія, королева Єлизавета – “Закон про бідних”, 1601 рік), закладаються основи державної участі в системі соціального забезпечення [68; 114; 244];

– інституційний розвиток системи допомоги та формування правової бази, зародження адміністративного керування з територіальним структурним поділом і частковим фінансуванням державою соціальної допомоги⁷;

– держава не намагається прямо виконувати соціальні функції, а тільки сприяє у цьому іншим інститутам, зокрема особистій та суспільній добродійності, добродійним організаціям У найбільш розвинутих

³ В окремих країнах такі гільдії виникали в різні періоди: у X-XI ст. в Англії, XI-XII ст. у Німеччині, XII ст. у Данії.

⁴ У XIII ст. у місті Дубровник проголошена програма страхування здоров'я шляхом відповідних внесків.

⁵ У 1349 р. в Англії був прийнятий Декрет про чорноробів, що запровадив принцип відповідальності місцевої влади за допомогу бідним. З 1531 р. милостиню дозволено просити тільки калікам і людям похилого віку, а з 1536 р. в Англії жебрацтво оголошено злочином.

⁶ У 1601 р. започатковано законодавче встановлення соціального захисту – в Англії прийнято королевою Єлизаветою “Закон про бідних”, їх долю мали полегшити церковні парафії. Допомога бідним у Сполучених Штатах XVII–XVIII ст. наслідувала головні риси єлизаветинського закону про бідних – зубожілі отримували невелику допомогу.

⁷ • У 1551 р. рішенням Стоглавого Собору, в главі 72 “О искуплении пленных” викладені основні принципи по формуванню спеціального грошового фонду для викупу з полону;

• у 1649 р., згідно “Соборному уложению” (цар Олексій Михайлович) платежі вносилися залежно від соціального становища платника, визначені суми викупу з Орди полонених: 15 карбованців за селян та боярських людей, 20 – за посадських людей, 25 – за стрільців і козаків, 40 – за московських стрільців;

• за правління Петра I в Росії було закладено основи державної системи соціального забезпечення – державні адміністрації “облаштовували лікарні, сирітські притулки, будинки опіки незаконнонароджених немовлят, для людей, що марно вештаються, та їм подібних”;

• у 1763 р. прийнято Маніфест про заснування виховних будинків для сиріт Імператриці Катерини II та 1775 р. – Указ про опіку для всіх цивільних верств;

• у 1806 р. у Франції прийнятий закон, що звільняв батьків 2-х або більше дітей від податків;

• в 1835 р. у царській Росії почало функціонувати “Російське товариство застрахування капіталів і доходів”, що здійснювало страхування на випадок смерті, прожиття до певного строку або віку та пожиттєвої ренти.

капіталістичних країнах Європи поширюється добровільне страхування⁸;

– започаткована видача пенсій особам похилого віку та інвалідам, розпочався процес страхування не лише робітників, але й їхніх родин⁹;

– подекуди організовується страхування від безробіття.

➤ IV етап – із середини XIX ст. до 30-х рр. XX ст. (етап законодавчого становлення):

– період активного формування інституту соціального захисту населення та принципів соціального захисту, що базуються на відповідальності суспільства за благополуччя його членів, формування інституту страхування найманих працівників від соціальних ризиків: втрата працездатності внаслідок старості, на випадок інвалідності, смерті, тимчасової непрацездатності (складалася з державної системи страхування внаслідок старості, недержавних (приватних) систем страхування і різних форм добродійності)¹⁰;

– соціальні функції суспільства переходять до держави¹¹;

– законодавче становлення соціального захисту¹² в більшості країн Європи

⁸ В середині XVIII століття в Англії і Франції помітного поширення набуло добровільне страхування. Поява в Англії “дружніх товариств” для взаємодопомоги при настанні нещасних випадків, хвороби, смерті.

⁹ Наприкінці XVIII – початку XIX ст. професійні робочі союзи з’являються у всіх капіталістичних країнах Європи та Америки – започаткована видача пенсій.

¹⁰ В 1863 р. у Швейцарії, на основі філантропічної організації “Суспільна користь”, утворено товариство Червоного Хреста як спеціальної інституції з надання допомоги пораненим у боях, інвалідам, військовополоненим, сиротам, створюванні шпиталів, пунктів харчування, що стає підґрунтям формування основ організації державного соціального забезпечення;

• у XIX ст. більшого поширення на території України набуло добровільне страхування через емеритальні каси на випадок смерті, інвалідності і тимчасової непрацездатності. Наприкінці XIX ст. на території України діяло більше 200 емеритальних, пенсійних і страхових кас. У 1899 р. в Одесі почало діяти Товариство взаємного страхування фабрикантів і ремісників від нещасних випадків, яке налічувало 7000 застрахованих;

• у 1905 р. було створено Чорноморське товариство взаємного страхування судновласників від нещасних випадків із їх робітниками і службовцями;

• у 1910 році вперше в США було запроваджено федеральну програму пенсій за віком і за інвалідністю;

• у 1918 р. було відкрито осередок товариства Червоного Хреста у Києві, що стало підґрунтям формування основ організації державного соціального забезпечення;

• у 1919 р. засновано Міжнародну організацію праці (МОП) у рамках Версальського договору, у квітні 1919 р. прийнята Конституція МОП. Розроблено й прийнято перші конвенції МОП у соціальних питаннях: № 1. Робочий час у промисловості; № 3. Охорона материнства; № 4. Праця жінок у нічний час; № 5. Мінімальний вік прийому на роботу в промисловості; № 6. Нічна праця підлітків у промисловості.

¹¹ 1881 р. – дата народження сучасного соціального страхування, коли в результаті “Королівського послання” Рейхстагу (німецький парламент того часу) було створено схеми страхування робітників, які містили три різні типи захисту: від захворювань й ушкоджень, від повної непрацездатності та проти погіршення матеріального становища в старості. Таким чином, розпочався перехід соціальних функцій суспільства до держави, яка почала виділяти кошти на різні соціальні програми.

¹² • 6 березня 1861 р. прийнято 1-й російський закон про “допоміжні товариства” в гірничій галузі, введена обов’язкова організація страхової каси на всіх казенних гірничих заводах, відрахування становили 2-3 %;

шляхом прийняття низки законів стосовно соціальної допомоги (“програми останньої надії” тощо) [41; 116; 153];

– доступність до добровільної форми страхування була у найбільш забезпечених верств населення¹³;

– виникнення основ обов’язкового державного соціального страхування (Отто фон Бісмарк (1815–1898 рр.)), який розглядав необхідність застосування певних соціальних амортизаторів на противагу робітничому руху, що базувалися на принципах¹⁴ [68; 139; 151; 153; 191; 207; 208];

– ухвалення законів у Німеччині (вперше в історії соціального страхування) передбачало започаткування системи відшкодування втраченого

• у 1889 р. у Швеції прийнято Закон “Про охорону праці”, що поклав початок політики соціального страхування та формування принципів системи “соціального добробуту”;

• в Англії закони про соціальне страхування були прийняті під тиском робітничого руху лише у 1908-1911 рр. Поряд з гарантіями у зв’язку з безробіттям, хворобою і пенсійним забезпеченням система соціального страхування містила елементи охорони здоров’я;

• у 1901 р. в царській Росії принципи соціального захисту застосовано у положенні “Временные правила о пенсиях рабочим казенных горных заводов и рудников, утративших трудоспособность на заводских и рудничных работах”. У 1903 р. прийнято закон, що гарантував відшкодування потерпілим від нещасного випадку, в разі смерті їх сім’ям на всіх промислових підприємствах. На відміну від засад європейського законодавства цей документ передбачав не обов’язкові державні виплати, а відповідальність роботодавця. Ця компенсація законодавчо була закріплена як разова пенсія;

• в 1911 р. у Франції прийнято закон “Про страхування”, у 1929 році – закон “Про страхування через хворобу”;

• у 1912 р. Третя Державна Дума приймає пакет законів про соціальне страхування, які були аналогічними законами, прийнятими у Австрії, Німеччині, Франції та започаткували нову форму соціального захисту – державне страхування, зокрема: “Про забезпечення робітників на випадок хвороби” – зобов’язував до оплати 2 % від заробітку в страхову касу, “Про затвердження закладів у справах страхування робітників”, “Про страхування робітників від нещасних випадків на виробництві” тощо;

• у 1913-1915 рр. у Швеції – “Про обов’язкове державне соціальне страхування через настання старості та інвалідності”;

¹³ Добровільне страхування лягало на плечі робітників, обтяжуючи їхній бюджет, тому виникла необхідність організації нової форми – обов’язкового страхування.

¹⁴ Принципи системи соціального страхування Бісмарка:

✓ забезпечення, що базувалося виключно на праці, а тому обмежене лише особами, які зуміли завоювати це право своєю працею;

✓ обов’язкового забезпечення, що існує лише для тих найманих працівників, заробітна плата яких нижче за визначену мінімальну суму, тобто для тих, хто не може користуватися індивідуальним страхуванням;

✓ обов’язковість соціального страхування;

✓ соціальні виплати набувають форму страхових внесків (відкладених доходів), матеріальною основою яких є створення страхових кас працедавцями або найманими працівниками, що формуються за рахунок відрахувань із заробітної плати у встановленому розмірі;

✓ забезпечення, що побудований на методології страхування, що встановлює паритетне співвідношення між внесками найманих працівників та працедавців, а також між виплатами та внесками;

✓ забезпеченням управляють самі працедавці та наймані працівники.

заробітку внаслідок хвороби, трудового каліцтва та інвалідності, зносу робочої сили через досягнення похилого віку робітниками промисловості¹⁵. Фінансування здійснювалося за рахунок внесків як підприємців, так і робітників [98; 131].

На нашу думку, вказана система містила перші елементи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Водночас, зазначений різновид соціального страхування поширився по світу не відразу, що пояснюється впливом різних факторів історичного розвитку і традицій націй.

➤ V етап – 30–90-ті рр. XX ст. (етап активної участі держави у фінансуванні соціального страхування):

- період формування новітніх систем СЗН з активною участю держави;
- впровадження нової доктрини соціального захисту¹⁶ (Report by Sir William Beveridge “Social Insurance and Allied Services” [256] (“Соціальне страхування та союзницькі послуги”, більш znana як “Доповідь Беверіджа”)), що передбачає зародження системи соціального страхування, яка базується на принципах “держави загального добробуту”¹⁷;

- розширення міжнародного співробітництва щодо забезпечення соціальних гарантій шляхом прийняття відповідних законодавчих актів, спрямованих на регулювання системи соціального захисту¹⁸;

- розповсюдження дії соціального законодавства на все населення, створення розширеної системи соціального страхування стосовно різних професій¹⁹;

¹⁵ За часів Бісмарка було запроваджено систему соціального страхування для працівників промисловості: допомога у зв’язку з хворобою (1883 р.), допомога в разі нещасного випадку на виробництві (1884 р.), допомога по інвалідності та по старості (1889 р.).

¹⁶ Створення нової концепції соціального захисту – “Новий курс” Ф. Рузвельта. У 1941 р. у Великобританії утворено Комітет соціального страхування та союзних служб, очолюваний У. Беверіджем.

¹⁷ План соціального забезпечення У. Беверіджа:

- ✓ рівність прав усіх громадян на соціальні виплати;
- ✓ захист особи від усіх випадків втрати заробітку;
- ✓ однаковий для всіх розмір державних пенсій і допомог;
- ✓ безплатне медичне обслуговування усіх громадян за рахунок держави;
- ✓ матеріальну допомогу сім’ям з дітьми за рахунок держави;
- ✓ участь держави в утворенні фондів соціального страхування;
- ✓ фінансування соціальних трансфертів через видатки з державного бюджету

¹⁸ У роки Другої світової війни розширилося міжнародне співробітництво з питань забезпечення соціальних гарантій трудящим, опубліковані ряд документів, які мали велике значення для подальшого розширення діяльності країн в області соціального захисту:

- у 1941 р. – Атлантична хартія, яка закликала до міжнародного співробітництва з метою досягнення вищого рівня економічного розвитку, життя й соціального забезпечення. У 1942 р. до цієї хартії приєдналося 26 держав (зокрема, і СРСР), які прийняли відповідні декларації;
- 1944 р. – Філадельфійська декларація МОП, яка закликала уряди до запровадження гарантованої мінімальної заробітної плати, повної зайнятості, широких програм соціального забезпечення, поліпшення умов праці.

¹⁹ • У 1944 р. МОП прийняла міжнародні документи: “Про забезпечення доходу” і “Про медичне обслуговування”, що націлюють держави на надання соціальних гарантій усьому

– держава, гарантуючи соціальний захист працюючим та їхнім сім'ям, бере на себе фінансові зобов'язання, що стосуються соціального забезпечення інвалідів, не працевлаштованих осіб та осіб старечого віку;

– формуються національні системи соціального страхування²⁰ (забезпечення), які набули найвищого розвитку, ґрунтуючись на принципі солідарності поколінь.

➤ VI етап – початок 90-х рр. XX ст. до наших часів (сучасний етап):²¹

– виникає криза фінансування соціального захисту під тиском демографічної та у зв'язку з погіршенням економічної ситуації;

– пріоритетними напрямками розвинутих країн світу є перегляд підходів до сфери соціальної політики, акцентуючи увагу на зайнятості як на основній прерогативі;

– держава не лише розглядає соціальну політику як витратну галузь, а й підвищує увагу до неї як до інвестиційної сфери;

– більшість країн світу скорочують соціальні видатки на СЗН;

– більшої ваги набувають приватні фонди СЗН.

Сучасна ж система СЗН, що діє у світі, на думку більшості науковців,

населенню за всіх непередбачених обставин, що загрожують здоров'ю людей чи їхньому матеріальному добробуту;

• у 1944 р. французьким урядом опубліковано Устав Національної ради Опору (Charte du Conseil National de la Resistance, 1944), що закликав до організації “системи повного соціального забезпечення, покликаної гарантувати усім громадянам засоби для підтримки існування з моменту втрати ними можливості добувати їх своєю працею”.

• у 1946 р. Швейцарія ухвалює “Федеральний закон про страхування та у разі втрати годувальника”;

• у 1948 р. на рівні ООН прийнята “Загальна декларація прав людини”. У ст. 25 закріплюються права людини “на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості, втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини”.

²⁰ В 30–60-х роках XX століття формуються національні системи соціального страхування та забезпечення. У 50-х р. у країнах світу відбулися кардинальні зміни в соціальній політиці, які зумовили необхідність систематизації різнопланових сегментів й інститутів соціальної сфери з позиції її захисних функцій. У 1956 р. Франція приймає Кодекс соціального забезпечення; у 1961 р. прийнято Європейську соціальну хартію; у 1964 р. – Європейський кодекс соціального забезпечення; у 1966 р. – Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, у 1969 р. МОП розроблена та прийнята Всесвітня програма зайнятості, основною метою якої було проголошено скорочення безробіття, у 1975 р. Угорщина приймає “Акт про соціальний захист”.

²¹ На європейському рівні новий етап розвитку системи соціального захисту починається в лютому 1992 р. із підписанням Договору про Європейський Союз у Маастріхті – два акти: Протокол та Угоду щодо соціальної політики (The Agreement of Social Policy) як додаток до Договору. В Амстердамі (жовтень 1997 р.) підписано варіант Договору про Європейський Союз, до якого увійшов XI розділ “Соціальна політика, освіта, професійна підготовка, молодь”. У 1989 р. Німеччина ухвалює “Соціальний кодекс” та у 1997 р. – внесення змін до Соціального кодексу, у 1998 р. Польща – Закон “Про систему соціального страхування”, у 1999 р. Болгарія – “Кодекс обов'язкового соціального страхування”.

почала формуватися у ХІХ ст. із розвитком індустріального виробництва та створенням підприємств із залученням найманої праці. За нової економіко-демографічної ситуації стара доктрина СЗН змінюється та починає формуватися інша, яка декларує відповідальність спільноти за добробут кожного її члена [68; 101; 208; 213; 225].

Характеристика радянської системи СЗН подана в додатку А. Становлення системи соціального страхування незалежної України відбувалося під впливом системи колишнього СРСР та досвіду окремих зарубіжних держав [213; 248].

У лютому 1991 року Урядом України спільно з президією Федерації незалежних профспілок України прийнято постанову “Про управління соціальним страхуванням в Україні”, згідно з якою на практиці започатковано більш досконалу вертикаль управління соціальним страхуванням через відповідні Фонди. У грудні 1993 р. розроблена та схвалена ВР України нова Концепція соціального забезпечення населення, яка враховувала умови переходу країни до ринкової економіки [3; 67; 126; 189; 229; 251].

У першій частині статті 46 Конституції України закріплено право на СЗН: “Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності (ТВП), втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом” [115].

Зазначене право гарантується загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням (ЗДСС), що здійснюється шляхом накопичення страхових внесків підприємств, установ та організацій, громадян, а також бюджетних та інших джерел. Для цього створюється мережа установ із державною, комунальною та приватною формами власності для підтримки непрацездатних [115].

Україна конституційно проголосила себе соціальною державою, тому, з огляду соціальної політики соціальне страхування, є складовою частиною СЗН, що дозволяє зберегти відповідні стандарти рівня та якості життя людини при настанні соціального ризику [42].

На сучасному етапі реформування системи СЗН в Україні та його складових частин відбувається поетапно²².

²² Етапи реформування соціального страхування в Україні

✓ 1 етап – 1998 р. Прийняття закону “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. Цим самим було відкрито шлях для розробки законопроектів усіх п’яти видів соціального страхування.

✓ 2 етап – 1999-2000 рр. Прийняті закони: Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” від 23.09.1999 р. № 1105-XIV, “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” від 2.03.2000 р. № 1533-III, “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18.01.2001 р. № 2240-III.

✓ 3 етап. Запровадження державного соціального страхування. Згідно прийнятих законів запроваджено відповідні три види загальнообов’язкового соціального страхування: на випадок безробіття, у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами,

Враховуючи, що наукові трактування категорій “соціальний захист”²³ і “соціальне страхування” різняться своїми підходами й розглядаються з різних точок зору, вважаємо за необхідне дослідити науково обґрунтовані тлумачення зазначених понять задля встановлення відмінних характеристик та обґрунтування важливості ролі соціального страхування в системі СЗН.

Так, соціальний захист розглядається як категорія, що змінюється під впливом стану економіки та є інструментом її стабілізації [187; 188].

Держава, взявши на себе обов’язок перед суспільством щодо підтримки конкретних категорій громадян в особливих ситуаціях через мережу державних та місцевих органів самоврядування та громадських організацій, повинна забезпечувати гарантії соціальної захищеності населення [113; 117].

Отже, держава, здійснюючи перерозподіл національного багатства, фінансуючи соціальні програми, надає людям можливість забезпечувати себе пенсіями, компенсаціями на випадок хвороби і т. ін.

Погоджуємося, що СЗН повинен бути не стільки механізмом кризового втручання, скільки стратегією профілактики негативного впливу можливих соціальних ризиків, яка, усуваючи наслідки соціальної нерівності, забезпечує збалансований перерозподіл суспільних благ та сприяє зменшенню нерівностей і подоланню (недопущенню) маргіналізації окремих осіб, сімей та соціальних груп [61; 117; 208; 239].

Водночас, частина авторів не погоджується з думкою про те, що соціальне забезпечення²⁴, соціальна допомога та соціальне страхування є основними складовими СЗН [164; 213; 217; 218; 245; 246].

Так, І.С. Бондарук, крім зазначених складових, виділяє такі елементи, як соціальні гарантії і соціальні пільги окремим категоріям населення [44].

О.А. Ігнатова та Г.Г. Фоменко до складових частин СЗН додатково включають недержавну систему страхування, а саме недержавний пенсійний фонд та недержавні соціальні послуги [94]. М.П. Шаварина та Н.В. Шаманська, враховуючи джерела фінансування, поділяють СЗН на: соціальне забезпечення (кошти державного, місцевого бюджету) та соціальне страхування (кошти державних позабюджетних фондів) [240].

зумовленими похованням, загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

✓ 4 етап – з 2002 р. Удосконалення законодавства про загальнообов’язкове державне соціальне страхування, впровадження пенсійного та медичного страхування. Прийнятий Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.2003 р. № 10580-IV, “Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов’язкове державне страхування” від 08.07.2010 р. № 2464-VI.

²³ Термін “соціальний захист” був уперше використаний у Законі про соціальний захист США в 1935 році.

²⁴ 16 грудня 1966 р. Генеральною асамблеєю ООН ухвалений Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, що став офіційним документом, який визначив термін “соціальне забезпечення” і згідно якого “визначають право кожної людини на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування”. Вперше розмежовують категорії “соціального забезпечення” та “соціального страхування” як його складової.

Х. Ламперт виділяє такі елементи соціального захисту: соціальну допомогу; різні види соціального страхування; національні системи охорони праці; допомогу держави на освіту; системи СЗН на рівні підприємств [123].

Із поглядами М.П. Шавариної та Н.В. Шаманської солідаризується Т.В. Шенгера, виділяючи соціальне забезпечення як складову системи СЗН, що виконує функцію нагромадження та розподілу коштів СЗН, спрямованих на соціальну допомогу, виплату по соціальному страхуванню [240; 243].

Виділені складові О.А. Ігнатовою та Г.Г. Фоменко соціального захисту дають підстави стверджувати, що недержавну систему, а саме недержавне пенсійне страхування, можна було вважати складовою пенсійного страхування, що функціонує на теренах України, не виділяючи його в окрему групу [94].

Погоджуємося із думкою М.П. Шавариної та Н.В. Шаманської про складові СЗН, адже соціальні допомоги та пільги можна віднести до соціального забезпечення, оскільки вони фінансуються за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів [240].

Враховуючи, що в законодавстві України нині немає офіційного трактування категорій “соціальне забезпечення” і “соціальний захист”, відсутній Кодекс соціального страхування, який регулював би всі аспекти даної системи, пропонується чітко розмежувати ці поняття:

- “соціальне забезпечення” – це соціальна допомога, яка фінансується за рахунок сплати податків та інших надходжень до Державного бюджету за принципом адресності [77; 98; 241; 245];

- “соціальний захист” – практична діяльність, що базується на принципі соціальної справедливості, охоплюючи сфери охорони здоров’я та праці, захисту материнства, навколишнього середовища, культури, спорту та ін.

Соціальне страхування – це система, що фінансується в основному за рахунок власних надходжень, а саме єдиного соціального внеску (ЄСВ).

Більшість дослідників розкривають сутність терміна “соціальне забезпечення” як спосіб перерозподілу національного доходу за рахунок надання матеріальної допомоги задля забезпечення певних стандартів життя, зниження або запобігання негативному впливові соціальних ризиків на осіб, які внаслідок незалежних від них життєвих ситуацій не мають достатніх ресурсів для існування [9; 117; 229; 243; 245; 251].

Водночас, дане трактування не містить чіткого роз’яснення щодо різновидів соціальних ризиків і розуміння “певних стандартів життя”. Адже, згідно зі стандартами Ради Європи, соціальне забезпечення включає, крім матеріального забезпечення, що здійснюється через соціальне страхування, такі форми СЗН, як державна соціальна допомога, спеціальний соціальний захист та особливий (додатковий) соціальний захист [256].

Проте і тут чітко не зазначається, що слід відносити до спеціального, особливого або додаткового соціального захисту.

На сучасному етапі, в ЄС відбулася зміна підходу до трактування соціального захисту, який тривалий час визначався як сукупність заходів щодо захисту громадян стосовно соціальних ризиків і часто ототожнювався з терміном “соціальне забезпечення”, тобто з грошовими виплатами населенню.

Європейський форум ЄС (Брюссель, 1998 р.) запропонував розглядати СЗН як забезпечення життєдіяльності населення в широкому аспекті, тобто охопити не тільки соціальне забезпечення, а й здобуття освіти, житлову політику, охорону здоров'я, отримання соціальних послуг тощо [226].

На сьогодні у світі функціонують чотири моделі СЗН:

1. Континентальна²⁵ або європейська (модель Бісмарка) – Німеччина, Австрія, Швейцарія (різновиди: “католицька”, “консервативна”);

2. Англосаксонська²⁶ або північна (модель Вільяма Беверіджа) – Велика Британія, Ірландія (різновиди: “ліберальна”, “соціал-демократична”);

²⁵ Характеристика моделі:

- ✓ держава використовує результати дій ринкових механізмів і колективних переговорів;
- ✓ жорсткий зв'язок між рівнем соціального захисту та тривалістю професійної діяльності;
- ✓ в основі моделі лежить механізм соціального страхування;
- ✓ соціальні видатки фінансуються, переважно, за рахунок страхових внесків роботодавців і застрахованих працівників;
- ✓ передбачає реалізацію правила еквівалентності, коли величина страхових виплат визначається насамперед величиною страхових внесків;
- ✓ ґрунтується не лише на принципі соціального страхування – для малозабезпечених членів суспільства, що не мають можливості отримувати страхові соціальні виплати (наприклад, через відсутність страхового стажу), соціальний захист реалізується через принцип соціальної допомоги;
- ✓ в країні нижчий рівень економічного зростання і безробіття, помірна інфляція та дефіцит бюджету;
- ✓ держава проводить політику активної зайнятості населення;
- ✓ менший тягар соціальних видатків на бюджет зумовлює нижчу його дефіцитність;
- ✓ поєднує високу економічну ефективність з розвинутою системою соціального захисту, яка заснована на свободі споживання (вибір товарів чи послуг на свій розсуд, свобода виробництва і торгівлі, вибір робочого місця, тощо);
- ✓ розподіл прибутків відбувається за допомогою податків;
- ✓ громадяни з низьким рівнем прибутків звільняються від оплати прибуткового податку;
- ✓ передбачені заходи з охорони праці (регулювання робочого часу, заборона працювати у вихідні та святкові дні, захист працівників від виробничих і професійних небезпек, охорона праці молоді та жінок, захист від незаконних звільнень з роботи);
- ✓ принцип змішаного державно-приватного розв'язання соціальних проблем.

²⁶ Характеристика моделі:

- ✓ принцип всезагальності (універсальності) системи соціального захисту – поширення її на всіх громадян, які потребують соціальної допомоги;
- ✓ принцип одноманітності й уніфікації соціальних послуг і виплат, що виражається в стандартизованості способів розрахунку розміру та умов надання пенсій і медичного обслуговування;
- ✓ принцип розподільної справедливості – основний у даній моделі, оскільки мова йде не про професійну (як у бісмарківській моделі), а про національну солідарність;
- ✓ фінансування здійснюється як за рахунок страхових внесків, так і за рахунок державного бюджету, поділивши тягар соціальних видатків між цими ланками державних фінансів;
- ✓ збільшення добробуту населення досягають шляхом дефіцитності бюджету;
- ✓ передбачає досить низькі соціальні виплати з соціального страхування, при домінуючій ролі соціальної допомоги в системі соціального захисту;
- ✓ найнижчий серед країн з іншими моделями дефіцит бюджету, найвищі темпи економічного зростання, помірну інфляцію й один з найбільших показників безробіття.

3. Скандинавська²⁷ або нордична – Данія, Швеція, Норвегія, Фінляндія;
4. Південно-європейська²⁸ – Італія, Іспанія, Греція, Португалія [48; 169; 193; 194; 200; 213; 246].

Науковець Т.В. Козій виділяє як самостійну модель – американську²⁹ [110].

²⁷ Характеристика моделі:

- ✓ принцип – соціальний захист – законне право громадянина, забезпечується на рівні нормального соціального стандарту;
- ✓ високий рівень ефективності національної економіки, зайнятості та інвестицій, спрямованих на одночасне забезпечення повної зайнятості і стабілізацію цін;
- ✓ відміна риса – широке охоплення різних соціальних ризиків і життєвих ситуацій, які вимагають підтримки суспільства;
- ✓ отримання соціальних послуг і виплат, як правило, гарантується всім жителям країни й не обумовлюється зайнятістю й виплатою страхових внесків;
- ✓ активна перерозподільна політика, спрямована на вирівнювання прибутків;
- ✓ передбачає високий відсоток національного прибутку, акумульованого у держави, місцевих органів влади, спеціальних інститутів;
- ✓ фінансування систем соціального захисту здійснюється, переважно, за рахунок оподаткування, хоча певну роль відіграють страхові внески підприємців;
- ✓ єдиною частиною соціального захисту, виділеною з загальної системи, є страхування від безробіття, яке є добровільним і управляється профспілками;
- ✓ донедавна наймані працівники були практично звільнені від сплати страхових внесків і брали участь у системі соціального захисту шляхом сплати податків;
- ✓ поступове зростання участі найманих працівників у фінансуванні страхових програм і збільшення страхових відрахувань із заробітної платні;
- ✓ в країні один з найвищих показників дефіциту бюджету, найнижча серед країн з іншими моделями інфляцію, високий рівень безробіття та невеликий середній щорічний темп економічного зростання;
- ✓ шлях дефіцитних державних фінансів;
- ✓ чисельність безробітних втрачає свою актуальність: платниками податків стають передусім підприємства і держава основну увагу зосереджує на створенні сприятливого інвестиційного клімату в економіці;

²⁸ Характеристика моделі:

- ✓ інтерпретується як, перехідна, що розвивається;
- ✓ рівень соціальної захищеності відносно низький;
- ✓ завдання соціального захисту часто розглядається як справа родичів і сім'ї;
- ✓ соціальна політика носить переважно пасивний характер і орієнтована на компенсацію втрат у прибутках окремих категорій громадян;
- ✓ характерна риса – асиметрична структура соціальних видатків;
- ✓ одні з найгірші макроекономічні показники: високі темпи інфляції, великий розмір бюджетного дефіциту, високий рівень інфляції і низький рівень ВВП на душу населення.

²⁹ Характеристика моделі:

- ✓ соціальний захист вирішується переважно між підприємствами і найманими робітниками в особі профспілок;
- ✓ держава значну частку витрат спрямовує на забезпечення соціального захисту населення;
- ✓ заходи соціальної підтримки населення – розробка програм з професійної підготовки, перепідготовки кадрів;
- ✓ охоплення системою соціального забезпечення широких верств населення;
- ✓ видача допомоги тим, хто її потребує, у натуральній формі (талони на безкоштовне отримання продовольчих товарів, субсидій на житло, безкоштовну медичну допомогу).

Що ж до української системи, то вона, на нашу думку, має найбільш схожі риси з німецькою моделлю.

О.А. Кочемировська, О.М. Пищуліна та інші дослідники стверджують, що СЗН повинен ґрунтуватися на таких принципах:

- самовідповідальність найманих працівників, їх роботодавців та інших категорій за фінансове забезпечення відповідного рівня соціального захисту;
- солідарна³⁰ підтримка працюючим населенням і роботодавцями найменш захищених категорій суспільства;
- оптимальна підтримка (субсидіарність³¹) [117; 121; 147; 148; 227].

У широкому розумінні поняття “соціальний захист” розглядається як практична діяльність щодо забезпечення підхожих умов навколишнього середовища, охорони здоров’я соціуму, захисту материнства та дитинства, охорони праці, забезпечення зайнятості населення, професійної підготовки громадян, регулювання заробітної плати й доходів населення, забезпечення громадян житлом, матеріального обслуговування та забезпечення непрацездатних та інших осіб, що потребують соціальної підтримки, надання допомоги сім’ям. При цьому соціальна справедливість є базовим принципом соціального захисту [61; 65; 117; 208].

Таке формулювання відображає сутність соціального захисту з різних сторін, охоплюючи широкий спектр його складових, однак не вказує на джерела фінансування.

Соціальне ж забезпечення передбачає надання державою грошових виплат безпосередньо особам, що мають на це право, а також забезпечення соціального утримання, надання медичної допомоги, безоплатне або пільгове обслуговування громадян. Містить заходи щодо надання допомоги у випадках: нестачі чи відсутності трудового доходу через хворобу, інвалідність, народження дитини, травму на виробництві, унаслідок безробіття, бідності, старості; фінансової недоступності до медичних послуг; неможливості утримувати дитину або непрацездатну особу; соціальної ізоляції [117; 159; 191].

Погоджуючись щодо змістового розуміння категорій “соціальний захист” та “соціальне забезпечення”, виходячи з одних і тих же підстав, дослідники, однак, приходять до різних висновків. Частина з них вважає “соціальне забезпечення” ширшим поняттям, оскільки “захист” характеризується тимчасовою дією стосовно усунення ризику, а ознакою забезпечення є тривалий процес.

За умови ринкової економіки право працюючих на соціальне страхування набуло пріоритетного значення. Постає необхідність поєднання обов’язкових державних та додаткових приватних індивідуальних страхових програм з

³⁰ Солідарний – Який відповідає за щось спільно з ким-небудь; заснований на солідарності. *Джерело*: Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980. – Т. 9. – С. 443.

³¹ Субсидіарність – це відповідність завдань та функцій, що покладаються на той чи інший рівень влади, об’єктивним можливостям найефективнішого забезпечення їх. Принцип субсидарності широко використовується в країнах Європейського союзу. *Джерело*: <http://ubooks.com.ua/books/000140/inx33.php>.

метою забезпечення надійного захисту працюючого населення в разі виникнення соціальних ризиків.

На думку Ю.С. Конопліної, соціальне забезпечення реалізується через дві підсистеми, а саме: соціальне страхування та соціальну допомогу, які різняться між собою методами врахування чи неврахування соціальних ризиків, джерелами фінансування та способами організації [114].

Особливою організаційно-правовою формою СЗН є соціальне страхування, що функціонує як самостійний механізм, акумулюючи фінансові ресурси задля компенсації окремих соціальних ризиків. Водночас соціальну допомогу розглядають як допоміжний елемент у системі СЗН [106; 251].

Аналіз наукової літератури засвідчує різні підходи до тлумачення поняття соціальне страхування, тому необхідні узагальнення й уточнення даного терміна. Різні наукові погляди на категорію “соціальне страхування” подано в додатку Б.

Згідно “Основ законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” соціальне страхування трактується як система прав, обов’язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом [161].

Так, С.І. Юрій, М.П. Шаварина та Н.В. Шаманська розглядають соціальне страхування як економічні відносини, що виникають унаслідок розподілу, перерозподілу валового внутрішнього продукту, формуючи фонди грошових коштів з метою забезпечення громадян у похилому віці, компенсації постійної чи тимчасової втрати працездатності, безробіття, підтримки материнства та охорони здоров’я [246].

Н.В. Шаманська виділяє соціальне страхування як складову СЗН чи універсальну систему захисту всіх прошарків населення від факторів нестабільності, перерозподіляючи грошові кошти суспільства, яка взаємопов’язана з розвитком економіки та створює сприятливі економічні передумови з метою збереження працездатності населення у визначених випадках для забезпечення виплати матеріального забезпечення [242].

Схожу точку зору демонструє В.Й. Плиса, трактуючи соціальне страхування як систему відносин, пов’язаних з розподілом та перерозподілом національного доходу, що формується за рахунок страхових внесків, які перераховують працюючі громадяни та їх роботодавці, державних дотацій окремих страхових фондів, фінанси яких використовуються на утримання осіб, не задіяних у суспільній праці [168].

Н.М. Внукова і Н.В. Кузьминчук вважають соціальне страхування системою заходів матеріального забезпечення населення у випадку захворюваності чи ТВП у працездатному віці, безробіття, задля підтримки

материнства та дитинства, з метою охорони здоров'я громадян, за умови виходу на пенсію, у старості тощо [61].

Тотожне визначення знаходимо і в дослідженнях В.О. Безугли, Д.М. Загірняк та Л.П. Шаповал, що доповнюють соціальні ризики втратою годувальника [13].

Іншу позицію висловлюють Д.В. Карамішев і Л.Є. Карамішева, розглядаючи соціальне страхування як важіль послаблення соціального ризику на противагу відомій безпеці, який фінансується колективно учасниками суспільного виробництва [101].

Однак зазначене формулювання розкриває суть соціального страхування частково, не диференціюючи види соціальних ризиків, рівень компенсації при виникненні страхового випадку.

Підсумовуючи результати аналізу літературних джерел, погоджуємося з висновками про те, що система соціального страхування виконує такі соціально-економічні завдання:

- попередження, збереження та часткове (повне) відновлення працездатності економічно активної частини населення;
- гарантоване матеріальне забезпечення членів суспільства в разі виникнення страхового випадку.

Система соціального страхування існує як у державній, так і недержавній формах. Вона реалізує концепцію забезпечення та гарантує мінімальний дохід окремим членам суспільства, базуючись на принципі розподілу, враховуючи ресурсні можливості суспільства та визначаючи міру соціальних гарантій [66; 111; 121; 147; 165; 212; 241].

Потребу існування системи соціального страхування зумовлюють:

- наявність осіб, які, за певних обставин, не беруть участі в суспільно-корисній праці, а отже, не можуть за рахунок свого доходу підтримувати мінімально необхідний життєвий рівень;
- наявність працездатних громадян, позбавлених можливості реалізовувати свою працездатність [61; 112; 127; 159; 173; 227; 246].

Соціальне страхування не тільки виконує захисну функцію, а й слугує механізмом інвестицій, дохід від яких поліпшує рівень життя населення, забезпечуючи стабільність у суспільстві, формуючи заохочувальні мотиви до праці, навчання та підвищення кваліфікації [3; 62; 109; 188; 206; 218].

Соціальне страхування стає важливим інструментом досягнення соціальної гармонії в суспільстві, запобігання та зниження рівня бідності.

Отже, основною метою інституту соціального страхування є забезпечення відповідного рівня життя громадян, які сплачували страхові внески протягом трудового періоду.

Щодо працюючої частини населення України, то провідним інститутом реалізації права на соціальний захист для них є саме соціальне страхування, яке покликане захищати їх у разі настання соціальних ризиків.

Узагальнення ж наукових поглядів дало підставу вважати, що соціальне страхування історично сформоване, є економічним, соціальним та правовим явищем, яке виражає сукупність економічних відносин, що виникають у

процесі створення фондів грошових коштів, шляхом розподілу ВВП з їх використанням задля матеріального забезпечення осіб на випадок постійної чи ТВП унаслідок захворювання, травм, нещасного випадку на виробництві, безробіття, а також для підтримки материнства та охорони здоров'я, по досягненню пенсійного віку.

Соціальне страхування відносять до сфери соціальних послуг, основною метою якого є обслуговування населення, яке надає різні види послуг, що спрямовані на захист населення від соціальних ризиків, компенсуючи наслідки їх настання.

Згідно із Законом України “Про соціальні послуги”, основними формами надання соціальних послуг (ст. 5) є матеріальна допомога³² та соціальне обслуговування³³ [89].

До послуг соціального страхування можна віднести повернення втраченого доходу з метою відновлення працездатності працівника, а також надання медичної допомоги, санаторно-курортного лікування, виплату інших компенсацій.

Додатково варто наголосити на таких послугах, як підтримка у зв'язку з вагітністю та пологами, захист материнства, догляд за дитиною та всі супутні ризики, що виникають.

Підсумовуючи, слід виокремити структурний елемент соціального страхування – ССзТВП – як:

- універсальну систему захисту працюючих (соціальний аспект) від чинників нестабільності при настанні трудових та універсальних соціальних ризиків;
- важіль перерозподілу грошових коштів у суспільстві, пов'язаних із розвитком економіки (економічний аспект), шляхом накопичення активів, формуючи фонди фінансових ресурсів (за рахунок частки єдиного соціального внеску) та їх використання (матеріальне забезпечення та надання соціальних послуг), створюючи необхідні економічні передумови задля збереження трудового доходу працездатній економічно активній частині населення;
- систему юридичних норм (правовий аспект), яка регулює соціальне страхування населення в разі настання страхових випадків, передбачених законодавством.

³² Матеріальна допомога надається особам, що знаходяться у складній життєвій ситуації, у вигляді грошової або натуральної допомоги: продуктів харчування, засобів санітарії і особистої гігієни, засобів догляду за дітьми, одягу, взуття та інших предметів першої необхідності, палива, а також технічних і допоміжних засобів реабілітації.

³³ Соціальне обслуговування здійснюється:

- за місцем проживання особи (вдома);
- у стаціонарних інтернатних установах та закладах;
- у реабілітаційних установах та закладах;
- в установах та закладах денного перебування;
- в установах та закладах тимчасового або постійного перебування;
- у територіальних центрах надання соціальних послуг;
- в інших закладах соціальної підтримки (догляду).

1.2. Особливості соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні

Відображенням демократичних трансформацій у суспільстві стали зміни в царині соціального страхування. Так, виникнення нової структури – Фонду соціального страхування, на підставі відомої спільної постанови “Про управління соціальним страхуванням в Україні” уряду України та президії Ради Федерації незалежних профспілок України, сприяло забезпеченню фінансової стабільності та самостійності системи соціального страхування задля недопущення руйнування закріпленого Конституцією України механізму реалізації права громадян на соціальне страхування.

18 січня 2001 р. ВРУ, відповідно до “Основ законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [161], ухвалює Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” [83], згідно з яким Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності визнаний правонаступником Фонду соціального страхування України.

Дослідження основних засад та особливостей функціонування цільових фондів соціального страхування в Україні, зокрема Фонду соціального страхування з ТВП, необхідне з метою встановлення його переваги, місця та ролі у сфері СЗН. Аналіз базується на функціональному підході. Структура єдиного, до 2001 р., Фонду соціального страхування України трансформована в чотири різних фонди. Це потягло за собою зміни в управлінні та розподілі коштів бюджетів фондів соціального страхування, що раніше було прерогативою професійних спілок України [251].

Основними завданнями системи соціального страхування є:

- відновлення і збереження працездатності робітників;
- надання гарантій матеріального забезпечення громадян у випадку втрати працездатності шляхом надання соціальних послуг.

Матеріальною основою для виконання цих завдань є визначені фонди з характерними для них напрямками використання грошових коштів [62; 170; 213].

Усебічність сфери соціального страхування на даний момент розкривається через чотири види соціального страхування та відповідні позабюджетні державні цільові фонди (рис. 1.1).

Окрім цього, існує загальнообов’язкова накопичувальна система пенсійного страхування.

Прерогативою ПФУ України були такі функції у сфері соціального страхування: збір страхових коштів, постановка та ведення обліку страхувальників, облік надходжень, страхових внесків, приймання звітності та ведення реєстрів, контроль за сплатою страхових внесків [46; 66; 79; 162; 238]. До 1 жовтня 2013 р. ПФУ був уповноваженим органом, який здійснював облік платників єдиного внеску та Державний реєстр ЗДСС, забезпечував збір та облік страхових коштів, контроль повноти та своєчасності їх сплати, виконував інші функції, передбачені законом [12; 43; 45; 47; 75; 122; 137; 143; 149; 210; 228].

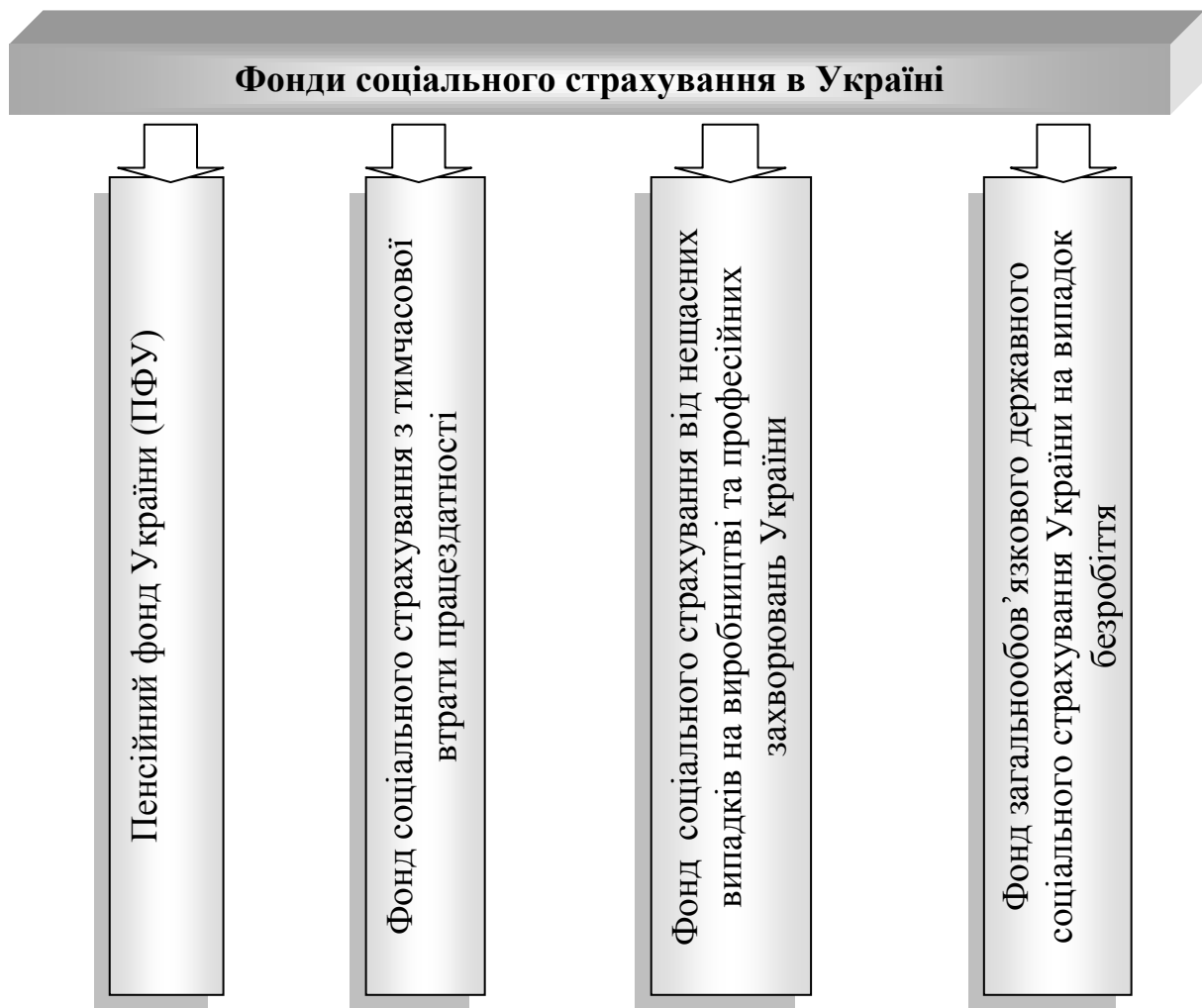

Рис. 1.1. Фонди соціального страхування в Україні³⁴

Із набранням чинності Закону України від 04.07.2013 р. № 406-VII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв’язку з проведенням адміністративної реформи” [81] здійснена передача функцій з адміністрування єдиного внеску на ЗДСС Міністерству доходів та зборів України, яке 1 березня 2014 р. ліквідоване рішенням Кабінету Міністрів № 67 [175], а 21 травня 2014 р., згідно з Постановою КМУ № 160 [176] на базі Міндоходів утворено Державну фіскальну службу, якій передано вище зазначену функцію.

Міністерство соціальної політики України є центральним виконавчим органом стосовно реалізації державної політики у сфері соціального страхування з ТВП. Отже, логічний висновок, що саме соціальне страхування стосовно працюючого населення – основний інститут реалізації права на СЗН, захищаючи найманих працівників, а також самозайняте населення від найбільш небезпечних і масштабних соціальних ризиків.

Основні терміни, якими оперують у даній сфері, такі:

- страховий ризик – імовірність настання певних обставин, спричинених тимчасовою втратою ресурсів до існування застрахованою особою чи членами її сім’ї, що зумовлює потребу в матеріальному забезпеченні або отриманні

³⁴ Систематизовано авторами на підставі [13; 14; 39; 79; 107; 120; 155; 157; 219].

соціальних послуг;

- страховий випадок – подія, що дає застрахованій особі або членам її сім'ї право на отримання матеріального забезпечення чи соціальних послуг за рахунок коштів Фонду ССЗТВП;

- страховий стаж – період, протягом якого особа підпадає страхуванню (період сплати страхових внесків), до якого зараховують період ТВП, відпустку, що пов'язана з вагітністю та пологами, доглядом за дитиною із досягненням нею трирічного віку [61; 83; 90; 104; 114; 154; 213];

- застрахована особа – це найманий працівник, інша особа (громадянин України, іноземець, особа без громадянства або/та члени їх сімей, що проживають в Україні, якщо інше не зазначене в міжнародних договорах України, згода на обов'язковість якого надана ВР України), на користь яких здійснюється ЗДСС із ТВП. Репрезентами застрахованих осіб є профспілки або/чи інші визначені найманими працівниками органи [83; 90; 133; 213; 246];

- страхувальник – це роботодавець для найманих працівників, що працюють на умовах колективного трудового договору на підприємстві, в установі, організації, а також самозайняті інші особи відповідно до чинного законодавства [83; 90; 213; 251].

Основою для виділення сфери соціальних та забезпечувальних відносин залишається сучасна теорія соціального ризику, що дозволяє відмежувати їх від інших видів соціально-захисних відносин.

У ст. 11 “Основ законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” страховий ризик визначається як обставини, унаслідок яких громадяни та/або члени їх сімей можуть втратити тимчасово або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг ЗДСС [161].

Соціальний ризик – це ймовірна подія, що настає в житті людини, наслідки якої призводять до постійної чи тимчасової втрати здатності до праці з відповідною повною чи частковою втратою заробітку (трудового доходу), що у свою чергу є основним джерелом для існування.

Соціальне страхування має широкий спектр дії, який визначається соціальними ризиками, набір яких характеризує прийняті в державі норми соціального захисту, тому доцільно їх структурувати. За організаційно-правовою формою соціальні ризики поділяють на страхові й нестрахові.

Конституцією України окреслене вузьке коло основних соціальних ризиків, а саме: втрата працездатності, старість, втрата годувальника, безробіття [115]. За змістом, окрім вище зазначених, виділяють також такий соціальний ризик, як малозабезпеченість.

Дещо ширший спектр соціальних ризиків визначений Законом України “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування”: хвороба; повна або часткова втрата працездатності; втрата годувальника; безробіття з незалежних від них обставин; старість [161].

Аналіз сучасного законодавства, що характеризує соціально-забезпечувальну сферу, дозволив схематично відобразити соціальні ризики, показані на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Види соціальних ризиків за змістом³⁵

³⁵ * Систематизовано авторами.

У Законі України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням” додатково виділені такі соціальні ризики: ТВП (включаючи догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім’ї); вагітність та пологи; смерть застрахованої особи або членів її сім’ї [83].

Однак даний перелік вочевидь неповний, оскільки в ньому не враховані ризики, пов’язані з проблемами здоров’я матері та дитини, що, у свою чергу, зумовлено відсутністю загальнообов’язкового медичного страхування та відповідного захисту материнства в Україні.

Неблагополучні тенденції демографічного розвитку нашої держави проявляються, передусім, у зменшенні загальної чисельності населення, що зумовило важливість розв’язання проблем народжуваності та збільшення рівня життя сімей із дітьми. Заохочення родин до народження дітей і підвищення рівня народжуваності стає основним державним пріоритетом.

Проявом трудового соціального ризику є зниження доходу, заробітної плати, що зумовлює необхідність покриття його наслідків за рахунок ресурсів системи соціального страхування, яка керується принципами солідарності, обмеженої еквівалентності³⁶, відповідальності застрахованих осіб та роботодавців, соціальної співпраці. Окремо слід виділити професійний соціальний ризик втрати працездатності, пов’язаний із нещасними випадками на виробництві, професійними захворюваннями, який безпосередньо має прояв у процесі виконання трудових обов’язків.

Чинне законодавство визначає принципи загальнообов’язкового державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, які містять загальну (універсальну) характеристику і більшою мірою визначають суспільні відносини в царині СЗН. Безперечно, функціонування Фонду ССЗТВП в Україні базується на принципах, які за ознакою значущості можна трактувати як принципи “вищої ієрархії”.

Проте зазначений перелік неповний, адже Фонд ССЗТВП є складною за своєю організацією структурою, функціонування якої пов’язане з необхідністю ефективного формування, використання та управління її фінансовими ресурсами для досягнення визначених цілей системою соціального страхування. Тому необхідно визначити принципи “нижчої ієрархії”:

- інформаційної відкритості (транспарентності³⁷³⁸) – публічне

³⁶ Правило еквівалентності – обсяг страхових виплат залежить від розміру страхових внесків – вносячи певну частку заробітної плати (страховий внесок) в фонд соціального страхування, застрахована особа, в разі втрати доходу, має право на отримання фінансового відшкодування, обсяг якого співвідноситься з розміром попередньої заробітної плати і сплачених внесків. *Джерело:* http://uk.wikipedia.org/wiki/Соціальне_забезпечення.

³⁷ Транспарентність (transparency) – розкриття всім зацікавленим особам інформації щодо цілей діяльності, правових, інституційних і економічних основ, принципових рішень і їх обґрунтування, даних та інформації, прямо або опосередковано пов’язаних з діяльністю установи, а також умов підзвітності в повному обсязі, в доступній формі та на своєчасній основі. *Джерело:* Моисеев С.Р. Денежно-кредитная политика: теория и практика: учебн. пособие / С.Р. Моисеев. – М.: Московская финансово-промышленная академия, 2011. – 784 с.

оприлюднення результатів функціонування Фонду ССзТВП;

- передбачуваності – компенсація можливих фінансових втрат, що пов'язані з непрацездатністю;
- структурної організованості – Фонду ССзТВП притаманний складний динамічний механізм із цілеспрямованою взаємодією його структурних елементів із вертикальним та горизонтальним рівнем управління;
- контролю соціально-економічної ефективності руху страхових ресурсів від платників ЄСВ до отримувачів страхових виплат. З метою недопущення нецільових витрат страхових коштів необхідно здійснювати як фінансовий аудит, так і аудит ефективності їх використання.

Отже, принципами ЗДСС із ТВП є (рис. 1.3):

Рис. 1.3. Принципи ЗДСС із ТВП³⁹

³⁸ Транспарентність – доведення до загального відома широкої громадськості інформації про рішення та дії органів влади, взагалі про діяльність будь-яких установ, організацій, суб'єктів господарювання посадових осіб. Джерело:

<http://slovopedia.org.ua/50/53410/362635.html> >ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ.

³⁹ Систематизовано на підставі [3; 13; 83; 147; 168; 213; 244; 246].

Виникнення аудиту ефективності як особливого виду контролю відносять до 70-х років минулого століття (“Лімська декларація керівних принципів контролю”), в якій уперше вжитий термін “аудит ефективності”. У документі зазначено, що, крім фінансового аудиту, який передбачає перевірку використання коштів за ціллю і ведення фінансової звітності, існує інший вид контролю, а саме аудит ефективності – визначення ефективності та економності витрачання коштів [195].

Виникнення аудиту ефективності⁴⁰ в системі ССЗТВП зумовлено необхідністю не тільки контролювати цільовий характер соціальних витрат, а й оцінювати їх результативність.

Поняття транспарентності змістовно поєднало в собі як “прозорість”, так і “відкритість”, до того ж часто ці терміни вживаються поряд з поняттями “гласність” та “публічність” [166].

На нашу думку, публічність є найширшим поняттям та налічує такі компоненти, як прозорість, відкритість, гласність та підзвітність. У свою чергу, змістове наповнення поняття транспарентності включає відкритість та прозорість.

Інформаційна відкритість – запорука ефективної діяльності, адже сприяє вільному доступу до отримання та систематизації інформації про Фонд ССЗТВП та безпосередньої комунікації громадян із зазначеною установою фізичним та юридичним особам України.

Інформація, яку оприлюднюють, слід базувати на принципах повноти, правдивості, точності та конкретно відображати запитувані факти в режимі реального періоду часу [96; 159].

Принцип прозорості повинен забезпечувати оприлюднення вичерпної та правдивої інформації про діяльність Фонду ССЗТВП. Основна відмінність відкритості від прозорості полягає в можливості участі громадян у публічно-управлінській діяльності.

Характеристика ЗДСС з ТВП показана на рис. 1.4.

Матеріальною основою ЗДСС із ТВП є Фонд ССЗТВП – орган, який керує та управляє ЗДСС з ТВП, акумулює страхові внески та інші кошти, призначені для фінансування матеріального забезпечення, соціальних послуг та забезпечує їх надання, здійснює контроль за процесом використання цих коштів [13; 61; 74; 83; 114; 144; 149; 168; 251].

Внески на соціальне страхування за своїм походженням не являють собою податки або складові державного бюджету. Вони мають цільове страхове призначення, а саме спрямовуються на відшкодування втраченого заробітку, спричиненого хворобою, нещасним випадком на виробництві тощо [211].

Бюджет Фонду ССЗТВП формується шляхом сплати страхових внесків

⁴⁰ Аудит ефективності – системний, цілеспрямований процес отримання інформації про досліджувані процеси і явища на підприємстві, їх експертно-аналітичної оцінки з метою виявлення причин невідповідності цих даних встановленим критеріям (плановим, нормативним показникам) і формування рекомендацій стосовно їх досягнення. *Джерело:* Щирба І.М. Аудит ефективності: теоретичний аспект / І.М. Щирба // Вісник ЖДТУ. Серія : Економічні науки. – 2012. – № 2 (60). – С. 155-160.

роботодавцями та застрахованими особами, а також за рахунок інших джерел [83; 93; 149; 154; 168; 169; 246].

Через бюджет Фонду відбувається перерозподіл та подальше використання фінансових ресурсів задля матеріального фінансування застрахованих осіб та членів їх сімей.

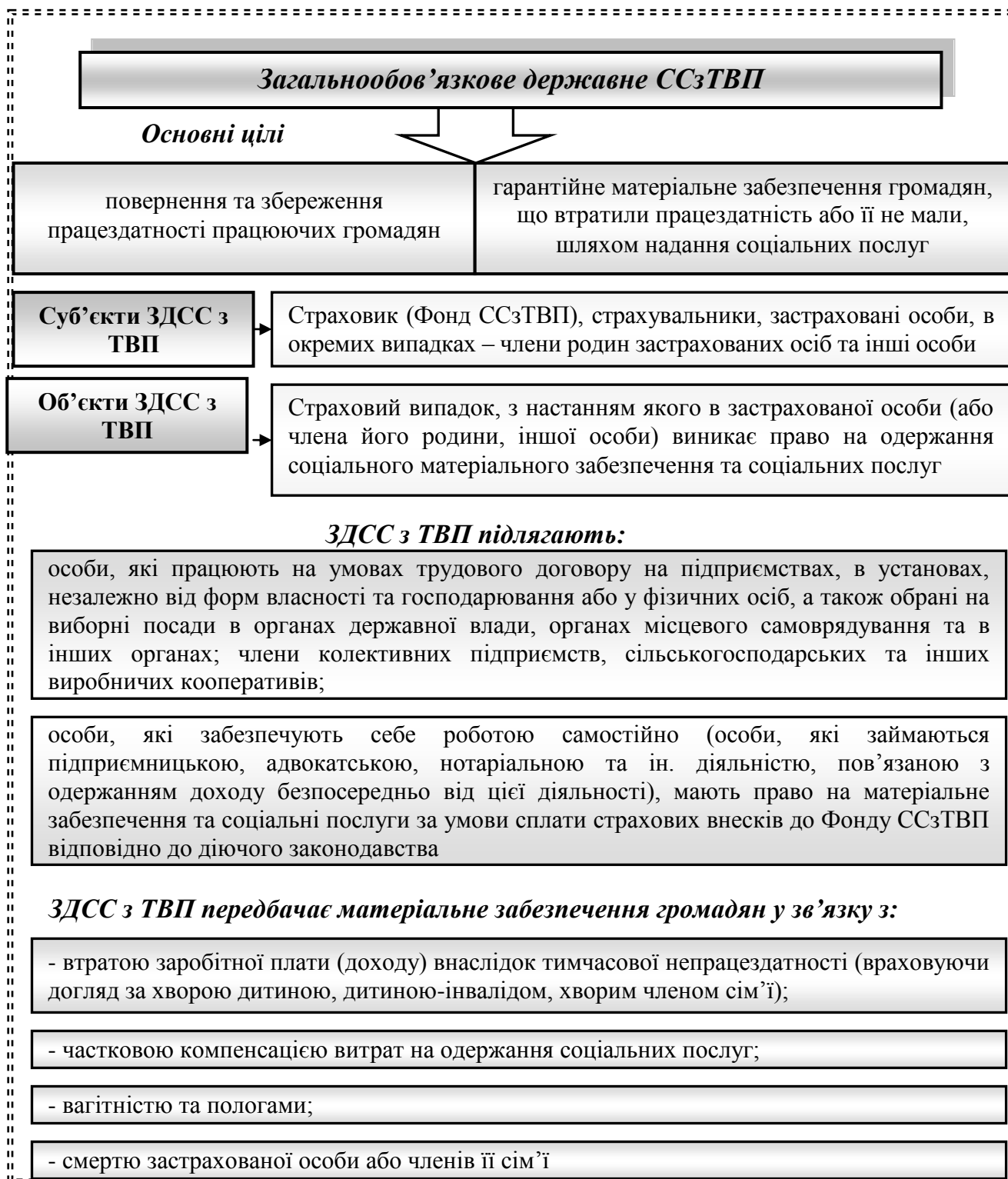

Рис. 1.4. Характеристика ЗДСС із ТВП⁴¹

⁴¹ Систематизовано на підставі [13; 61; 104; 114; 208; 212; 213; 217; 244; 251].

Напрями діяльності Фонду ССЗТВП схематично зображено на рис. 1.5.

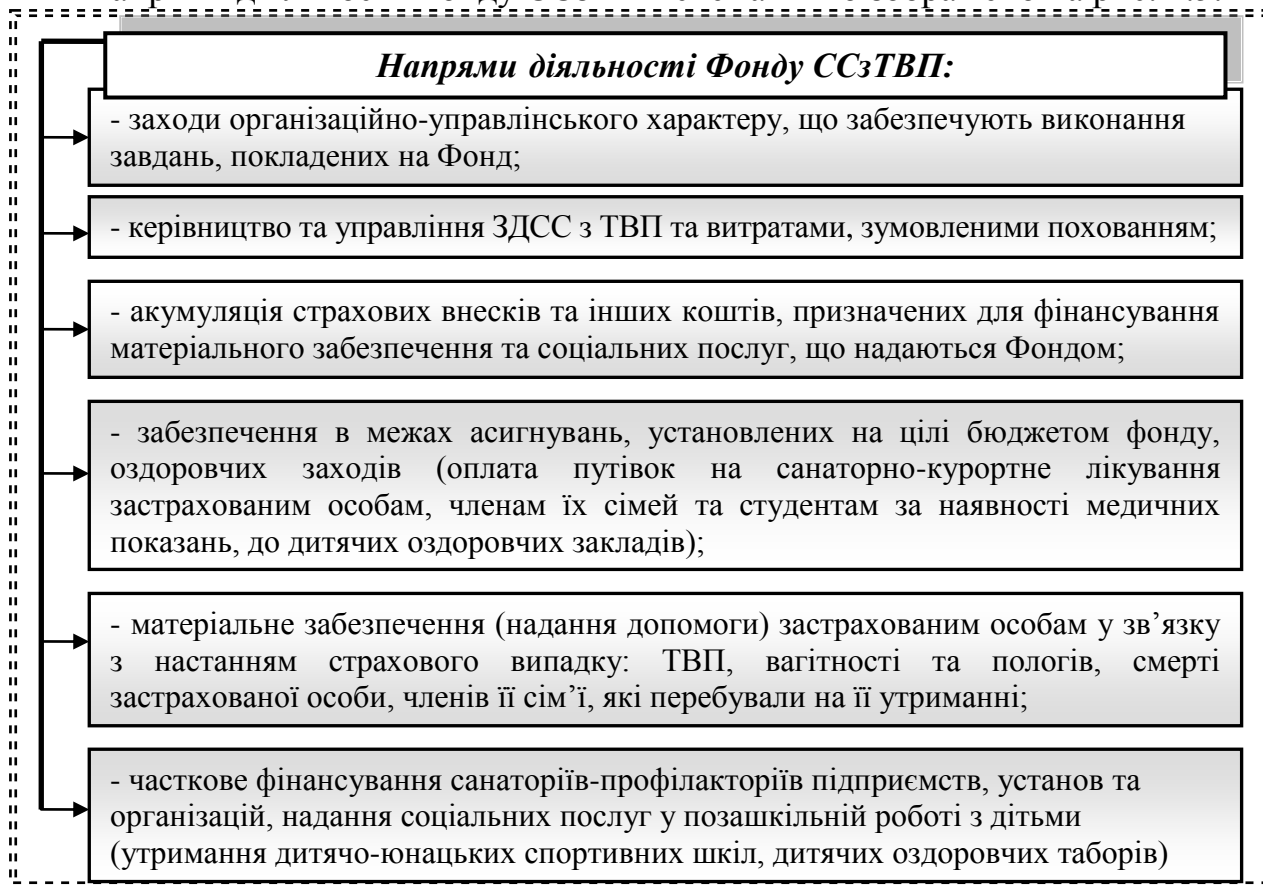

Рис. 1.5. Напрями діяльності Фонду ССЗТВП⁴²

Фонд ССЗТВП для реалізації базових напрямів діяльності:

- фінансує матеріальне забезпечення, надає соціальні послуги відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням” [83];
- реєструє страхувальників як платників страхових внесків у 10-денний термін з дня подання документів, відповідно до Положення, затвердженого правлінням Фонду;
- контролює правильність нарахування, своєчасність сплати страхувальником страхових внесків, а також обґрунтованість виплат страхових коштів (до введення ЄСВ), використання коштів Фонду;
- контролює правильність та обґрунтованість видачі та продовження листків непрацездатності закладами охорони здоров’я та санаторно-курортними закладами незалежно від форм власності;
- надає правову допомогу страхувальникам та комісіям із соціального страхування, застрахованим особам з питань оплати листків непрацездатності, поховання, санаторно-курортного лікування та оздоровлення;
- надає безоплатні консультації працівникам бухгалтерій, які здійснюють

⁴² Систематизовано на підставі [83; 212; 216; 246].

розрахунки, членам комісій із соціального страхування підприємств, установ, організацій, представникам застрахованих осіб і страхувальникам;

- підвищує кваліфікацію працівників робочих органів Фонду;

- співпрацює з фондами інших видів ЗДСС, із страхувальниками Державної фіскальної служби України, органами влади, роботодавцями, профспілками тощо [83; 213; 216]. Види матеріального забезпечення та оздоровчих заходів ЗДСС з ТВП наведені на рис. 1.6.

Рис. 1.6. Види матеріального забезпечення та оздоровчих заходів⁴³

Розмір допомоги з тимчасової непрацездатності залежить від двох показників: середньої заробітної плати та страхового стажу застрахованої особи. Умови надання допомоги по ТВП наведені на рис. 1.7.

На нашу думку, надання особам, що застраховані, допомоги по ТВП повністю не враховує принцип еквівалентності з огляду на встановлені відсоткові ставки залежно від терміну трудового стажу (особи з трудовим стажем до п'яти та восьми років відповідно). Пропонуємо переглянути відповідне Положення з тим, щоб враховувалося щорічне накопичення внесків та диференційований підхід при здійсненні виплат допомоги по ТВП.

Крім цього, повна або часткова компенсація втрати заробітної плати (доходу) надається у формі матеріального забезпечення в разі: тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві; необхідності догляду за хворою дитиною; необхідності догляду за хворим членом сім'ї; догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 18 р. у випадку хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною; карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби; тимчасового переведення застрахованої

⁴³ Систематизовано на основі [13; 61; 79; 106; 110; 114; 149; 211; 246; 251].

особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижчеоплачувану роботу; протезування з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства; санаторно-курортного лікування [40; 83; 213].

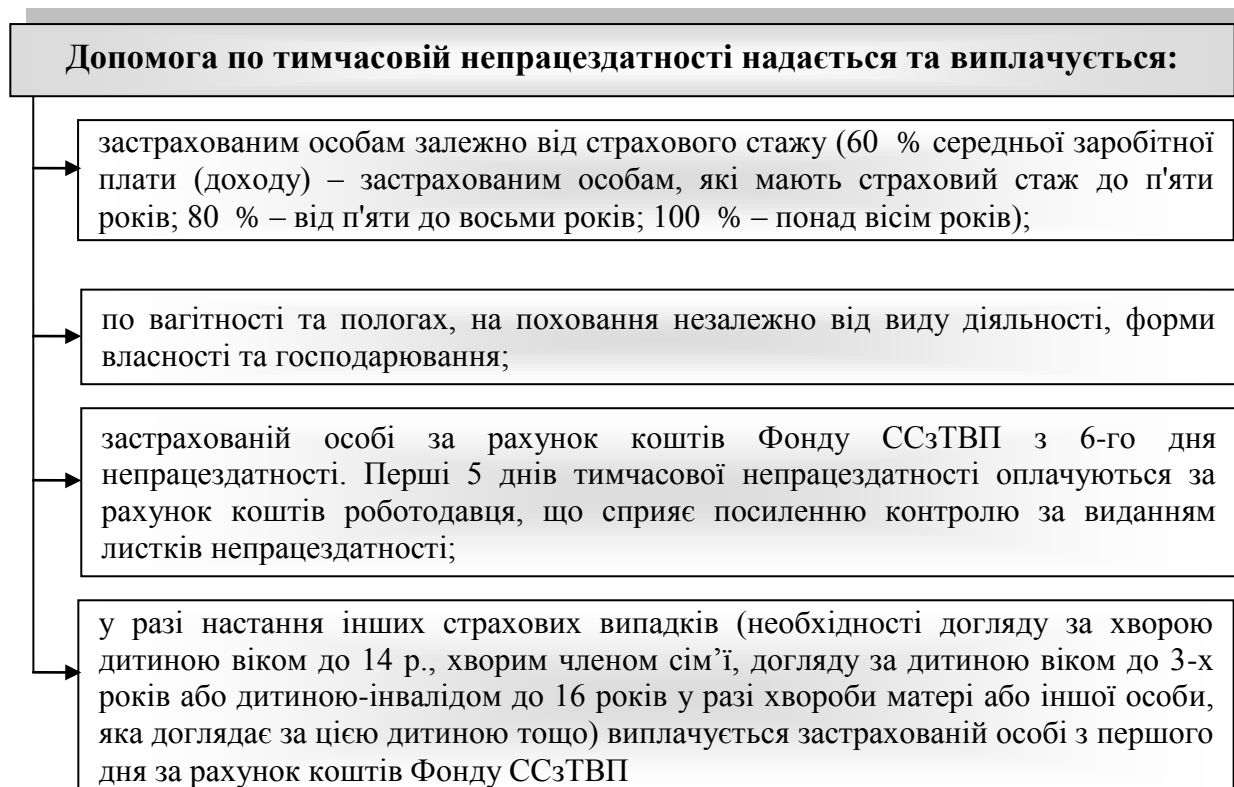

Рис. 1.7. Умови надання допомоги по тимчасовій непрацездатності⁴⁴

Отже, ССЗТВП не лише захищає працюючих, а й служить механізмом суспільних інвестицій, що повертаються у вигляді поліпшення здоров'я населення, стабільності суспільства, формування спонукальних мотивів до праці. Право працюючих на ССЗТВП набуло значення одного з найважливіших прав людини і громадянина, що стало засобом досягнення соціальної злагоди в суспільстві.

Нами проаналізовані окремі функції соціального страхування. Так, Н.Р. Сафонова поділяє їх на гарантійну, економічну та регламентуючу [198].

Гарантійна – це захист трудових прав застрахованих осіб при настанні відповідних обставин, що повинен протидіяти маргіналізації особи після настання страхового випадку та підтримувати попередній рівень їх життя, забезпечуючи цим адаптацію працюючих осіб при зниженні або втраті працездатності в соціально-економічному середовищі.

Дотримання основних соціальних гарантій у сфері трудових доходів, забезпечення соціальної безпеки суспільства забезпечує соціальне страхування.

Економічна функція – це не тільки виплата компенсацій за втрачений трудовий доход, але і створення правових та економічних передумов, що стимулюють застрахованих осіб турбуватися про своє здоров'я, повертатися до

⁴⁴ Систематизовано на основі [79; 83; 211].

трудової діяльності після настання страхового випадку. Управління соціальними ризиками в суспільстві здійснюється за допомогою регламентуючої функції, що забезпечує взаємоузгодження інтересів усіх учасників страхування.

Крім того, вважаємо за необхідне виділити ще й такі функції соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: гарантійно-захисну (у частині компенсації втраченого заробітку при настанні страхового випадку); акумулюючу (у частині накопичення страхових внесків); превентивну (попереджувальну); відтворювальну; перерозподільну; контролюючу.

На нашу думку, виконуючи попереджувальну функцію, ССЗТВП слід підвищувати зацікавленість роботодавців у створенні безпечних умов праці, проведенні превентивних, профілактичних заходів для зниження травм, рівня професійної та загальної захворюваності. Для цього повинні існувати гнучкі системи знижок і надбавок до страхових тарифів.

Проблема визначення ефективності використання коштів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, а також з метою посилення економічної зацікавленості страхувальників у проведенні профілактичних заходів задля зниження рівня професійного ризику спонукає до розробки методики розрахунку знижок та надбавок до страхових тарифів.

У контексті функціонування фінансового механізму, що передбачає сукупність форм, інструментів та важелів ефективного формування та використання фінансових ресурсів Фонду, окремої уваги заслуговують методичні підходи до оцінювання його ефективності. Відсутність цілісної методології дослідження ефективності ССЗТВП підштовхує до визначення сутності соціальної та економічної ефективності.

Погоджуємося з Р.Ф. Гатаулліним та М.М. Латиповим, що сутність соціального страхування має потрійний зміст: як частина фінансового сектору економіки; як вид суспільних благ; як надання особливого виду соціальних послуг. Автори зауважують, що й ефективність фінансового механізму соціального страхування визначається з трьох різних позицій, в основу яких покладена кількісна оцінка економічності, продуктивності та результативності [64].

При цьому кількісних параметрів визначення ефективності фінансового механізму соціального страхування вказані автори не наводять, а ведуть мову лише про загальновстановлені критерії ефективності. Інші науковці критерієм ефективності соціального страхування визначають якість, економічність, дієвість та результативність [163].

Бюджетний кодекс України трактує принцип ефективності та результативності так: "...при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів". Однак розмежування між результативністю та ефективністю не наведено [49].

Схоже трактування знаходимо у статті 34 Бюджетного кодексу РФ "принцип ефективності (та економності)" значить "...використання найменшого обсягу ресурсів (економність) та досягнення найкращого результату із

використанням визначеного бюджетом обсягу ресурсів (результативність) задля досягнення поставленої мети” [50]. Отже, в основі ефективності – принципи економності й результативності.

Д. Скотт Синк ефективність ототожнює з результативністю, наводячи таку характеристику: дієвість як ступінь досягнення мети; економічність; якість як ступінь відповідності вимогам; прибутковість як співвідношення між валовими доходами і сумарними витратами [204].

М.П. Афанасьєв розглядає соціальну ефективність як ступінь досягнення поставленої мети, певного соціального ефекту в процентному або абсолютному вираженні (як конкретний результат щодо всього населення або групи людей, що отримали вигоду), економічну ефективність – як вартість витрат на одиницю випуску продукції, робіт, послуг. У результаті автор наводить визначення соціально-економічної ефективності як співвідношення отриманого соціального ефекту та затрачених ресурсів [5].

На нашу думку, поліпшення ефективності діяльності Фонду ССзТВП, а саме фінансового механізму ССзТВП, зумовлене сукупністю заходів, що включатимуть зміни в організаційному, інформаційному та нормативно-правовому забезпеченні задля дотримання суспільних інтересів, забезпечення прозорості діяльності та здійснення своїх реальних повноважень щодо надання відповідних соціальних послуг.

Фінансові ресурси системи ССзТВП слід направити на соціально необхідні та економічно обґрунтовані цілі, що в кінцевому результаті приведе до досягнення матеріальної забезпеченості застрахованих осіб. Отже, залежно від цілей управлінської діяльності, ефективність можна розрізняти як економічну чи соціальну. Наявні численні наукові підходи до трактування поняття “економічна ефективність” та “соціальна ефективність”.

Більшість авторів зводять поняття ефективності до співвідношення отриманих результатів із витраченими ресурсами, однак необхідно враховувати ще й якість наданих послуг. Повністю солідаризуємося з А.М. Нагимовою щодо підходів до визначення ефективності:

- економічна ефективність – кількісна оцінка відношення ефекту до витрат за рахунок оптимізації та раціоналізації діяльності;
- соціальна ефективність – якісна оцінка діяльності, що виражає відповідність мети діяльності потребам населення [152].

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що ефективне використання фінансових ресурсів характеризує соціальну ефективність обов’язкового соціального страхування з ТВП, в основу якої можна покласти принцип результативності, тобто ступінь досягнення очікуваного результату.

За основу економічної ефективності слід взяти принцип економності. Соціально-економічна ефективність повинна забезпечувати економічну ефективність за умови збереження соціальної спрямованості та матеріальної забезпеченості застрахованих осіб.

Для забезпечення ефективності системи ССзТВП, доцільна розробка системи показників, які дозволили б визначити рівень результативності використання коштів на компенсацію застрахованим особам втраченого

заробітку задля забезпечення належного рівня їх життя. Узагальнивши методичні підходи в розрізі проблеми дослідження, пропонуємо науково-методичні засади оцінювання ефективності ССзТВП здійснювати з урахуванням економічної ефективності (критерій–економічність) та соціальної ефективності (критерій–результативність), що в сукупності представлятимуть соціально-економічну ефективність фінансового механізму ССзТВП (рис. 1.8).

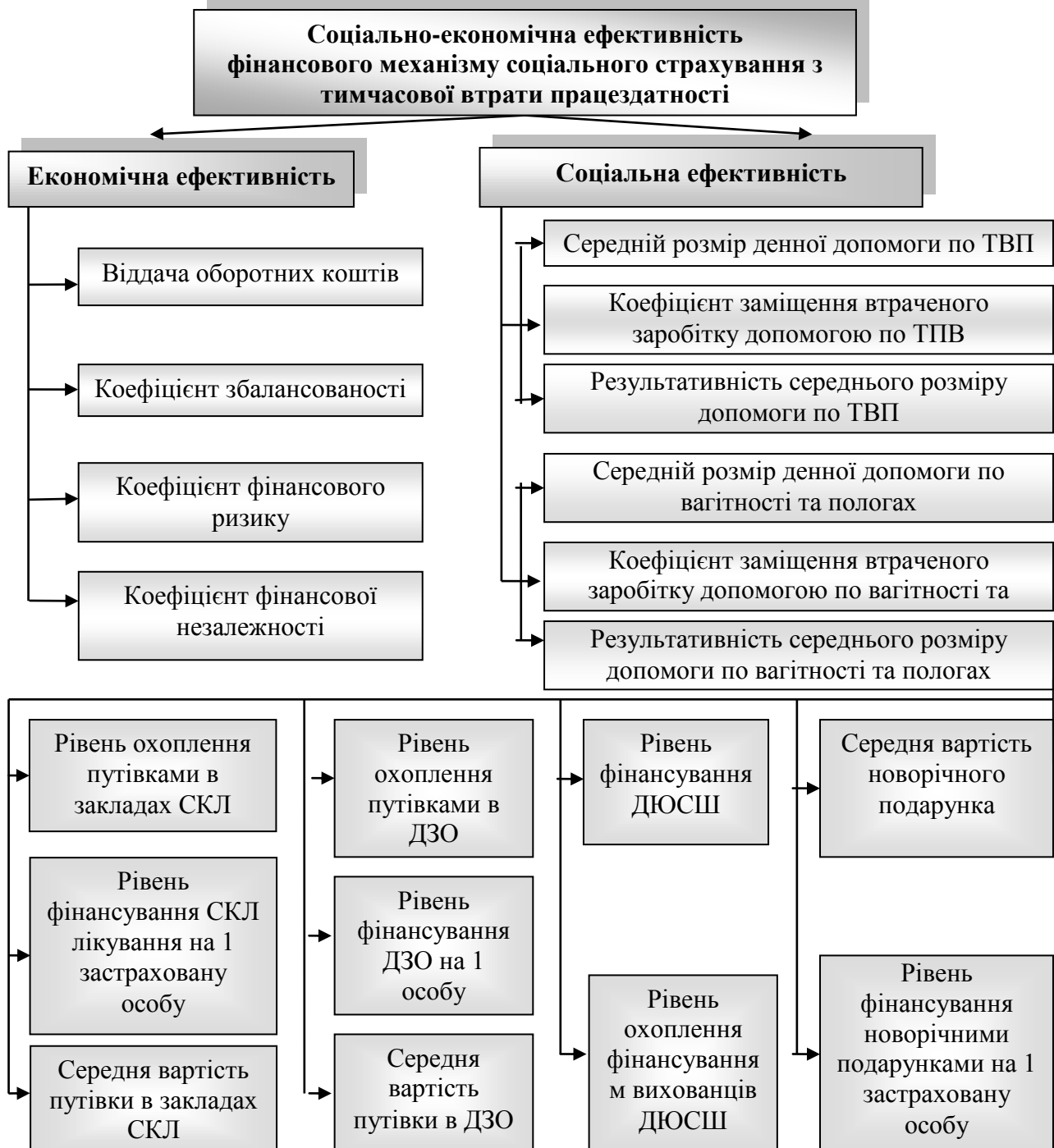

Рис. 1.8. Система показників соціально-економічної ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності⁴⁵

⁴⁵ Систематизовано на основі [152; 199; 220; 235].

Система коефіцієнтів для розрахунку відповідних показників розроблена на основі узагальнення підходів до оцінки економічної ефективності та запропонованих нами показників оцінки соціальної ефективності ССЗТВП за параметрами: допомога по ТВП; допомога по вагітності і пологах; забезпечення оздоровчих заходів.

Для подальшого поліпшення ефективності використання коштів Фонду ССЗТВП необхідно підвищувати рівень страхових виплат та якість оздоровчих послуг. Цього можна досягти шляхом створення прозорої системи оплати праці, зменшивши виплати заробітної плати “у конвертах”, удосконалюючи нормативно-правове, інформаційне та організаційне забезпечення.

Управління Фонду ССЗТВП здійснюється за схемою, поданою на рис. 1.9.

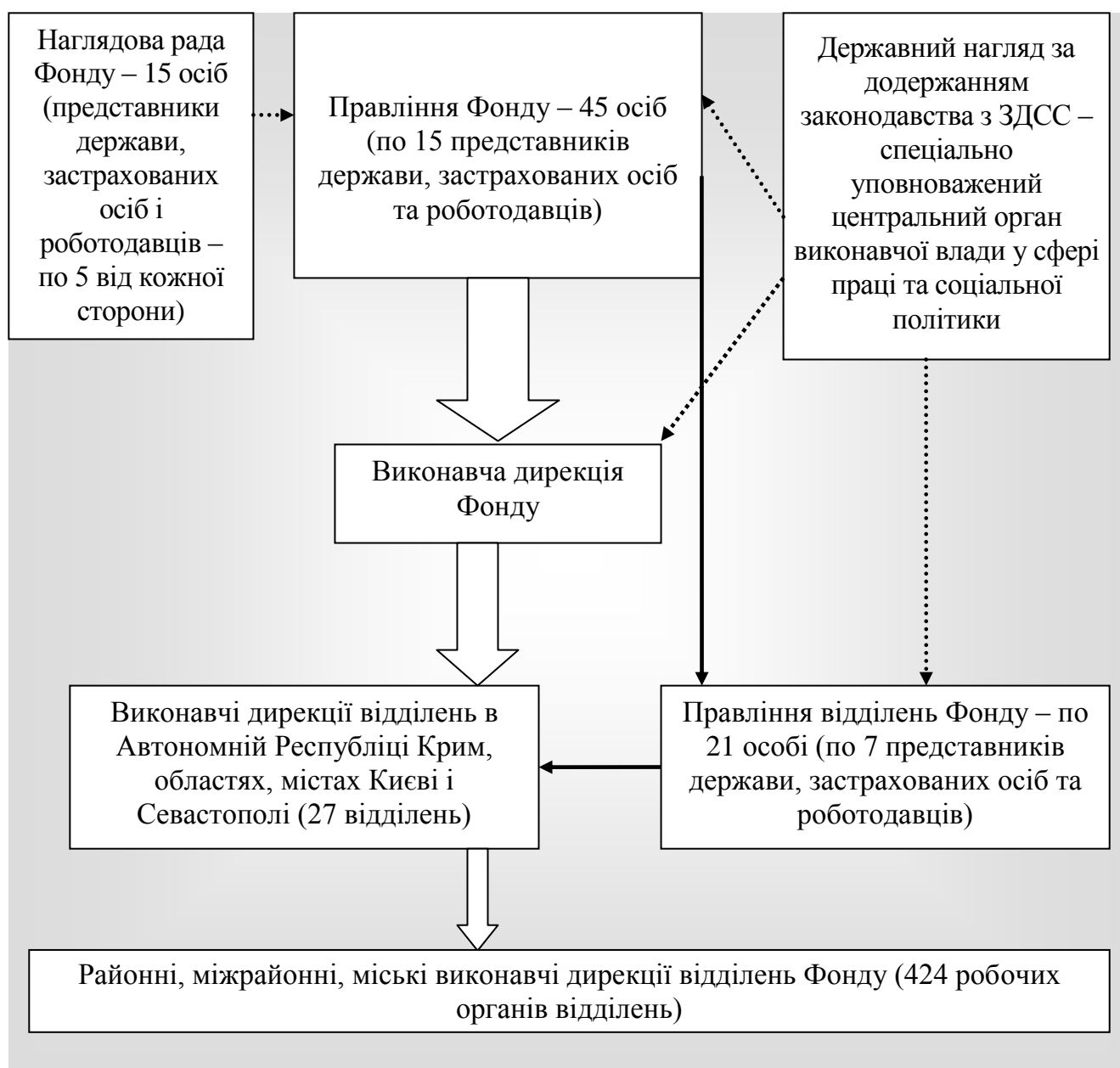

Рис. 1.9. Управління Фонду ССЗТВП⁴⁶

⁴⁶ Розроблено на основі [61; 79; 83; 211; 213].

Принагідно зауважимо, що велика частка застрахованих осіб протягом свого трудового життя не користується соціальними послугами, що надає Фонд ССЗТВП. Наприклад, хворіють, не відкриваючи лікарняних листків, тобто немає принципу адресного накопичення коштів і повернення їх у вигляді певних компенсацій. На противагу цій категорії, є коло осіб, які зловживають своїм правом на соціальний захист через недостатній контроль за обґрунтованістю видачі, продовження й оформлення лікарняних листків на всіх рівнях експертизи непрацездатності.

Рух грошових потоків Фонду ССЗТВП (рис. 1.10) такий:

1. Сплата платниками ЄСВ здійснюється шляхом внесення відповідних сум на рахунки органів доходів і зборів. Для зарахування зазначених коштів в органах Державної казначейської служби України (ДКСУ) відкриваються в установленому порядку позабюджетні спеціальні рахунки виключно для обслуговування коштів ЄСВ, які будуть кодифіковані по платниках залежно від класу професійного ризику виробництва та від особливості сплати внеску по окремих платниках.

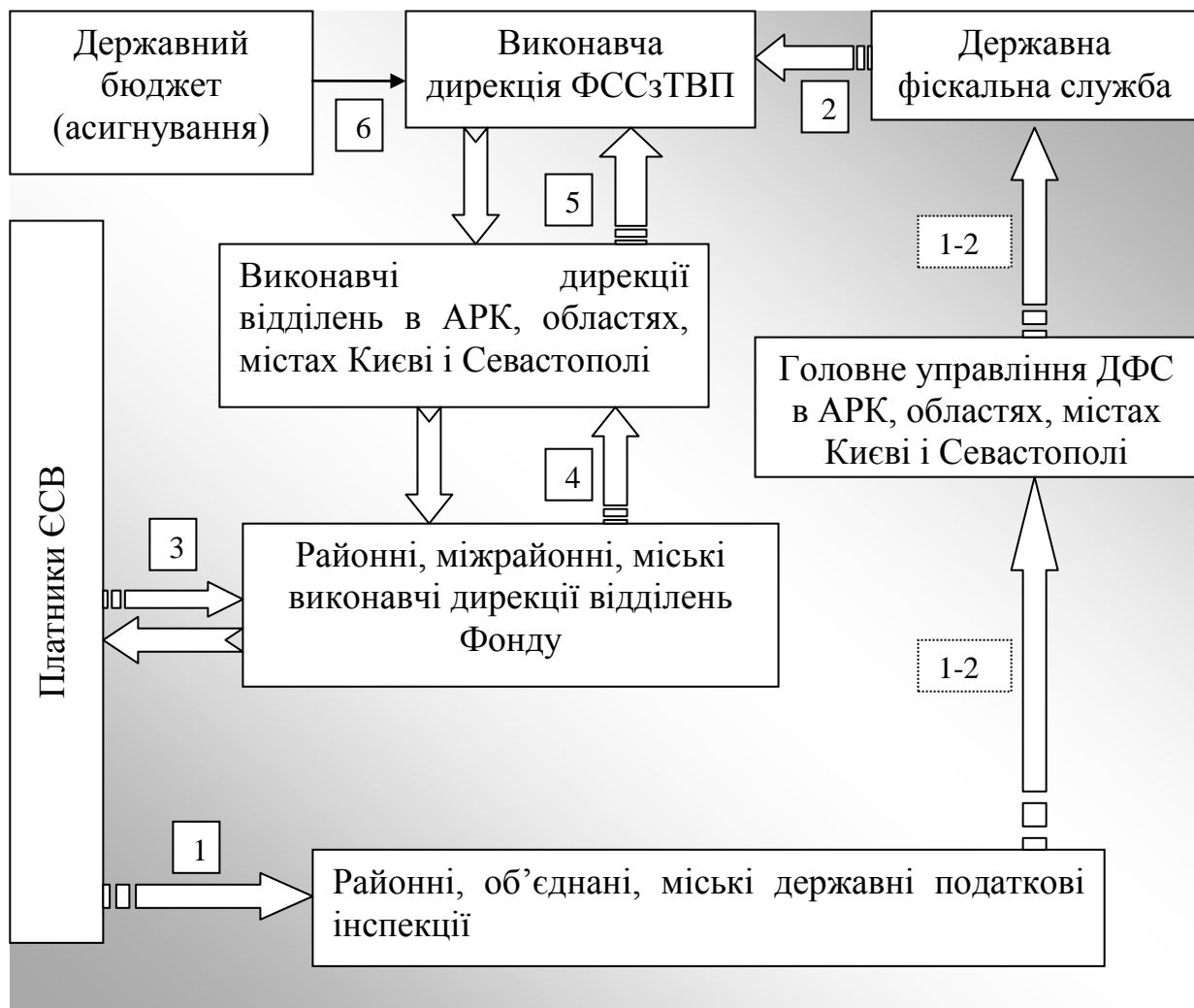

Рис. 1.10. Схема руху грошових потоків Фонду ССЗТВП⁴⁷

⁴⁷ Авторська розробка.

2. ДКСУ в автоматизованому режимі розщеплює страхові кошти, акумульовані на централізованих рахунках Державної фіскальної служби за видами соціального страхування, та перераховує не пізніше наступного операційного дня після їх зарахування, зокрема, на централізовані рахунки Фонду ССЗТВП. Із рахунків, відкритих у ДКСУ, можна здійснювати операції щодо перерахування страхових коштів тільки на рахунки фондів відповідно до визначених законом пропорцій, а також повернення помилково сплачених сум єдиного внеску та штрафів [47; 186].

3–5. Зібрані кошти (надходження від часткової сплати за путівки, інші надходження) в областях перераховуються на єдиний централізований рахунок Фонду ССЗТВП у ДКСУ.

6. Асигнування з Державного бюджету України.

Фінансування страхувальників-роботодавців для надання матеріального забезпечення найманим працівникам здійснюється районними, міжрайонними, міськими виконавчими дирекціями відділень Фонду [106].

Проаналізувавши законодавчі акти, що регламентують діяльність Фонду ССЗТВП з метою підвищення його ефективності, пропонуємо таке:

- належність Фонду ССЗТВП до позабюджетних установ засвідчує, що обслуговування коштів Фонду повинно здійснюватися банківськими установами, а не ДКСУ, оскільки виникають проблеми із затримками виплат та перерахуванням коштів;

- технічна передача функцій адміністрування ЄСВ від Пенсійного фонду до Міністерства доходів і зборів України та згодом до Державної фіскальної служби, враховуючи відмінність сутності категорії “податку” та “соціального внеску”, не поліпшує процес функціонування фінансового механізму соціального страхування з ТВП, адже існує складність у доступі до інформації щодо частки ЄСВ, отриманої в результаті його розщеплення між Фондами ЗДСС;

- потребує поліпшення інформаційна відкритість щодо формування коштів, які спрямовуються на ССЗТВП.

На нашу думку, функціональне призначення Фонду ССЗТВП відображається через розподільчі відносини і здійснюється:

- відмежування первинного та вторинного перерозподілу. Утворення фондів за рахунок ЄСВ характеризує первинний розподіл. Подальше використання коштів Фондом ССЗТВП із частковим залученням коштів державного бюджету формує перерозподільчі відносини;

- державний нагляд за додержанням законодавства із ЗДСС та регуляція фінансових відносин;

- реалізація частини національного доходу, що в подальшому перетворюється в конкретні блага.

Працездатне населення повинно бути впевненим у тому, що при настанні соціальних ризиків рівень виплат по соціальному страхуванню буде достатнім для підтримки гідного рівня їх життя.

1.3. Фінансовий механізм соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: економічна сутність та структура

Функціонування системи ССзТВП відбувається на фоні несприятливої економічної ситуації, яка має деструктивний вплив на матеріальну забезпеченість застрахованих осіб, що залежить від стабільного процесу формування фінансових ресурсів, їх розподілу та ефективного використання.

Тому потребують вирішення питання матеріальної незахищеності застрахованих осіб за допомогою ефективно діючого фінансового механізму ССзТВП у частині формування, подальшого використання та резервування страхових коштів, що, в свою чергу, забезпечує стабільність, безперервне управління соціальними ризиками, відкритість та прозорість його діяльності.

Постає також необхідність у формуванні збалансованої та стабільної системи фінансових відносин, що врегульовується із застосуванням складових фінансового механізму, який слід розглядати як комплекс взаємоузгоджених засобів постійного впливу в частині акумулювання коштів.

В економічній літературі тлумачення терміна “фінансовий механізм” розглядається досить широко, однак цілісної думки про його змістове наповнення та складові частини не існує. Тому нами проведені дослідження понятійно-категоріального змісту терміна.

Роз’яснення категорії “фінансовий механізм” подане у додатку В.

Сутність фінансового механізму проявляється через його складові частини, що характеризують його структуру та визначають організаційну побудову. Крім цього, важливе функціональне призначення механізму, що притаманного будь-якому виду діяльності задля досягнення поставлених цілей.

Н. Савченко вважає, що “фінансовий механізм” – це важіль, який сприяє виконанню тактично-стратегічних завдань, що стосуються системи обов’язкового соціального страхування, з урахування економічних умов [197].

Слід наголосити на неповному трактуванні даного словосполучення, адже фінансовий механізм є набагато ширшим поняттям, окрім цього, автор не виділяє його складових, основних характеристик та способу дії.

Г.Г. Кірейцев, С.Л. Лондар трактують “фінансовий механізм” як комплекс методів реалізації інтересів економічного характеру за допомогою фінансового постійного впливу на соціально-економічний розвиток підприємства. Складовими частинами описаного механізму є: фінансове забезпечення, регулювання, що містить систему фінансових індикаторів [125].

Водночас автори наводять часткове визначення фінансового механізму, не виділяючи конкретних методів та складових системи фінансових індикаторів. Потребують розмежування поняття “фінансове забезпечення” та “регулювання”.

Складовими компонентами фінансового механізму, на думку О.Р. Романенка, є фінансове прогнозування, планування, управління фінансами та постійний фінансовий контроль, фінансові показники та нормативи, стимули й санкції, ліміти, норми, резерви, фінансове законодавство. Однак дослідник не систематизує складові в частині методів, незрозумілим залишається належність

інших складових частин цього механізму, окремо виділено законодавче забезпечення [192].

В.Д. Базилевич та Л.О. Баластрик пропонують таке визначення: “Фінансовий механізм являє собою сполучення економічних, організаційних та нормативно-правових форм, методів перманентного управління фінансовою діяльністю держави задля забезпечення багатограних потреб державних структур, суб’єктів господарювання та населення, зокрема, у процесі формування, використання фондів фінансових ресурсів” [8]. Погоджуючись із змістовим поняттям, слід доповнити його у частині виділення методів і форм.

У широкому трактуванні фінансовий механізм – це комплекс фінансових методів і важелів, що має вплив на соціальну та економічну сторони суспільства [216].

Окрім зазначених складових, В.М. Опарін розглядає ще й форми та інструменти як компоненти фінансового механізму [160].

Фінансовий механізм у більш вузькому розумінні – це сукупність визначених фінансових методів та відповідних важелів впливу на формування і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення функціонального існування державних структур, прогресивного розвитку суб’єктів господарювання, захищеності населення [233].

До складових фінансового механізму слід віднести такі елементи: фінансові методи, важелі, інструменти, забезпечення нормативно-правового, організаційного й інформаційного характеру.

В.І. Оспіщев, О.П. Близнюк та Л.І. Лачкова наводять таке ж визначення фінансового механізму, проте інструменти та організаційне забезпечення не виділяють [233].

Достатньо повну диференціацію зауважуємо в С.І. Юрія, М.П. Шавариної та Н.В. Шаманської, які трактують “фінансовий механізм соціального страхування” як сукупність фінансових методів, форм та важелів управління фінансовими ресурсами, що призначені для матеріального забезпечення громадян у разі настання страхових випадків [246].

Однак необхідно чітко визначити забезпечення фінансового механізму. Л.І. Васечко, крім зазначених вище складових, акцентує увагу на планомірному використанні коштів соціального страхування [51].

Вважаємо, що більш ґрунтовний поділ системи важелів фінансового механізму соціального страхування запропонувала Л.І. Васечко:

- фінансові важелі надходжень: соціальні страхові внески, платежі, пасивні доходи від розміщення тимчасово вільних коштів Фонду (депозитні рахунки), резерви Фонду, благодійні внески установ, підприємств та організацій, фізичних осіб, державні асигнування, кошти, що одержують від нарахування пені та штрафів, кошти за часткову сплату вартості путівок на санаторно-курортне оздоровлення та лікування;

- фінансові важелі розподілу: страхові виплати, матеріальне забезпечення, повернення збитків та витрат;

- фінансові важелі страхового резервування: резерви коштів Фонду ССЗТВП як для повсякденних потреб, так і для забезпечення здійснення

фінансової стабільності позабюджетного Фонду ССзТВП [52].

Резерв страхових коштів утворюють у сумі, яка необхідна для фінансування всіх передбачених законодавством видів матеріального забезпечення, що розраховують на місяць [169; 185].

Підтримуємо думку, що важелі розподілу повинні сприяти прозорості у грошових потоках та адресності страхових виплат. Натомість важелі страхового резервування реалізовуватися через акумулюючу функцію соціального страхування, адже наявність грошових резервів, що знаходяться на рахунках позабюджетного фонду, свідчить про його фінансову стабільність [52; 98].

Зазначимо, що три основних угруповання фінансових важелів, що відповідають за формування, використання бюджету Фонду та цільову спрямованість відповідних страхових виплат, є дійовими важелями фінансового механізму соціального страхування. На стадіях формування, розподілу та використання фінансових ресурсів грошових фондів, здійснення контролю задля досягнення поставлених цілей проявляє свою дію фінансовий механізм. Основне завдання функціонування фінансового механізму ССзТВП – забезпечення найбільш раціонального розподілу грошового фонду з метою збалансування надходжень грошових коштів та їх витрат [7; 171].

Фінансову сторону фінансового механізму, безумовно, визначають фінансові ресурси, що слід розглядати як сукупність коштів, що формують бюджет Фонду ССзТВП, шляхом акумуляції частки ЄСВ, сплати частини вартості путівки на санаторно-курортне оздоровлення та інших надходжень, що в подальшому стають носієм матеріального забезпечення застрахованим особам соціальних послуг.

Отже, фінансовий механізм ССзТВП полягає в урегульованому потоці фінансових ресурсів, тобто є своєрідним рухом страхових коштів, що акумулюються на рахунках Фонду ССзТВП і забезпечують потік від страхувальників до страховиків (частка ЄСВ) і від страховиків до страхувальників (страхові виплати).

Прийомами дії фінансових методів, що проявляються через конкретні форми розподільчо-перерозподільчих відносин ВВП, є фінансові інструменти та визначені важелі [232; 233]. За допомогою фінансових інструментів встановлюється взаємозв'язок соціальних доходів та витрат бюджету Фонду ССзТВП. За допомогою фінансових важелів здійснюється вплив та підсилення дії фінансових інструментів. Погоджуємося, що фінансові методи відображають перманентний вплив фінансів на сукупність процесів, які відбуваються у сфері ССзТВП [154; 232], дія яких проявляється в ході накопичення коштів та їх використання. Структура фінансового механізму повинна обов'язково будуватися з урахуванням фінансового забезпечення та фінансового регулювання, а також системи важелів впливу [105; 209; 223; 233].

За своєю сутністю фінансове забезпечення – це певна сукупність джерел і форм фінансування економічної сфери з окремим акцентом на розвитку соціальної сфери суспільства [7]. Фінансове забезпечення ССзТВП характеризує процес формування фінансових ресурсів доходної частини бюджету Фонду ССзТВП, що спрямовуються на матеріальну захищеність

застрахованих осіб задля забезпечення стабільності системи ССЗТВП, характеризуючи кількісну сторону фінансового механізму.

На думку С.О. Смирнова та М.В. Корнєєва, фінансове регулювання соціального страхування – це система законодавчо визначеного регламентування розподільчих процесів у суспільстві, що дає можливість за допомогою відповідних фінансових інструментів здійснювати вплив на соціальні та економічні процеси з метою запобігання виникнення диспропорцій або їх усунення [209].

Фінансове регулювання характеризує раціональне використання та рух фінансових ресурсів і відображає якісну сторону фінансового механізму. Важливою складовою фінансового механізму ССЗТВП є контроль соціально-економічної ефективності формування та використання фінансових ресурсів бюджету Фонду ССЗТВП. Виконання основних функцій, а саме планування та прогнозування, оперативного управління та регулювання, стимулювання, контролю та нагляду може бути забезпечене за допомогою всіх структурних елементів фінансового механізму [246].

Нормативно-правова основа функціонування ССЗТВП в Україні проявляється у визначенні нормативно-правових засад, що визначають характерні відносини для сфери соціального страхування. Нормативно-правове забезпечення ССЗТВП складається:

- Конституції України [115] та Кодексу законів про працю України;
- Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18.01.2001 р. № 2240-III [83];
- Закону України “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” від 14.01.1998 р. [161];
- Закону України “Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов’язкове державне страхування” від 08.07.2010 р. № 2464-VI [86];
- указів Президента, які регламентують обов’язки, перелік прав, відповідальність сторін, що беруть участь у процесі страхування;
- постанов Кабінету Міністрів України;
- постанов правління Фонду ССЗТВП;
- нормативних актів, що мають відношення до СЗН та видані Кабінетом Міністрів України;
- розпоряджень Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- Статуту Фонду ССЗТВП [216].

Нормативно-правове забезпечення фінансового механізму ССЗТВП в Україні включає тарифи, норми і нормативи, методичні вказівки. Водночас постає необхідність перегляду деяких із них, зокрема тих, що стосуються визначення пропорційної відповідальності роботодавця та працівника щодо сплати внесків, перегляду максимального розміру зарплати, з котрої сплачується внесок, що, на наш погляд, сприятиме підвищенню ефективності фінансового механізму ССЗТВП в Україні. На рис. 1.11 зображена узагальнена схема взаємодії елементів фінансового механізму ССЗТВП в Україні.

Рис. 1.11. Схема фінансового механізму ССзТВП⁴⁸⁴⁸ Запропоновано авторами.

Діяльність Фонду ССЗТВП повинна бути відкритою, інформаційно доступною, відображаючи процес функціонування фінансового механізму ССЗТВП в Україні.

На нашу думку, одним із методів, що поліпшать діяльність Фонду ССЗТВП та обізнаність населення із системою ССЗТВП, є підвищення транспарентності функціонування установи в частині офіційного оприлюднення інформації про доходні й витратні статті бюджетів Фонду ССЗТВП, акцентуючи увагу на видатках нестрахового характеру щодо перевірок діяльності фондів. Тому необхідно дослідити рівень інформаційної відкритості Фонду ССЗТВП по Україні та доступності в отриманні даних.

Створення відповідної системи управління ССЗТВП, функціонування органів та інституцій, визначення кола функцій, переліку обов'язків, прав і повноважень необхідне для забезпечення повноти виконання всіх завдань, що в свою чергу є прерогативою організаційного забезпечення.

Отже, основне призначення фінансового механізму ССЗТВП – формування та цільове, максимально ефективне витрачання фінансових ресурсів.

Критичний аналіз літературних джерел дозволив сформулювати тлумачення фінансового механізму ССЗТВП в Україні як сукупність фінансових методів, інструментів та відповідних важелів, властивих соціальному страхуванню, що використовуються для мобілізації фінансових ресурсів та їх ефективного використання задля матеріальної забезпеченості громадян у разі виникнення страхових випадків та надання соціальних послуг з метою збалансованості, взаємодії та соціальної справедливості.

З огляду на властивості ССЗТВП, пропонуємо виділити в частині фінансових важелів систему знижок (як складову фінансових стимулів) та надбавок до страхового тарифу (у частині фінансових санкцій), що залежать від умов праці застрахованих осіб.

ССЗТВП характеризується грошовими ресурсами, пропорціями розподілу між роботодавцями та їх працівниками саме страхового навантаження, залежністю розмірів страхових виплат від заробітної плати, страхових тарифів, всього трудового стажу та безпосередньо страхового періоду [11]. Бюджет Фонду ССЗТВП являє собою головний фінансовий документ, що містить перелік статей доходів та витрат, спрямованих на матеріальне забезпечення та надання соціальних послуг, визначених законодавством. Утримання із заробітної плати та нарахування на фонд оплати праці (страхові внески роботодавців і, відповідно, застрахованих осіб) формують бюджет Фонду [156; 203]. Джерела формування коштів Фонду ССЗТВП показані на рис. 1.12.

Зміни, що відбулися з 01.01.2011 р. у фінансовому забезпеченні системи ССЗТВП, супроводжуються запровадженням ЄСВ після введення в дію Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування” [86]. Єдиний внесок на ЗДСС – це об'єднаний страховий внесок, перерахування якого відбувається до системи ЗДСС регулярно, в обов'язково визначеному порядку, з метою захисту прав застрахованих осіб та/або членів їхніх сімей щодо отримання страхових виплат та (або) послуг за визначеними видами ЗДСС [4; 11; 12; 43; 99; 106; 137; 172].

Рис. 1.12. Джерела формування коштів бюджету Фонду ССЗТВП⁴⁹

На ефективне фінансування системи ССЗТВП впливає рівень економічного розвитку держави й доходи громадян, політична та демографічна ситуація України. Результати демографічного прогнозування, здійснені Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України, засвідчують що зменшення чисельності найбільш активного населення у віці від двадцяти до шістдесяти чотирьох років здійснюється на тлі зниження загальної чисельності населення. Це неминує призводить до скорочення сукупної пропозиції робочої сили на ринку праці та зростання співвідношення непрацюючого і працюючого населення [124].

Розмір, пропорції розподілу ЄСВ за видами ЗДСС визначає ВРУ для всіх платників на основі актуарного розрахунку Фондів ЗДСС, враховуючи, що такий розмір повинен забезпечувати особам:

- страхові виплати й визначені соціальні послуги;
- фінансування профілактичних заходів задля попередження та мінімізації страхових випадків;
- резервування коштів, що спрямовуються на страхові виплати та надання санаторно-курортного лікування та оздоровлення дітей;

⁴⁹ Складено на основі [83; 213; 251].

- фінансування організаційно-управлінських заходів задля забезпечення функціонування системи ЗДСС [4; 103; 210].

Сума оплати праці (основна й додаткова заробітна плата, інші компенсаційні та заохочувальні виплати) є базою для нарахування та утримання ЄСВ [4; 230; 236]. Низький рівень соціальних виплат громадянам в Україні та наявні розміри соціальних гарантій породжують соціальну незахищеність населення. Вагомими перепонами в залученні необхідних фінансових ресурсів Фонду ССЗТВП в Україні є незначні темпи зростання вартості реальної заробітної плати та наявність тіньового сектору.

Залежно від виду економічної діяльності, платників ЄСВ відносять до різних класів професійного ризику виробництва. Розміри ЄСВ для роботодавців у частині нарахувань на заробітну плату мають залежність від того, до якого класу їх віднесено. При цьому мінімальна ставка ЄСВ у частині нарахувань для них становить 36,76 %, максимальна – 49,7 %. Для найманих працівників – застрахованих осіб – розмір ставки ЄСВ у частині утримань становить 3,6 % із нарахованого їм доходу.

На суму нарахованої допомоги по виплаті листка непрацездатності ЄСВ нараховується за ставкою 33,2 %. Розмір ставки внеску в частині утримань із суми виплат по лікарняних листках становить 2 % [87; 132; 230; 236].

Основні принципи збору та систематичного ведення обліку ЄСВ такі:

- законодавче визначення порядку та умов сплати ЄСВ;
- обов'язковість сплати;
- законодавче визначення розміру, пропорцій розподілу ЄСВ за видами ЗДСС;
- прозорість та публічність діяльності органу, що виконує обов'язки збору та ведення обліку ЄСВ;
- захист прав та інтересів усіх застрахованих осіб;
- державний нагляд щодо збору та ведення обліку ЄСВ;
- відповідальність платників ЄСВ та органу, що виконує обов'язки збору та ведення його обліку, за невиконання або невідповідне виконання зазначених обов'язків [4, 86].

Основними напрямками спрямування коштів ЗДСС з ТВП є:

- виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах, на поховання;
- оздоровлення застрахованих осіб і членів їх сімей за рахунок часткового фінансування санаторно-курортного лікування та оздоровлення дітей;
- формування резервів страхових коштів, що розраховуються не менш, ніж на п'ять календарних днів, основною метою є фінансування матеріального забезпечення застрахованих осіб;
- забезпечення утримання органів Фонду ССЗТВП та його поточної діяльності, витрати на розвиток матеріально-технічного забезпечення [83].

Основними завданнями формування ефективно діючого фінансового механізму ССЗТВП в Україні:

- мобілізація та нагромадження фінансових ресурсів;
- контроль за раціональним та ефективним використанням фінансових

ресурсів на всіх етапах. Глибока аргументація контрольних заходів і доказовість паритетності інтересів у процесі розподілу фінансових ресурсів та їх мобілізації в раціональному використанні можуть збільшити запит громадськості на виконання контрольних дій у сфері ССЗТВП;

- оптимальний розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів у системі ССЗТВП;

- модернізація фінансового механізму з урахуванням змін сучасності та норм економічного життя.

Реалізація зазначених напрямів у системі соціального страхування повинна будуватися на принципах прозорості, відкритості й публічності, що має стати основою діяльності всіх сторін. Н. Савченко наголошує, що взаємна фінансова відповідальність суб'єктів соціальних страхових відносин, створення умов задля забезпечення фінансової збалансованості системи соціального страхування необхідна для розвитку фінансових відносин у даній сфері [197].

Складові фінансового механізму ССЗТВП повинні взаємодіяти між собою, враховуючи орієнтири, принципи, критерії соціальної та економічної ефективності, функції соціального страхування. Діяти під впливом нормативно-правового поля, що постане гарантом стабільності та надійності в реалізації складових частин фінансового механізму ССЗТВП.

Функціонування фінансового механізму ССЗТВП повинно спиратися на комплекс принципів (гарантованість, стабільність, передбачуваність, солідарність і паритетність), що має забезпечувати постійно функціонуючу й гарантовану систему, яка повинна забезпечувати страховий захист певних категорій населення. Окреслені принципи ССЗТВП можуть реалізовуватися за допомогою переліку взаємодіючих функцій, таких як захисна, попереджувальна (превентивна), відтворювальна, перерозподільна, контрольна, акумулююча, які визначають його економіко-фінансове спрямування [83; 113; 122; 144; 146; 212].

Отже, Фонд ССЗТВП, як позабюджетний, розглядають у формі перерозподільчих відносин, фінансового потоку і фінансового інституту. Кошти, які акумульовані у Фонді, проходячи фазу перерозподілу, набувають форму не грошову, а фінансового потоку, перерозподіленої частини первинних доходів підприємств і домогосподарств.

Фонд як фінансовий інститут характеризується з точки зору фонду нагромадження фінансових ресурсів для використання їх на різні цілі, що базується на страховому принципі. Однак на практиці відсутній тісний взаємозв'язок із внесками та виплатами. Важливим завданням удосконалення фінансового механізму ССЗТВП є перерозподіл фінансової відповідальності між роботодавцем та найманим працівником щодо здійснення страхових внесків, задля прояву стимулюючого ефекту та протидії росту тіньової зарплати.

Таким чином, удосконалення фінансового механізму ССЗТВП повинно здійснюватися з метою матеріальної забезпеченості застрахованих осіб, базуючись на поліпшенні демографічної ситуації, зростанні чисельності економічно активного населення, розвитку системи заохочення роботодавців поліпшувати умови праці, задля отримання пільг при сплаті ЄСВ.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

2.1. Тенденції формування та використання фінансових ресурсів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України

Займаючи провідне місце в системі державного соціального страхування, система ССзТВП повинна забезпечувати захист працюючим при настанні страхового випадку⁵⁰. Поштовхом до формування нової системи захисту працюючих стають проблеми фінансово-політичного характеру, що спричиняють дефіцитність бюджету Фонду та неналежне матеріальне забезпечення громадян.

Аналіз особливостей формування та використання фінансових ресурсів Фонду ССзТВП необхідний задля виявлення можливостей поліпшення дії інструментів та важелів фінансового механізму ССзТВП, пов'язаних зі змінами в нормативно-правовому забезпеченні (зміна структури доходної частини бюджету Фонду у зв'язку із введенням ЄСВ), недостатньою інформаційною відкритістю діяльності Фонду та проблемами в організаційному забезпеченні.

Відповідно до Інструкції “Про порядок складання та виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності” [95], затвердженої постановою Правління Фонду від 18.04.2003 р. № 10, визначено структуру бюджету Фонду. Основними статтями доходів бюджету Фонду ССзТВП впродовж 2008–2010 рр. були:

- страхові внески на ЗДСС;
- відрахування на соціальне страхування від єдиного податку;
- надходження від часткової сплати за путівки;
- інші надходження: нарахування пені, перерахування адміністративних та господарських штрафів, не прийнятих до зарахування витрат;
- пасивні доходи (дивіденди, відсотки по залишку коштів).

Після набрання чинності Закону України “Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне страхування” [86] з 01.01.2011 р. структура доходної частини бюджету Фонду ССзТВП змінилася, зокрема, такі статті доходів, як внески на ЗДСС та відрахування від суми єдиного податку, виключені, натомість, уведений єдиний внесок на ЗДСС. Починаючи з 01.01.2011 р. доходна частина бюджету Фонду така: ЄСВ, надходження від часткової сплати за путівки та інші надходження, до яких включають відрахування від суми єдиного податку. Доходна частина бюджету Фонду за період 2008–2013 рр. показана в табл. 2.1.

⁵⁰ Страховий випадок – подія, передбачувана договором страхування або законодавством, яка відбулась і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Таблиця 2.1

**Структура доходів бюджету
Фонду ССзТВП в Україні за період 2008–2013 рр.⁵¹**

№ п/п	Назва статті	2008 р., тис. грн. (%)	2009 р., тис. грн. (%)	2010 р., тис. грн. (%)	2011 р., тис. грн. (%)	2012 р., тис. грн. (%)	2013 р., тис. грн. (%)
1.1.	Внески на ЗДСС	6496456 (89,88)	6124586 (89,7)	7146532 (89,67)	8267324* (96,58)	9697799* (96,52)	10161114* (96,49)
1.2.	Відрахування від суми єдиного податку	474418 (6,56)	451774 (6,6)	484866 (6,08)			
1.3.	Надходження від часткової сплати за путівки	163393 (2,26)	177925 (2,6)	237414 (2,98)	130011 (1,52)	244427 (2,43)	300768 (2,86)
1.4.	Інші надходжен- ня, у т.ч.:	93360 (1,3)	73354 (1,1)	101227 (1,27)	162657 (1,9)	105694 (1,05)	68753 (0,86)
1.4.1	<i>надходження на виплату допомоги громадянам, які постраждали вна- слідок Чорнобиль- ської катастрофи</i>	15176	15176	37244	37244	37244	-
1.5.	Всього доходів	7227627 (100)	6827639 (100)	7970039 (100)	8559992 (100)	10047920 (100)	10530635 (100)

* частка єдиного внеску на ЗДСС.

Позитивна динаміка зростання доходів Фонду ССзТВП протягом 2008–2013 рр. не гарантує стабільного фінансового забезпечення. Так, фактичне виконання доходної частини бюджету Фонду у 2008 р. становила 105,4 % до планового показника. У 2009 р. не виконані показники доходної частини бюджету Фонду на 10,4 % до планового показника як у цілому, так і за окремими статтями у зв'язку зі світовою фінансовою кризою, що суттєво вплинула на економіку України.

Насамперед, це пов'язано з невиконанням основних макроекономічних показників розвитку країни на 2009 р., затверджених постановою Уряду № 1105 від 17.12.2008 р. [174]. У порівнянні з доходами 2008 р. доходи Фонду зменшилися на 5,53 %.

За 2010 р. планові показники перевиконані на 1,5 %, що на 16,73 % більше, ніж за попередній рік. У 2011 р. мало місце невиконання планових показників на 3,9 %, що пов'язано з недоотриманням надходжень від часткової сплати за путівки. У порівнянні з доходами 2010 р. доходи Фонду збільшилися на 7,4 %. За 2012 р. планові показники виконані на 100,2 %, що на 17,4 % більше, ніж за попередній рік, а 2013 р. – на 95,6 %.

⁵¹ За даними [92; 97; 181–184].

Динаміка доходів бюджету Фонду ССзТВП за період 2008–2013 р. показана на рис. 2.1.

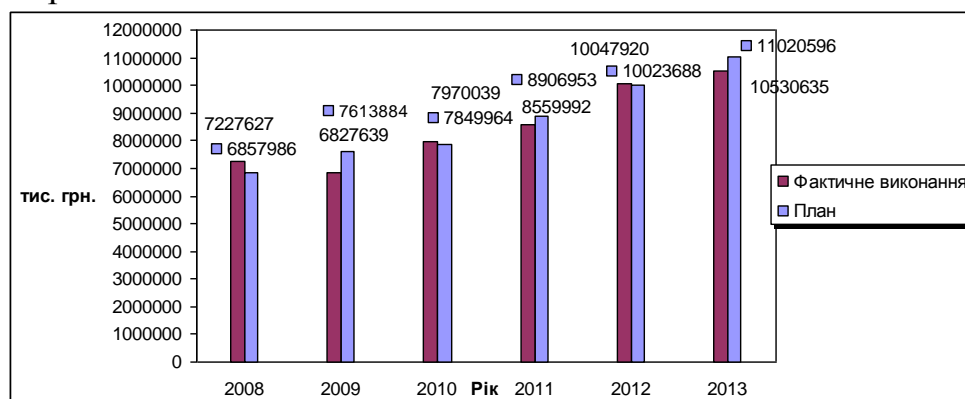

Рис. 2.1. Динаміка доходів бюджету Фонду ССзТВП у 2008–2013 рр.⁵²

Отже, у 2013 р. фактична доходна частина бюджету Фонду досягла максимального значення, а найменшого – у 2009 р. Темп росту (поточний рік/минулий рік*100 %) у 2009 р. становив 94,46 %, у 2010 р. – 116,73 %, у 2011 р. – 107,4 %, у 2012 р. – 117,38 % та у 2013 р. – 104,8 %.

Ужиті протягом 2011 р. заходи⁵³ щодо зменшення дефіциту бюджету Фонду забезпечили його стабільний фінансовий стан, погашення заборгованості Фонду безпосередньо перед страхувальниками, яка мала місце станом на 01.01.2011 р., своєчасне виконання зобов'язань щодо надання матеріального забезпечення і соціальних послуг застрахованим особам та членам їх сімей [183].

У структурі доходів бюджету (до 2011 р.) основним інструментом фінансового механізму ССзТВП є внески на ЗДСС. У 2008 р. загальний фонд

⁵² Побудовано на основі [92; 97; 181–184].

⁵³ • Постійний контроль за дотриманням встановлених граничних норм витрат за окремими статтями кошторисів організаційно-управлінських заходів, за розрахунками витрат на матеріальне забезпечення страхувальників по коштах Фонду з урахуванням даних Державного реєстру соціального страхування (у тому числі персоніфікованих даних застрахованих осіб).

• Забезпечення відповідності даних Державного реєстру та інформації по страхувальниках Фонду та їх використання в роботі (зокрема при наданні довідки при ліквідації страхувальника тощо).

• При перевірці закладів охорони здоров'я та страхувальників:

- заходи щодо посилення контролю за обґрунтованістю видачі (продовження) листків непрацездатності застрахованим особам, які часто та довго хворіють;

- активізація роботи щодо з'ясування об'єктивних обставин отримання та розслідування травм невинуватного характеру;

- у разі виявлення листків непрацездатності, що видані у зв'язку із травмами невинуватного характеру, які сталися з вини інших юридичних або фізичних осіб, проводити роботу по відшкодуванню бюджету Фонду витрат на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності у зв'язку із зазначеними травмами.

• Посилення роботи з органами державної податкової адміністрації, судовими органами, державної виконавчої служби, прокуратури щодо вжиття всіх можливих заходів, передбачених чинним законодавством, для стягнення та погашення заборгованості за страхувальниками, недопущення нецільового використання коштів Фонду.

оплати праці, з якого утримувалися страхові внески в Україні, становив 269,8 млрд. грн., відповідно сума страхових внесків, що акумульована Фондом за 2008 р., становить 6496456 тис. грн. (89,88 % від доходної частини).

У 2009 р. загальний фонд оплати праці становив 262,6 млрд. грн., або 97,3 % до показника попереднього 2008 р., – сума страхових внесків становить 6124586 тис. грн. (89,7 % від доходної частини). У 2010 р. загальний фонд оплати праці – 307,4 млрд. грн., або 117,1 % до показника 2009 р. – сума страхових внесків склала 7146532 тис. грн. (89,67 % від доходної частини). У 2008 р. відрахування від єдиного податку сягнули 474418 тис. грн. (6,56 % від доходної частини), у 2009 р. – 451774 тис. грн. (6,6 %), або 95,22 % до надходжень 2008 р., у 2010 р. – 484866 тис. грн. (6,08 %), або 107,32 % до надходжень 2009 року. У 2011 р. загальний фонд оплати праці становив 353,9 млрд. грн., або 115,1 % до показника 2010 р., а частка єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхові внески – 8267324 тис. грн. (96,58 % від доходної частини). Фактичний фонд оплати праці за 2012 р., відповідно до звітів платників єдиного внеску, становив 454,1 млрд. грн., або 128,3 % до показника 2011 р.

Відповідно до чинного законодавства, єдиний внесок сплачується з максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, яка дорівнює сімнадцяти розмірам прожиткового розміру для працездатних осіб, фактичний фонд оплати праці, з якого сплачується єдиний внесок, – 433,9 млрд. грн., що складає 95,6 % від загального фонду оплати праці найманих працівників⁵⁴, а частка єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхові внески у 2012 р. – 9697799 тис. грн. (96,52 % доходної частини), а темп росту становить 117,3 %.

Від сплати ЄСВ до Фонду у 2013 р. надійшло 10161114 тис. грн. (96,49 % доходної частини), що на 4,8 % більше, ніж у попередньому році.

Надаючи соціальні послуги у вигляді путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їхніх сімей, до бюджету Фонду ССзТВП у 2008 р. надійшло від часткової сплати за путівки 163393 тис. грн. (2,26 % від загальної суми доходів), у 2009 р. – 177925 тис. грн. (2,6 %), а темп росту становив 108,89 %. У 2010 р. дана стаття доходної частини бюджету становила 237414 тис. грн. (2,98 %) або 133,43 % до надходжень 2009 р.. У 2011 р. сума надходжень від часткової сплати за путівки склала 130011 тис. грн. (1,52 % від загальної суми доходів), або 54,76 % до надходжень 2010 р., у 2012 р. – 244427 тис. грн. (2,43 %), або 188,0 % до надходжень 2011 р. У 2013 р. від часткової сплати за путівки надійшло 300768 тис. грн. (2,86 %), що становить 123,1 % до відповідного показника 2012 р.

Деструктивний вплив на фінансове забезпечення Фонду ССзТВП мала велика заборгованість по виплаті лікарняних листків, спричинена дефіцитністю

⁵⁴ Протокол № 7 засідання Громадської ради при Пенсійному фонді України від 26 березня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=210088&cat_id=164649&mustWords=протокол№7&searchForum=1&searchDoc arch=1&searchPublishing№g=1. – Назва з екрана.

Фонду, протягом 2008–2010 рр., тому в I кварталі не здійснювали часткове фінансування путівок на санаторно-курортне обслуговування.

За статтею “Інші надходження” (пеня, штрафи, не прийняті до заліку витрати, пасивні доходи, надходження з державного бюджету) до бюджету Фонду надходження коштів за досліджуваний період відбувало так: протягом 2008 р. – 93360 тис. грн. (1,3 % до загальної суми доходів), 2009 р. – 73354 тис. грн. (1,1 %) або 78,57 % до попереднього 2008 р., у 2010 р. – 101227 тис. грн. (1,27 %), або 138,0 % до минулого 2009 р., у 2011 р. – 162657 тис. грн. (1,9 %), або 160,68 % до 2010 р., 2012 р. – 105694 тис. грн. (1,05 %), або 64,98 % до 2011 р. та 2013 р. – 68753 тис. грн. (0,86 %) або 65,05 % до показника минулого року.

Надходження на виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, як складової частини статті “Інші надходження” становили у 2008–2009 рр. 15176 тис. грн. і збільшені у 2010–2012 рр. до 37244 тис. грн., тобто темп росту склав 245,41 %. Протягом 2013 р. кошти на відшкодування видатків Фонду ССЗТВП із матеріального забезпечення застрахованих осіб по даній статті не надходили. Отже, однією із причин недоотримання коштів до бюджету Фонду, станом на 01.01.2014 р., є заборгованість державного бюджету, що становить 101,7 млн. грн.⁵⁵

Кількість страхувальників у 2008 р., які обліковуються в органах Фонду, станом на 1 січня 2009 р. становила 1436667 страхувальників. Протягом 2009 р. кількість страхувальників збільшилася на 16,5 %, або на 237288 підприємств, установ, організацій та фізичних осіб – суб’єктів підприємницької діяльності і станом на 1 січня 2010 р. становила 1673955 страхувальників. У 2010 р. зберігається тенденція до збільшення страхувальників – на 6,0 % або на 101149 страхувальників і станом на 1 січня 2011 р. досягла показника 1775104. У 2011 р. кількість страхувальників становить 1412172 юридичних та фізичних осіб – суб’єктів господарювання, у тому числі 14951 – особи, які беруть участь у загальнообов’язковому державному соціальному страхуванні у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності на добровільних засадах, що на 362932 страхувальника менше, ніж у попередньому році. У 2012 р. кількість страхувальників зростає на 52340 та становить 1464512 юридичних і фізичних осіб. Тенденція до зростання страхувальників простежується і в 2013 р. – на 37,4 тис. осіб і становить 1501,9 тис. осіб, у т.ч. 27862 особи на добровільних засадах.

Недофінансування Фонду пояснюється зменшенням чисельністю застрахованих осіб, яка в органах Фонду обліковується в еквіваленті повної зайнятості, за 2008 р. становить 13906,8 тис. осіб, у 2009 р. – 12464,6 тис. осіб, що на 1442,2 тис. менше, ніж за 2008 рік. Подальше зменшення чисельності застрахованих осіб спостерігається й у 2010 р. – до 12384,8 тис. осіб, у 2011 р. – до 12425,1 тис. осіб та у 2012 р. – до 12337,3 тис. осіб. Станом на 01.09.2013 р. – 12368,6 тис. осіб.

⁵⁵ Звіт про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2013 рік // Профспілкові вісті. – 2014. – № 27 (749). – 3 липня, С. 11.

На нашу думку, негативні тенденції до зменшення чисельності застрахованих осіб є з негативними наслідками економічної кризи.

У 2008 р. дебіторська заборгованість Фонду (станом на 01.01.2009 р.) становила 141200 тис. грн., що пояснюється збільшенням фонду оплати праці, з якого справляються страхові внески, а також ростом заборгованості з виплати заробітної плати, яка, за даними Фонду, протягом року зросла на 50,5 %. До прикладу, найбільше зростання заборгованості за страхувальниками мало місце в Київському міському (на 7,8 млн. грн.), Одеському (на 1,0 млн. грн.) та Львівському (на 0,9 млн. грн.) обласних відділеннях Фонду. У 2009 р. заборгованість Фонду зменшується до 117510 тис. грн., що на 16,78 % менше по відношенню до попереднього показника (на -23690 тис. грн.).

Зростання заборгованості за страхувальниками мало місце лише в АР Крим (на 102 тис. грн. або на 1,4 %). Тенденція до зменшення заборгованості спостерігається й у наступні роки: у 2010 р. – на -7910 тис. грн. (6,73 %) і становить 109600 тис. грн., у 2011 р. – 61023 тис. грн., що на -48577 тис. грн. (144,32 %) менше попереднього року, у 2012 р. – 51886 тис. грн., що на -9137 тис. грн. (14,97 %) менше порівняно з 2011 р. та 2013 р. – 47200 тис. грн., що на -4686 тис. грн. менше порівняно з 2012 роком. Темп росту дебіторської заборгованості Фонду становить: 2009 р. – 83,22 %, 2010 р. – 93,27 %, 2011 р. – 55,68 %, 2012 р. – 85,02 % та 2013 р. – 90,97 %.

Водночас заборгованість за Фондом 2008 р. (станом на 01.01.2009 р.) становить 241300 тис. грн. (наприклад, найбільше зростання заборгованості відзначене в Чернігівському (251,8 %), Черкаському (154,9 %), Сумському (158,6 %) та Волинському (173,1 %) обласних відділеннях Фонду). Зростання кредиторської заборгованості пов'язане із зростанням суми надлишкових перерахунків страхувальниками, що, у свою чергу, збільшило розбіжність між фактичним залишком коштів на рахунку в Держказначействі станом на 01.01.2009 р. і залишком коштів (за результатами виконання бюджету Фонду за 2008 рік)⁵⁶. У 2009 р. заборгованість за Фондом зростає до 604854 тис. грн., що на 363554 тис. грн. або у 2,5 разу більше порівняно з даними на початок 2009 р. (150,66 % до попереднього року) (найбільше зростання заборгованості за Фондом спостерігається в Рівненському (у 5,8 разу), Житомирському (у 5,1 разу), Чернівецькому (у 4,6 разу) та Дніпропетровському (у 4,6 разу) обласних відділеннях Фонду)⁵⁷.

Аналогічна ситуація з ростом заборгованості зберігається й у 2010 р. – до

⁵⁶ Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров'я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2008 рік” від 23 квітня 2009 р. № 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=222882&cat_id=176760. – Назва з екрана.

⁵⁷ Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров'я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2009 рік” від 15 квітня 2010 р. № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=352340&cat_id=352337. – Назва з екрана.

751379 тис. грн., що на 146525 тис. грн. більше (24,22 % до попереднього року)⁵⁸. У 2011 р. заборгованість за Фондом зменшується на 326215 тис. грн. і становить 425164 тис. грн. (-43,42 % до попереднього року)⁵⁹. У 2012 р. заборгованість за Фондом зростає до 596617 тис. грн. (40,33 % до попереднього року), що на 171453 тис. грн. більше, ніж у попередньому році⁶⁰. Станом на 01.01.2014 р. заборгованість становить 375600 тис. грн., що в 1,6 разу менше порівняно з минулим звітним періодом. Протягом 2013 року заборгованість за Фондом зменшилася у 25 відділеннях, за винятком Запорізького обласного та Київського міського відділень⁶¹.

Динаміка заборгованості Фонду за 2008–2013 рр. показана на рис. 2.2.

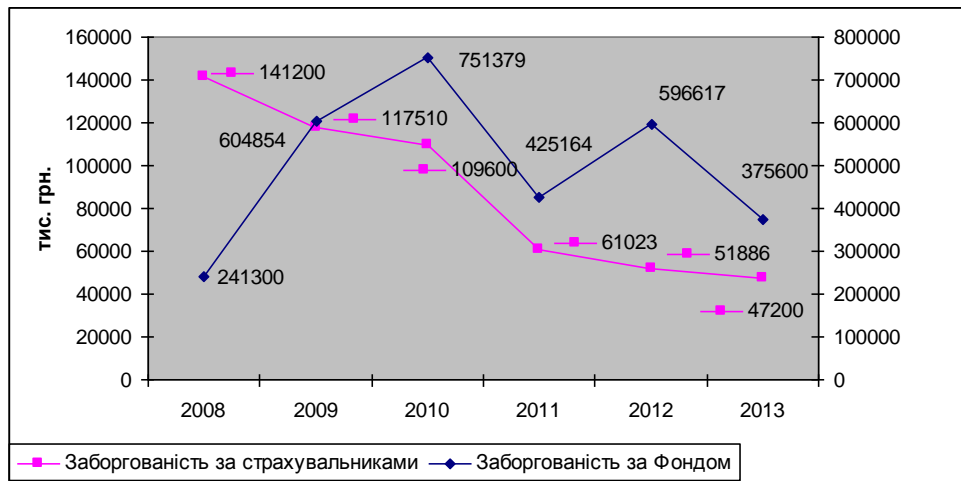

Рис. 2.2. Динаміка заборгованості Фонду ССЗТВП за 2008–2013 рр.⁶²

Зазначені проблеми негативно позначаються на фінансовому становищі Фонду, а в довгостроковому плані можуть відображатися на матеріальному забезпеченні застрахованих осіб при настанні страхового випадку.

Відповідно до Інструкції “Про порядок складання та виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності”,

⁵⁸ Інформація “Про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2010 рік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=4219-60&cat_id=421951. – Назва з екрана.

⁵⁹ Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2011 рік” від 03.04.2012 № 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=544498&cat_id=510586. – Назва з екрана.

⁶⁰ Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2012 рік” від 24.04.2013 № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=622741&cat_id=5951. – Назва з екрана.

⁶¹ Звіт про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2013 рік // Профспілкові вісті. – 2014. – № 27 (749). – 3 липня, С. 11.

⁶² Побудовано авторами на основі [92; 97; 181–184].

затвердженої постановою Правління Фонду від 18.04.2003 р. №10 [95], окреслена витратна частина бюджету Фонду. Витратна частина бюджету Фонду ССзТВП за період 2008–2013 рр. наведена в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Витратна частина бюджету Фонду ССзТВП за період 2008–2013 рр.⁶³

№ п/п	Назва статті	2008 р., тис. грн. (%)	2009 р., тис. грн. (%)	2010 р., тис. грн. (%)	2011 р., тис. грн. (%)	2012 р., тис. грн. (%)	2013 р., тис. грн. (%)
1.	Витрати:						
1.1.	На виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності	3917564 (54,08)	3955340 (52,6)	4535328 (55,37)	4336720 (57,37)	4895018 (52,73)	5240951 (49,32)
1.2.	На виплату допомоги по вагітності та пологах	1328860 (18,36)	1493510 (19,86)	1583293 (19,33)	1766997 (23,37)	2189214 (23,58)	2347606 (22,10)
1.3.	На виплату допомоги на поховання	35173 (0,48)	28339 (0,38)	25767 (0,31)	20999 (0,28)	34117 (0,37)	33119 (0,31)
1.4.	Разом допомоги з урахуванням резерву	5281597 (72,91)	5477189 (72,84)	6144388 (75,01)	6124716 (81,02)	7118349 (76,68)	7621676 (71,73)
1.5.	На виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	31280 (0,43)	35963 (0,47)	39416 (0,48)	40211 (0,53)	47694 (0,51)	47637 (0,45)
1.6.	По статті “Оздоровчі заходи”	1470239 (20,30)	1594221 (21,20)	1585355 (19,36)	973040 (12,87)	1617008 (17,42)	2351521 (22,13)
1.6.1.	Путівки на санаторно-курортне лікування	979036 (13,52)	1081383 (14,38)	1047933 (12,80)	450513 (5,96)	1018492 (10,97)	1538298 (14,48)
1.6.2.	Часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв	114443 (1,58)	117939 (1,57)	130487 (1,59)	120600 (1,60)	114772 (1,24)	117160 (1,10)
	у т.ч. санаторіїв-профілакторіїв вищ. навч. і профтех. закл.	58414	62332	68 090	66275	68372	70257
1.6.3.	Часткове фінансування оздор. дітей у дитячих оздоровчих закладах	163050 (2,25)	175924 (2,34)	165258 (2,01)	159822 (2,11)	215843 (2,33)	388450 (3,65)
1.6.4.	Позашкільне обслуговування дітей	75542 (1,04)	78097 (1,04)	86 707 (1,06)	88286 (1,17)	98296 (1,06)	104855 (0,99)
1.6.5.	Часткове фінансування ДЮСШ	138168 (1,91)	140878 (1,87)	154970 (1,90)	153819 (2,03)	169605 (1,83)	202758 (1,9)
1.7.	На організаційно-управлінські заходи	455153 (6,28)	375175 (5,00)	384309 (4,7)	410589 (5,43)	471159 (5,07)	483877 (4,55)
1.8.	По виконанню обов’язків страховика	3746 (0,05)	36569 (0,49)	37261 (0,45)	10367 (0,14)	28338 (0,31)	120780 (1,14)
1.9.	Інші витрати	1693 (0,02)	287 (0,004)	349 (0,004)	251 (0,003)	564 (0,006)	218 (0,002)
	Всього витрат	7243708 (100)	7519404 (100)	8191078 (100)	7559174 (100)	9283112 (100)	10625709 (100)

⁶³ За даними [92; 97; 181–184].

Із табл. 2.2 видно, що фактичні витрати Фонду ССзТВП у 2008 р. становили 7243708 тис. грн. – це 100,22 % до доходів. У 2009 р. витратна частина бюджету мала тенденцію до зростання й склала 7519404 тис. грн. (110,13 % до доходів), що на 275696 тис. грн. більше, ніж у 2008 році.

У 2010 році дана стаття бюджету досягає 8191078 тис. грн. (102,77 % до доходів), що на 671674 тис. грн. більше, ніж за 2009 рік. У 2011 р. спостерігається тенденція до зменшення витратної частини бюджету – до 7559174 тис. грн. (88,31 % до доходів), що на 631904 тис. грн. менше від аналогічного показника 2010 року. У 2012 р. витрати зростають до 9283112 тис. грн. (108,24 % до доходів), що на 1723938 тис. грн. більше за показник попереднього року. У 2013 р. витрати досягають максимального значення та становлять 10625709 тис. грн., що на 1342597 тис. грн. більше показника 2012 року. Темп росту витрат Фонду у 2009 р. становив 103,80 %, у 2010 р. – 108,93 %, 2011 р. – 92,29 %, 2012 р. – 122,81 % та 2013 р. – 114,46 %.

У структурі видатків Фонду ССзТВП більша частина припадає на виплати допомоги, частка якої в структурі витратної частини бюджету Фонду коливається від 76,68 % до 81,02 % та має тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду із незначним зниженням у 2011 році. Так, у 2008 р. на виплату всіх видів допомоги з урахуванням резерву використано 5281597 тис. грн., що становить 72,91 % від витрат. У 2009 р. мало місце зростання фактичних витрат на виплату всіх видів допомоги на 195592 тис. грн. до 5477189 тис. грн. (72,84 %). У 2010 р. допомога з урахуванням резерву досягає 6144388 тис. грн., що становить 75,01 % від витрат і на 667199 тис. грн. більше у порівнянні з попереднім роком.

Фактичні витрати на виплату всіх видів допомоги у 2011 р. мали тенденцію до зменшення (на 19672 тис. грн.) і становили 6124716 тис. грн. (81,02 % від витрат). У 2012 р. витрати по даній статті зростали до 7118349 тис. грн. (76,68 % від витрат), що на 993633 тис. грн. перевищує показник 2011 р., а 2013 р. досягали 7621676 тис. грн. (71,73 % від витрат) та перевищували показник минулого року на 503327 тис. грн. Темп росту витрат на виплату всіх видів допомоги у 2009 р. становив 103,70 %, у 2010 р. – 112,18 %, у 2011 р. – 99,68 %, у 2012 р. – 116,22 % та 2013 р. – 107,07 %.

Серед виплат допомоги більша частина припадає на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності. Так, у 2008 р. на дану статтю витрачено 3917564 тис. грн. (74,17 % від усіх видів допомоги), або 54,08 % до витрат. У 2009 р., в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, спостерігається збільшення витрат по даній статті на 37776 тис. грн. і становить 3955340 тис. грн. (72,21 % від усіх видів допомоги), або 52,6 % до витрат.

Ситуація зі збільшенням витрат по даній статті зберігається і в 2010 р. (на 579988 тис. грн. більше в порівнянні з 2009 р.) і становить 4535328 тис. грн. (73,81 % від усіх видів допомоги), або 55,37 % до витрат. У 2011 р. виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності зменшуються до 4336720 тис. грн. (70,81 % від усіх видів допомоги), або 57,37 % до витрат, що на 195608 тис. грн. менше за попередній 2010 рік.

Головним чинником зменшення витрат по даній статті є зменшення

абсолютної кількості оплачених днів (по 25 регіонах, окрім Донецького та Луганського відділень Фонду) на 8295,4 тис. днів, або 18,0 %, при незначному збільшенні розміру середньоденної допомоги в цілому по Фонду в порівнянні з 2010 роком.

У 2012 р. виплати по даній статті збільшили на 558298 тис. грн. і становили 4895018 тис. грн. (68,77 %) або 52,73 % до витрат. Збільшення виплат по тимчасовій непрацездатності спостерігається й у 2013 р. – до 5240951 тис. грн. (68,76 % від допомоги), або 49,32 % до витрат.

Темп росту витрат на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності у 2009 р. становив 100,96 %, у 2010 р. – 114,66 %, у 2011 р. – 95,62 %, у 2012 р. – 112,87 % та у 2013 р. – 107,07 %.

Водночас захворюваність населення України знижується. Захворюваність населення України (кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань)⁶⁴ показана на рис. 2.3.

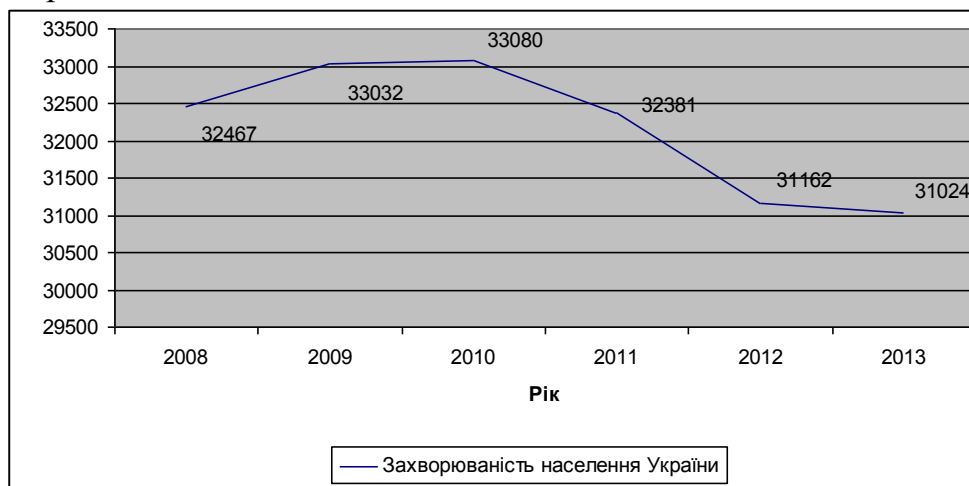

Рис. 2.3. Захворюваність населення України за 2008–2013 рр.⁶⁵

Серед виплат допомоги дещо менша частка припадає на виплату по вагітності та пологах. Так, у 2008 р. на дану статтю витрачено 1328860 тис. грн. (25,16 % від усіх видів допомоги), або 18,36 % до витрат. У 2009 р., у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, спостерігається збільшення витрат по даній статті на 164650 тис. грн., у порівнянні з аналогічним періодом минулого року й становить 1493510 тис. грн. (27,27 % від усіх видів допомоги), або 19,86 % до витрат при зменшенні протягом року кількості днів відпусток, пов'язаних із вагітністю та пологами (з 22,4 млн. до 21,6 млн. днів).

Аналогічна ситуація з збільшенням витрат по даній статті зберігається й у наступні роки. Так, у 2010 р. – на 89783 тис. грн., що становили 1583293 тис. грн. (25,77 % від усіх видів допомоги), або 19,33 % до витрат, у 2011 р. – на 183704 тис. грн. і склали 1766997 тис. грн. (28,85 % від усіх видів

⁶⁴ Первинна захворюваність – співвідношення кількості захворювань, які зареєстровані вперше в даному році (всі гострі + вперше виявлені хронічні захворювання) x 1000 до середньорічної чисельності населення.

⁶⁵ за даними Державної служби статистики України [73].

допомоги), або 23,37 % до витрат, у 2012 р. – на 422217 тис. грн. – до 2189214 тис. грн. (30,75 % до усіх видів допомоги), або 23,58 % від усіх витрат та у 2013 р. – на 158392 тис. грн. і досягли максимального значення 2347606 тис. грн. (30,80 % до усіх видів допомоги), або 22,10 % від усіх витрат. Водночас, кількість оплачених днів по вагітності та пологах у 2013 р. зменшується на 721228 і становить 29851817 днів, а середньоденна допомога сягає 78,64 грн., що на 7,03 грн. більше відповідного показника минулого року. Темп росту витрат на виплату допомоги по вагітності та пологах у 2009 р. становив 112,39 %, у 2010 р. – 106,01 %, у 2011 р. – 111,60 %, у 2012 р. – 123,89 % та у 2013 р. – 107,24 %.

Допомога по вагітності та пологах залежить від кількості народжених. Проте кількість померлих на території України свідчить про несприятливу демографічну ситуацію (див. рис. 2.4).

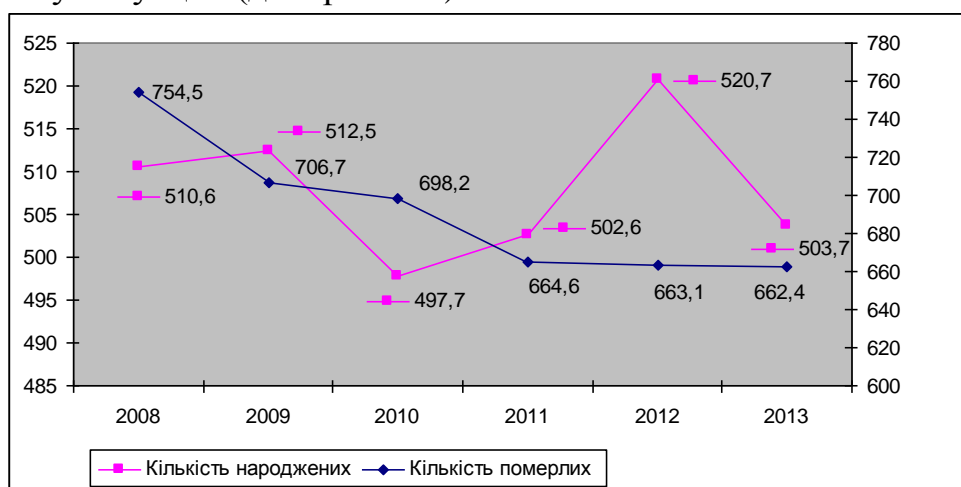

Рис. 2.4. Демографічні показники України за 2008–2013 рр.⁶⁶

Серед виплат допомоги найменша частка припадає на виплату на поховання, з тенденцією до зменшення з року в рік. Так, у 2008 р. на дану статтю витрачено 35173 тис. грн. (0,67 % від усіх видів допомоги), або 0,48 % до витрат, у 2009 році – на 6834 тис. грн. менше в порівнянні з попереднім роком і становить 28339 тис. грн. (0,52 % від усіх видів допомоги, або 0,38 % до витрат), у 2010 р. – зменшення на 2575 тис. грн. до 25767 тис. грн. (0,42 % від усіх видів допомоги, або 0,31 % до витрат), у 2011 р. – зменшення на 4768 тис. грн. і становить 20999 тис. грн. (0,34 % від усіх видів допомоги, або 0,28 % до витрат). У 2012 р. виплати по даній статті зростали до 34117 тис. грн., що на 13118 тис. грн. більше порівняно з попереднім роком (0,48 % від усіх видів допомоги) та 0,37 % від витрат, а у 2013 р. зменшилися на 998 тис. грн., до 33119 тис. грн. (0,44 % від усіх видів допомоги) та 0,31 % від витрат.

Беручи до уваги щорічне незначне зменшення кількості померлих до 1 року (рис. 2.5), дитяча смертність⁶⁷ все ж залишається високою (8,0–10,0 на тис. народжених живими).

⁶⁶ За даними Державної служби статистики України [73].

⁶⁷ Дитяча смертність – смертність серед дітей віком до 5 років.

За даними Міжнародної організації “Save the Children”⁶⁸, в Україні протягом першої доби від народження помирає 860 дітей, до місяця – 2300 дітей, до п’яти років – 5300 дітей, а за рівнем якості життя матерів Україна посідає 76-те місце (для порівняння: Словенія – 14, Естонія – 21, Ізраїль – 25, Білорусь – 26, Польща – 28, Словаччина – 35, Бахрейн – 44, Кувейт – 55, Туніс – 56, Лівія – 57, Катар – 58, Росія – 59 та Алжир – 74) [257].

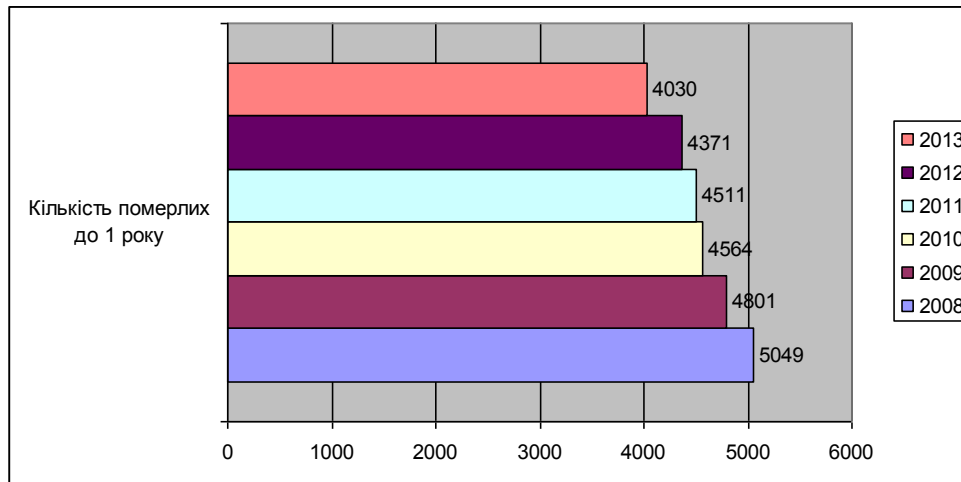

Рис. 2.5. Рівень дитячої смертності до 1-го року⁶⁹

Першочерговим завданням соціальної політики держави є поліпшення здоров’я матерів і зменшення показників дитячої смертності за допомогою комплексу заходів щодо формування інституту соціального страхування та захисту материнства.

Витрати по статті “Виплата допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи” за період 2008–2013 рр. коливається в межах 0,43–0,53 % від усіх витрат Фонду ССЗТВП із тенденцією до збільшення з року в рік з 31280 тис. грн. у 2008 р. до 35963 тис. грн. у 2009 р., до 39416 тис. грн. у 2010 р., до 40211 тис. грн. у 2011 р. та 47694 тис. грн. у 2012 році. Дещо зменшені витрати у 2013 р., вони становили 47637 тис. грн.

У структурі видатків Фонду ССЗТВП виплати допомоги по статті “Оздоровчі заходи” в період 2008–2013 рр. коливаються в межах 12,87–22,13 %. Так, для реалізації програм відділень Фонду щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб і членів їх сімей у 2008 р. використано 1470239 тис. грн., або 20,30 % до витрат, у 2009 р. – 1594221 тис. грн. (21,20 %), що на 123982 тис. грн. більше, ніж за попередній рік, у 2010 р. – 1585355 тис. грн. (19,36 %), що на 8866 тис. грн. менше, ніж у попередньому році. У 2011 р. спостерігалось значне зменшення витрат за даною статтею – до 973040 тис. грн. (12,87 % до витрат), що на 612315 тис. грн. менше, ніж за попередній рік. У 2012 р. витрати зростали на 643968 тис. грн. і склали 1617008 тис. грн. (17,42 % до витрат), а 2013 року досягли максимального значення – 2351521 тис. грн.

⁶⁸ The Economist : 2013 року рівень дитячої смертності у світі знизиться [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/nnews/68866/>. – Назва з екрана.

⁶⁹ За даними Державної служби статистики України [73].

(22,13 % до витрат). Темп росту виплат допомоги по статті “Оздоровчі заходи” у 2009 р. становив 108,43 %, у 2010 р. – 99,44 %, у 2011 р. – 61,38 %, у 2012 р. – 166,18 % та у 2013 р. – 145,42 %.

У структурі витрат за статтею “Оздоровчі заходи” більша частина припадає на путівки на санаторно-курортне лікування. Так, у 2008 р. на закупівлю 277858 путівок до санаторно-курортних закладів витрачено 979036 тис. грн. (66,59 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 13,52 % до витрат). У 2009 р., у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, спостерігалось збільшення витрат за даною статтею на 102347 тис. грн. (темп росту 110,45 %), що становили 1081383 тис. грн. (67,83 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 14,38 % до витрат). У 2009 р. застрахованими особами використано 242323 путівки, у тому числі безкоштовно в реабілітаційні відділення санаторно-курортних закладів, що на 35535 менше в порівнянні з 2008 роком. У наступні роки відбулася ситуація із зменшенням витрат за даною статтею. Зокрема, у 2010 р. на 33450 тис. грн. (темп росту 96,90 %) у порівнянні з попереднім роком вони скоротилися й становили 1047933 тис. грн. (66,10 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 12,80 % до витрат). Застрахованими особами використано 220069 путівок, у тому числі безкоштовно в реабілітаційні відділення санаторно-курортних закладів, що на 22254 менше порівняно з 2009 роком. Більш значне зменшення витрат за даною статтею відзначене у 2011 р. – на 597420 тис. грн. (темп росту 42,99 %), що становило 450513 тис. грн. (46,30 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 5,96 % до витрат). Протягом даного року застрахованим особам видано 88523 путівки, що на 131546 менше у порівнянні з 2010 роком. Зменшення видачі путівок зумовлене дефіцитом бюджету та наявною заборгованістю по виплаті допомоги по тимчасовій непрацездатності.

У наступні роки витрати на придбання путівок на санаторно-курортне лікування зростали. Так, у 2012 р. – на 567979 тис. грн. (темп росту 226,07 %) та досягають 1018492 тис. грн. (62,99 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 10,97 % до витрат), а у 2013 р. – до 1538298 тис. грн. (65,41 %), або 14,48 % до витрат, що на 519806 тис. грн. (темп росту 151,04 %) більше, ніж за попередній рік. Це дало змогу застрахованим особам та членами їх сімей використати 251426 путівок, зокрема 14420 – до реабілітаційних відділень санаторно-курортних закладів.

У 2008 р. за рахунок коштів Фонду здійснювалося часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв на загальну суму 114443 тис. грн. (7,78 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 1,58 % до витрат), у тому числі на 58414 тис. грн. – санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів. У 2009 р. витрати збільшені на 3496 тис. грн. і становили 117939 тис. грн. (7,40 %, або 1,57 % до витрат), у тому числі на 62332 тис. грн. – санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів.

Аналогічна ситуація зі збільшенням витрат відзначена й у 2010 р. – на 12548 тис. грн., які становили 130487 тис. грн. (8,23 %, або 1,59 % до витрат), у тому числі на 68090 тис. грн. – санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів. У 2011 р. витрати зменшилися на 9887 тис. грн. і становили 120600 тис. грн. (12,39 %, або 1,6 % до витрат), зокрема, на

66275 тис. грн. – санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів. У 2012 р. витрати скоротилися на 5828 тис. грн. і склали 114772 тис. грн. (7,1 %, або 1,24 % до витрат), у тому числі 68372 тис. грн. – санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів. У 2013 р. витрати по даній статті становили 117160 тис. грн. (4,98 %, або 1,10 % до витрат), у т.ч. 70257 тис. грн. – санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів, що на 2388 тис. грн. більше, ніж за попередній рік.

За рахунок цих коштів поліпшили своє здоров'я у 2008 р. понад 143,9 тис. застрахованих осіб та членів їх сімей, у тому числі 66,5 тис. студентів, у 2009 р. – 127,6 тис., у тому числі 62825 студентів, у 2010 р. – понад 119 тис., у тому числі 58,5 тис. студентів, у 2011 р. приблизно – 101,9 тис., у тому числі понад 53 тис. студентів, у 2012 р. – 92,4 тис., у тому числі 48,7 тис. студентів, у 2013 р. – близько 90 тис., у тому числі більше 47 тис. студентів. Темп росту виплат на часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв становив: 2009 р. – 103,05 %, 2010 р. – 110,64 %, 2011 р. – 92,42 %, 2012 р. – 95,17 % та 2013 р. – 102,08 %.

За період 2008–2013 рр. на часткове фінансування дитячих оздоровчих закладів за рахунок коштів Фонду виділялося 2,01–3,65 % від витратної частини бюджету фонду. Так, у 2008 р. використано 163050 тис. грн. (11,09 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 2,25 % до витрат). У 2009 р. на дану статтю витрат використано на 12874 тис. грн. більше (темп росту 107,90 %), що склало 175924 тис. грн. (11,04 %, або 2,34 % до витрат).

У подальші роки намітилася тенденція до зменшення витрат по даній статті: у 2010 р. – на 10666 тис. грн. (темп росту 93,94 %), у 2011 р. – на 5436 тис. грн. (темп росту 96,71 %), порівняно з аналогічним періодом минулого року, що становило 165258 тис. грн. (10,42 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 2,01 % до витрат) та 159822 тис. грн. (16,42 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 2,11 % до витрат) відповідно. У 2012 р. витрати по даній статті зростають на 56021 тис. грн. (темп росту 135,05 %) – до 215843 тис. грн. (13,35 %, або 2,33 % до витрат), а 2013 р. досягають максимального значення за досліджуваний період часу – 388450 тис. грн. (16,52 % або 3,65 % до витрат при темпі росту 179,97 %). Завдяки коштам Фонду, що передбачені на часткове покриття суми вартості путівок до дитячих оздоровчих закладів (у частині вартості набору продуктів харчування, лікування та культурного обслуговування) у 2008 р. оздоровлено 303287 дітей застрахованих осіб, у 2009 р. – 242400 дітей, у 2010 р. – 213700 дітей, у 2011 р. – понад 200900 дітей, у 2012 р. – 215200 дітей та 2013 р. – 246182 дитини.

За період 2008–2013 рр. на позашкільне обслуговування дітей за рахунок коштів Фонду виділялося 0,99–1,17 % від витратної частини бюджету фонду з тенденцією до збільшення витрат з кожним роком. Так, у 2008 р. використано 75542 тис. грн. (5,14 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 1,04 % до витрат). У 2009 р. на дану статтю витрат використано на 2555 тис. грн. більше (темп росту 103,38 %), що становило 78097 тис. грн. (4,90 % від усіх “Оздоровчих заходів” або 1,04 % до витрат). У 2010 р. – на 8610 тис. грн. (темп росту 111,02 %), у 2011 р. – на 1579 тис. грн. (темп росту 101,82 %) порівняно з аналогічним

періодом минулого року, а саме 86707 тис. грн. (5,47 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 1,06 % до витрат) та 88286 тис. грн. (9,07 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 1,17 % до витрат) відповідно. У 2012 р. витрати зросли на 10010 тис. грн. (темп росту 111,34 %) – до 98296 тис. грн. (6,08 %, або 1,06 % до витрат), а 2013 р. набули максимального значення – 104855 тис. грн. (4,46 %, або 0,99 % до витрат при темпі росту 106,67).

Часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл здійснено у 2008 р. на загальну суму 138168 тис. грн. (9,40 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 1,91 % до витрат). У 2009 р. фінансування збільшено на 2710 тис. грн. та становило 140878 тис. грн. (8,84 % або 1,87 % до витрат), у 2010 р. – на 14092 тис. грн. – 154970 тис. грн. (9,77 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 1,9 % до витрат), порівняно з минулим періодом. У 2011 р. намітилася тенденція до зменшення витрат по даній статті – на 1151 тис. грн., що становили 153819 тис. грн. (15,81 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 2,03 % до витрат), а в 2012 р., навпаки, відбулося зростання до 169605 тис. грн. (10,49 % від усіх “Оздоровчих заходів”, або 1,83 % до витрат), що на 15786 тис. грн. більше порівняно з попередніми роками. У 2013 р. сума збільшується до 202758 тис. грн. (8,62 %, або 1,9 % до витрат).

Отже, на часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл витрачалося 1,83–2,03 % коштів, а темп росту становив: у 2009 р. – 101,96 %, 2010 р. – 110,0 %, 2011 р. – 99,26 %, 2012 р. – 110,26 %, 2013 р. – 119,55 %. Це дало змогу забезпечити за кошти Фонду навчання в цих школах у 2008 р. майже 204000 вихованців, у 2009 р. – 172100 вихованців, у 2010 р. – 175100 вихованців, 2011 р. – 163700 вихованців, 2012 р. – 160000 вихованців і у 2013 р. – понад 165 тис. дітей. Динаміка показників виплат за статтею “Оздоровчі заходи” Фонду ССЗТВП протягом 2008–2013 рр. показана на рис. 2.6.

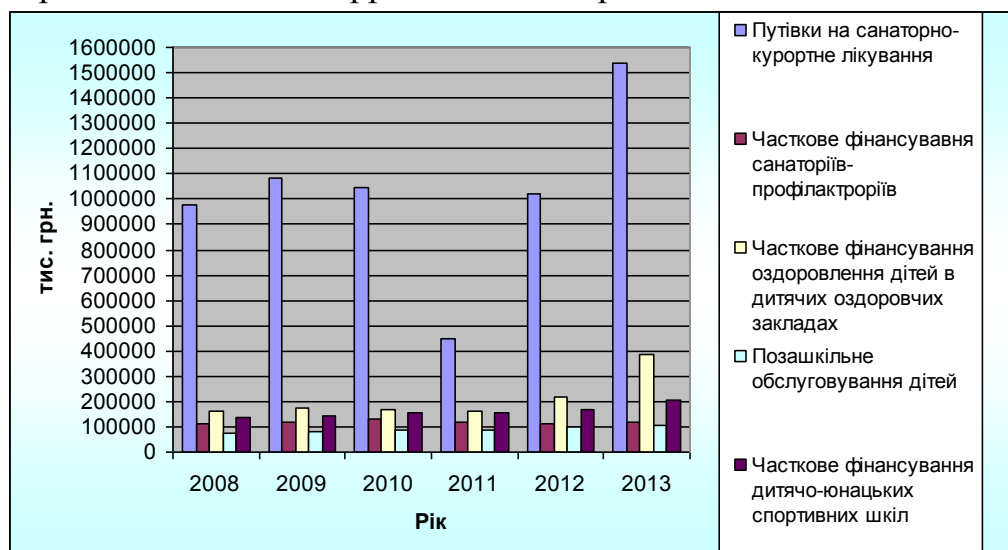

Рис. 2.6. Динаміка показників виплат по статті “Оздоровчі заходи” Фонду ССЗТВП протягом 2008-2013 рр.⁷⁰

Фонд ССЗТВП здійснює витрати нестрахового характеру, централізовано

⁷⁰ Побудовано на основі [92; 97; 181–184].

придбано: у 2008 р. 4,7 млн. дитячих новорічних подарунків на суму 75,5 млн. грн. (середня вартість подарунка 15,95 грн.), у 2009 р. – майже 4,5 млн. на суму 78,1 млн. грн. (17,45 грн.), у 2010 р. – 4,4625 млн. подарунків (19,43 грн.) на загальну суму 86,7 млн. грн. Протягом 2013 р. на фінансування позашкільного обслуговування використано 104,9 млн. грн., на дитячі новорічні подарунки – 4,374428 млн. грн.

За період 2008–2013 рр. на організаційно-управлінські витрати для забезпечення діяльності органів Фонду виділялося 4,55–6,28 % від витратної частини бюджету фонду. Так, у 2008 р. витрачено 455153 тис. грн. (6,28 % до витрат). У 2009 р. витрати на дану статтю зменшені на 79978 тис. грн. і становили 375175 тис. грн. (5 % до витрат).

У подальші роки спостерігаємо тенденцію до збільшення витрат по даній статті: у 2010 р. – на 9134 тис. грн., у 2011 р. – на 26280 тис. грн., порівняно з аналогічним періодом минулого року, що склало 384309 тис. грн. і 410589 тис. грн. (5,43 % до витрат) відповідно. У 2012 р. витрати зросли до 471159 тис. грн. (5,07 % до витрат), що на 60570 тис. грн. більше, ніж у попередньому році, а у 2013 р. досягли максимального значення – 483877 тис. грн. (4,55 %).

Темп росту витрат на організаційно-управлінські потреби Фонду ССзТВП були такими: у 2009 р. – 82,43 %, у 2010 р. – 102,43 %, у 2011 р. – 106,83 %, у 2012 р. – 114,75 % та у 2013 р. – 102,7 %.

Витрати по виконанню обов'язків страховика за період 2008–2013 рр. коливалися у межах 0,05–1,14 % витратної частини бюджету та становили 2008 року 3746 тис. грн. (0,05 % до витрат) з тенденцією до збільшення в наступні роки. Так, у 2009 р. вони зросли на 32823 тис. грн. (темп росту 976,21 %), що склало 36569 тис. грн. (0,49 % до витрат), у 2010 р. – до 37261 тис. грн. (0,45 % до витрат), що на 692 тис. грн. більше, ніж у попередньому році (темп росту 101,89 %). У 2011 р. витрати по даній статті зменшені на 26894 тис. грн. (темп росту 27,82 %) і становили 10367 тис. грн. (0,14 %), а у 2012 р. зросли до 28338 тис. грн. (0,31 %), що на 17971 тис. грн. більше порівняно з 2011 р. (темп росту 273,35 %). У 2013 р. витрати досягають максимального значення – 120780 тис. грн. (1,14 % до витрат, темп росту 426,21 %).

Інші витрати Фонду ССзТВП за період 2008–2013 рр. коливалися в межах 0,002–0,02 % від витратної частини бюджету та становили у 2008 р. 1693 тис. грн. з тенденцією до значного зменшення в наступні роки. зокрема, у 2009 р. – на 1406 тис. грн. (темп росту 16,95 %), у 2010 р. – до 349 тис. грн., що на 62 тис. грн. більше, ніж за попередній рік (темп росту 121,60 %), у 2011 р. – до 251 тис. грн., тобто на 98 тис. грн. менше, ніж за попередній рік (темп росту 71,91 %). У 2012 р. витрати по даній статті дещо збільшені – до 564 тис. грн. (0,006 %), що на 313 тис. грн. більше порівняно з попереднім роком (темп росту 224,7 %). Мінімальні витрати спостерігаємо у 2013 р. – 218 тис. грн. (0,002 %, темп росту 38,65 %).

Динаміка доходів, видатків бюджету Фонду ССзТВП та темпів їх приросту за 2008-2013 рр. показана на рис. 2.7.

Дефіцит бюджету Фонду за 2008 р. становить 16081 тис. грн., або 0,22 % від доходів Фонду. У 2009 р. перевищення витрат над доходами становили 691765

тис. грн. (10,13 % від доходів), що зумовлено зменшенням розміру страхового тарифу до Фонду на 0,01 % та невиконанням основних прогностичних макропоказників економічного та соціального розвитку країни, затверджених постановою КМУ від 17.12.2008 р. № 1105⁷¹, зокрема фонду оплати праці [174].

У 2010 р. витрати перевищують доход на 221039 тис. грн. або 2,77 % від доходів, у 2011 р. бюджет Фонду набуває профіцитного стану – його витратна частина менша за доходну на 1000818 тис. грн.(-11,69 %).

Профіцитний стан бюджету відзначений і у 2012 р. – витратна частина менша за доходну на 764808 тис. грн.(-7,61 %), а у 2013 р. знову спостерігаємо дефіцит бюджету на -95074 тис. грн.

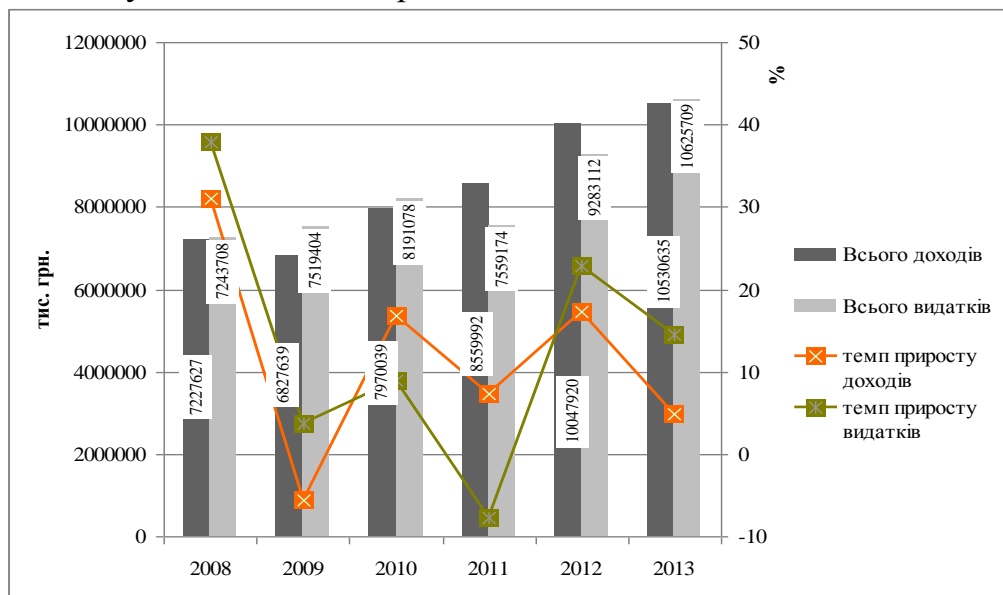

Рис. 2.7. Динаміка доходів, видатків бюджету Фонду ССЗТВП та темпів їх приросту за 2008–2013 рр.⁷²

Оцінювання тенденцій функціонування Фонду ССЗТВП упродовж 2008–2013 рр. засвідчило позитивну динаміку зростання його доходів та видатків, проте у 2008–2010 рр. і в 2013 р. мав місце дефіцит фінансових ресурсів, максимум якого сягнув у 2009 р. (10,1 % доходної частини бюджету Фонду ССЗТВП).

Проведений аналіз дозволив виявити проблеми функціонування Фонду ССЗТВП, що сприяє їх усуненню за допомогою сукупності заходів вдосконалення фінансового механізму ССЗТВП у частині управління соціальними видатками, нарощування доходної бази та резервування фінансових ресурсів, підвищуючи цим ефективність інструментів і важелів впливу на надходження, їх розподіл та використання.

⁷¹ Постанова Кабінету міністрів України “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2008 р. № 799” від 17 грудня 2008 р. № 1105 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1105-2008-%D0%BF>. – Назва з екрана.

⁷² Результати авторських розрахунків на основі фінансових звітів про виконання бюджетів Фонду ССЗТВП [92; 97; 181–184].

2.2. Проблеми функціонування Чернівецького обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Проведення профілактичних заходів задля збереження та зміцнення здоров'я населення, зниження рівня захворюваності та збільшення тривалості активного життя – пріоритетні завдання, що мають на меті відновлення здоров'я застрахованих осіб і членів їх сімей.

Доходна частина бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП (далі Фонду) за період 2008–2013 рр. наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Структура доходів бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП за період 2008–2013 рр.⁷³

№ п/п	Назва статті	2008 р., тис. грн. (%)	2009 р., тис. грн. (%)	2010 р., тис. грн. (%)	2011 р., тис. грн. (%)	2012 р., тис. грн. (%)	2013 р., тис. грн. (%)
1.1.	Внески на ЗДСС	65114 (84,7)	64386 (84,61)	73391 (84,63)	576 (14,83)	-	-
1.2.	Відрахування від суми єдиного податку	8874 (11,54)	8486 (11,15)	9218 (10,63)	-	-	-
1.3.	Надходження від часткової сплати за путівки	2162 (2,81)	2386 (3,14)	3474 (4,01)	1703 (43,86)	3609 (75,96)	3410 (69,00)
1.4.	Інші надходження	727 (0,95)	841 (1,1)	636 (0,73)	1604 (41,31)	1142 (24,04)	1532 (31,00)
1.5.	Всього доходів	76877 (100)	76099 (100)	86719 (100)	3883 (100)	4751 (100)	4942 (100)

Як свідчать дані табл. 2.3, у 2010 р. доходна частина бюджету Фонду досягла максимального значення, а з 2011 р. спостерігаємо значне зменшення доходів Фонду у зв'язку зі змінами у структурі бюджету Фонду ССЗТВП, що не дозволяє побачити суму власних надходжень як одного з основних інструментів фінансового механізму ССЗТВП. Упродовж 2008–2010 рр. у структурі доходів бюджету основним інструментом були внески на ЗДСС, які у 2008 р. становили 65114 тис. грн. (84,7 % від суми доходів), у 2009 р. – 64386 тис. грн. (84,61 %) та набули максимального значення у 2010 р. – 73391 тис. грн. (84,63 %). Динаміка доходів бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП у 2008–2013 рр. показана в додатку Г (див. рис. Г. 1).

Зростання фонду оплати праці було основною причиною забезпечення надходжень страхових внесків у 2008 р., що на 5,4 % більше планового показника⁷⁴. За 2008 р. по загальній системі оподаткування сума фонду оплати праці, на яку нараховані страхові внески у розмірі 1,5 %, на 151,8 тис. грн. менша від заробітної плати, з якої утримані страхові внески.

⁷³ Систематизовано на основі [1; 36; 78; 248–250].

⁷⁴ Янчик Н.А. Аналіз виконання бюджету за 2008 рік [Електронний ресурс] / Н.А. Янчик. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/chNiv/uk/publish/article?art_id=181013&-cat_id=54782. – Назва з екрана.

Це зумовлено тим, що головне управління державного казначейства не приймало платіжні доручення бюджетних установ відповідно до п. 3.2⁷⁵ постанови Кабінету Міністрів України від 19.09.2005 р. № 934 “Про реалізацію Закону України “Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України “Про освіту” педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів” [89], якщо не передбачено нарахування страхових внесків в розмірі 1,5 % на суми нарахованих надбавок за вислугу років та допомоги на оздоровлення при наданні щорічної відпустки, проте утримання із вказаних виплат проводилися.

Якщо у 2008 р. така стаття доходу, як внески на ЗДСС, перевиконана, то у 2009 та 2010 рр. спостерігалася тенденція до зменшення надходжень за даною статтею. Отже, у 2009 р. внески на ЗДСС були виконані на 97 % до планового показника й становили 64386 тис. грн. проти 66392 тис. грн. запланованих. У 2010 р. дана стаття виконана на 98,9 % і страхових внесків надійшло 73391,0 тис. грн. проти запланованих 74187,0 тис. грн.

Зменшення сплати внесків пояснюється: складними економічними обставинами, в яких опинилася більшість страхувальників Фонду через світову фінансову кризу, невиконанням фонду оплати праці (у 2009 р. при плані 2919 млн. грн. становив 2807,7 млн. грн. або 96,2 %; у 2010 р. при плані 3245 млн. грн. – 3203,365 млн. грн., або 98,7 %), скороченням протягом 2009 р. середньооблікової чисельності працюючих в еквіваленті повної зайнятості на 9082 осіб, протягом 2010 р. – на 3251 осіб. У 2011 р. стаття бюджету “Внески на ЗДСС” (576 тис. грн.) сформована за рахунок наявної заборгованості за страхувальниками. Темп росту внесків у 2009 р. склав 98,88 %, у 2010 р. – 113,98 %, у 2011 р. – 0,78 %. Другою складовою доходної частини бюджету Фонду у 2008–2010 рр. було відрахування від суми єдиного податку [95], частка яких коливалася від 10,63 % до 11,5 %. Надаючи соціальні послуги у вигляді путівок на санаторно-курортне лікування застрахованим особам та членам їхніх сімей, бюджет Фонду ССЗТВП до 2010 р. отримував надходження у вигляді часткової вартості за путівки із щорічним зростання. Темп росту надходження від часткової сплати за путівки в 2009 р. становив 110,36 %, у 2010 р. – 145,6 %, у 2011 р. – 49,02 %, у 2012 р. – 211,92 % та 94,49 % – у 2013 році.

Основні проблеми щодо санаторно-курортного лікування – неналежна поінформованість застрахованих про можливість отримання даної соціальної послуги; непрозора тендерна процедура (співвідношення якості до ціни); регіональна віддаленість профільних санаторіїв; недостатнє фінансування санаторно-курортних закладів.

Надходження коштів до бюджету Фонду протягом 2008–2010 рр. за даною статтею “Інші надходження” становили 0,73 %–1,11 % до загальної суми

⁷⁵ П. 3-2. Страхові внески на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, на випадок безробіття і від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, на виплати не нараховуються. {Порядок доповнено пунктом 3-2 згідно з Постановою КМ N 745 (745-2006-п) від 25.05.2006}.

доходів, отриманих у результаті ревізій і перевірок, під час яких виявлені недоліки, унаслідок чого донараховані внески, нарахована пеня, не прийняті до заліку витрати та застосовані штрафні санкції. Зокрема, у 2010 р. на суму 605 тис. грн., що значною мірою компенсувало недоотримання внесків на ЗДСС. Протягом 2011–2013 рр. частка до загальної суми доходів за даною статтею становила 24,04 %–41,31 %. Темп росту у 2009 р. становив 115,68 %, у 2010 р. – 75,62 %, у 2011 р. – 252,2 %, у 2012 р. – 71,2 % та у 2013 р. – 134,15 %.

У досліджуваному періоді Чернівецьке обласне відділення Фонду не отримувало пасивних доходів.

На доходну базу впливає показник кількості страхувальників, що у 2008 р., що обліковуються в органах обласного відділення Фонду збільшилася на 1072 і станом на 01.01 2009 р. становила 16990 страхувальника. Протягом 2009 р. кількість страхувальників зросла на 36,53 %, або на 6207 підприємств, установ, організацій та фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, станом на 01.01 2010 р. становила 23197 страхувальників. У 2010 р. зберігається тенденція до збільшення страхувальників – на 3,85 %, або на 894 страхувальники, станом на 1 січня 2011 р. досягла показника 24091. Протягом 2011 р. кількість страхувальників становила 24365 осіб, що на 274 (1,14 %) одиниці більше. У 2012 р. кількість страхувальників зменшилася до 19397 осіб, що на 4968 осіб (-20,39 %) менше, ніж у попередньому році, а у 2013 р. зросла до 20122 осіб, що на 725 осіб, або 3,74 % більше, ніж за попередній рік.

Чисельність застрахованих осіб, яка в органах Фонду обліковується в еквіваленті повної зайнятості, у 2008 р. зменшилася на 2627 осіб і становила 176411 осіб. У 2009 р. цей показник склав 167329 осіб, що на 9082 осіб менше, ніж за 2008 рік. Подальше зменшення чисельності застрахованих осіб спостерігається й у 2010 р. – до 164078 осіб та у 2011 р. – до 159836 осіб. З введенням ЄСВ, відстежити чисельність застрахованих осіб неможливо.

Динаміка заборгованості за страхувальниками та погашення заборгованості Чернівецького обласного відділення Фонду показана на рис. 2.8.

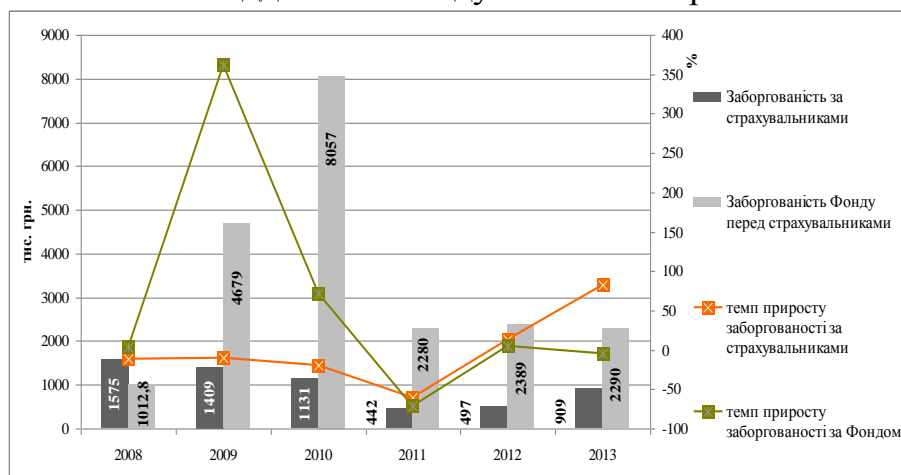

Рис. 2.8. Динаміка заборгованості за страхувальниками та погашення заборгованості Чернівецького обласного відділення Фонду та темпів її приросту за 2008–2013 рр.⁷⁶

⁷⁶ Побудовано на основі [1; 36; 78; 248–250].

Витратна частина бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП за період 2008–2013 рр. наведена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Витратна частина бюджету
Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП за період 2008-2013 рр.⁷⁷**

№ п/п	Назва статті	2008 р., тис. грн. (%)	2009 р., тис. грн. (%)	2010 р., тис. грн. (%)	2011 р., тис. грн. (%)	2012 р., тис. грн. (%)	2013 р., тис. грн. (%)
1.	Витрати:						
1.1.	На виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності	29494 (36,46)	32254 (37,46)	34748 (38,18)	31412 (40,29)	35604 (36,04)	38533 (34,11)
1.2.	На виплату допомоги по вагітності та пологах	20347 (25,15)	24237 (28,15)	25504 (28,03)	25817 (33,11)	31561 (31,95)	33333 (29,51)
1.3.	На виплату допомоги на поховання	463 (0,57)	375 (0,43)	308 (0,34)	266 (0,34)	461 (0,47)	430 (0,38)
1.4.	Резерв страхових коштів	-	-	-	-	-	-
1.5.	Разом допомоги з урахуванням резерву	50304 (62,18)	56866 (66,04)	60560 (66,55)	57495 (73,74)	67626 (68,45)	72296 (64,0)
1.6.	На виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	152 (0,19)	167 (0,19)	228 (0,25)	234 (0,3)	308 (0,31)	235 (0,21)
1.7.	За статтею “Оздоровчі заходи”	21643 (26,75)	21299 (24,74)	22414 (24,63)	11847 (15,19)	21277 (21,54)	30249 (26,77)
1.7.1.	Путівки на санаторно-курортне лікування	13019 (16,09)	14008 (16,27)	14575 (16,02)	6323 (8,11)	15486 (15,67)	20084 (17,78)
1.7.2.	Часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв	-	-	-	-	-	-
1.7.3.	Часткове фінансування оздоровлення дітей у дитяч. оздоров. закладах	4905 (6,06)	4204 (4,88)	4612 (5,07)	3970 (5,09)	4135 (4,19)	6300 (5,58)
1.7.4.	Позашкільне обслуговування дітей	1413 (1,75)	1387 (1,61)	1501 (1,65)	1554 (1,99)	1656 (1,67)	1755 (1,55)
1.7.5.	Часткове фінансування ДЮСШ	2306 (2,85)	1700 (1,97)	1726 (1,89)	-	-	2100 (1,86)
1.8.	На організаційно-управлінські заходи	8681 (10,73)	7544 (8,76)	7713 (8,47)	8364 (10,73)	9421 (9,54)	10133 (8,97)
1.9.	По виконанню обов’язків страховика	77 (0,09)	232 (0,27)	35 (0,04)	29 (0,04)	158 (0,16)	54 (0,05)
1.10.	Інші витрати	35 (0,04)	-	51 (0,05)	-	-	-
	Всього витрат:	80892 (100)	86108 (100)	91001 (100)	77969 (100)	98790 (100)	112967 (100)

⁷⁷ Систематизовано на основі [1; 36; 78; 248–250].

Динаміка витрат бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССзТВП у 2008–2013 рр. показана у додатку Г (див. рис. Г. 2). Темп росту фактичних витрат Фонду у 2009 р. становив 106,45 %, у 2010 р. – 105,68 %, у 2011 р. – 85,68 %, у 2012 р. – 126,70 % та у 2013 р. – 114,35 %.

Зауважимо, що в структурі видатків Чернівецького обласного відділення Фонду більшу частину займає виплата допомоги, що коливається від 62,18 % до 73,74 % і має тенденцію до зростання. Основними причинами, що впливають на формування даної статті, є обґрунтованість видачі, продовження та правильність оформлення листків непрацездатності, якість лікувально-діагностичного процесу. Темп росту всіх видів допомоги з урахуванням резерву у 2009 р. – 113,04 %, у 2010 р. – 106,5 %, у 2011 р. – 94,94 %, у 2012 р. – 117,62 % та 106,9 % у 2013 р. Серед виплати допомоги більша частка припадає на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності. Так, у 2008 р. на дану статтю витрачено 29494 тис. грн. (58,63 % від усіх видів допомоги). У 2009 р. спостерігається збільшення витрат по даній статті на 2760 тис. грн., що становить 32254 тис. грн. (56,72 %). Отже, у 2009 р. витрати по тимчасовій непрацездатності зросли на 9,4 % за рахунок росту середньоденної заробітної плати з 61,71 грн. до 66,83 грн. і, відповідно, розміру середньоденної допомоги з 58,72 грн. до 71,31 грн.

Стосовно перевищення розміру середньоденної допомоги по ТВП і допомоги по вагітності та пологах над розміром середньоденного доходу у фізичних осіб, застрахованих на добровільних засадах, то основною причиною є те, що частина добровільно застрахованих осіб зареєструвалась і сплатила страхові внески з максимальних величин доходу в кінці 2008 р., а листки непрацездатності оплачувались у першому кварталі 2009 р.

Аналогічна ситуація зі збільшенням витрат по даній статті спостерігається і в 2010 р. – на 2494 тис. грн. більше в порівнянні з попереднім роком. Основною причиною збільшення витрат по цій статті став ріст розміру середньоденної допомоги порівняно з відповідним періодом минулого року з 71,31 грн. до 79,87 грн., як наслідок росту середньоденної заробітної плати – з 66,84 грн. до 77,77 грн. У 2011 р. виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності зменшуються до 31412 тис. грн. (54,63 %), а у 2012 році зростають до 35604 тис. грн. (52,65 %), тобто на 4192 тис. грн. більше у порівнянні з аналогічним періодом минулого року при скороченні кількості оплачених днів тимчасової непрацездатності, що зумовлено темпами росту середньоденного розміру допомоги з 87,73 грн. до 104,87 грн.

У 2013 р. відбувається подальше збільшення виплат по даній статті до на 2929 тис. грн. порівняно з попереднім звітним періодом. Середній показник по області середньоденного розміру допомоги по тимчасовій непрацездатності становив 115,01 грн., що на 10,19 грн. перевищує показник минулого року.

Отже, темп росту виплат допомоги по тимчасовій непрацездатності у 2009 р. становив 109,36 %, у 2010 р. – 107,73 %, у 2011 р. – 90,40 %, у 2012 р. – 113,34 % та 108,23 % у 2013 році.

За 2008 р. оплачено 502620 днів тимчасової непрацездатності, за 2009 р. – 452832 днів, що на 49788 днів менше, ніж у минулому році. Це дало можливість

зменшити тимчасову непрацездатність на 100 працюючих у порівнянні з 2008 р. на 14 днів, даний показник становив 271 день. За 2010 р. загальна кількість оплачених днів по тимчасовій непрацездатності зменшилася на 17162, або на 3,8 %, і становила 435670, у 2011 р. – 350237 днів тимчасової непрацездатності, що на 85433 днів менше, ніж за попередній рік, у 2012 р. (339649 днів) кількість оплачених днів тимчасової непрацездатності скорочені на 10588. Аналогічна ситуація зі скороченням зберігалася й у 2013 р. – до 335144 днів тимчасової непрацездатності, що на 4505 днів менше, ніж за попередній рік.

Отже, виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності знаходиться в прямо пропорційній залежності від оплати днів по лікарняних листках, тому необхідно посилити контроль за обґрунтованістю видачі, продовженням і правильністю оформлення листків непрацездатності.

Серед виплат допомоги дещо менша частка припадає на виплату допомоги по вагітності та пологах. Так, у 2008 р. на дану статтю витрачено 20347 тис. грн. (40,45 % від усіх видів допомоги), середній розмір денної допомоги становив 49,57 грн. Однак при виконанні бюджету допущено перевищення розміру середньоденної допомоги по тимчасовій непрацездатності та допомоги по вагітності та пологах над розміром середньоденного доходу в застрахованих осіб, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування, та застрахованих осіб, які зареєстровані на добровільних засадах. Причинами такого становища у фізичних осіб є те, що частина добровільно застрахованих осіб зареєструвалася і сплатила страхові внески з максимальних величин доходу в кінці 2007 р., а допомога виплачена їм в першому кварталі 2008 року.

Мають місце факти, коли приватні підприємці у звіті вказують, що страхові внески ними були донараховані самостійно. Деякі добровільно застраховані особи взагалі не подають звіт за формою Ф4-Фонду ССЗТВП. Усе це вплинуло на середньообласні показники. Тому у 2008 р. середньоденний розмір допомоги по вагітності та пологах добровільно застрахованих осіб становив 230,26 грн. проти 57,43 грн. середньоденного доходу, що значною мірою вплинуло на показники обласного відділення.

У подальшому спостерігаємо щорічне зростання виплат по вагітності та пологах, особливо у 2012 році. Основна причина цього стану – ріст кількості оплачених днів по вагітності та пологах на 29392 дні та ріст середньоденного розміру допомоги з 48,93 грн. до 56,66 грн. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Витрати на допомогу по вагітності та пологах зростають і у 2013 р. – оплачено 551669 днів по вагітності та пологах, що на 5372 днів менше, ніж у минулому році. Середньоденний розмір допомоги становив 60,42 грн. і збільшився на 3,76 грн. Темп росту виплат допомоги по вагітності та пологах у 2009 р. склав 119,12 %, у 2010 р. – 105,23 %, у 2011 р. – 101,23 %, у 2012 р. – 122,25 % та у 2013 р. – 105,61 %.

Серед виплат допомоги найменша частка припадає на виплату допомоги на поховання, що становить 0,46 %–0,92 % від усіх видів допомоги. Темп росту виплати допомоги на поховання такий: у 2009 р. – 80,99 %, у 2010 р. – 82,13 %, у 2011 р. – 86,36 %, у 2012 р. – 173,31 % та у 2013 р. – 93,27 %.

Сумарний розмір виплати допомоги громадянам, які постраждали

внаслідок Чорнобильської катастрофи, протягом 2008–2013 рр. коливався в межах 152–308 тис. грн. і становив 0,19–0,31 % до витрат.

У структурі видатків Фонду виплати допомоги по статті “Оздоровчі заходи” в період 2008–2010 рр. коливалися від 24,63 % до 26,75 % і знизилися у 2011 р. до 15,19 %. Темп росту виплати допомоги по статті “Оздоровчі заходи” у 2009 р. становив 98,41 %, у 2010 р. – 105,23 %, у 2011 р. – 52,86 %, у 2012 р. – 179,60 % та у 2013 р. – 142,17 %

У структурі витрат по статті “Оздоровчі заходи” більша частина припадає на путівки санаторно-курортного лікування. Так, у 2008 р. на дану статтю витрачено 13019 тис. грн. (60,15 % від усіх “Оздоровчих заходів”). Застрахованими особам використано 3620 путівок, у тому числі безкоштовно в реабілітаційні відділення санаторно-курортних закладів – 203. У 2009 р., порівняно з аналогічним періодом минулого року, зафіксовано збільшення витрат по даній статті на 989 тис. грн., використана 3241 путівка, у т. ч. безкоштовно в реабілітаційні відділення санаторно-курортних закладів – 227 та 8 путівок для лікування матері та двох дітей. Аналогічна ситуація зі збільшенням витрат по даній статті спостерігається і в 2010 р. – до 14575 тис. грн. (65,02 %), застрахованими особами використано 3168 путівок, зокрема безкоштовно в реабілітаційні відділення санаторно-курортних закладів – 206.

У 2011 р. спостерігалася тенденція до значного зменшення видатків по даній статті – до 6323 тис. грн. (53,37 %). Протягом даного року застрахованим особам було видано лише 1274 путівки, оскільки планом було передбачено їх отримання лише з липня попереднього року. У 2012 р. “відновлено” фінансування, у порівнянні з попереднім роком, видатків по даній статті до 15486 тис. грн. (72,78 %) – страхувальникам видано 2849 путівок у санаторно-курортні заклади, у тому числі 108 до реабілітаційних відділень. У 2013 р. ситуація з видатками на придбання путівок на санаторно-курортне лікування поліпшується – використано 20084 тис. грн. (66,4 % від усіх “Оздоровчих заходів”), – оплачено 3277 путівок, у тому числі безкоштовно – 190.

Отже, темп росту виплати на путівки на санаторно-курортне лікування у 2009 р. становив 107,59 %, у 2010 р. – 104,04 %, у 2011 р. – 43,38 %, у 2012 р. – 244,91 % та у 2013 р. – 129,69 %.

Часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв у період, що досліджується, не проводилося. На часткове фінансування оздоровлення дітей у дитячих оздоровчих закладах витрачалося 4,19–6,06 % коштів витратної частини бюджету Фонду. Темп росту часткового фінансування оздоровлення дітей у дитячих оздоровчих закладах такий: у 2009 р. – 85,71 %, у 2010 р. – 109,70 %, у 2011 р. – 86,08 %, у 2012 р. – 104,15 %, та із 2013 р. – 152,36 %.

У структурі витрат по статті “Оздоровчі заходи” на позашкільне обслуговування дітей припадає від 1,55 % до 1,99 % витратної частини бюджету. Темп росту витрат по статті “Оздоровчі заходи” на позашкільне обслуговування дітей: у 2009 р. – 98,16 %, у 2010 р. – 108,22 %, у 2011 р. – 103,16 %, у 2012 р. – 106,56 % та у 2013 р. – 105,98 %.

Спостерігається тенденція до зменшення фінансування ДЮСШ починаючи з 2009 р., із припиненням видатків по цій статті у 2011 та 2012 рр., і лише з

2013 р. фінансування відновлено. Динаміка виплат по статті “Оздоровчі заходи” Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП протягом 2008–2013 рр. показана на рис. 2.9.

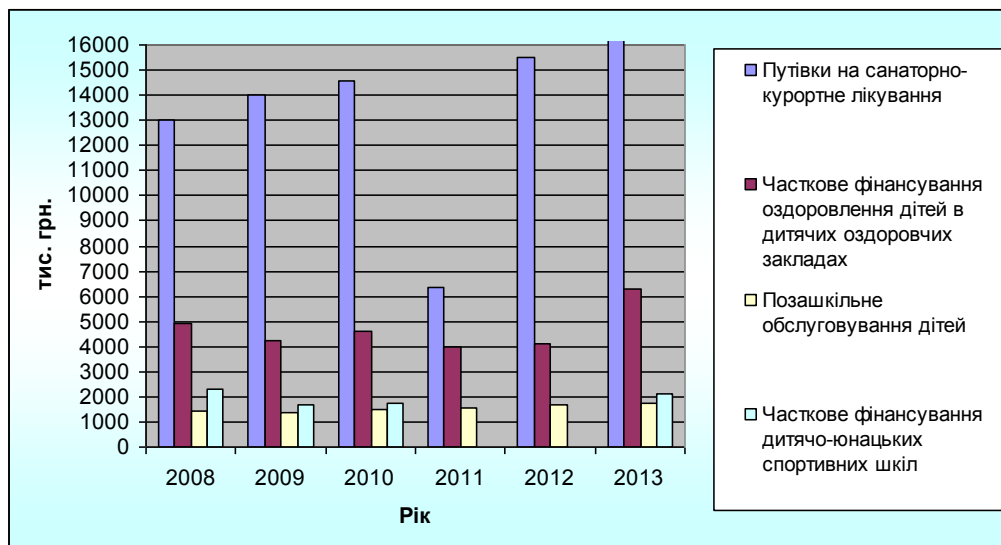

Рис. 2.9. Динаміка показників виплат по статті “Оздоровчі заходи” Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП протягом 2008-2013 рр.⁷⁸

Фонд здійснює також нестрахові виплати. Так, на “організаційно-управлінські заходи” використовується від 8,47 % до 10,73 % усіх витрат. Постає питання про необхідність зменшення видатків по даній статі та перерозподілу коштів на соціальні цілі. На витрати по виконанню обов’язків страховика у 2008 р. використано 77 тис. грн., що становило 0,09 % до витрат. У 2009 р. виплати становили 232 тис. грн. (0,27 % до витрат), у 2010 р. – 35 тис. грн. (0,04 %), у 2011 р. (0,04 %), у 2012 р. – 158 тис. грн. (0,16 %) та у 2013 р. – 54 тис. грн. (0,05 %). Інші витрати мали місце в 2008 р. у сумі 35 тис. грн. (0,04 % до витрат) та у 2010 р. – 51 тис. грн. (0,05 % до витрат). Отже, витрати по виконанню обов’язків страховика та інші витрати мають незначне значення в структурі витратної частини бюджету Фонду.

Динаміка доходів, видатків бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП і темпів їх приросту за 2008–2013 рр. наведено на рис. 2.10.

Дефіцит бюджету Фонду за 2008 р. – 4015 тис. грн. У 2009 р. перевищення витрат над доходами становило 10009 тис. грн., у 2010 р. – на 4282 тис. грн., у 2011 р. – на 74086 тис. грн., у 2012 р. – на 94039 тис. грн. та у 2013 р. – на 108025 тис. грн. Отже, за досліджуваний період бюджет Чернівецького обласного відділення Фонду дефіцитний.

Запропоновані науково-методичні засади для оцінювання економічної і соціальної ефективності ССЗТВП дозволять комплексно оцінити економічність, результативність та дієвість фінансового механізму ССЗТВП. Для забезпечення ефективного функціонування системи ССЗТВП, доцільне використання системи показників, відображених у таблиці 2.5.

⁷⁸ Побудовано авторами на основі [1; 36; 78; 248–250].

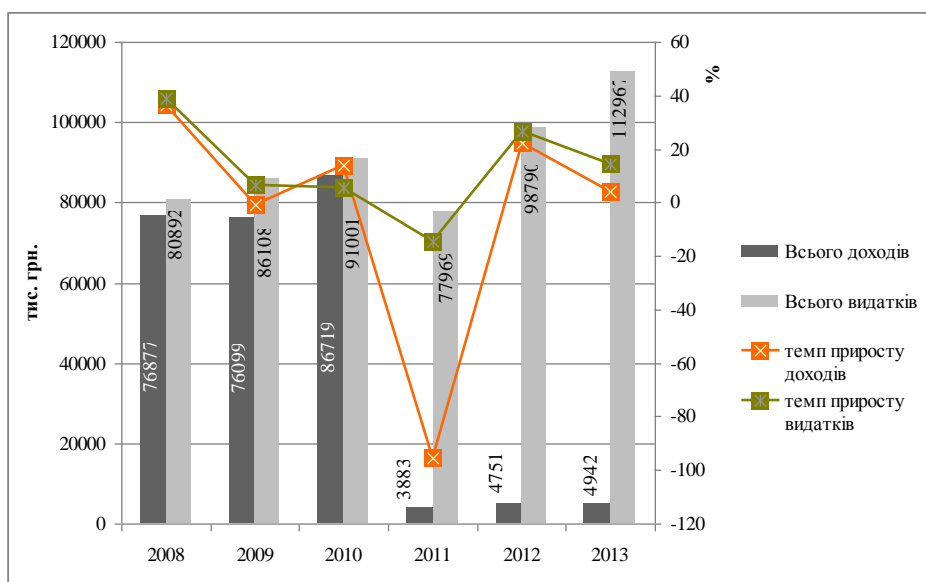

Рис. 2.10. Динаміка доходів, видатків бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП та темпів їх приросту за 2008-2013 рр.⁷⁹

Таблиця 2.5

Динаміка показників економічної та соціальної ефективності функціонування Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП⁸⁰

№ п/п	Показники	Рік				
		2009	2010	2011	2012	2013
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ						
1.	Віддача оборотних коштів (сукупні видатки / сума трансакційних витрат)	11,4	11,8	9,3	10,5	11,1
2.	Коефіцієнт збалансованості (сума страх.внесків / сума витрат)	0,75	0,81	1,06	0,97	0,86
3.	Коефіцієнт фінансового ризику (залучені кошти / власні кошти)	0,18	0,18	0,05	0,03	0,05
4.	Коефіцієнт фінансової незалежності (власні кошти / загальна сума коштів)	0,85	0,85	0,96	0,97	0,95
СОЦІАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ						
Параметр 1. Допомога по тимчасовій непрацездатності						
1.	Середній розмір денної допомоги (грн.)	71,31	79,87	89,73	104,87	115,01
2.	Коефіцієнт заміщення втраченого заробітку (сер.міс.розмір доп./сер.зарплату)	0,98	0,95	0,95	0,95	0,97
3.	Результативність сер. розміру допомоги (сер.міс.розмір доп. / прож.мін.)	1,72	1,72	1,76	1,92	1,98
Параметр 2. Допомога по вагітності і пологах						
4.	Середній розмір денної допомоги (грн.)	60,4	45,16	48,93	56,66	60,42
5.	Коефіцієнт заміщення втраченого заробітку (сер.міс.розмір доп. / сер.зарплату)	0,83	0,54	0,52	0,51	0,51
6.	Результативність середнього розміру допомоги (сер.міс.розмір доп. / прож.мін.)	1,46	0,97	0,96	1,04	1,04

⁷⁹ Результати авторських розрахунків на основі фінансових звітів про виконання бюджетів Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП.

⁸⁰ Результати авторських розрахунків на основі фінансових звітів про виконання бюджетів Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП.

Параметр 3. Забезпечення оздоровчих заходів						
Санаторно-курортне лікування						
7.	Рівень охоплення путівками (використано путівок / чисельність застрахованих)	0,02	0,02	0,01	0,02	0,03
8.	Рівень фінансування санаторно-курортного лікування на 1 застраховану особу (фінансув. / чис. застрахованих)	98,23	103,81	45,39	117,50	154,73
9.	Середня вартість путівки (грн.)	4322,12	4600,69	4963,11	5435,59	5554,20
Дитячі заклади оздоровлення						
10.	Рівень фінансування дитячих закладів оздоровлення (фінансув. / всього дітей)	22,17	24,58	21,40	22,36	34,11
11.	Рівень охоплення путівками (кі-сть путівок / всього дітей)	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
12.	Середня вартість путівки (фінансування / кі-сть путівок)	759,80	895,53	776,15	831,49	1046,51
Дитячо-юнацькі спортивні школи						
13.	Рівень фінансування ДЮСШ* (фінансув. / кі-сть профінансов.)	130769,2	132769,2	—	—	150711,1
14.	Рівень охоплення фінансуванням вихованців ДЮСШ** (фінансув. / чисельність вихованців)	359,94	353,91	—	—	404,52
Позашкільне обслуговування дітей (новорічні подарунки)						
15.	Середня вартість новорічного подарунка (грн.)	17,42	19,43	21,11	22,73	23,97
16.	Рівень фінансування новорічними подарунками на 1 застраховану особу	9,73	10,69	11,16	12,56	13,52

* у 2011–2012 рр. фінансування відсутнє.

Результати проведеного дослідження (табл. 2.5) дають змогу зробити такі висновки:

❖ *щодо економічної ефективності:*

- зниження ефективності витрат на реалізацію соціального страхування з тимчасової втрати працездатності у 2011 р. в порівнянні з 2009 р. на 23 %, що свідчить про випереджаюче зростання видатків на управління в порівнянні з сукупними видатками;

- зниження еквівалентності надходжень страхових внесків до сукупних витрат у 2009–2011 рр. (дані за 2012–2013 рр. відсутні у зв'язку з передачею функцій адміністрування ЄСВ Міністерству доходів та зборів України);

- зниження фінансової залежності від інших надходжень і зниження фінансової залежності в цілому;

❖ *щодо соціальної ефективності:*

- у 2009–2013 рр. відбулося зростання середнього розміру денної допомоги по ТВП на 43,7 грн., однак коефіцієнт заміщення втраченого заробітку за параметром допомоги по ТВП зменшився у 2010 р. на 0,03 в.п. та на 0,01 в.п у порівнянні з 2009 р., результативність середнього розміру допомоги по ТВП зросла на 26 %;

- середній розмір денної допомоги по вагітності та пологах у 2009-

2013 рр. мав тенденцію до зменшення, при цьому різке зниження цього показника спостерігаємо у 2010 р.; коефіцієнт заміщення втраченого заробітку протягом аналізованого періоду зменшився на 0,32 в.п. при одночасному зменшенні результативності середнього розміру допомоги по вагітності та пологах на 42 %;

- попри незначне охоплення застрахованих осіб фінансуванням санаторно-курортного лікування (від 1 % у 2010 р. до 3 % у 2013 р.), підкреслимо зростання вартості путівок та рівня фінансування на 1 застраховану особу;

- рівень охоплення путівками в дитячих закладах оздоровлення також незначний (3 %), за умови зростання загального рівня фінансування варто звернути увагу на його зниження у 2010 р.;

- рівень охоплення фінансуванням вихованців ДЮСШ та загальний рівень фінансування ДЮСШ протягом аналізованого періоду має стійку тенденцію до зростання, що свідчить про зменшення видатків на інші цілі;

- темп зростання середньої вартості новорічного подарунка відповідний темпу зростання рівня фінансування новорічними подарунками на одну застраховану особу.

Для визначення тісноти взаємозв'язку факторів впливу на формування бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП використаємо економетричний регресійний аналіз (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

**Фактори впливу на доходи бюджету
Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП⁸¹**

Рік	Всього доходів, млн. грн.	Фактори впливу					
		Фонд оплати праці, млн. грн.	Валовий регіональний продукт, млн. грн.	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Середньоденна заробітна плата, грн.	Чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості, (осіб	Рівень тінізації економіки, %
2004	35,564	915,147	3277	2126	20,19	179785	48,8
2005	50,467	1247,09	4234	2177	27,72	179112	47,8
2006	66,56	1618,949	5156	2333	35,33	183417	47,3
2007	58,155	2058,578	6672	1773	45,79	179038	46,8
2008	76,877	2743	8833	1575	61,71	179038	46,2
2009	76,099	2807,7	8484	1409	66,84	176411	46,2
2010	86,719	3245	9882	1131	77,77	164078	45,1
2011	3,883	3753	11969	442	87,97	169139	44,6
2012	4,751	4032	13166	497	101,06	167107	44
2013	4,942	4375	14133	909	112,37	165075	43,5

⁸¹ Систематизовано на основі [1; 2; 36; 78; 248–250].

Кореляційна залежність між доходами бюджету Фонду й кожним з перерахованих факторів визначена за допомогою пакета MSExcel (табл. 2.7).

Таблица 2.7

**Кореляційні зв'язки доходів бюджету
Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП і факторів впливу⁸²**

№ п/п	Досліджувані показники	Коефіцієнт кореляції	Рівняння регресії
1	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Фонд оплати праці	0,46	$Y = 79,52 - 0,01 X_1$
2	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Валовий регіональний продукт	0,51	$Y = 84,07 - 0,004 X_2$
3	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Дебіторська заборгованість	0,56	$Y = 8,13 + 0,03 X_3$
4	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Середньоденна заробітна плата	0,49	$Y = 78,41 - 0,5 X_4$
5	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості	0,43	$Y = -297,74 + 0,002 X_5$
6	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Рівень тінізації економіки	0,47	$Y = -361,44 + 8,86 X_6$

Аналіз отриманих результатів засвідчує, що взаємозв'язки між доходами бюджету й перерахованими факторами, виходячи зі значення коефіцієнта кореляції, досить посередній, що пов'язано зі зміною методики обчислення доходної частини бюджету Фонду ССЗТВП починаючи з 2011 року.

Залежність між доходною частиною бюджету Фонду ССЗТВП і всіма вибраними факторами відображено через багатофакторне регресійне рівняння:

$$Y_1 = -786,76 + 0,33 X_1 - 0,05 X_2 + 0,07 X_3 - 4,85 X_4 - 0,002 X_5 + 22,14 X_6, \quad (2.1)$$

де Y_1 – доходна частина бюджету Фонду ССЗТВП (млн. грн.); X_1 – фонд оплати праці (млн. грн.); X_2 – валовий регіональний продукт (млн. грн.); X_3 – дебіторська заборгованість (тис. грн.); X_4 – середньоденна заробітна плата (грн.); X_5 – чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості (осіб); X_6 – рівень тінізації економіки в цілому по Україні (%).

Параметри даного рівняння за t-статистиками такі: $t_{b1} = 3,46$; $t_{b2} = -1,51$; $t_{b3} = 1,67$; $t_{b4} = -1,25$; $t_{b5} = -0,82$; $t_{b6} = 0,59$ при $t_{kr} = 3,182$. Бачимо, що значущою є лише t-статистика для змінної фонд оплати праці, а решта незначущі, що пояснюється великою кількістю змінних у моделі та незначною кількістю спостережень, за F-статистикою дана модель також незначуща.

На наступних кроках економетричного дослідження виключаємо змінні за

⁸² Розраховано та побудовано авторами.

принципом найменшої за модулем t-статистики і на кожному етапі обчислюємо нові t-статистики та перевіряємо отримані моделі регресії на значущість за F-статистикою. Після виключення змінної X_6 отримуємо таку регресійну модель:

$$Y_2 = 186,38 + 0,3X_1 - 0,06X_2 + 0,05X_3 - 4,18X_4 - 0,002X_5, \quad (2.2)$$

Отже, t-статистики для параметрів даного рівняння відповідно становлять: $t_{b1} = 3,87$; $t_{b2} = -2,18$; $t_{b3} = 1,75$; $t_{b4} = -1,23$; $t_{b5} = -0,65$ при $t_{kr} = 2,78$.

Значущий за t-статистикою лише перший фактор, за F-статистикою рівняння знову незначуще. Виключивши змінну X_5 , отримуємо:

$$Y_3 = -48,21 + 0,29X_1 - 0,07X_2 + 0,04X_3 - 2,74X_4, \quad (2.3)$$

Для даного рівняння t-статистики такі: $t_{b1} = 4,06$; $t_{b2} = -3$; $t_{b3} = 1,8$; $t_{b4} = -1,14$ при $t_{kr} = 2,57$. Перший і третій фактори за t-критерієм значущі. За F-критерієм рівняння значуще, оскільки $F^* = 7,04$ при $F_{kr} = 5,19$.

Продовживши алгоритм економетричного дослідження і на наступних кроках виключивши змінні X_4 та X_5 , отримуємо таку модель:

$$Y_4 = 93,65 + 0,25X_1 - 0,08X_2, \quad (2.4)$$

Фактори моделі (2.4) повністю адекватні за t-критерієм і F-критерієм, дане рівняння також значуще. Графічно взаємозв'язок між доходною частиною бюджету Фонду ССЗТВП та фондом оплати праці і ВРП, скориставшись для цього пакетом Mathcad 2001 Professional, наведено на рис. 2.11.

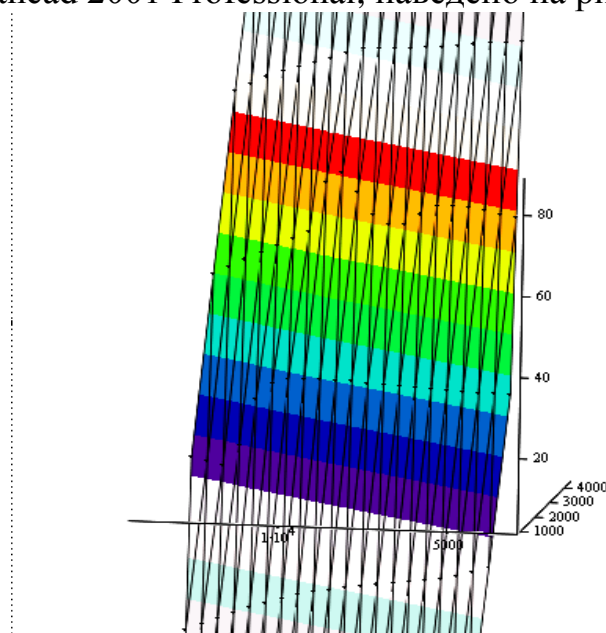

Рис. 2.11. Кореляційне поле факторів: x – фонд оплати праці (млн. грн.); y – валовий регіональний продукт (млн. грн.); z – доходи бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП (млн. грн.)⁸³

Як видно з рис. 2.11, між даними факторами існує лінійна залежність, чим підтверджуються зроблені вище припущення про лінійний характер зв'язку.

Основними факторами (табл. 2.8), які впливатимуть на витрати бюджету є:
- кількість оплачених днів по ТВП;

⁸³ Побудовано авторами.

**Основні фактори впливу на витратну частину бюджету
Чернівецького обласного відділення Фонду ССзТВП⁸⁴**

Рік	Всього витрат, тис. грн.	Фактори впливу							
		Кількість оплачених днів по ТВП	Кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами	Середньоденна допомога по тимчасовій втраті працездатності, грн.	Середньоденна допомога по вагітності і пологах, грн.	Кількість путівок на санаторно-курортні заходи	Оздоровлено дітей	Перебувало учнів у ДЮСШ	Кредиторська заборгованість, тис. грн.
2004	30339	592605	344060	19,67	15,46	3092	9682	7195	940
2005	38784	635931	357116	25,46	21,44	2888	7801	6768	1440
2006	47932	528455	369970	34,47	29,8	3707	8265	6705	1585
2007	56244	516614	367328	42,85	36,32	3519	10881	6371	974
2008	80892	502620	410466	58,72	49,57	3620	8029	6091	1012,8
2009	86108	452832	401307	71,31	60,4	3241	6051	4723	4679
2010	91001	435670	564697	79,87	45,16	3168	5659	4877	8057
2011	77969	350237	527649	89,73	48,93	1274	5115	0	2280
2012	98790	339649	557041	104,87	56,66	2849	4973	0	2389
2013	112967	335144	551669	115,01	60,42	3277	6020	5216	2290

⁸⁴ Систематизовано на основі [1; 2; 36; 78; 248–250].

- кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю і пологами;
- середньоденна допомога по ТВП та по вагітності і пологах;
- кількість путівок на санаторно-курортні заходи;
- чисельність оздоровлених дітей;
- кількість учнів у ДЮСШ;
- розмір кредиторської заборгованості.

Проаналізувавши отримані показники, бачимо, що коефіцієнт кореляції для факторів “кількість путівок на санаторно-курортні заходи” та “розміру кредиторської заборгованості” досить низький, що свідчить про слабкий вплив на витратну частину бюджету Фонду ССЗТВП. Найбільший зв'язок витрат бюджету із середньоденною допомогою по ТВП та середньоденною допомогою по вагітності та пологах (коефіцієнти кореляції $\rho = 0,96$ і $\rho = 0,95$ відповідно).

Кореляційна залежність між сумарним значенням витрат бюджету Фонду ССЗТВП і кожним з перерахованих факторів показана в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

**Взаємозв'язок витратної частини бюджету
Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП та факторів впливу⁸⁵**

№ п/п	Досліджувані показники	Коефіцієнт кореляції	Рівняння регресії
1	Витрати бюджету Фонду – Кількість оплачених днів по ТВП	0,89	$Y = 180197,3 - 0,23 X_1$
2	Витрати бюджету Фонду – Кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами	0,85	$Y = -38768,2 + 0,25 X_2$
3	Витрати бюджету Фонду – Середньоденна допомога по тимчасовій втраті працездатності	0,96	$Y = 21787,9 + 763,8 X_3$
4	Витрати бюджету Фонду – Середньоденна допомога по вагітності та пологах	0,95	$Y = 3436,3 + 1618,9 X_4$
5	Витрати бюджету Фонду – Кількість путівок на санаторно-курортні заходи	0,1	$Y = 83693,25 - 3,78 X_5$
6	Витрати бюджету Фонду – Кількість оздоровлених дітей	0,74	$Y = 145172,2 - 10,08 X_6$
7	Витрати бюджету Фонду – Кількість учнів, що перебували в ДЮСШ	0,56	$Y = 99533,9 - 5,72 X_7$
8	Витрати бюджету Фонду – Кредиторська заборгованість	0,27	$Y = 69237,6 + 0,3 X_8$

Модель залежності витрат бюджету від вибраної сукупності факторів:

$$Y_5 = -113454,94 + 0,06 X_1 + 0,17 X_2 + 177,6 X_3 + 1162,9 X_4 + 2,82 X_5 + 0,51 X_6 + 1,5 X_7 - 0,07 X_8, \quad (2.5)$$

⁸⁵ Розраховано та побудовано авторами.

Де Y_5 – витратна частина бюджету Фонду ССЗТВП (тис. грн.); X_1 – кількість оплачених днів по ТВП; X_2 – кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами; X_3 – середньоденна допомога по ТВП (грн.); X_4 – середньоденна допомога по вагітності та пологах (грн.); X_5 – кількість путівок на санаторно-курортні заходи; X_6 – чисельність оздоровлених дітей; X_7 – кількість учнів у ДЮСШ; X_8 – сума кредиторської заборгованості (тис. грн.).

Для параметрів даного рівняння t-статистики такі: $t_{b_1}=1,71$; $t_{b_2}=1,93$; $t_{b_3}=0,55$; $t_{b_4}=4,12$; $t_{b_5}=1,39$; $t_{b_6}=0,59$; $t_{b_7}=1,64$; $t_{b_8}=-0,74$ при $t_{kr}=12,71$. Усі t-статистики незначущі через велику кількість змінних у моделі та незначну кількість спостережень. За F-статистикою дана модель також незначуща.

Виключивши змінну X_3 з моделі, отримаємо:

$$Y_6 = -124362,79 + 0,06X_1 + 0,22X_2 + 1300,3X_4 + 2,59X_5 + 0,47X_6 + 1,81X_7 - 0,12X_8, \quad (2.6)$$

Як бачимо, t-статистики для параметрів даного рівняння такі: $t_{b_1}=2,03$; $t_{b_2}=7,96$; $t_{b_4}=12,54$; $t_{b_5}=1,62$; $t_{b_6}=0,67$; $t_{b_7}=3,2$; $t_{b_8}=-2,97$ при $t_{kr}=4,3$.

У цілому дане рівняння значуще за F-статистикою, оскільки $F^*=304,6$ при $F_{kr}=19,35$. Коефіцієнт детермінації дорівнює 99 %.

Виключивши змінну X_6 , отримаємо:

$$Y_7 = -112626,57 + 0,05X_1 + 0,21X_2 + 1260,02X_4 + 2,91X_5 + 1,91X_7 - 0,12X_8, \quad (2.7)$$

t-статистики для параметрів даного рівняння такі: $t_{b_1}=2,14$; $t_{b_2}=9,78$; $t_{b_4}=16,48$; $t_{b_5}=2,12$; $t_{b_7}=3,83$; $t_{b_8}=-3,25$ при $t_{kr}=3,18$. Чотири фактори, для яких t-статистика більша за відповідне критичне значення, значущі. Дане рівняння значуще за F-статистикою, оскільки $F^*=434,8$ при $F_{kr}=8,94$.

На наступних кроках виключаємо змінні X_1 , X_5 та X_8 за принципом найменшої t-статистики. В результаті отримаємо таку модель:

$$Y_8 = -58709,63 + 0,15X_2 + 1254,14X_4 + 2,42X_7, \quad (2.8)$$

Параметри даної моделі за t-критерієм значущі. У цілому модель (2.8) також значуща за F-статистикою, позаяк $F^*=296,95$ при $F_{kr}=4,76$. Коефіцієнт детермінації відповідно дорівнює 99,7 %.

Отже, коефіцієнт біля фактору X_2 становить 0,15. Це означає, що зростання кількості оплачених днів, пов'язаних із вагітністю і пологами, на 1 призводить до зростання витрат бюджету ФССЗТВП на 150 тис. грн. Коефіцієнт при змінній X_4 становить 1254,14, тобто зростання середньоденної допомоги по вагітності та пологах на 1 грн. зумовлює до зростання витрат на 1254,14 тис. грн., коефіцієнт біля змінної X_7 дорівнює 2,42, тобто перебування одного учня у ДЮСШ обходиться Фонду ССЗТВП у 2,42 тис. грн.

Для прогнозу та вивчення взаємозв'язків бюджету Фонду можна використовувати будь-яку з побудованих моделей, які за F-статистикою адекватні. Незначущість t-статистик у даному контексті можна ігнорувати через обмежену вибірку даних.

2.3. Соціально-економічні фактори впливу на забезпечення ефективності функціонування Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Функціонування Фонду ССЗТВП відбувається в умовах нестабільної соціально-економічної ситуації в державі, що спричиняє деструктивний вплив на процес формування, використання та збалансування бюджету Фонду. На нашу думку, можна виділити різні групи факторів, які безпосередньо або опосередковано позначаються на розвитку системи ССЗТВП. Основними серед них є:

1. Соціально-економічні фактори: економічний розвиток держави, що впливає на рівень заробітної плати громадян, низькі темпи зростання реальної та номінальної заробітної плати та заборгованість по її виплаті, високий рівень прихованої заробітної плати (заходом для детінізації зарплат може стати перерозподіл часток роботодавця і працівника в структурі соціальних внесків), рівень безробіття, зменшеність чисельності працездатного населення.

2. Демографічні та соціально-трудові: рівень захворюваності по регіонах, рівень народжуваності та смертності, особливо дитячої, тривалість життя та статева структура населення, період трудової активності й перерви у стажі у зв'язку з народженням дитини, ситуація на ринку праці.

3. Правове забезпечення (наявність законодавчої бази, що регулює діяльність Фонду ССЗТВП, зниження чи підвищення ставки обов'язкових платежів, обмеження на величину виплат, наявність пільг).

Загалом функціонування системи ССЗТВП в Україні відбувається із врахування досвіду радянських часів. За Конституцією України (ст. 46)⁸⁶, держава, гарантуючи право на соціальний захист та соціальне забезпечення, переклала обов'язки турботи про непрацездатне населення на самих же громадян.

Адже участь держави у процесі формування доходної частини бюджету Фонду незначна.

Окрім цього, згідно з Бюджетним кодексом України [49], фінансування спеціалізованих санаторіїв для дітей та підлітків повинно здійснюватися з Державного бюджету України, як і реалізація державних програм позашкільного обслуговування дітей й утриманням ДЮСШ із місцевих бюджетів. На даний момент дані видатки здійснюються за рахунок бюджету Фонду, тому постає питання про фінансування вищезазначених статей видатків відповідними бюджетами.

Ключовим показником макроекономічної стабільності держави є валовий внутрішній продукт (ВВП), який відображає економічний розвиток суспільства, співвідношення видатків бюджету Фонду ССЗТВП та ВВП знаходиться в межах

⁸⁶ Конституція України. Стаття 46. "Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом".

0,66–0,76 % з найвищим показником у 2008 році та мінімальним у 2011 році.

Повільні темпи зростання заробітної плати негативно впливають на рівень надходжень до бюджету Фонду ССЗТВП, адже внески застрахованих осіб на пряму залежать від даного фактору. До того ж залишається відкритим питання виплати неофіційної заробітної плати без перерахування частки ЄСВ до бюджету Фонду ССЗТВП, що, у свою чергу, негативно позначається на фінансовому становищі останнього. Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати в Україні за період 2008–2013 рр. показані на рис. 2.12.

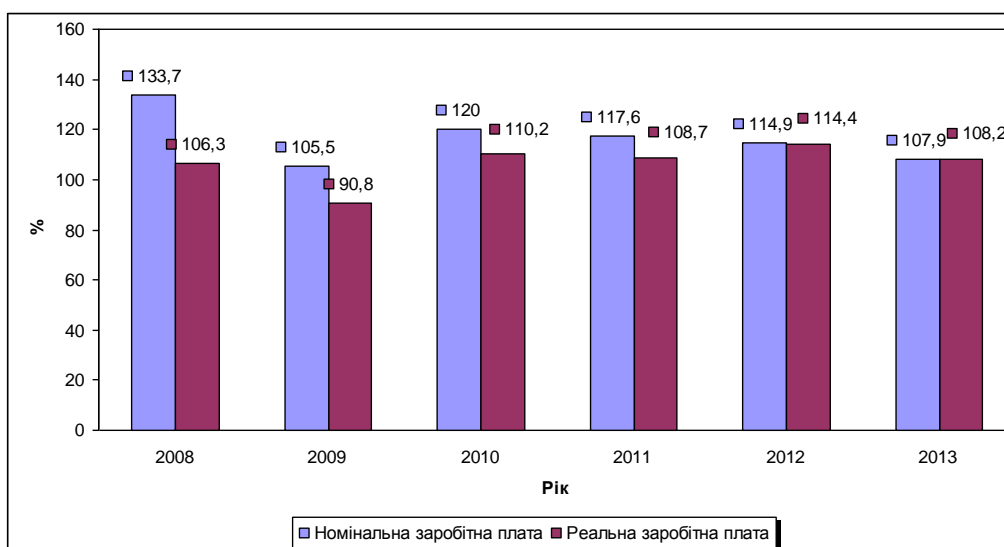

Рис. 2.12. Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати в Україні за період 2008–2013 рр.⁸⁷

У 2008 р. на діяльність Фонду ССЗТВП мала негативний вплив фінансово-економічна криза, у зв'язку з якою виникає неплатоспроможність роботодавців у частині виплат заробітної плати працівникам. Отже, заборгованість із виплати заробітної плати можна віднести до факторів впливу на доходну частину бюджету Фонду ССЗТВП у частині недоотримання частки ЄСВ, що є основним джерелом власних надходжень до бюджету. З 2008 р. заборгованість із виплати заробітної плати мала стійку тенденцію до щорічного зростання, станом на кінець 2013 р. даний показник зріс на 225 млн. грн. (на 33,6 %) у порівнянні з 2008 роком. Заборгованість із виплати заробітної плати, за даними Державної служби статистики України, показана на рис. 2.13.

Згідно із Декларацією МОП, основною складовою соціально-економічної політики кожної країни повинна бути повна й продуктивна зайнятість, яка сприяє виведенню працездатного населення на відкритий ринок праці. З фінансової точки зору, доходи від повної та продуктивної зайнятості створюють базу для оподаткування та сплати єдиного соціального внеску із метою зменшення впливу соціальних ризиків (зокрема, унаслідок тимчасової втрати працездатності, вагітності та пологів), і повернення особи на ринок праці [117].

⁸⁷ Згідно з даними Державного комітету статистики України [73].

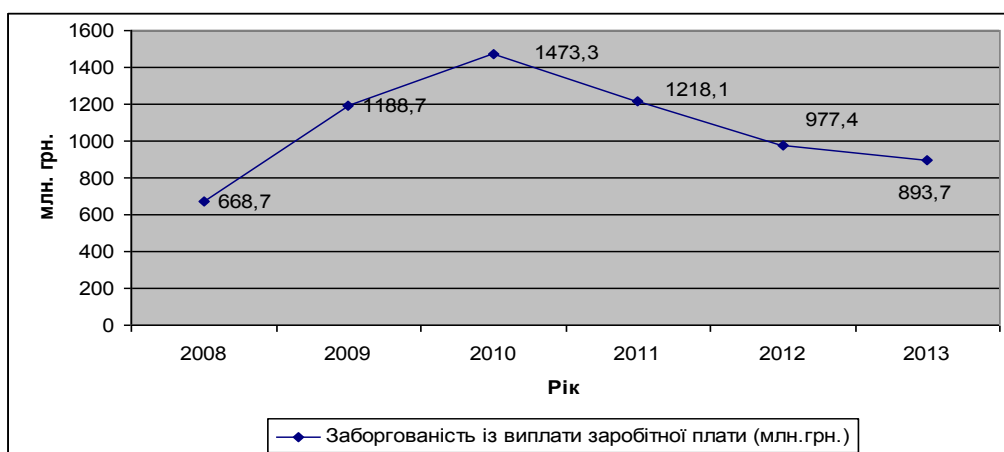

Рис. 2.13. Заборгованість із виплати заробітної плати в Україні за період 2008–2013 рр.⁸⁸

Окремі показники ринку праці наведені в табл. 2.10. Як засвідчують дані табл. 2.10, протягом 2008–2009 рр. спостерігається збільшення чисельності безробітного населення працездатного віку, частка якого від економічно активного населення становила 6,9–9,6 %, що є наслідком фінансово-економічної кризи та масового скорочення.

Починаючи з 2010 р. відбувається поступове збільшення чисельності зайнятого населення працездатного віку, однак нині дана динаміка не характеризує позитивних зрушень. Частка середньої чисельності застрахованих осіб від чисельності економічно активного населення коливається в межах 60,50–67,26 %.

Таблиця 2.10

Окремі показники ринку праці⁸⁹

Рік	Зайняте населення працездатного віку, тис. осіб	Безробітне населення працездатного віку, тис. осіб	Частка безробітного населення працездатного віку від економічно активного населення, %	Чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості, тис. осіб	Частка середньої чисельності застрахованих осіб від чисельності економічно активного населення, %
2008	19251,7	1424,0	6,90	13907	67,26
2009	18365,0	1956,6	9,60	12464,6	67,26
2010	18436,5	1784,2	8,80	12384,8	61,34
2011	18516,2	1731,7	8,60	12425,1	61,25
2012	18736,9	1656,6	8,10	12337,3	61,36
2013	18901,8	1576,4	7,70	12368,6*	60,50

* станом на 01.09.13 р.

⁸⁸ За даними Державного комітету статистики України [73].

⁸⁹ Згідно з даними Державного комітету статистики України [73].

Для визначення тісноти зв'язку за допомогою кореляційно-регресійного аналізу оцінимо вплив фонду оплати праці, чисельності застрахованих осіб в еквіваленті повної зайнятості, показника валового внутрішнього продукту, дебіторської заборгованості, середньоденної заробітної плати та рівня тінізації економіки на формування доходної частини бюджету Фонду ССЗТВП. Дані взяті за 2004–2013 рр. і наведені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Основні фактори впливу на доходи бюджету Фонду ССЗТВП України⁹⁰

Рік	Доходи, млн. грн.	Фактори впливу					
		Фонд оплати праці, млн. грн.	Чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості, тис. осіб	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	ВВП, млн. грн.	Середньоденна заробітна плата, грн.	Рівень тінізації економіки, %
2004	3433,95	90269	14261	131065,00	345113	19,65	48,8
2005	4896,51	122638	14147	133163	441452	26,87	47,8
2006	7257,65	157293	14234	148135,00	544153	34,72	47,3
2007	5515,42	204120	14144	128566,00	720731	45,03	46,8
2008	7227,63	269800	13907	141198,00	948056	60,2	46,2
2009	6827,64	262600	12464,6	117505,00	913345	63,53	46,2
2010	7970,04	307400	12384,8	109597,00	1082569	74,63	45,1
2011	8559,99	353900	12425,1	61023,00	1302079	87,77	44,6
2012	10047,92	433900	12337,3	5185,6	1411238	100,87	44
2013	11580,3	423400	12368,6	47200	1505485	108,83	43,5

Спершу дослідимо кореляційну залежність між сумарним значенням доходів бюджету Фонду і кожним із перерахованих факторів. Для цього скористаємось пакетом MS Excel і кінцевий результат зведемо у табл. 2.12.

Показники взаємозв'язків між доходами бюджету Фонду ССЗТВП і такими факторами, як фонд оплати праці, валовий внутрішній продукт, середньоденна заробітна плата та рівень тінізації економіки, мають велике значення коефіцієнта кореляції ($r = 0,93$, $r = 0,93$, $r = 0,94$, $r = 0,95$), що свідчить про тісний лінійний зв'язок між досліджуваними показниками і зручність їх дослідження в подальшому. Щодо взаємозв'язку доходів бюджету Фонду ССЗТВП і чисельності застрахованих та дебіторської заборгованості, бачимо, що значення коефіцієнта кореляції становить 0,77, що вказує на зв'язок меншої сили між даними показниками. Крім того, у знайденому рівнянні регресії ці показники відображені зі знаком “–”.

⁹⁰ Систематизовано на основі [92; 97; 177–184].

Таблиця 2.12

**Кореляційні взаємозв'язки доходів бюджету Фонду ССЗТВП
в Україні та основних факторів, що впливають на його формування⁹¹**

№ п/п	Досліджувані показники	Коефіцієнт кореляції (ρ)	Рівняння регресії
1	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Фонд оплати праці	0,93	$Y = 2431,7 + 0,02 \cdot X_1$
2	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості	0,77	$Y = 33738,8 - 1,99 \cdot X_3$
3	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Валовий внутрішній продукт	0,93	$Y = 2292,6 + 0,006 \cdot X_2$
4	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Дебіторська заборгованість	0,77	$Y = 11285,06 - 0,04 \cdot X_4$
5	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Середньоденна заробітна плата	0,94	$Y = 2791,2 + 72,99 \cdot X_5$
6	Доходи бюджету Фонду ССЗТВП – Рівень тінізації економіки	0,95	$Y = 68672,65 - 1332,63 \cdot X_6$

Графічне зображення кореляційного поля для доходної частини бюджету Фонду ССЗТВП в Україні та двох найважливіших показників – фонду оплати праці та ВВП – показано на рис. 2.14.

Як видно з рис. 2.14, між даними факторами існує лінійна залежність, тому використаємо лінійне рівняння множинної регресії. Оцінка його параметрів привела до такого результату:

$$Y_9 = 2395,25 + 0,02 \cdot X_1 + 0,001 X_2, \quad (2.9)$$

де X_1 – фонд оплати праці (млн. грн.); X_2 – ВВП (млн. грн.).

Параметри даного рівняння не є повністю відповідними за t-статистиками: $t_{b1} = 0,55$; $t_{b2} = 0,14$ при $t_{kr} = 2,37$. Але в цілому дане рівняння значущі за F-статистикою, оскільки $F^* = 22,73$ при $F_{kr} = 4,74$. Для подальшого дослідження виключимо змінну, що відповідає за валовий внутрішній продукт. У результаті отримаємо рівняння регресії, наведене в табл. 2.12:

$$Y_{10} = 2431,7 + 0,02 \cdot X, \quad (2.10)$$

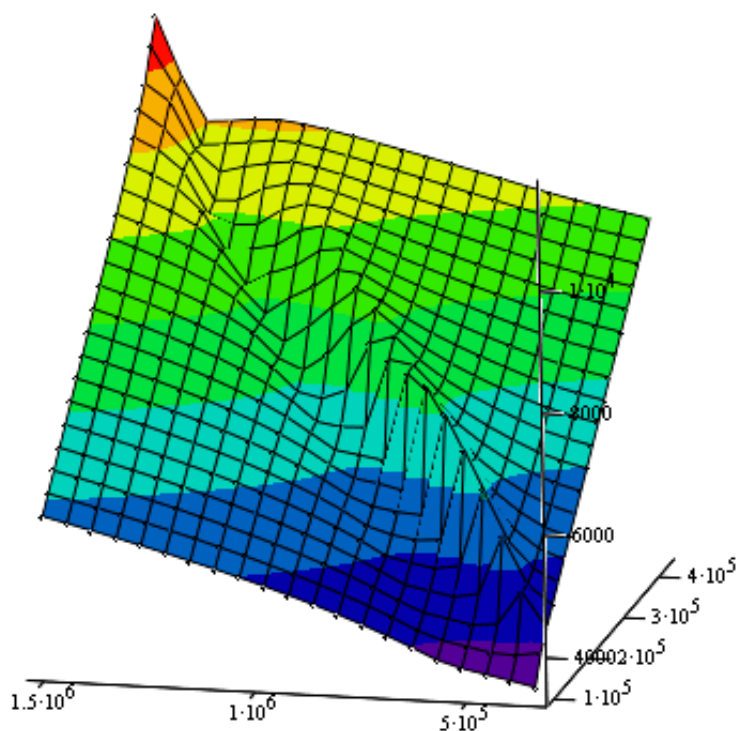
t-статистики та F-статистика для рівняння (2.10) значущі, що свідчить про його якість та адекватність.

Враховуючи всі шість факторів, отримуємо:

$$Y_{11} = 58400,82 - 0,002 \cdot X_1 - 0,02 X_2 + 1,17 X_3 + 0,01 X_4 + 300,32 X_5 + 1475,06 X_6, \quad (2.11)$$

де X_3 – чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості (тис. осіб); X_4 – дебіторська заборгованість (тис. грн.); X_5 – середньоденна заробітна плата (грн.); X_6 – рівень тінізації економіки (%).

⁹¹ Побудовано авторами.

(x, y, z)

Рис. 2.14. Кореляційне поле факторів: x – фонд оплати праці (млн. грн.); y – ВВП (млн. грн.); z – доходи бюджету Фонду ССзТВП (млн. грн.)⁹²

Параметри даного рівняння також не відповідні за t -статистиками: $t_{b1} = -0,08$; $t_{b2} = -1,77$; $t_{b3} = 1,68$, $t_{b4} = 0,8$, $t_{b5} = 1,73$, $t_{b6} = -1,14$ при $t_{kr} = 3,18$. Однак у цілому дане рівняння значуще за F -статистикою, оскільки $F^* = 13,34$ при $F_{kr} = 8,94$. Для розрахунку доходу бюджету Фонду ССзТВП та здійснення прогнозів, найзручніше користуватися формулами (2.9) або (2.10), позаяк вони значущі в цілому за F -статистикою, формула (2.9) обґрунтована рис. 2.14, а для формули (2.10) значущі t -статистики.

З економічних міркувань факторами впливу на витратну частину бюджету Фонду є:

- середньоденна допомога по вагітності та пологах;
- середньоденна допомога по ТВП;
- кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами;
- кількість оплачених днів по ТВП;
- чисельність оздоровлених дітей;
- кількість учнів, що перебували у ДЮСШ;
- кількість путівок на санаторно-курортні заходи;
- чисельність безробітного населення працездатного віку;
- сума кредиторської заборгованості (табл. 2.13).

⁹² Авторська розробка.

Таблиця 2.13

Основні фактори впливу на витратну частину бюджету Фонду ССзТВП⁹³

Рік	Всього витрат, млн. грн.	Фактори впливу								
		Середньоденна допомога по вагітності та пологах, грн.	Середньоденна допомога по тимчасовій втраті працездатності, грн.	Кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами, тис. днів	Кількість оплачених днів по тимчасовій втраті працездатності, тис. днів	Оздоровлено дітей, осіб	Перебувало учнів у дитячо-юнацьких спортивних школах, осіб	Кількість путівок на санаторно-курортні заходи, шт.	Безробітне населення працездатного віку, тис. осіб	Кредиторська заборгованість, тис. грн.
2004	3356,41	17,99	23,95	17083	60149	392959	318554	267350	1888,2	128790
2005	5075,3	25,05	31,69	17841	62787	376293	315023	225673	1595,7	217686
2006	7382,59	33,88	42,71	19521	55190	340757	259639	279491	1513,7	242925
2007	5255,1	42,48	54,26	20105	54716	342435	221851	266000	1416,7	178045
2008	7243,71	59,22	73,53	22438	53387	303287	203815	277858	1 424,00	241325
2009	7519,4	68,99	86,77	21648	45686	242400	172100	242323	1 956,60	604854
2010	8191,08	54,03	98,8	29302	46001	213700	175100	220069	1 784,20	751379
2011	7559,17	62,32	115,23	28352	37705	200900	163700	88523	1 731,70	425164
2012	9283,11	71,61	134,63	30573	36419	215200	160000	185433	1656,6	596617
2013	10625,7	78,64	147,31	29852	789105	246182	165000	251426	1576,4	375600

⁹³ Систематизовано на основі [92; 97; 177–184].

Визначимо кореляційну залежність між сумарним значенням витрат Фонду ССЗТВП і кожним із перерахованих факторів. Розрахунки здійснимо за допомогою пакета MS Excel, а кінцевий результат зведемо в табл. 2.14.

Таблиця 2.14

**Взаємозв'язки витратної частини бюджету
Фонду ССЗТВП України та факторів впливу⁹⁴**

№ п/п	Досліджувані показники	Коефіцієнт кореляції (ρ)	Рівняння регресії
1	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Середньоденна допомога по вагітності та пологах	0,88	$Y = 3514,8 + 90,13 X_1$
2	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Середньоденна допомога по тимчасовій втраті працездатності	0,9	$Y = 3572 + 44,2 X_2$
3	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Кількість днів відпусток, пов'язаних із вагітністю та пологами	0,85	$Y = -916,3 + 0,34 X_3$
4	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Кількість оплачених днів по тимчасовій втраті працездатності	0,55	$Y = 6529,3 + 0,005 X_8$
5	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Оздоровлено дітей	0,8	$Y = 13880,2 - 0,02 X_4$
6	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Перебувало учнів у ДЮСШ	0,83	$Y = 13232,9 - 0,03 X_5$
7	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Кількість путівок на санаторно- курортні заходи	0,24	$Y = 9205,8 - 0,01 X_7$
8	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Безробітне населення працездатного віку	0,1	$Y = 9068,8 - 1,16 X_9$
9	Витрати бюджету Фонду ССЗТВП – Кредиторська заборгованість	0,63	$Y = 4772,07 + 0,01 X_6$

Проаналізувавши отримані показники, бачимо, що коефіцієнт кореляції для таких факторів, як кількість путівок на санаторно-курортні заходи,

⁹⁴ Побудовано авторами.

чисельність безробітного населення та кількість оплачених днів по тимчасовій втраті працездатності, досить низький.

Тому робимо висновок, що ця група факторів недостатньо впливає на витратну частину бюджету Фонду ССЗТВП. Стосовно решти факторів, помітний значний лінійний зв'язок із витратною частиною бюджету Фонду ССЗТВП, зокрема, найбільший зв'язок із середньоденною допомогою по вагітності та пологах і середньоденною допомогою по тимчасовій втраті працездатності (коефіцієнти кореляції $\rho=0,88$ та $\rho=0,9$ відповідно).

Наголосимо, що в рівнянні регресії для кількості оздоровлених дітей, кількості учнів, що перебували в дитячо-юнацьких спортивних школах, кількості путівок на санаторно-курортні заходи та чисельності безробітного населення працездатного віку змінна X має від'ємний коефіцієнт, що в загальному випадку неправильно. Проте варто пам'ятати, що тут ми маємо справу лише з одним фактором, який у сукупності з іншими, зокрема вартісними, показниками, при побудові моделей множинної регресії, набуде адекватного вигляду.

У подальшому зупинимось детальніше на п'ятьох факторах, для яких характерні високе значення коефіцієнта кореляції, і побудуємо модель залежності витратної частини бюджету Фонду ССЗТВП від їх сукупності. У результаті отримаємо:

$$Y_{12} = -14127,54 + 131,9X_1 - 24,97X_2 + 0,38X_3 + 0,01X_4 + 0,02X_5 + 0,001X_6, \quad (2.12)$$

де Y_{12} – витратна частина бюджету Фонду ССЗТВП (тис. грн.); X_1 – середньоденна допомога по вагітності та пологах (грн.); X_2 – середньоденна допомога з ТВП (грн.); X_3 – кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами (тис. днів); X_4 – оздоровлено дітей (осіб); X_5 – перебувало учнів у ДЮСШ (осіб); X_6 – кредиторська заборгованість (тис. грн.).

t-статистики для параметрів даного рівняння такі: $t_{b1} = 0,79$; $t_{b2} = -0,24$; $t_{b3} = 0,67$; $t_{b4} = 0,33$; $t_{b5} = 0,39$; $t_{b6} = 0,26$; при $t_{kr} = 3,182$. Як бачимо усі вони незначущі, що пояснюється великою кількістю змінних у моделі та незначною кількістю спостережень, за F-статистикою дана модель також незначуща. У подальшому будемо виключати змінні з даного рівняння за принципом найменшої за модулем t-статистики, на кожному етапі обчислювати нову t-статистику та перевіряти отримані моделі регресії на значущість за F-статистикою.

Виключивши з моделі фактор X_2 , оскільки t-статистика за модулем для нього найменша, отримаємо рівняння:

$$Y_{13} = -10577,16 + 95,18X_1 + 0,25X_3 + 0,01X_4 + 0,01X_5 + 0,002X_6, \quad (2.13)$$

t-статистики для параметрів даного рівняння такі: $t_{b1} = 1,49$; $t_{b3} = 1,32$; $t_{b4} = 0,47$; $t_{b5} = 0,35$; $t_{b6} = 0,46$ при $t_{kr} = 2,78$. Бачимо, що на даному кроці всі t-статистики знову незначущі, за F-статистикою це рівняння теж незначуще. На наступному кроці виключаємо змінну X_5 :

$$Y_{14} = -9463,1 + 78,56X_1 + 0,26X_3 + 0,02X_4 + 0,002X_6, \quad (2.14)$$

t-статистики для параметрів даного рівняння такі: $t_{b1} = 2,02$; $t_{b3} = 1,55$; $t_{b4} = 0,92$; $t_{b6} = 0,59$ при $t_{kr} = 2,57$. Отже, всі t-статистики знову незначущі, проте

вони зростають, що свідчить про правильний напрямок досліджень. У цілому дане рівняння значуще за F-статистикою, оскільки $F^* = 7,18$ при $F_{kr} = 5,19$. Коефіцієнт детермінації відповідно дорівнює 92,29 %.

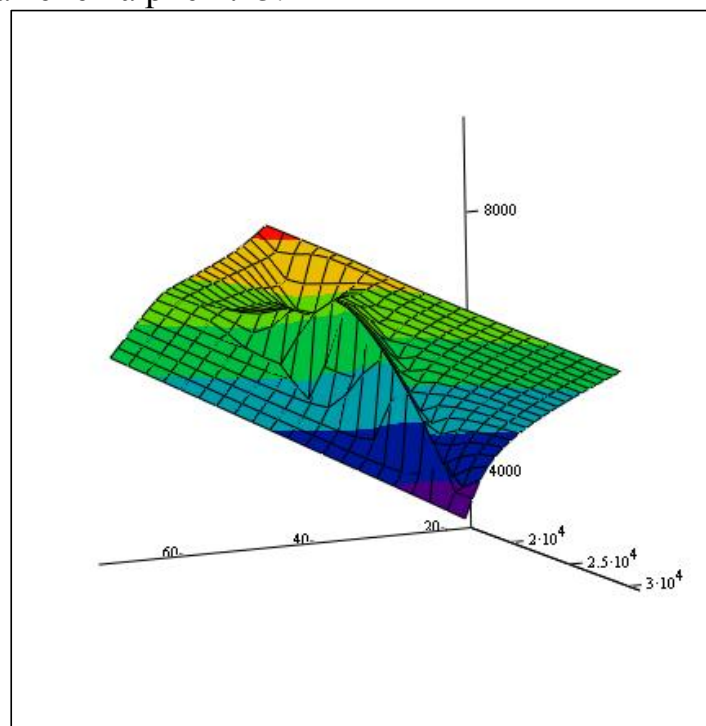
Наступним кроком виключаємо змінну X_6 , потім – змінну X_4 , унаслідок чого отримуємо іншу регресійну модель:

$$Y_{15} = 454,94 + 56,56 X_1 + 0,16 X_3, \quad (2.15)$$

t-статистики для параметрів даного рівняння становлять: $t_{b1} = 3,06$; $t_{b3} = 2,45$ при $t_{kr} = 2,36$. Бачимо, що всі фактори за t-статистикою значущі. Загалом наведене рівняння значуще за F-статистикою, позаяк $F^* = 16,63$ при $F_{kr} = 4,74$. Коефіцієнт детермінації відповідно дорівнює 90,9 %.

Після виключення фактора X_3 , повернемося до парної регресії, яка була висвітлена в табл. 2.14. Коефіцієнт біля фактора X_1 становить 56,56, це означає, що зростання середньоденної допомоги по вагітності та пологах на 1 тис. грн. призводить до зростання витрат бюджету Фонду ССЗТВП на 56,56 млн. грн., коефіцієнт при змінній X_3 становить 0,16, тобто зростання кількості днів відпусток, пов'язаних вагітністю та пологами, до 1 тис. днів зумовлює до зростання витрат бюджету Фонду ССЗТВП на 0,16 млн. грн.

Незначність t-статистики в даному контексті можна ігнорувати, бо, як зазначалося, ці моделі побудовані при обмеженій вибірці даних. Побудоване кореляційне поле для двофакторної моделі лінійної регресії, отриманої на останньому кроці дослідження з використанням пакета Mathcad 2001 Professional, зображене на рис 2.15.

(x, y, z)

Рис. 2.15. Кореляційне поле факторів: x – середньоденна допомога по вагітності та пологах (грн.); y – кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами (тис. днів); z – витрати бюджету Фонду ССЗТВП (млн. грн.)⁹⁵

⁹⁵ Авторська розробка.

Як видно з рис. 2.15, між даними факторами існує лінійна залежність. Проте наявні елементи нелінійності, які пов'язані зі світовою фінансовою кризою 2009 р. Такі збурення досить складно прогнозувати, тому зупинимося на припущенні про лінійний взаємозв'язок при побудові моделей множинної регресії.

Порівняння впливу факторів на бюджет Фонду ССЗТВП по Україні та бюджет Чернівецького обласного відділення

Порівняння результатів моделювання впливу факторів на бюджет Фонду ССЗТВП по Україні та бюджет Чернівецького обласного відділення засвідчили, що головними факторами, які визначають доходну частину бюджету ФССЗТВП, є:

- ✓ фонд оплати праці;
- ✓ валовий внутрішній продукт;
- ✓ сума дебіторської заборгованості;
- ✓ розмір середньоденної заробітної плати;
- ✓ чисельність застрахованих в еквіваленті повної зайнятості;
- ✓ рівень тінізації економіки.

Проте в результаті економетричного аналізу було виокремлено тільки два фактори: фонд оплати праці та валовий внутрішній (у випадку Чернівецької області – регіональний) продукт.

На основі побудованих моделей (2.9) і (2.4), робимо такі висновки: зростання фонду заробітної плати на 1 млн. грн. призведе до зниження доходної частини бюджету ФССЗТВП на 2 тис. грн.; аналогічний показник по Чернівецькій області свідчить, що зростання фонду заробітної плати спричинить збільшення доходної частини бюджету ФССЗТВП на 0,25 млн. грн. Зростання ВВП зумовить незначне зростання доходної частини бюджету Фонду ССЗТВП по всій Україні, а у випадку Чернівецької області, навпаки, – незначне зниження.

Для моделі (2.9) множинний коефіцієнт детермінації становить 0,93, тобто на 93 % надходження до бюджету Фонду ССЗТВП залежать від фонду оплати праці та валового внутрішнього продукту. Для моделі (2.4) множинний коефіцієнт детермінації складає 0,86, тобто на 86 % надходження до бюджету Фонду ССЗТВП залежать від фонду оплати праці та валового регіонального продукту.

Побудовані кореляційні поля для обох моделей підтверджують лінійний характер взаємозв'язків між даними показниками.

Головними факторами, від яких залежать витрати бюджету Фонду ССЗТВП, такі:

- ✓ середньоденна допомога по вагітності та пологах;
- ✓ середньоденна допомога по тимчасовій втраті працездатності;
- ✓ кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами;
- ✓ кількість оплачених днів по тимчасовій втраті працездатності;
- ✓ чисельність оздоровлених дітей;

- ✓ кількість учнів, що перебували у дитячо-юнацьких спортивних школах;
- ✓ кількість путівок на санаторно-курортні заходи;
- ✓ чисельність безробітного населення працездатного віку;
- ✓ сума кредиторської заборгованості.

Проаналізуємо отримані парні рівняння регресії, подані в табл. 2.14 та 2.9. В цілому значення показників є досить схожими як для України, так і для Чернівецької області. Так, зростання кількості днів, пов'язаних із відпусткою та пологами, на 1 по Україні призведе до зростання витратної частини бюджету Фонду ССЗТВП на 340 грн., а по Чернівецькій області – на 250 грн.

Зростання середньоденної допомоги по вагітності та пологах на 1 грн. зумовить зростання витрат бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності загалом по Україні на 90,13 млн. грн., а по Чернівецькій області – на 1,618 млн. грн.

Показники кількості путівок на санаторно-курортні заходи, кількості оздоровлених дітей та кількість учнів, що перебували у дитячо-юнацьких спортивних школах, мають від'ємний коефіцієнт, як для України, так і для Чернівецької області, що в цілому неправильно. Але цей факт пояснюється тим, що аналізовані показники протягом 2004–2013 рр. спадали, але зростали виплати фонду на кожну одиницю даних показників, і в сумарному значенні витрати Фонду ССЗТВП росли, тому при врахуванні їх з іншими факторами ситуація буде адекватною дійсності.

На основі економетричного аналізу виокремлено знову тільки два фактори, які здійснюють визначальний вплив на витратну частину бюджету Фонду ССЗТВП: середньоденна допомога по вагітності та пологах і кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами, що відображено у рівняннях (2.15) та (2.8).

Так, зростання середньоденної допомоги по ТВП на 1 грн. призведе до зростання витрат Фонду ССЗТВП по Україні на 56,56 млн. грн., а по Чернівецькій обл. – на 1,254 млн. грн. Зростання кількості днів по ТВП на 1 день спричинить до зростання витрат Фонду ССЗТВП по Україні та по Чернівецькій області на 160 грн. та 150 грн. відповідно.

Коефіцієнт детермінації для моделі (2.15) становить 91 %, тобто витрати Фонду ССЗТВП на 91 % залежать від кількості оплачених днів по тимчасовій втраті працездатності та середньоденної допомоги по тимчасовій втраті працездатності. Для моделі (2.8) даний показник склав 99,6 %.

Зменшення впливу соціально негативних факторів залежить від стану і тенденцій фінансового забезпечення системи ССЗТВП. Поліпшення матеріальної забезпеченості застрахованих осіб при настанні страхових випадків, як і рівня якості оздоровчих послуг, можливе за умови зростання заробітної плати, що забезпечить збільшення власних надходжень до бюджету Фонду ССЗТВП, участь держави у фінансуванні системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ

3.1. Концепція забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні

Деструктивні процеси у сфері соціального страхування України, зумовлені впливом кризових явищ в економіці країни, спричинили зменшення доходів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування та необґрунтоване зростання їх видатків. З огляду на це, метою запропонованої концепції є забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні, щоб підвищити ефективність формування й використання фінансових ресурсів ССзТВП, з одного боку, а також матеріального захисту застрахованих осіб у випадку тимчасової втрати працездатності, санаторно-курортного лікування, при вагітності й пологах – з іншого.

Виходячи із цього, визначальний задум авторської концепції забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності (рис. 3.1) можна звести до необхідності ефективного формування та використання фінансових ресурсів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за відповідного нормативно-правового, організаційного та інформаційного забезпечення. Концептуальні напрями забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування в Україні передбачають виконання таких основних завдань:

- гармонізація законодавчих норм у сфері соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Кодексі соціального страхування;
- визначення організаційно-правового статусу органів управління у сфері соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та їх структуризація;
- підвищення рівня інформаційної відкритості Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні в частині впливу на формування, використання та резервування фінансових ресурсів;
- забезпечення належного матеріального захисту застрахованих осіб у системі соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Обґрунтування окреслених завдань передбачає здійснення комплексу заходів щодо забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в нижче зазначених концептуальних напрямках.

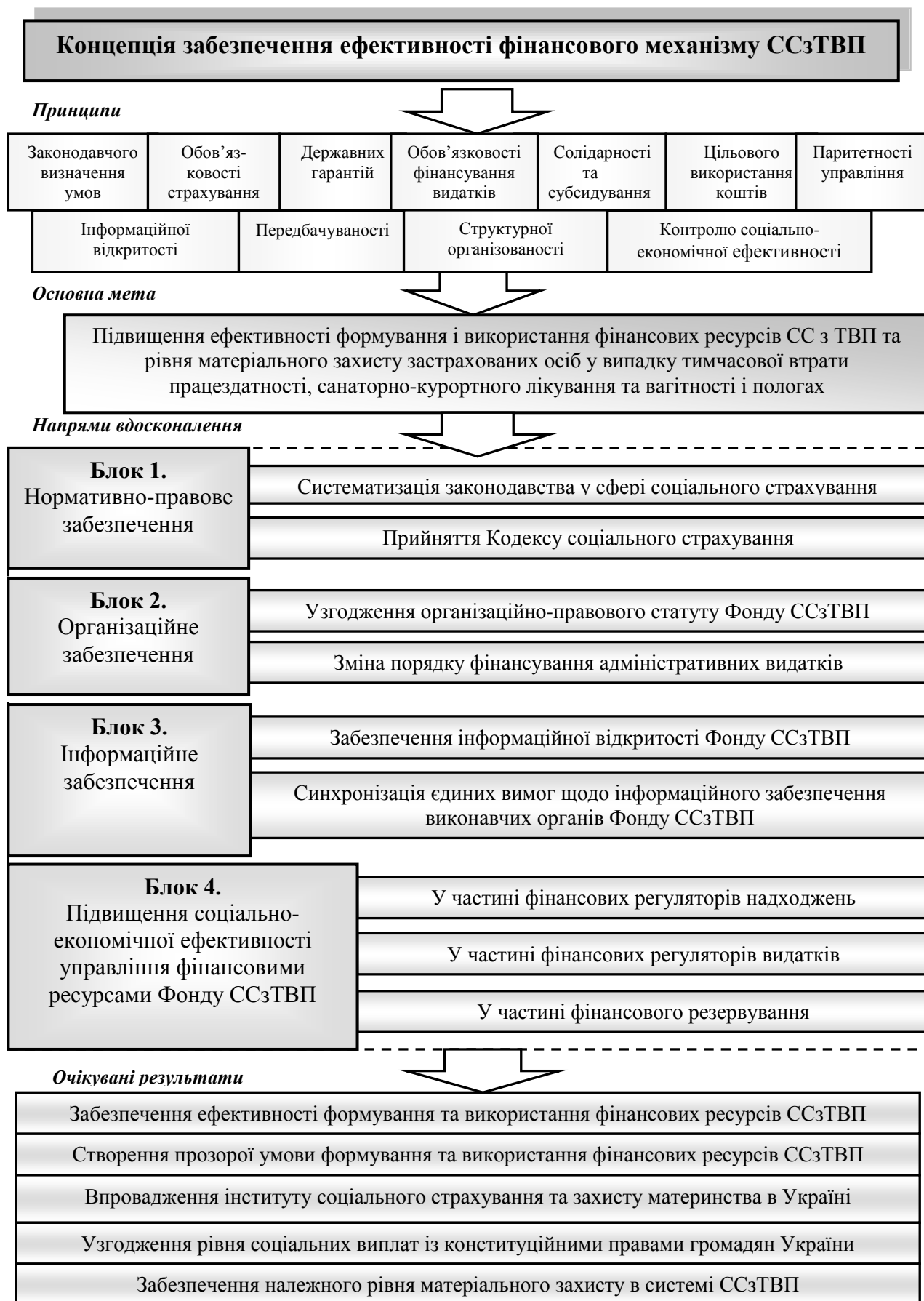

Рис. 3.1. Концепція забезпечення ефективності фінансового механізму ССзТВП⁹⁶

⁹⁶ Авторська розробка.

1. Удосконалення нормативно-правового забезпечення

Базовою основою концепції забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні є впорядкування чинного законодавства в єдину цілісну систему з метою визначення організаційно-правового статусу ССзТВП, структуризація органів його правління, удосконалення системи управління задля досягнення головної мети – забезпечення належного життєвого рівня захисту кожної людини у випадку тимчасової непрацездатності чи материнства.

Євроінтеграційний курс держави зумовлює потребу в гармонізації законодавства України відповідно до стандартів Європейського Союзу. Зарубіжний досвід свідчить, що в більшості країн урегулювання норм соціального страхування, у тому числі й соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, здійснюється за допомогою єдиного кодифікованого нормативно-правового акту (табл. 3.1).

Отже, враховуючи досвід зарубіжних країн у сфері законодавчого регулювання соціального страхування, удосконалення нормативно-правового забезпечення соціального страхування з ТВП в Україні передбачає здійснення систематизації існуючого законодавства з питань функціонування фондів соціального страхування в єдиному кодексі – Кодексі соціального страхування.

Таблиця 3.1

**Зарубіжний досвід
нормативно-правового регулювання соціального страхування⁹⁷**

№ п/п	Країна	Нормативно-правовий акт
1.	Німеччина	Соціальний кодекс
2.	Болгарія	Кодекс соціального страхування
3.	Франція	Кодекс соціального страхування
4.	Угорщина	Акт про соціальний захист
5.	Ірландія	Акт соціального добробуту
6.	Португалія	Основний акт про соціальний захист
7.	Іспанія	Основний акт про соціальний захист

Кодифікація законодавства у сфері соціального страхування дасть змогу:

- гармонізувати законодавство про соціальне страхування відповідно до міжнародних нормативно-правових актів, ратифікованих Україною;
- уніфікувати термінологію у сфері ССзТВП;
- визначити організаційно-правовий статус Фонду ССзТВП;
- побудувати уніфіковану систему управління фінансовими, інструктивними та інформаційними потоками в системі соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
- створити єдину для всіх фондів соціального страхування інформаційну

⁹⁷ Систематизовано на основі [13; 72].

базу персоніфікованого обліку страхових внесків та здійснення страхових виплат.

2. Удосконалення організаційного забезпечення

При обґрунтуванні концептуальних напрямів забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності важливим компонентом є організаційне забезпечення, основна мета якого – організація взаємозв'язків між окремими елементами органів управління із забезпеченням кадровими, фінансовими, інформаційними, матеріальними, технічними ресурсами задля підтримки ефективного функціонування системи соціального страхування з ТВП.

Згідно із законом України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням” [83], органами управління зазначеного Фонду є правління та виконавча дирекція.

Варто зауважити, що організаційно-правовий статус як Фонду ССЗТВП, так і його виконавчої дирекції узгоджені із Законом України “Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” [161] (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Порівняння організаційно-правового статусу органів управління Фондом ССЗТВП з іншими фондами соціального страхування⁹⁸

⁹⁸ Побудовано на основі [82; 83–85; 108].

Зокрема, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є цільовим позабюджетним страховим фондом, некомерційною самоврядною організацією, а Виконавча дирекція Фонду – виконавчим органом правління Фонду, що забезпечує виконання рішень правління.

Правовий аналіз норм цивільного законодавства дає змогу вважати Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності юридичною особою публічного права, оскільки, згідно із Цивільним Кодексом України, вказаний фонд створений відповідно до базового (профільного) закону.

З огляду на це, а також враховуючи функціональні особливості Фонду, зокрема здійснення нестрахових виплат, вважаємо за доцільне закріпити статус Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності як органу виконавчої влади.

У контексті організаційного забезпечення діяльності Фонду соціального страхування важливість закріплення юридичного статусу Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності як виконавчого органу, полягає у зміні порядку здійснення видатків на адміністративно-управлінські цілі. Закріплення статусу Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності як органу виконавчої влади є підставою для фінансування зазначених видатків із Державного бюджету. Отже, узгодження організаційно-правового статусу Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності сприятиме цільовому використанню страхових ресурсів Фонду.

3. Удосконалення інформаційного забезпечення

Оцінюючи стан інформаційного забезпечення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, слід звернути увагу на:

1. відсутність уніфікованих вимог щодо інформування населення на офіційних веб-сайтах про здійснення діяльності виконавчими органами Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

2. обсяг та спосіб оприлюднення офіційної інформації, що визначаються кожним обласним відділенням самостійно;

3. неналежну поінформованість населення щодо можливостей системи соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Враховуючи належність Фонду соціального страхування до інститутів публічного права, постає необхідність оцінки ступеня інформаційної відкритості з метою всебічної обізнаності населення про можливості соціального страхування у зв'язку з настанням такого виду соціального ризику як тимчасова непрацездатність. Оцінку ступеня інформаційної відкритості функціонування Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності проведено на підставі моніторингу веб-сайтів його обласних відділень згідно з розробленою Інститутом громадянського суспільства “Методикою моніторингу сайтів органів місцевого самоврядування” [136] (Додаток Д).

Скоригована модель оцінки ступеня інформаційної відкритості Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності передбачає оцінку інформаційної відкритості його обласних відділень за трьома критеріями (табл. 3.2):

- наявність загальної інформації;
- наявність обов'язкової інформації;
- наявність додаткової інформації.

Таблиця 3.2

Критерії оцінювання та перелік питань щодо інформаційної відкритості діяльності управлінь Фонду ССЗТВП

Критерій	Перелік питань
Наявність на сайтах загальної інформації	Офіційна інформація щодо місця розташування, адреса для листування, телефон та адреса електронної пошти;
	Особисті дані (біографічні довідки) голови правління відділення Фонду та директора Виконавчої дирекції відділення Фонду;
	Склад Правління відділення Фонду;
	Склад та структура відділення Виконавчої дирекції Фонду;
	Посади, адреси, години прийому членів Виконавчої дирекції відділення Фонду;
	Перелік робочих органів Виконавчої дирекції обласного відділення Фонду, їх структура, особистий склад, місце розташування, години роботи;
	Інформація страхувальнику (єдиний соціальний внесок, розміри середньої заробітної плати, форми звітності)
Наявність на сайтах обов'язкової документації	Наявність доступу до Статуту Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;
	Наявність доступу до Положення про діяльність правління відділення Фонду;
	Бюджет на поточний рік;
	Звіт про виконання бюджету за минулий рік;
	Наявність доступу до постанов Правління відділення Фонду;
	Наявність доступу до наказів Виконавчої дирекції відділення Фонду;
	Відомості про проведення державних закупівель;
	Стан контрольно-ревізійної роботи
Наявність на сайтах додаткової інформації	Відомості про розвиток соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, посилання на інші інтернет-ресурси;
	Статистичні відомості про стан соціально-економічного розвитку регіону, стан народжуваності та смертності, рівень захворюваності, дотримання правопорядку тощо;
	Інтернет-приймальня звернень та запитань громадян;
	Офіційна хроніка та новини;
	Офіційні повідомлення і заяви;
	Анонси офіційних акцій та зустрічей;
	Огляд регіональної преси;
	Інтерв'ю та виступи керівників

Активна фаза моніторингу тривала протягом січня-лютого 2014 р. і передбачала опрацювання відомостей та аналіз контенту офіційних веб-сайтів обласних відділень Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Результати проведеної оцінки наводимо з урахуванням виділених критеріїв (Додаток Е).

Оцінювання сайтів за наявності загальної інформації наведено на рис. 3.3.

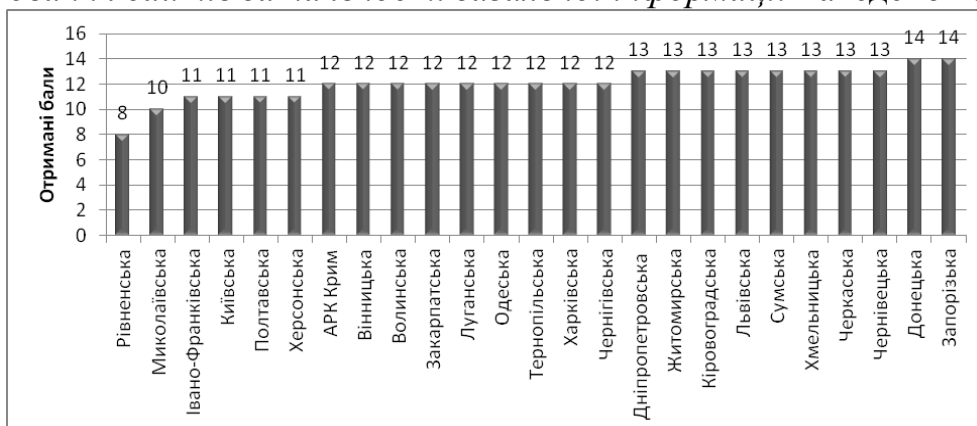

Рис. 3.3. Статистичні показники оцінювання веб-сайтів відділень Фонду ССЗТВП за наявністю загальної інформації⁹⁹

Результати проведеного моніторингу дають змогу зробити такі висновки:

1. Відсутність бібліографічних довідок голів Правлінь та Виконавчих дирекцій на веб-сайтах Вінницької, Волинської, Миколаївської, Рівненської та Чернігівської областей. В окремих обласних відділеннях Фонду – наявність того або іншого параметру.

2. Відсутність інформативного наповнення для основних користувачів про єдиний соціальний внесок, розмір середньої заробітної плати, форми звітності – Івано-Франківська, Київська, Рівненська та Херсонська області.

За ступенем наповнення загальної інформації найвищі показники відзначені в Донецькій та Запорізькій обл., а найнижчі – у Рівненській обл.

Оцінювання сайтів за наявності обов'язкової інформації наведено на рис. 3.4.

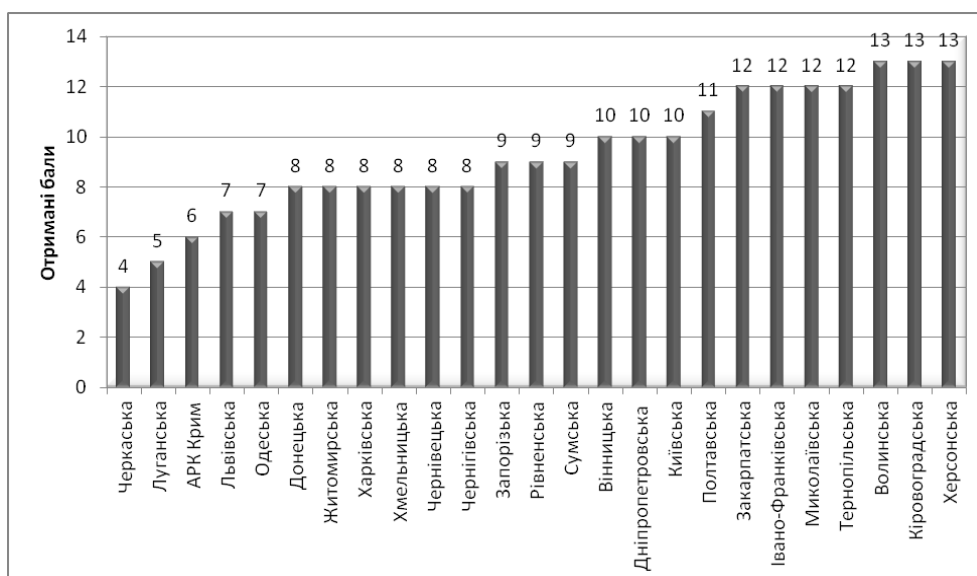

Рис. 3.4. Статистичні показники оцінювання веб-сайтів відділень Фонду ССЗТВП за наявністю обов'язкової інформації¹⁰⁰

⁹⁹ Побудовано авторами.

¹⁰⁰ Побудовано авторами.

Унаслідок оцінювання виявлені такі порушення оприлюднення обов'язкової інформації:

1. У майже половини відділень (АРК Крим, Луганська, Львівська, Одеська, Сумська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька та Чернігівська області) не забезпечений доступ до Положення про відділення Фонду ССзТВП.

2. У більшості відділень на веб-сайтах відсутня інформація про бюджет на поточний рік та інформація щодо виконання за попередні роки.

3. Попри наявність вкладок “Документи відділення” на багатьох веб-сайтах управлінь не забезпечене їх інформаційне наповнення.

4. Відсутність відкритого доступу до процедури державних закупівель спостерігаємо на веб-сайтах більшості територіальних органів ФСС з ТВП.

5. Практично не забезпечені інформацією веб-сайти майже всіх управлінь щодо стану контрольно-ревізійної роботи.

Як наслідок – найбільш повне оприлюднення обов'язкової інформації продемонструвала Волинська, Кіровоградська та Херсонська області, а найнижче – Черкаська область.

Оцінювання сайтів за наявності додаткової інформації показано на рис. 3.5. Результати моніторингу свідчать про неналежне інформування учасників системи соціального страхування з ТВП щодо соціально-економічної ситуації в регіоні. Недостатньо висвітлені на веб-сайтах більшості управлінь офіційна хроніка та новини, анонси офіційних акцій і зустрічей, офіційні повідомлення й заяви, інтерв'ю та виступи керівників.

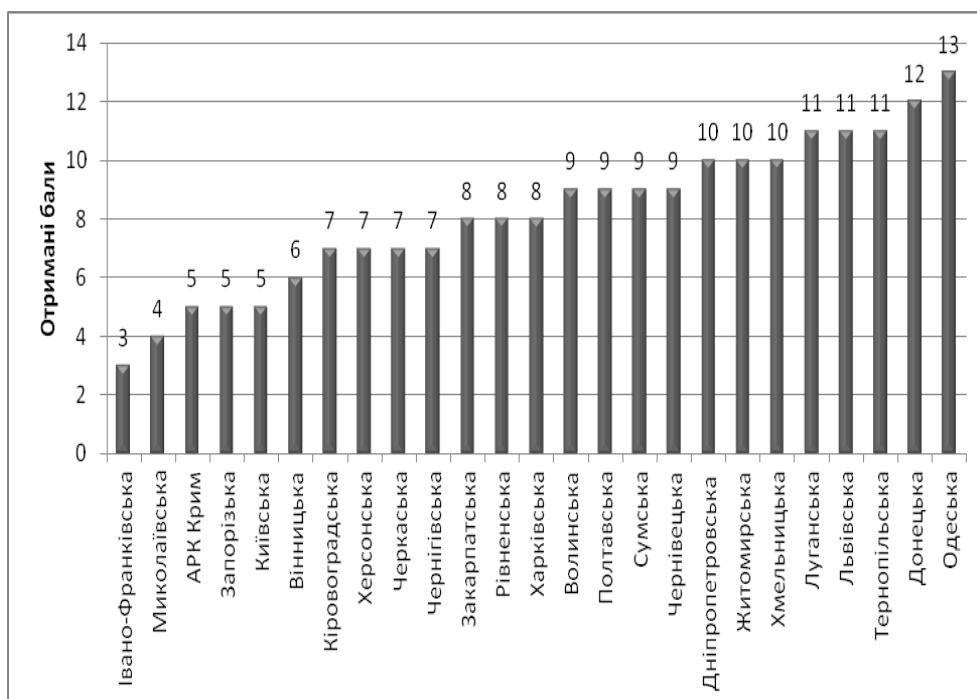

Рис. 3.5. Статистичні показники оцінювання веб-сайтів відділень Фонду ССзТВП за наявністю додаткової інформації¹⁰¹

¹⁰¹ Побудовано авторами.

На жодному із веб-сайтів не забезпечена можливість зворотного зв'язку учаснику системи соціального страхування, в окремих випадках спостерігаємо лише наявність інформації про типові запитання-відповіді. За результатами моніторингу, найвищі показники в Одеській області, найнижчі – в Івано-Франківській.

Рис. 3.6 відображає зведені статистичні показники оцінювання ступеня інформаційної відкритості за всіма критеріями для кожного окремого веб-сайта. За рівнем інформаційної відкритості Фонду ССЗТВП, найвищі показники в Тернопільській області, а найнижчі – в АРК Крим.

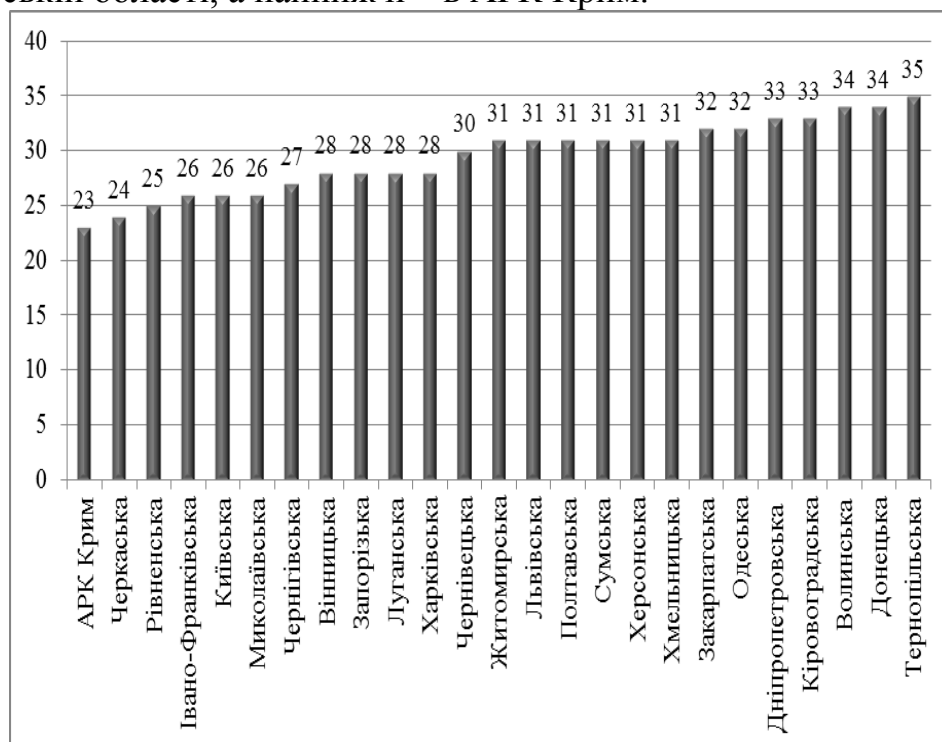

Рис. 3.6. Зведені показники оцінювання веб-сайтів відділень Фонду ССЗТВП за рівнем інформаційної відкритості¹⁰²

Виявлені найбільш типові порушення вимог оприлюднення офіційної інформації свідчать про наявність не тільки недоліків інформаційного забезпечення, а й проблем організаційного та правового характеру. В окремих випадках правомірно констатувати порушення законодавчо встановлених умов формування та використання фінансових ресурсів Фонду ССЗТВП. З огляду на це, нами розроблені загальні рекомендації щодо поліпшення висвітлення та способу розміщення інформації на офіційних веб-сайтах управлінь Фонду (рис. 3.7). Важливість проведеного моніторингу інформаційної відкритості полягає в оцінці широкого спектра питань – забезпечення доступу безпосереднього користувача до публічної інформації, доступності адміністративних послуг, відображення результатів регуляторної політики, оприлюднення нормативно-правових актів, прозорість бюджетного процесу. Крім того, вимірювання фокусується на оцінці та порівнянні окремих управлінь Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Отже, синхронізація для всіх

¹⁰² Розраховано та побудовано авторами.

управління єдиних вимог до інформаційного забезпечення в галузі соціального страхування дозволить забезпечити прозорість фінансових потоків, підвищити платіжну та звітну дисципліну, цільове використання фінансових ресурсів, своєчасне та належне надання якісних послуг та здійснення соціальних виплат.

Рис. 3.7. Рекомендації для забезпечення інформаційної відкритості Фонду ССЗТВП^{103*}

4. Підвищення соціально-економічної ефективності управління фінансовими ресурсами Фонду ССЗТВП

Удосконалення фінансового механізму ССЗТВП в Україні зорієнтоване на виважений розподіл фінансових ресурсів через Фонд ССЗТВП у процесі їх руху від осіб чи установ, що сплачують страхові внески, та в процесі здійсненні страхових виплат при настанні страхового випадку. При цьому важливе забезпечення ефективності діючого фінансового механізму, що передбачає сукупність заходів у частині впливу на надходження фінансових ресурсів, на їх розподіл та формування резерву фінансових ресурсів.

Очікувані результати концепції забезпечення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності:

- фінансова стабільність системи ССЗТВП;
- підвищення ефективності формування та використання фінансових ресурсів Фонду ССЗТВП;
- створення прозорої умови формування та використання фінансових

¹⁰³ Авторська розробка.

ресурсів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

- впровадження інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні;

- узгодження рівня соціальних виплат із конституційними правами громадян України;

- забезпечення належного рівня матеріального захисту застрахованих осіб з огляду на тимчасову непрацездатність чи необхідність санаторно-курортного лікування.

Запропонована концепція забезпечення ефективності фінансового механізму ССзТВП в Україні, базуючись на принципах “вищої” та “нижчої” ієрархії, передбачає розроблення сукупності завдань щодо належного нормативно-правового, організаційного та інформаційного забезпечення, удосконалення інструментарію фінансового механізму ССзТВП.

Досягнення очікуваних результатів та успішність реалізованих заходів сприятиме підвищенню ефективності фінансового механізму ССзТВП в Україні.

3.2. Рекомендації щодо підвищення соціально-економічної ефективності управління фінансовими ресурсами Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні

Здійснений аналіз тенденцій формування та використання коштів Фонду ССзТВП в Україні, а також оцінка впливу факторів на цей процес підтверджують недосконалість та наявність проблем у частині використання інструментарію фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, що актуалізує розроблення стратегічних напрямів підвищення його ефективності з метою забезпечення належного рівня матеріального захисту застрахованих осіб.

Варто зауважити, що складність визначення обґрунтованих показників ефективності фінансового механізму соціального страхування з ТВП зумовлюється характерними для цього виду особливостями:

- специфікою соціального страхування з ТВП у контексті його економічної та соціальної ролі;

- складністю формалізованого опису економічних і соціальних змін у системі соціального страхування;

- проблематичністю отримання достовірної вихідної інформації.

Критичний аналіз наукових праць [152; 199; 202; 235] дає загальні уявлення про методики оцінки формування та використання фінансових ресурсів соціального страхування та їх інтегровані оцінки.

Враховуючи проведений аналіз соціально-економічної ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, серед стратегічних напрямів його удосконалення слід виділити заходи фінансового регулювання, які можна поділити на три групи:

- у частині фінансових регуляторів надходжень – заходи, спрямовані на підвищення економічної ефективності;
- у частині фінансових регуляторів видатків – заходи, спрямовані на підвищення соціальної ефективності;
- у частині фінансового резервування – заходи, спрямовані на ефективне використання тимчасово вільних фінансових ресурсів (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Напрями підвищення ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні¹⁰⁴

Напрямок	Комплекс заходів
У частині фінансового регулювання надходжень	регіональна диференціація страхових тарифів з тимчасової втрати працездатності;
	встановлення знижок та надбавок залежно від умови праці застрахованих осіб;
	встановлення пропорційної відповідальності між роботодавцем та працівником щодо здійснення страхових внесків;
	збільшення порогу граничної оподатковуваної суми заробітної плати для нарахування страхових внесків;
	забезпечення взаємозаліку страхових внесків із сумами страхових виплат;
	нормативно-правове врегулювання питань щодо нарахування ЄСВ на суму допомоги по тимчасовій непрацездатності та допомогу по вагітності і пологах
У частині фінансового регулювання видатків	залежність розміру допомоги з тимчасової непрацездатності від індивідуального коефіцієнта страхового стажу;
	удосконалення тендерних процедур надання послуг санаторно-курортного обслуговування;
	позбавлення Фонду з ТВП виплат нестрахового характеру;
	зменшення часових розривів між нарахуванням допомоги та її виплатою;
	встановлення розподілу доходів і видатків Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та оприлюднення його в ЗМІ;
У частині фінансового резервування	Надання можливості інвестування тимчасово вільних фінансових ресурсів

Регіональна диференціація страхових тарифів. Серед першої групи напрямів у частині фінансового регулювання надходжень особливої уваги потребує визначення диференційованих тарифів відрахувань на соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності залежно від регіону України.

¹⁰⁴ Авторська розробка.

За даними наукових досліджень Інституту медицини праці АМН України, в Україні у 2010 р. на 20,9 млн. зайнятого населення працездатного віку (з них працюючого за видами економічної діяльності – 11,5 млн.) зареєстровано 41,1 млн. випадків захворювань, або 1476,1 випадків на 1000 працюючих (у 1997 р. цей показник становив 1108,0, що на 33,2 % менше) [220].

При цьому виникнення такого страхового ризику, як тимчасова непрацездатність, прямо залежить від регіону, в якому здійснюється професійна діяльність. Таку ж позицію відстоюють і російські вчені-економісти, зокрема С.Г. Мітін та К.В. Хвостова, які пропонують аналізувати “ступінь регіональної неоднорідності щодо можливості настання основних соціальних ризиків – тимчасової непрацездатності та материнства” [138]. При цьому автори не наводять методичні підходи до визначення регіональних страхових тарифів на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності.

Аналогічна ситуація регіональної неоднорідності тимчасової втрати працездатності спостерігається і в Україні. За даними Державної служби статистики України щодо стану умов праці найманих працівників у 2013 р., більше 25 % зайнятих робітників працювали в умовах із неналежними санітарно-гігієнічними нормами [215] (рис. 3.8).

Наведені дані свідчать про наявність прямої залежності між умовами праці та кількістю днів тимчасової непрацездатності найманих працівників у конкретному регіоні.

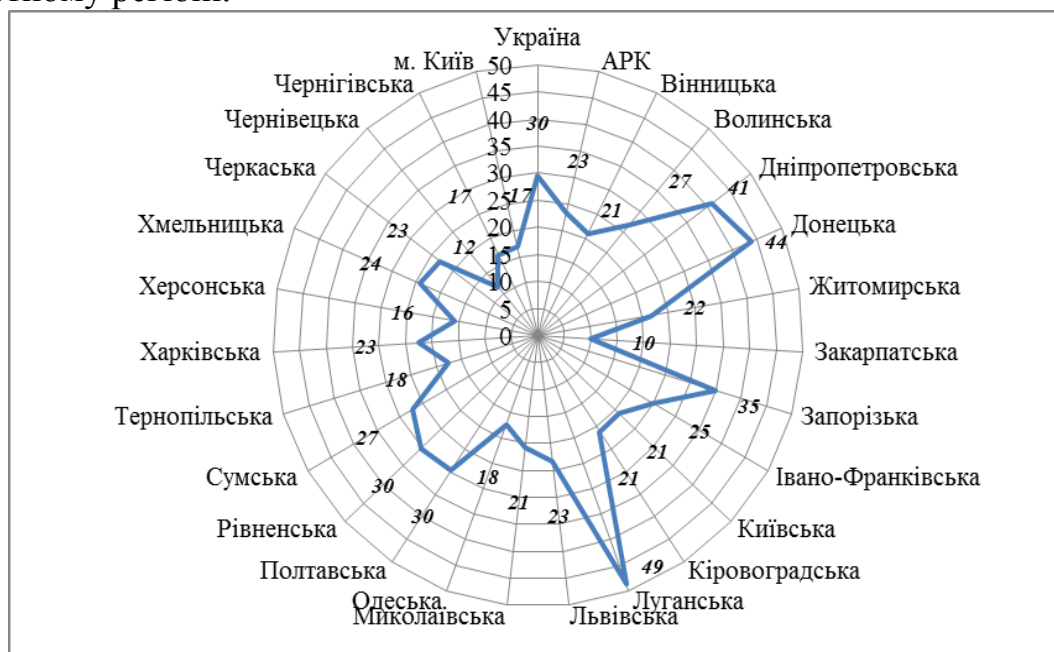

Рис. 3.8. Питома вага працівників, які знаходилися під впливом шкідливих факторів, за регіонами на 31 грудня 2013 р., у % до облікової чисельності штатних працівників¹⁰⁵

Такий висновок підтверджує й оцінка регіональної неоднорідності умов праці найманих працівників за коефіцієнтом варіації (у 2013 р. – 0,91),

¹⁰⁵ Побудовано за даними [215].

абсолютне значення якого свідчить про значну неоднорідність вибіркової сукупності. З огляду на це, доцільно здійснити регіональну диференціацію тарифів залежно від впливу шкідливих факторів та підвищеного ризику тимчасової непрацездатності. Відтак, пропонуємо визначити можливість підвищеного розміру тарифу в регіонах, де спостерігається найвищий рівень впливу шкідливих факторів на тимчасову непрацездатність.

Для цього проведемо групування регіонів України за питомою вагою працівників, які зазнавали впливу шкідливих факторів, у відсотках до облікової чисельності штатних працівників. Оскільки розподіл носить рівномірний характер, а також враховуючи необхідність визначення диференційованої шкали тарифу (зменшення, без зміни та збільшення тарифу), потрібна кількість груп – три. Величину інтервалу визначаємо за формулою:

$$h = \frac{X_{\max} - X_{\min}}{n}, \quad (3.1),$$

де X_{\max} – найбільше значення варіативної ознаки; X_{\min} – найменше значення варіативної ознаки; n – кількість груп.

Визначені такі інтервали: [10–22,9], [22,9–35,8], [35,8–49,7]. Результати проведеного групування (рис. 3.9) свідчать про необхідність встановлення підвищеного розміру тарифу в Дніпропетровській, Донецькій та Луганській областях. При цьому передбачається можливість зменшення тарифу в Закарпатській, Чернівецькій, Херсонській, Чернігівській, Одеській, Тернопільській, Миколаївській, Київській, Вінницькій, Кіровоградській, Житомирській, Харківській областях та в місті Києві.

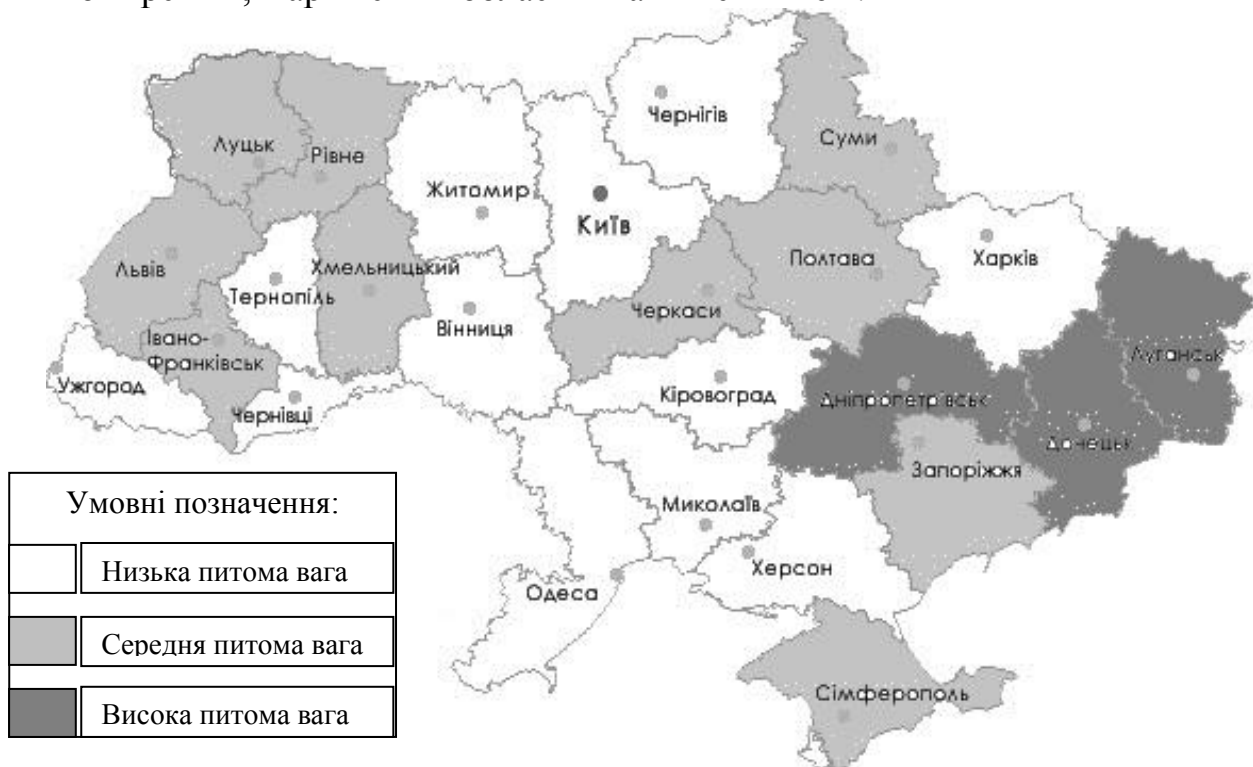

Рис. 3.9. Групування областей за питомою вагою працівників, які зазнавали впливу шкідливих факторів¹⁰⁶

¹⁰⁶ Згруповано за даними [215].

На нашу думку, встановлення підвищеного або зменшеного тарифу страхового внеску нівелює вплив географічного фактору розподілу підприємств, на яких працівники зайняті в умовах із неналежними санітарно-гігієнічними нормами за регіонами, та забезпечить можливість підвищення рівня забезпеченості окремих регіонів власними надходженнями.

Система знижок і надбавок до страхового тарифу. Наступним напрямком фінансового регулювання надходжень і видатків Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є встановлення системи знижок та надбавок залежно від рівня захворюваності на підприємстві. Це зумовлено впливом умови праці не лише на рівень травматизму, а й на тимчасову непрацездатність унаслідок загального захворювання застрахованої особи.

Слід зауважити, що російським законодавством передбачена можливість диференціації страхових тарифів з урахуванням настання страхових ризиків та необхідності виконання страхових зобов'язань, в українській практиці така можливість щодо страхування з тимчасової втрати працездатності внаслідок захворювання відсутня.

Чинне законодавство України не передбачає відповідальності працедавця за зростання рівня захворюваності на підприємстві, з огляду на відсутність методів стимулювання, превентивна функція соціального страхування в цьому випадку також не виконується, а відтак ним не вживаються заходи щодо зниження рівня захворюваності.

Враховуючи вищевикладені обставини, пропонуємо визначити систему знижок та надбавок до страхового тарифу залежно від рівня захворюваності та особливостей умови праці на підприємстві, а також залежно від заходів зниження цього виду соціального ризику. Практика використання механізму знижок чи надбавок передбачає можливість зменшення або збільшення розміру єдиного соціального внеску для страхувальника.

У табл. 3.4 наведені показники для розрахунку можливих знижок (надбавок) до страхового тарифу на соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності для страхувальника з урахуванням аналогічних підходів у соціальному страхуванні від нещасних випадків на виробництві.

При цьому знижка (надбавка) встановлюється страхувальнику, якщо його розрахункові показники витрат, інтенсивності та тяжкості менші або більші для знижки та надбавки відповідно до середнього показника підприємств, що належать до певного виду економічної діяльності (до якого належить і основний вид діяльності страхувальника-роботодавця).

Розмір надбавки (Н) розраховується за формулою:

$$H = \left\{ \left(\frac{V_{стр}}{V_{вед}} + \frac{I_{стр}}{I_{вед}} + \frac{T_{стр}}{T_{вед}} \right) / 2 - 1 \right\} \times (1 - K_{мо}) \times 100, \% \quad (3.2)$$

де $V_{стр}$ та $V_{вед}$ – коефіцієнт витрат страхувальника та середній показник витрат для підприємств певного виду економічної діяльності; $I_{стр}$ та $I_{вед}$ – коефіцієнт інтенсивності страхувальника та середній показник інтенсивності для підприємств певного виду економічної діяльності; $T_{стр}$ та $T_{вед}$ – коефіцієнт тяжкості страхувальника та середній показник тяжкості для

підприємств певного виду економічної діяльності; Кмо – коефіцієнт проведення медичних оглядів у страхувальника.

Таблиця 3.4

Показники для визначення системи знижок (надбавок) до страхового тарифу на підприємстві¹⁰⁷

<i>Показник</i>	<i>Пояснення показника</i>
Коефіцієнт витрат	Співвідношення витрат на допомогу по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання, не пов'язаного із травмою, за два поточні роки, що передують розрахунковому, до суми нарахованих страхових внесків за два роки, що передують розрахунковому.
Коефіцієнт інтенсивності	Співвідношення кількості страхових випадків тимчасової непрацездатності за два роки, що передують розрахунковому, до середньооблікової чисельності працюючих за два роки, що передують розрахунковому (осіб)
Коефіцієнт тяжкості	Співвідношення кількості днів тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням, не пов'язаним із травмою, за два роки, що передують розрахунковому, до кількості страхових випадків тимчасової непрацездатності за два роки, що передують розрахунковому
Коефіцієнт МО (проведення медичних оглядів)	Співвідношення кількості працівників, що пройшли МО на 1 січня поточного року, до чисельності всіх працівників, які підлягають МО у страхувальника

Розмір знижки (3) розраховується за формулою:

$$3 = \{1 - (\frac{V_{стр}}{V_{вед}} + \frac{I_{стр}}{I_{вед}} + \frac{T_{стр}}{T_{вед}}) / 2\} \times K_{мо} \times 100, \% \quad (3.3)$$

Варто зауважити, що необхідно передбачити кілька обов'язкових умов щодо діяльності роботодавця-страхувальника, який має на меті отримати знижку до страхового тарифу. Серед них:

- тривалість фінансово-господарської діяльності – не менше 2-х років від моменту державної реєстрації до року, в якому розраховується знижка;
- відсутність заборгованості зі сплати єдиного соціального внеску.

Практика використання зазначеного механізму дозволить оптимізувати надходження та видатки Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, а також посилити превентивну функцію соціального

¹⁰⁷ Розроблено на основі [63; 167].

страхування, направлену на запобігання чи мінімізацію негативного впливу соціального ризику.

Врахування індивідуального коефіцієнта страхового стажу (табл. 3.5). Серед групи заходів фінансового регулювання видатків особливої уваги потребує визначення розміру допомоги по тимчасовій непрацездатності та врахування страхового стажу при цьому. Слід відмітити, що існує нежорстка залежність від розміру допомоги з тимчасової непрацездатності страхового стажу. Згідно із законодавством України, розмір цієї допомоги диференціюється по групах: до 5 років – 60 %; від 5 до 8 років – 80 %; понад 8 років – 100 % [83].

Таблиця 3.5

Врахування страхового стажу при виплаті допомоги по тимчасовій непрацездатності¹⁰⁸

Рік	Сума накопичених страхових внесків наростаючим підсумком з початку року	Мінімальний щоденний розмір допомоги з ТВП	
		діюча система соціального страхування з ТВП	система соціального страхування з ТВП з урахуванням Ксс
1.	350,78	34,8	12,18
2.	701,57	34,8	24,36
3.	1052,35	34,8	36,54
4.	1403,14	34,8	48,72
5.	1753,92	46,4	60,90
6.	2104,70	46,4	73,08
7.	2455,49	46,4	85,26
8.	2806,27	46,4	97,44
9.	3157,06	58,0	109,62
10.	3507,84	58,0	121,80

Дані табл. 3.5. свідчать про відсутність врахування принципу еквівалентної залежності розміру допомоги з тимчасової непрацездатності від сплачених страхових внесків, оскільки сума накопичених страхових внесків працюючою особою дозволяє отримувати рівень страхового захисту значно вищим, починаючи з третього року сплати страхових внесків.

З огляду на це, пропонуємо для визначення допомоги по тимчасовій непрацездатності враховувати індивідуальний коефіцієнт страхового стажу, розрахунок якого, на нашу думку, слід проводити за формулою:

$$K_{cc} = \frac{\sum K_{mc}}{12 \times 100 \%} \quad (3.4)$$

де K_{cc} – індивідуальний коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи;
 K_{mc} – кількість місяців страхового стажу.

З урахуванням індивідуального коефіцієнта страхового стажу формула

¹⁰⁸ Розраховано авторами.

розрахунку допомоги по тимчасовій непрацездатності матиме такий вигляд:

$$Д = 3п * \frac{\sum K_{мс}}{12 \times 100 \%} \quad (3.5)$$

де Д – середньоденний розмір допомоги з тимчасової непрацездатності з урахуванням індивідуального Ксс; 3п – середньоденний розмір заробітної плати застрахованої особи, визначений згідно з чинним законодавством.

Отже, використання інструменту індивідуального страхового стажу відповідає необхідності визначення еквівалентності виплати допомоги в системі соціального страхування залежно від набутого страхового стажу.

Санаторно-курортне обслуговування. Основні проблеми фінансового регулювання видатків у частині санаторно-курортного лікування застрахованих осіб з використанням коштів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності пов'язані з:

- довготривалим процесом здійснення процедури закупівлі послуг із санаторно-курортного лікування, як наслідок – невиконання планових показників оздоровлення застрахованих осіб;
- відсутністю моніторингу якісних показників, що оцінюють послуги мережі оздоровчих закладів та їх матеріальної бази;
- неврахуванням сезонності надання послуг закладами санаторно-курортного обслуговування при визначенні фіксованої ставки часткової сплати за путівки санаторно-курортного лікування;
- відсутністю прозорості тендерних процедур закупівель путівок на санаторно-курортне лікування.

Усунення нестрахових виплат. За рахунок коштів Фонду ССзТВП, окрім цільових видатків, передбачених статутною діяльністю, здійснюється фінансування виплат, які не мають ознак страхового характеру. До них належать:

- позашкільне обслуговування, у тому числі придбання дитячих новорічних подарунків;
- часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, дитячих оздоровчих закладів;
- допомога на поховання.

Чинне законодавство України, зокрема Бюджетний кодекс України [49], передбачає:

- фінансування витрат, пов'язаних з утриманням загальнодержавних спеціалізованих санаторіїв для дітей та підлітків із Державного бюджету України;
- фінансування витрат, пов'язаних із реалізацією державних програм позашкільного обслуговування дітей та утриманням дитячо-юнацьких спортивних шкіл із місцевих бюджетів.

Правова неврегульованість у частині передачі функцій фінансування Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності невласливих йому виплат, передусім, зумовлює зменшення інших виплат, передбачених метою створення зазначеного Фонду. До того ж здійснення

вищевказаних виплат, зазвичай, здійснюється за залишковим принципом, що зменшує їх соціальну ефективність.

За оцінками Рахункової палати України, фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл та придбання новорічних подарунків для дітей на суму 244 млн. грн. у 2011 р. дозволило б забезпечити послугами санаторно-курортного лікування майже 49 тис. застрахованих осіб та членів їхніх сімей [135].

З огляду на це, необхідно позбавити Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності здійснення нестрахових виплат.

Адміністративно-управлінські видатки. Відповідно до Положення про Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, він являє собою неприбуткову самоврядну організацію, виключним видом діяльності якого є соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності та витрати, пов'язані з похованням.

Відзначимо й те, що належність Фонду ССзТВП до інститутів публічного права та наявність серед його завдань елементів соціального забезпечення, що є прерогативою держави, зумовлює необхідність фінансування його адміністративно-управлінських видатків за рахунок коштів Державного бюджету України.

Отже, запропоновані заходи в частині фінансового регулювання надходжень, видатків та резервування, на нашу думку, сприятимуть підвищенню ефективності фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні, що в кінцевому результаті позначиться на зростанні рівня матеріального достатку застрахованих осіб.

3.3. Підхід до формування інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні

Негативна демографічна ситуація в країні, що поглиблюється впливом фінансово-економічної кризи, зумовлює необхідність якісної оцінки можливих схем формування фінансового механізму соціального страхування та захисту материнства в Україні, формування та організації фінансових відносин для належного матеріального забезпечення жінок у період вагітності та пологів, післяпологовому періоді.

Матеріальною і правовою гарантією охорони материнства та дитинства є допомога по вагітності та пологах. У статті 10 Міжнародного пакту про економічні та культурні права йдеться про те, що “особлива охорона повинна надаватися матерям до і після пологів. Протягом цього періоду працюючим матерям повинна надаватися оплачувана відпустка або відпустка з достатньою допомогою по соціальному забезпеченню” [140]. Ці положення міжнародного права закріплені в чинній Конституції України, де зазначено, що сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Відповідно до цього міжнародного акта і чинної Конституції, право жінок у період вагітності та пологів на державне соціальне страхування закріплене в

Законі України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням” [83].

Отже, держава визнає необхідність охорони здоров’я жінок у період вагітності та пологів. Для цього вагітним жінкам надається спеціально оплачувана відпустка, мета якої – відшкодувати втрачений заробіток. Водночас виконання жінкою репродуктивної функції зумовлює виникнення інших супутніх ризиків: зменшення сукупного сімейного доходу або його втрата; витрати, що зумовлені необхідністю обстеження в спеціалізованих медичних закладах; необхідність здійснення додаткових витрат, пов’язаних із народженням дитини. Частково ці витрати компенсуються одноразовою допомогою при народженні дитини, проте, з огляду на відсутність в Україні загальнообов’язкового медичного страхування, доцільно створити всеохоплюючу систему соціального страхування та захисту материнства.

У цьому контексті варто звернути уваги досвід зарубіжних країн. Так, у країнах Європейського Співтовариства жінкам відпустка по вагітності та пологах надається на термін від 84 до 196 календарних днів. Наприклад, в Італії її тривалість передбачена на термін в 151 день, Данії – 196, Великобританії – 126, Князівстві Люксембург і Франції – 112, Португалії – 90, Ірландії – 84, Греції – 105 та ФРН – 92–126 днів [100].

У СРСР з 1963 р. тривалість післяпологової відпустки залежала від характеру пологів. Питання про тривалість цієї відпустки входило до компетенції медичних працівників і регламентувалось Інструкцією про порядок надання відпустки при патологічних пологах, затвердженою Міністерством охорони здоров’я СРСР в 1963 році. У Росії надається оплачувана декретна відпустка в разі викидня, що настав після закінчення 196 днів вагітності, на загальних підставах, як і у випадку нормальних пологів.

Отже, в Україні законодавчо закріплене право жінок на оплачувану відпустку по вагітності та пологах належної тривалості. Відпустка аналогічної тривалості надається у Великобританії і ФРН, лише в Італії та Данії жінкам надають більш тривалу відпустку. На наш погляд, враховуючи належність окремих територій України до зон радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, слід визначити тривалість декретної відпустки жінкам, які проживають на цих територіях, залежно від категорії радіоактивного забруднення. Це зумовлено тим, що з кожним роком у цих зонах збільшується кількість дітей з різними патологіями, набутими в період внутрішньоутробного розвитку. Фінансовий аспект цієї проблеми полягає в необхідності додаткових витрат, пов’язаних із медичними обстеженнями та більш тривалим адаптаційним післяпологовим періодом.

Отже, на нашу думку, слід встановити залежність тривалості відпустки по вагітності та пологах від стану радіаційної ситуації конкретної місцевості.

Репродуктивний період жінки характеризується виникненням різного роду ризиків, у тому числі й соціального ризику та його прояву, оскільки вагітність та пологи супроводжуються, з одного боку, загрозою та патологією в період вагітності, пологів, післяпологовому періоді, а також загрозою материнської та

дитячої смертності, з іншого – втратою або зниженням сукупного сімейного доходу; додатковими витратами, пов'язаними з народженням дитини, витратами на лікування та обстеження.

Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що в Україні відсутня практика фінансування загрози в період вагітності жінки та догляду нею за дитиною, пов'язана з необхідністю додаткових витрат на профілактичний огляд чи лікування.

Зниження сукупного сімейного доходу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, пов'язаною з народженням дитини, поглиблює вплив соціального ризику, при цьому одноразову допомогу при народженні дитини не враховуємо, з огляду на її цільовий характер.

Із метою створення всеохоплюючої та універсальної системи соціального захисту жінок у зазначені періоди, мінімізації впливу соціального ризику та його форм необхідне запровадження інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні. Деякі дослідники відстоюють думку про необхідність створення окремого Фонду соціального захисту материнства, однак за сучасної умови соціального економічного розвитку в Україні така можливість відсутня через додаткові адміністративно-управлінські витрати.

Враховуючи принцип солідарності та субсидування формування і використання фінансових ресурсів, вважаємо доцільним формування інституту соціального страхування та захисту материнства на базі Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в межах реформованої структури Виконавчої дирекції (рис. 3.10), основні цілі якого відображено на рис. 3.11.

Отже, діяльність Відділу соціального страхування материнства та експертизи тимчасової непрацездатності та якості медичних послуг, зокрема Сектору соціального страхування материнства (створений за рахунок реорганізації сектору надання матеріального забезпечення), передбачатиме такий комплекс функцій:

- виплату допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами;
- виплату допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку;
- виплату одноразової допомоги при народженні дитини (до моменту реалізації програм “Сімейний капітал” та “Обов’язкового соціального страхування на період вагітності та пологів”).

Фінансовий механізм соціального страхування у зв'язку з материнством передбачає детальний аналіз формування та використання фінансових ресурсів, що будуть спрямовані на соціальний захист материнства в Україні. Обґрунтуємо можливі додаткові джерела формування фінансових ресурсів:

- страхові внески страхувальників-роботодавців і застрахованих осіб;
- частина податку на доходи фізичних осіб;
- благодійні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;
- асигнування з Державного бюджету України;
- інші надходження, не заборонені законодавством України.

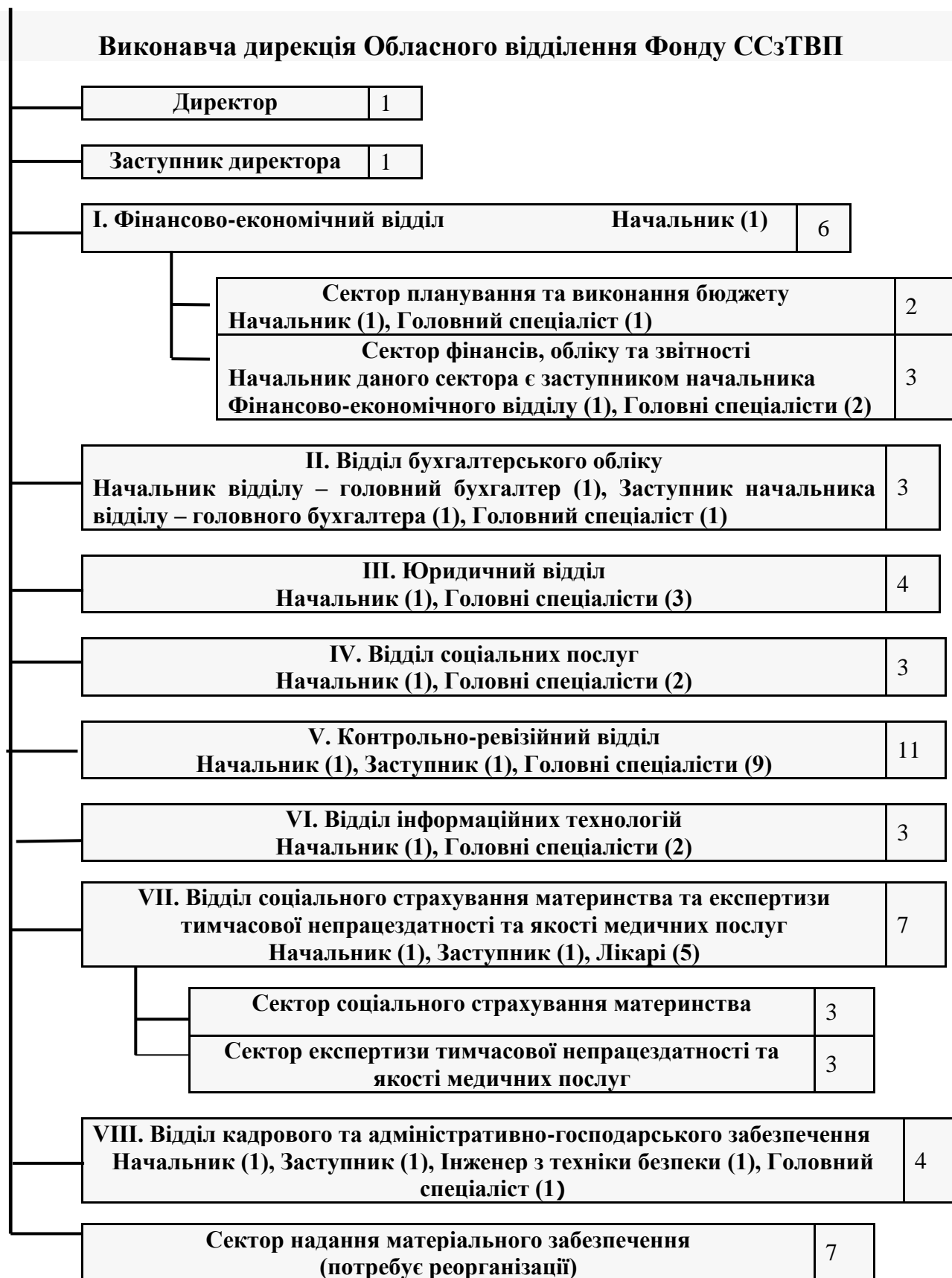

Рис. 3.10. Перспективна структура Виконавчої дирекції Обласного відділення Фонду СС з ТВП¹⁰⁹

¹⁰⁹ Авторська розробка.

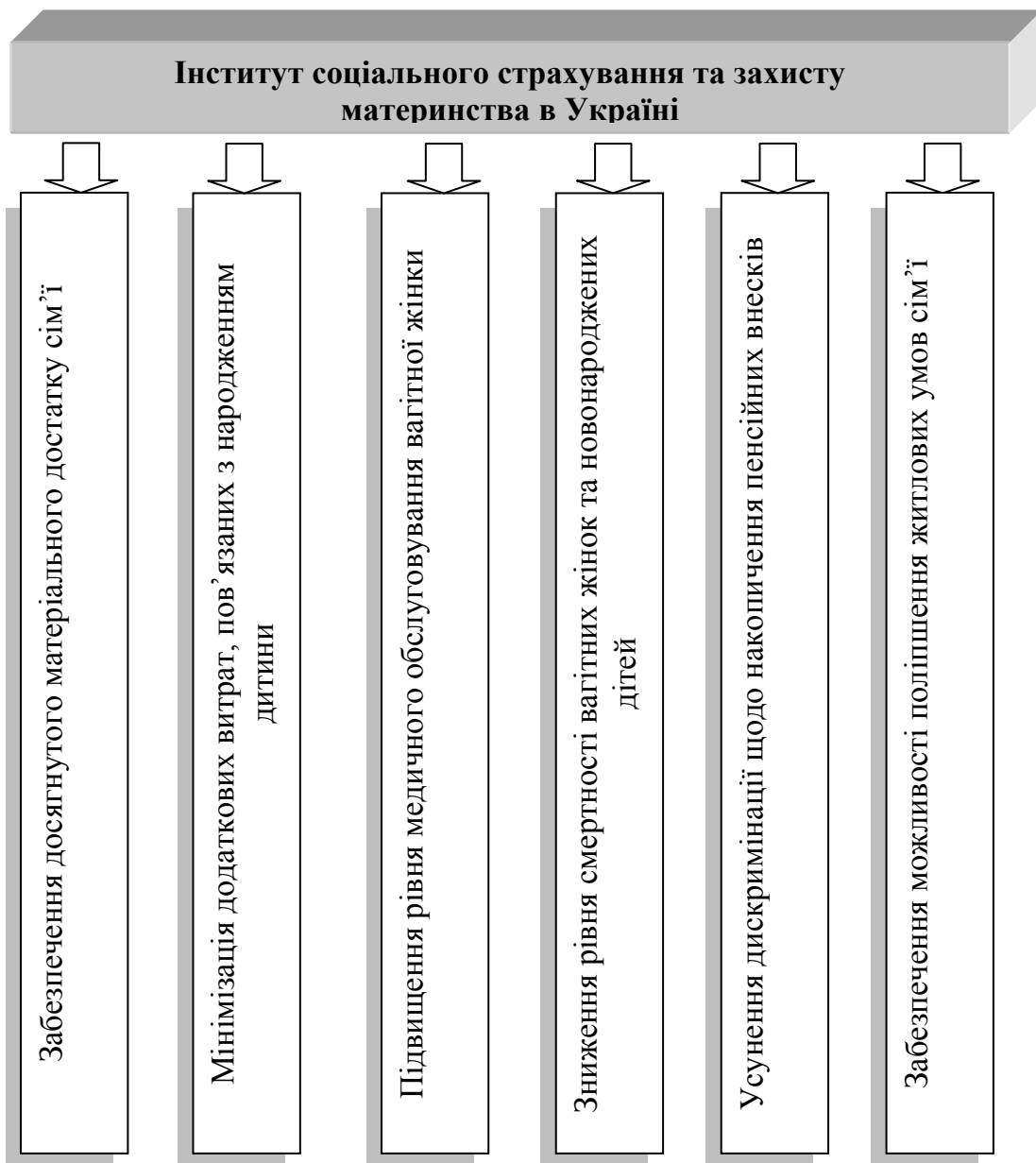

Рис. 3.11. Основні цілі формування інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні¹¹⁰

Страхові внески страхувальників роботодавців і застрахованих осіб. Передбачається віднести до складу платників страхових внесків:

- юридичних (підприємства, установи, організації) та фізичних осіб, які в межах трудових відносин використовують працю фізичних осіб;
- осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту) на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності та господарювання або у фізичних осіб;
- членів колективних підприємств, сільськогосподарських та інших виробничих кооперативів;
- осіб, які забезпечують себе роботою самостійно (осіб, які займаються підприємницькою, адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю,

¹¹⁰ Авторська розробка.

пов'язаною з одержанням доходу безпосередньо від цієї діяльності).

Об'єктом нарахування страхових внесків пропонуємо встановити суму нарахованої основної та додаткової заробітної плати, інші виплати заохочувального та компенсаційного характеру, у тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України "Про оплату праці" [87]; суми винагороди за умовами виконання робіт (надання послуг) цивільно-правових договорів; сума допомоги або компенсація відповідно до чинного законодавства України. Тариф у частині сплати страхових внесків до Фонду материнства пропонуємо визначити в розмірі 2 % від бази для нарахування страхових внесків у частині збільшення Єдиного соціального внеску.

Контролюючі функції в частині правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати страхових внесків передати Пенсійному Фонду України (за нинішніх умов Державній фіскальній службі України), який здійснював акумуляцію єдиного соціального внеску з подальшим перерахуванням його до Фондів соціального страхування.

Частина податку на доходи фізичних осіб. Одним із джерел додаткових надходжень коштів до Фонду ССЗТВП може стати збільшення ставки податку на доходи фізичних осіб, які не виховують дітей. Це пов'язано, насамперед, з перерозподілом частини фінансового навантаження з осіб, які не мають дітей, до сімей, сукупний дохід яких зменшується у зв'язку з народженням та вихованням дитини. Адже, як свідчать статистичні дані, кожна нова дитина в сім'ї посуває її на 15–20 % до межі бідності [196].

Схожий механізм додаткового акумулювання фінансових ресурсів був використаний у СРСР у 1941–1982 рр. шляхом уведення податку на холостяків. Деякі науковці вважають можливим, окрім страхових внесків роботодавців-страхувальників та застрахованих осіб, визначення джерелом надходжень Фонду ССЗТВП податку на бездітність.

Основні елементи податку на бездітність:

- до платників податку слід віднести бездітних чоловіків та жінок віком від 22 до 45 років та від 22 до 40 років відповідно;
- звільняються від сплати податку особи, стан здоров'я яких не дозволяє народити дитину;
- розмір податку може диференціюватись залежно від заробітної плати, диференційована шкала передбачатиме залежність від бази нарахування та прожиткового мінімуму для працездатних осіб, причому обкладатися податком повинні доходи, розмір яких перевищує два прожиткові мінімуми для працездатних осіб.

Попри те, що введення податку на бездітність сприятиме додатковому акумулюванню фінансових ресурсів та зростанню рівня народжуваності в Україні, ми усвідомлюємо, що в контексті своє сутності він матиме як позитивне, так і негативне трактування (рис. 3.12).

Отже, визначення підвищеної ставки податку на доходи фізичних осіб, які не мають дітей, чи навпаки, – визначення пільг для сімей з дітьми, сприятиме підвищенню рівня матеріального захисту, насамперед, матерів у період вагітності, пологів та післяпологовому періоді.

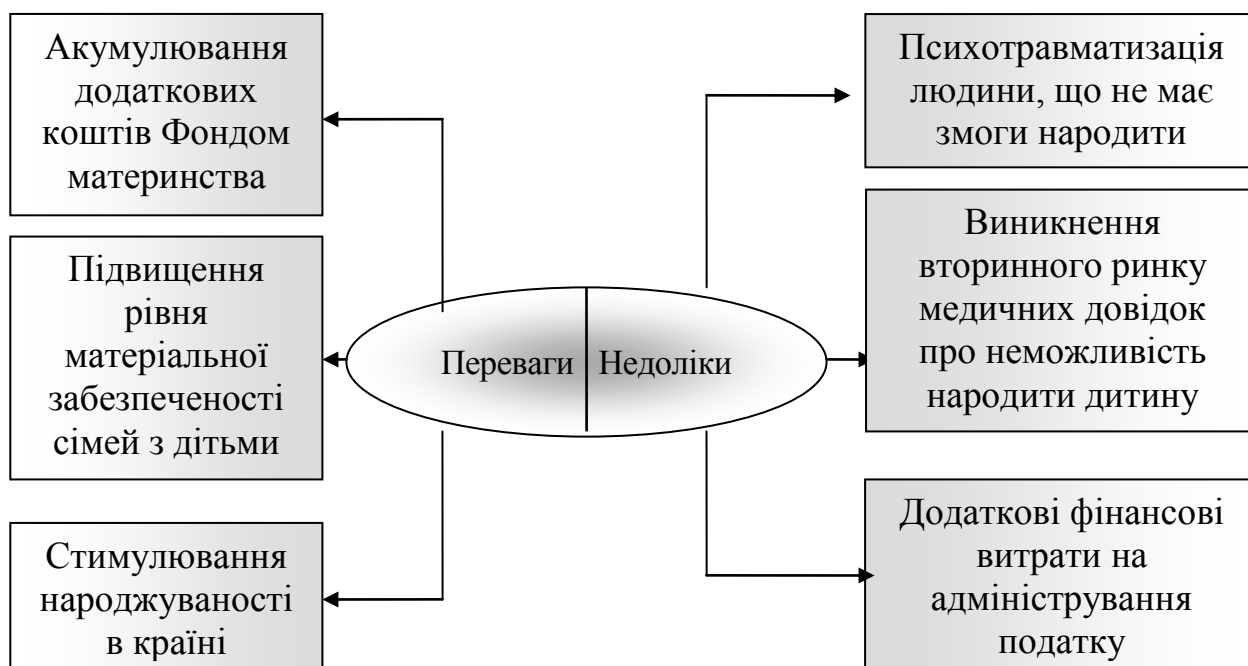

Рис. 3.12. Переваги та недоліки запровадження податку на бездітність¹¹¹

Асигнування з Державного бюджету України. За рахунок коштів Державного бюджету України на цей час виплачуються: одноразова допомога при народженні дитини, допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, допомога одиноким матерям.

Відсутність контролю за цільовим використанням одноразової допомоги при народженні дитини потребує її модифікації в частині:

- сплати основної суми при народженні дитини (нині понад 10 тис. грн.);
- направлення частини допомоги на формування програм збереження та примноження сімейного капіталу.

Не зменшуючи законних інтересів сімей з дітьми, яким, згідно з чинним законодавством, передбачена одноразова допомога при народженні дитини, ми пропонуємо за російським прикладом “Материнського капіталу” ввести програму “Сімейний капітал” в Україні. Серед інших джерел формування інституту материнства передбачається наявність благодійних внесків та інших надходжень, не заборонених законодавством.

У контексті використання фінансових ресурсів ССЗТВП, варто звернути увагу на необхідність передачі функцій у частині виплати допомоги у зв’язку з вагітністю та пологами Відділу соціального страхування материнства та експертизи тимчасової непрацездатності та якості медичних послуг (реформований сектор матеріального забезпечення), що сприятиме наближенню послуг до їх безпосереднього споживача.

Враховуючи те, що серед джерел надходжень передбачено асигнування з Державного бюджету України, зазначені кошти мають використовуватись на виплату модифікованої суми одноразової допомоги при народженні дитини та допомоги у зв’язку з доглядом дитини до досягнення нею трирічного віку.

¹¹¹ Складено на основі [54; 55].

Особливої уваги потребують нові форми соціального захисту жінок у період вагітності, пологів та післяпологовому періоді, що забезпечить Сектор соціального страхування материнства Відділу соціального страхування материнства та експертизи тимчасової непрацездатності та якості медичних послуг.

Поліс обов'язкового медичного страхування на випадок вагітності та пологів. Основою введення обов'язкового медичного страхування на випадок вагітності та пологів є гарантоване право отримання вагітною жінкою безкоштовної та кваліфікованої медичної допомоги згідно із встановленими стандартами. Відповідність критеріям правильності та своєчасності оформлення полісу повинна забезпечити державна жіноча консультація.

Поліс покриватиме витрати, пов'язані з оплатою послуг:

- наданих вагітній особі в державній жіночій консультації;
- наданих вагітній особі в пологовому будинку;
- виконання системи лікувально-оздоровчих заходів для дитини протягом першого року життя.

Отже, у зв'язку з відсутністю в Україні практики обов'язкового медичного страхування та враховуючи виключно бюджетне фінансування охорони здоров'я громадян, програма медичного страхування на випадок вагітності, пологів, післяпологового періоду у формі Полісу забезпечить надходження додаткових ресурсів для покриття витрат лікувальних установ з надання медичної допомоги майбутнім матерям і породіллям.

Отже, пріоритетними перевагами введення Полісу обов'язкового медичного страхування материнства, на нашу думку, стануть:

- мінімізація витрат та гарантоване право отримання медичної допомоги вагітними жінками та молодими матерями;
- модернізація технічних засобів та інвентарю в закладах, що надаватимуть медичні послуги;
- підвищення заробітної плати працівникам жіночих консультацій, пологових будинків, ФАПів;
- посилення контролю за станом вагітних жінок і новонароджених дітей;
- забезпечення індивідуального підходу до вибору вагітною жінкою медичного закладу для обслуговування.

Слід зауважити, що введення програми обов'язкового медичного страхування материнства сприятиме відпрацюванню багатьох технічних аспектів загальнообов'язкового державного медичного страхування в Україні.

Програма “Сімейний капітал”. Погоджуємося з українськими вченими-соціологами [196], які відстоюють думку про те, що вирішити питання демографічної кризи в Україні або матеріальним заохоченням (виплатою різного виду допомоги, визначення податкових пільг), або матеріальними санкціями (податок на бездітність, збільшення ставки податку на доходи фізичних осіб) неможливо.

Вивчення питання щодо відмови народжувати 2-3 і більше дітей підводить до висновку, що основна причина цього полягає в дефіциті житла, дитячих садків і дружнього до дітей/сімей середовища.

Зазначені проблеми характерні не тільки для України, а й для багатьох зарубіжних країн (табл. 3.6).

Дані таблиці відображають відсоток респондентів, які погодилися, що позитивно вплинути на народжуваність можуть такі чинники, як “наявність житла”, “догляд за дитиною”, “дитячі дотації”.

Таблиця 3.6¹¹²

Причини низької народжуваності в зарубіжних країнах

Країна	Причини низької народжуваності		
	Житло	Догляд за дитиною	Дитячі дотації
Бельгія	19,5	30,2	19,0
Данія	31,5	58,7	5,2
Франція	17,0	28,4	22,2
Німеччина	53,1	34,0	19,1
Греція	34,8	35,9	48,4
Ірландія	43,5	22,8	25,6
Італія	37,5	38,8	10,1
Люксембург	38,2	28,9	19,5
Нідерланди	31,2	42	12,6
Португалія	41,5	41,2	25,1
Іспанія	46,9	27,9	26,2
Великобританія	51,3	27,4	15,1

Частково розв’язані ці проблеми в Російській Федерації, де, відповідно до Федерального закону від 29 грудня 2006 р. “Про додаткові заходи державної підтримки сімей з дітьми” (вступив у дію з 1 січня 2007 р.), запроваджена Програма “Материнський капітал”. Попри позитивні аспекти цієї програми, слід, насамперед, звернути увагу на її недоліки. Так, кошти, згідно із цією програмою використовуються виключно на визначені: отримання дитиною освіти; поліпшення житлових умов (придбання, будівництво та реконструкція); формування накопичувальної частини трудової пенсії.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо запровадити в Україні програму “Сімейний капітал” за аналогом “Материнського капіталу”.

Отже, удосконалення фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в контексті створення всеохоплюючої системи захисту материнства передбачає певні функціональні зміни в організації фінансових відносин основних її суб’єктів та потребу у впровадженні новацій у частині підвищення рівня життя сімей з дітьми. Такими новаціями, на нашу думку, можуть стати програма медичного страхування жінок у період вагітності та пологів і програма “Сімейний капітал”.

¹¹² Джерело [255].

ВИСНОВКИ

Монографія містить вирішення актуального наукового та практичного завдання удосконалення фінансового механізму ССЗТВП в Україні. Комплексне дослідження основ функціонування фінансового механізму ССЗТВП, розкриття його ключових елементів, визначення підходів до забезпечення ефективності його функціонування дало змогу зробити такі висновки і пропозиції:

1. Аналіз генезису фінансового забезпечення та передумов становлення соціального захисту та соціального страхування дозволив виділити еволюційні етапи розвитку та з'ясувати їх особливості:

I етап – античні часи (доісторичний);

II етап – благодійництва та взаємодопомоги (середньовіччя);

III етап – формування державно-адміністративної системи суспільної опіки (з XVI ст. до середини XIX ст.);

IV етап – законодавчого становлення (середина XIX ст. – 30-і рр. XX ст.);

V етап – активної участі держави у фінансуванні систем соціального страхування (30–90-ті рр. XX ст.);

VI етап – сучасний етап (початок 90-х рр. XX ст. до наших часів).

2. На основі узагальнення теоретичних напрацювань подано визначення поняття “ССЗТВП” як універсальної системи захисту працюючих (соціальний аспект) від чинників нестабільності при настанні соціальних ризиків (трудових та універсальних); є важелем перерозподілу грошових коштів у суспільстві та пов’язане з розвитком економіки (економічний аспект), шляхом накопичення активів, формуючи фонди фінансових ресурсів (за рахунок частки єдиного соціального внеску) та їх використання (матеріальне забезпечення та надання соціальних послуг), створюючи необхідні економічні передумови для збереження трудового доходу працездатній економічно активній частині населення; це система юридичних норм (правовий аспект), яка регулює соціальне страхування населення при настанні страхових випадків, передбачених законодавством.

3. Виявлено, що згідно чинного законодавства, в основу функціонування Фонду ССЗТВП покладені принципи, які за ознакою значущості можна трактувати як принципи “вищої ієрархії”. Враховуючи особливості функціонування, необхідно визначити принципи “нижчої ієрархії”: інформаційної відкритості (транспарентності), передбачуваності, структурної організованості, контролю соціально-економічної ефективності.

4. Зважене регулювання руху фінансових ресурсів через Фонд ССЗТВП здійснюється через фінансовий механізм ССЗТВП, що полягає у своєрідному русі страхових коштів, що акумулюються на рахунках Фонду ССЗТВП і здійснюють потік від страхувальників безпосередньо до страховиків (частка ЄСВ) і від страховиків зворотно до страхувальників (страхові виплати).

Доведено, що фінансовий механізм ССЗТВП слід розглядати як сукупність фінансових методів, інструментів та важелів, властивих соціальному страхуванню, що використовуються для формування фінансових ресурсів та їх

ефективного використання задля матеріального забезпечення громадян при настанні страхових випадків та наданні соціальних послуг. Запропоновано виділити у частині фінансових важелів систему знижок та надбавок до страхового тарифу, що дозволить оптимізувати бюджет Фонду ССЗТВП.

5. З'ясовано, що деструктивні тенденції формування та використання фінансових ресурсів Фонду ССЗТВП пов'язані із випереджаючим зростанням видатків над його доходами, невиконанням планових показників, зниженням еквівалентності надходжень страхових внесків до сукупних витрат, що свідчить про необхідність підвищення ефективності фінансового механізму ССЗТВП. Досліджено, що уповільнення темпів приросту доходів Фонду протягом останніх років пояснюється наявною заборгованістю із виплати заробітної плати в Україні, зменшенням чисельності застрахованих осіб, дебіторською заборгованістю перед Фондом ССЗТВП.

6. Виявлено фактори впливу на бюджет Фонду ССЗТВП в Україні та оцінено їх тісноту зв'язку впродовж 2004–2013 рр. за допомогою методу кореляційно-регресійного аналізу. Авторські розрахунки дозволили побудувати модель залежності доходної частини бюджету від фонду оплати праці, ВВП, чисельності застрахованих в еквіваленті повної зайнятості, дебіторської заборгованості, середньоденної заробітної плати та рівня тінізації економіки.

Основними факторами впливу на витрати бюджету є: середньоденна допомога по вагітності та пологах; середньоденна допомога по тимчасовій втраті працездатності; кількість днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами; кількість днів по тимчасовій втраті працездатності; чисельність оздоровлених дітей; кількість учнів, що перебували у ДЮСШ; кількість путівок на санаторно-курортне лікування; чисельність безробітного населення працездатного віку; сума кредиторської заборгованості.

7. Комплексне й послідовне реформування системи ССЗТВП в Україні спрямоване на забезпечення рівня життя громадян, які втратили працездатність, передбачає здійснення низки заходів щодо вдосконалення фінансового механізму ССЗТВП в таких концептуальних напрямках:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення;
- удосконалення організаційного забезпечення;
- удосконалення інформаційного забезпечення;
- підвищення ефективності діючого фінансового механізму ССЗТВП.

8. Запропоновано концептуальні напрями забезпечення ефективності фінансового механізму ССЗТВП в Україні, які передбачають вирішення таких основних завдань: гармонізацію норм законодавства у сфері ССЗТВП в Кодексі соціального страхування; визначення організаційно-правового статусу органів управління та їх структуризацію; забезпечення інформаційної відкритості Фонду ССЗТВП; підвищення соціально-економічної ефективності управління фінансовими ресурсами Фонду. Вирішення цих завдань дасть змогу забезпечити належний матеріальний захист застрахованих осіб в системі соціального страхування.

9. На підставі проведеного моніторингу інформаційної відкритості Фонду ССЗТВП за параметрами загальної, обов'язкової та додаткової інформації,

виявлено відсутність уніфікованих вимог щодо інформаційного забезпечення. Запропоновано рекомендації для забезпечення інформаційної відкритості Фонду ССзТВП в частині забезпечення єдиної впорядкованої структури розміщення інформації, необхідності обов'язкового звітування про забезпечення розвитку комунікаційних каналів, встановлення періодичності інформування про діяльність, запровадження інструменту зворотного зв'язку.

10. Для забезпечення ефективності діючого фінансового механізму, що передбачає урахування економічної та соціальної ефективності, виділено заходи фінансового впливу, які поділено на три групи:

- у частині фінансових регуляторів надходжень: регіональна диференціація страхових тарифів з тимчасової втрати працездатності; визначення знижок та надбавок залежно від умови праці застрахованих осіб; визначення пропорційної відповідальності між роботодавцем та працівником щодо здійснення страхових внесків; збільшення порогу граничної оподатковуваної суми заробітної плати для нарахування страхових внесків; забезпечення взаємозаліку надмірно сплаченої суми страхових внесків із сумою страхової виплати; нормативно-правове врегулювання питань щодо нарахування ЄСВ на суму допомоги по тимчасовій непрацездатності та допомоги по вагітності і пологах;

- у частині фінансових регуляторів видатків: залежність розміру допомоги з тимчасової непрацездатності від індивідуального коефіцієнта страхового стажу; удосконалення процедури надання послуг санаторно-курортного обслуговування; позбавлення Фонду ССзТВП виплат нестрахового характеру; зменшення часового розриву між нарахуванням допомоги та її виплатою; визначення нормативів та граничної межі фінансування адміністративно-управлінських видатків Фонду ССзТВП; визначення помісячного розподілу доходів і видатків Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та оприлюднення його в ЗМІ;

- у частині фінансового резервування: можливість здійснювати інвестування вільних фінансових ресурсів.

11. Складна демографічна ситуація в Україні, що поглиблюється впливом фінансово-економічної кризи, потребує впровадження інституту соціального страхування та захисту материнства в Україні, дозволить мінімізувати вплив соціального ризику та захистити жінок репродуктивного віку.

Обґрунтовано додаткові джерела фінансових ресурсів, що будуть спрямовані на соціальне страхування материнства: страхові внески страхувальників-роботодавців і застрахованих осіб; частина податку на доходи фізичних осіб (альтернатива – податок на бездітність); благодійні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб; асигнування з Державного бюджету України; інші надходження, не заборонені законодавством України.

У контексті використання фінансових ресурсів ССзТВП слід звернути увагу на нові форми соціального захисту жінок у період вагітності, пологів та післяпологовому періоді, що забезпечить Фонд ССзТВП: “Поліс обов'язкового медичного страхування на випадок вагітності та пологів”; Програма “Сімейний капітал”.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз виконання бюджету Чернівецького обласного відділення за 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fse.gov.ua/fse/control/ch№iv/uk/publish/article/83038>. – Назва з екрана.
2. Аналіз виконання бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2007 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/ch№iv/uk/publish/article?art_id=82754&cat_id=54782. – Назва з екрана.
3. Андріїв В.В. Зміст і призначення загальнообов'язкового державного соціального страхування / В.В. Андріїв // Вісник Одеського національного університету. – 2010. – Т. 15. – Вип. 22 : Правознавство. – С. 110–115.
4. Аркатов Я.А. Здобутки та недоліки впровадження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування / Я.А. Аркатов // Актуальні проблеми права: теорія і практика : зб. наук. пр. – Луганськ : Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2012. – № 25. – С. 129–134.
5. Афанасьєв М.П. Бюджетирование, ориентированное на результат (новые тенденции) / М.П. Афанасьєв // Вопросы экономики. – 2004. – № 9. – С. 130–140.
6. Бабич А.М. Экономика социального страхования : курс лекций / А.М. Бабич, Е.Н. Егоров, Е.Н. Жильцов. – М. : ТЕИС, 1998. – 189 с.
7. Бабич Л.М. Оптимізаційна модель фінансового механізму соціального страхування України / Л.М. Бабич, Л.І. Васечко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1 (91). – С. 158–170.
8. Базилевич В.Д. Державні фінанси : навч. посібник / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик ; за заг. ред. В.Д. Базилевича. – К. : Атіка, 2002. – 368 с.
9. Балабанов А.И. Финансы / А.И. Балабанов, И.Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2000. – 192 с.
10. Бандур С.І. Система соціального страхування в Україні : сучасний стан та шляхи розвитку / С.І. Бандур, О.О. Кучинська // Зайнятість та ринок праці. – 1999. – № 9. – С. 98–107.
11. Бардашевська А. Недоліки функціонування механізму соціального забезпечення / А. Бардашевська // Економічний аналіз : зб. наук. пр. / Тернопільський національний економічний університет; ред. кол. : С.І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного університету “Економічна думка”, 2011. – Вип. 9. – Ч. 1. – С. 32–35.
12. Безкровний О.В. Єдиний внесок на соціальне страхування: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / О.В. Безкровний, Ю.А. Токар // Економічний простір : зб. наук. пр. / Придніпров. держ. акад. будва та архіт. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2011. – № 48/2. – С. 74–81.
13. Безугла В.О. Соціальне страхування: навч. посіб. / В.О. Безугла, Д.М. Загірняк, Л.П. Шаповал. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 208 с.
14. Білик О.І. Перспективи реформування вітчизняної системи соціального страхування : [електронне наукове фахове видання] / О.І. Білик // Ефективна економіка. – 2014. – № 7. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/>. –

Назва з екрана.

15.Більцан А.О. Аналіз виконання бюджету ФССЗТВП по статті “Виплата допомог” за 2008–2012 роки / А.О. Більцан // Інноваційний шлях розвитку суспільства: проблеми, досягнення та перспективи : зб. наук. пр. міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (30–31 травня 2013 р., ПДАТУ, м. Кам’янець-Подільський). – Тернопіль : Крок, 2013. – С. 48–50.

16.Більцан А.О. Аналіз виконання бюджету ФССЗТВП по статті “Оздоровчі заходи” за 2008–2012 роки / А.О. Більцан // Zbior raportow naukowych. “Aktuale problemy w wspolczesnej nauki”. (28.06.2013–30.06.2013) – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. “Diamond trading tour”, 2013. – S. 39–42.

17.Більцан А.О. Аналіз виконання доходної частини бюджету фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2008–2011 роки / А.О. Більцан // Економіка, управління, фінанси: проблеми та перспективи розвитку : матеріали XX Міжнар. науково-практичної конф. (м. Київ, 12–13 квітня 2013 р.) / К. : Аналітичний центр “Нова Економіка”, 2013. – С. 108–110.

18.Більцан А.О. Аналіз витратної частини бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / А.О. Більцан // Економіка. Фінанси. Право. – 2013. – № 5. – С. 16–19.

19.Більцан А.О. Аналіз тенденцій формування доходної частини бюджету Чернівецького обласного відділення ФССЗТВП / А.О. Більцан // Збірник тез доповідей Десятої Ювілейної Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених “Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації” (Тернопіль, 21–23 лютого 2013 року) : у 2 ч. – Тернопіль :ТНЕУ, 2013. – Ч. 2. – С. 25–27.

20. Більцан А.О. Економічна сутність та структура фінансового механізму функціонування Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / А.О. Більцан // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. Економічні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. – № 4 (16). – С. 213–220.

21.Більцан А.О. Економічний зміст загальнообов’язкового державного соціального страхування / А.О. Більцан // Шляхи вдосконалення управління підприємствами в умовах глобальних викликів : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених та студентів, 22–23 березня 2012 р. / под. ред. В.В. Прядко. – Чернівці : Буковинський державний фінансово-економічний університет, 2012. – С. 361–364.

22.Більцан А.О. Етапи становлення соціального захисту населення / А.О. Більцан // Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку: виклики посткризового періоду : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 13–14 квітня 2012 р.): у 2 ч. – Львів : Львівська економічна фундація, 2012. – Ч. І. – С. 18–20.

23.Більцан А.О. Загальна характеристика фондів соціального страхування / А.О. Більцан, О.Ф. Петрук // Розвиток економічних відносин суб’єктів господарювання у посткризовий період: прогнози та перспективи : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20–21 квітня 2012 р.). – Київ, “Київський економічний науковий центр”, 2012. – С. 12–13.

- 24.Більцан А.О. Історичні аспекти розвитку соціального страхування у світі / А.О. Більцан // Економічні виклики сучасності: шляхи розв'язання та новітні перспективи : матеріали всеукраїнської теоретико-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 9–10 грудня 2011 р.). – Дніпропетровськ : «Наукова економічна організація “Перспектива”», 2011. – С. 13–14.
- 25.Більцан А.О. Концептуальні основи розвитку теорій ризику / А.О. Більцан // Сценарії та середньостроковий прогноз розвитку економіки України: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 12–13 квітня 2013 р.): У 2-х частинах / ГО “Центр економічних досліджень та розвитку”. – О. : ЦЕДР, 2013. Ч. II. – С. 80–82.
- 26.Більцан А.О. Кореляційні зв'язки соціально-економічних факторів та доходів Чернівецького обласного відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / А.О. Більцан // Наука й економіка. – 2013. – № 2 (30). – С. 20–25.
- 27.Більцан А.О. Моделі соціального захисту населення у світі / А.О. Більцан // Особливості фінансово-економічного та організаційно-правового регулювання відтворювальних процесів за інноваційно-інвестиційною моделлю : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Чернівці, 23 листопада 2012 р.) / МОНмолодьспорту України, Буковинський державний фінансово-економічний університет. – Чернівці : БДФЕУ, 2012. – С. 126–130.
- 28.Більцан А.О. Пріоритети державної політики у сфері соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / А.О. Більцан, І.Т. Матійчук // Зовнішні та внутрішні фактори впливу на формування та розвиток економіки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 5–6 квітня 2013 року): у 2 ч. – Дніпропетровськ : НО “Перспектива”, 2013. – Ч. 1. – С. 20–23.
- 29.Більцан А.О. Розвиток соціального захисту населення: історична довідка / А.О. Більцан // Держава та регіони. – 2013. – № 2. – С. 9–14.
- 30.Більцан А.О. Система державного управління соціальним захистом в Україні / А.О. Більцан // Економіка, управління, фінанси: стан, проблеми та перспективи розвитку : матеріали XII Міжнародної наукової конференції молодих вчених, аспірантів і студентів : у 2 ч.– Донецьк : ДонНАБА, 2013. – Ч. 2. – С. 22–23.
- 31.Більцан А.О. Система забезпечуваних державою соціальних прав в Україні / А.О. Більцан // Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності : матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 10–11 травня 2013 р.) / ред. кол. : С.О. Якубовський [та ін.]. – Одеса : Видавничий дім “Гельветика”, 2013. – С. 71–74.
- 32.Більцан А.О. Соціальне страхування як складова соціального захисту населення / А.О. Більцан // Методологія, методи та інструментарій фінансово-економічного та організаційно-правового регулювання відтворювальних процесів за інноваційно-інвестиційною моделлю : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 24–25 листопада 2011 р. / Міністерство фінансів України, Буковинська державна фінансова академія. – Чернівці : БДФА, 2011. – С. 376–379.
- 33.Більцан А.О. Соціальний ризик, як ознака соціального страхування / А.О. Більцан // Перспективні питання економіки та управління : збірник

матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8–9 квітня 2013 р. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – С. 167–168.

34.Більцан А.О. Теоретичні засади розвитку системи соціального захисту населення в Україні / А.О. Більцан // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір : збірник наукових праць / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; редкол.: відп. ред. В.С. Кравців. – Львів, 2012. – Вип. 2 (94). – С. 600–610.

35.Більцан А.О. Теоретичні засади та особливості функціонування вітчизняного фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / А.О. Більцан // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2012. – Вип. III (47). Економічні науки. – С. 259–266.

36.Більцан І.В. Аналіз виконання бюджету Чернівецького обласного відділення за 2012 рік / І.В. Більцан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstv.gov.ua/fse/control/chNiv/uk/publish/article?art_id=592166&cat_id=54782. – Назва з екрана.

37.Благодійні інституції України: сучасний стан та перспективи розвитку (за результатами соціологічного дослідження) / О.В. Безпалько, Ю.М. Галустян, А.В. Гулевська-Черниш [та ін.] ; за заг. ред. А.В. Гулевської-Черниш. – К. : Книга плюс, 2008. – 120 с.

38.Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки : підручник / Шарль Планкарт : за наук. ред. та перед. В.М. Федосова ; пер. з нім. С.І. Терещенко, О.О. Терещенка. – К. : Либідь, 2000. – 653 с.

39.Боков О. Нормативно-правові засади розвитку системи соціального страхування в Україні / О. Боков // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / [голов. ред. С.М. Серьогін]. – Дніпропетровськ : ДРІДУ : НАДУ, 2009. – Вип. 1 (1). – С. 172–179.

40.Боков О.В. Особливості надання послуг на санаторно-курортне лікування фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / О.В. Боков // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. – Вип. 2 (25). – С. 282–288.

41.Боков О.В. Особливості становлення та розвитку соціального страхування в Європі у другій половині XIX – початку XX ст. / О.В. Боков // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2008. – Вип. 3 (22). – С. 287–293.

42.Боков О.В. Теоретичні аспекти соціального страхування / О.В. Боков // Державне будівництво : [електронне наукове фахове видання]. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2007. – Вип. 2. – С. 215–217. – Режим доступу до журн. : <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/1/04.pdf>. – Назва з екрана.

43.Бондаренко О.М. Єдиний соціальний внесок в контексті нарахувань та утримань із заробітної плати / О.М. Бондаренко, А.П. Зубченко [Електронний ресурс] // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : зб. наук. пр. / Нац. авіац. ун-т. – К. : НАУ, 2011. – Вип. 30. – 260 с. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pppei/2011_30/iNdex.htm. – Назва з екрана.

44.Бондарук І.С. Соціальне забезпечення в системі соціального захисту /

- І.С. Бондарук // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: зб. наук. пр. Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2011. – Вип. 8 (29). – Ч. 2. – С. 83–88.
45. Боровик П.М. Недоліки механізму державного пенсійного страхування в Україні / П.М. Боровик, І.М. Козлова, А.О. Афанасієва // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № 3 (29). – С. 253–256.
46. Бортнік С. Запровадження в Україні єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування / С. Бортнік // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2011. – № 1 (4). – С. 182–188.
47. Бортнік С.В. Шляхи удосконалення функціонування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні / С.В. Бортнік // Юридична наука. – 2011. – № 1 (1). – С. 124–128.
48. Босенко А.С. Міжнародний досвід регулювання соціального страхування / А.С. Босенко // Управління розвитком : зб. наук. праць. – Х. : ХНЕУ, 2012. – Вип. 8 (129). – С. 120–121.
49. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Назва з екрана.
50. Бюджетный кодекс Российской Федерации от 31.07.1998 № 145-ФЗ (ред. от 28.12.2013, с изм. от 03.02.2014) (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.01.2014) [Электронный ресурс]. – Режим доступу : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_148998/. – Название с экрана.
51. Васечко Л.І. Структурні компоненти фінансового механізму соціального страхування / Л.І. Васечко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2011. – № 4. – С. 139–144.
52. Васечко Л.І. Фінансовий механізм соціального страхування в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” / Л.І. Васечко. – Ірпінь, 2010. – 21 с.
53. Василик О.Д. Державні фінанси України : підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
54. Васильева Ю.А. Роль и место внебюджетных фондов в системе социальной защиты женщин / Ю.А. Васильева // Известия Иркутской государственной экономической академии (Байкальский государственный университет экономики и права). – 2012. – № 4 (84). – С. 47–49.
55. Васильева Ю.А. Финансовый механизм социальной защиты женщин в период беременности, родов и послеродовой период / Ю.А. Васильева // Вестник Алтайской академии экономики и права. – 2012. – № 3 (26). – С. 68–72.
56. Венгер В.В. Фінанси : навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / В.В. Венгер. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
57. Вікнянська А.О. Кореляційна залежність факторів впливу та бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / А.О. Вікнянська // Black Sea Scientific Journal of Academic Research. – January, 2014. – Volume 08, Issue 01. – P. 51–57.
58. Вікнянська А.О. Напрями вдосконалення фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні / А.О. Вікнянська //

Tendencje, zbiory danych, innowacje, praktyka w nauce : zbiór raportów naukowych (29.04.2014-30.04.2014) – Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. Diamond trading tour, 2014. – S. 70–71.

59.Вікнянська А.О. Удосконалення інформаційного забезпечення фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні / А.О. Вікнянська // Актуальні напрями розвитку менеджменту, обліку та аудиту : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 9–10 травня 2014 р.) : у 3 ч. – К. : ГО “Київський економічний науковий центр”, 2014. – Ч. 1. – С. 26–29.

60.Вікнянська А.О. Удосконалення організаційного забезпечення фінансового механізму соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні / А.О. Вікнянська // Актуальні питання економічних наук : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 16–17 травня 2014 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління : у 4 ч. – Донецьк : ГО «СІЕУ», 2014. – Ч. 3. – С. 29–31.

61.Внукова Н.М. Соціальне страхування: Кредитно-модульний курс. Навч. пос. / Н.М. Внукова, Н.В. Кузьминчук. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 412 с.

62.Вольська А.О. До проблеми соціального страхування / А.О. Вольська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchtei/2011_4/№V-2011-V4_58.pdf. – Назва з екрана.

63.Встановлення страхувальникам знижок і надбавок. Офіційний сайт Фонду соціального страхування РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://r12.fss.ru/archive/94212.shtml>. – Назва з екрана.

64.Гатауллин Р.Ф. Эффективность социального страхования: содержание, методы оценки и повышения / Р.Ф. Гатауллин, М.М. Латипов // Вестник ВЭГУ. – 2010. – № 2 (46) : Экономика. – С. 47–55.

65.Герасимова Е.М. Соціальний захист і ринкові засади : діалектика взаємодії / Е.М. Герасимова // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права : зб. наук. пр. Серія: філософські науки. / гол. ред. В.С. Пазенок. – К. : КУТЕП, 2011. – Вип. 9. – С. 22–38.

66.Глухова Г. Сучасні європейські системи соціального захисту населення : приклад Чеської республіки / Г. Глухова // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / за заг. ред. проф. В.С. Загорського, доц. А.В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2008. – Вип. 14/15. – С. 55–60.

67.Гончаров А. Поняття соціального захисту / Андрій Гончаров // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 10. – С. 126–129.

68.Гриненко А.М. Соціальна політика : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / А.М. Гриненко. – К. : КНЕУ, 2003. – 309 с.

69.Гринчишин І.М. Оцінювання та напрями підвищення інформаційної відкритості Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / І.М. Гринчишин, А.О. Вікнянська // Регіональна економіка. – 2014. – № 2. – С. 124–131.

70.Губар О.Є. Соціальне страхування у забезпеченні суспільного добробуту //

Фінанси України. – 2002. – № 8. – С. 130–136.

71. Демчак Р.Є. Соціально-економічний захист населення: теоретичний аспект / Р.Є. Демчак // Теоретичні та практичні питання економіки : зб. наук. пр. Вип. 25 за заг. ред. проф. Єханурова Ю.І., Шегди А.В. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. Вип. 25. – С. 144–150.

72. Деріга В.В. Соціальна і гуманітарна політика : навч. посібник / В.В. Деріга. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. – 152 с.

73. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.

74. Дроздяк І.М. Особливості функціонування фонду соціального страхування [Електронний ресурс] / І.М. Дроздяк, О.І. Данилюк // Вісник Львівської державної фінансової академії / голов. ред. Буряк П.Ю. – Львів : ЛДФА, 2010. – № 18. – 292 с. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vldfa/2010_18/iNdex.htm. – Назва з екрана.

75. Дуб А.Р. Зарубіжний досвід та вітчизняні реалії справляння єдиного внеску на соціальне страхування / А.Р. Дуб // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : зб. наук. пр. Сер. : Економіка / Нац. ун-т водного госп-ва та природокористування. – Рівне : Вид-во НУВГП, 2011. – Вип. 1 (53). – С. 57–62.

76. Дуднік Т.А. Формування та розвиток соціального страхування в Україні / Т.А. Дуднік, В.О. Євсєєнко // Економічний простір : зб. наук. пр. / Придніпров. держ. акад. буд-ва та архіт. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2011. – № 45. – С. 138–147.

77. Євтушенко Н.М. Соціальний захист населення в контексті соціальної політики держави [Електронний ресурс] / Н.М. Євтушенко // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспірантів. – 2011. – Вип. 17/2. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2011_17_2/Yevtushenko.pdf. – Назва з екрана.

78. Єримей А.Є. Аналіз виконання бюджету Чернівецького обласного відділення за 2011 рік [Електронний ресурс] / А.Є. Єримей. – Режим доступу : http://www.fsstv.gov.ua/fse/control/chNiv/uk/publish/article?art_id=521523&cat_id=54782. – Назва з екрана.

79. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення у цифрах і фактах / ред. колегія: Гаряча О.В. та ін. – К. : Міністерство праці та соціальної політики України, Пенсійний фонд України, 2006. – 67 с.

80. Загорулько І.Б. Історія розвитку пенсійного забезпечення в Україні / І.Б. Загорулько // Науковий вісник НЛТУУ : зб. наук.-техн. пр. – Львів : НЛТУУ, 2005. – Вип. 15.4. – С. 372–379.

81. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи" / Закон України від 04.07.13 № 406-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/zakonodavstvo/ediniy-vnesok-na-zagalnoobovyazkove-/zakoni-ukraini/62803.html>. – Назва з екрана.

82. Закон України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" /

- Закон України від 09.07.2003 р. № 10580-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>. – Назва з екрана.
83. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” / Закон України від 18.01.2001 р. № 2240-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2240-14/page>. – Назва з екрана.
84. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття” / Закон України від 2.03.2000 р. № 1533-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1533-14>. – Назва з екрана.
85. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності” / Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>. – Назва з екрана.
86. Закон України “Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов’язкове державне страхування” / Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI // *Голос України*. – 2010. – № 171 (4971). – С. 4–11.
87. Закон України “Про оплату праці” / Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
88. Закон України “Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України “Про освіту” педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів” / Закон України від 09.09.2004 № 1994-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1994-15>. – Назва з екрана.
89. Закон України “Про соціальні послуги” / Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2003. – № 45. – С. 358.
90. Зарецька Є.В. Розвиток соціального страхування в Україні / Є.В. Зарецька // *Вісник Донецького національного університету. Серія В: економіка і право, Спецвипуск*. – 2011. – Т. 1. – С. 43–47.
91. Захаров М.Л. Право социального обеспечения России: учебник / М.Л. Захаров, Э.Г. Тучкова – 2-е изд., испр. и перераб. – М. : Изд-во БЕК, 2002. – 560 с.
92. Звіт про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2013 рік // *Профспілкові вісті*. – 2014. – № 27 (749). – 3 липня, С. 11.
93. Землячова О.А. Аналіз діяльності фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в АР Крим / А.О. Землячова, Л.С. Савочка // *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. – 2010. – № 4 (9). – С. 44–49.
94. Ігнатова О.А. Соціально-економічні умови здійснення витрат підприємств на соціальний захист населення і соціальну сферу / О.А. Ігнатова, Г.Г. Фоменко // *Вісник Донецького університету економіки та праці*. – Донецьк, 2011. – № 1. – С. 155–159.

95. Інструкція про порядок складання та виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності // Збірник нормативно-правових актів та інформаційних матеріалів з питань планування та виконання бюджету Фонду. – Київ, 2009. – С. 9–18.
96. Інформаційна відкритість української влади. Аналітична доповідь / Литвиненко О.В., Паламарчук В.М., Янішевський С.О. [та ін.]. – К. : НІСД, 2002. – 59 с.
97. Інформація “Про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2010 рік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstv.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=4219-60&cat_id=421951. – Назва з екрана.
98. Історичний аспект процесу виникнення та формування соціального забезпечення [Електронний Ресурс] / Канал суперсоціальної комунікації. – Режим доступу : <http://socadver.org.ua/storichnyi-aspekt-protsesu-viniknennya-ta-formuvannya-sots-alnogo-zabezpechennya/>. – Назва з екрана.
99. Кадацька А.М. Порядок сплати підприємствами ЄСВ до пенсійного фонду [Електронний ресурс] / А.М. Кадацька, О.І. Проценко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Фінанси і кредит. – 2011. – № 2. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vs-pau/2011_2/22Kadatska_1.pdf. – Назва з екрана.
100. Кайлова О.В. Опыт семейной политики в странах Европейского Союза: система родительских отпусков / О.В. Кайлова // Политика народонаселения: настоящее и будущее : IV Валентеевские чтения : сб. докл. / ред. В.В. Елизаров, В.Н. Архангельский. – М. : МАКС Пресс, 2005. – С. 15–20.
101. Калашников С.В. Очерки теории социального государства / С.В. Калашников. – М. : Экономика, 2006. – 362 с.
102. Карамишев Д. Соціальне страхування як механізм реалізації соціальної політики держави [Електронний ресурс] / Д. Карамишев, Л. Карамишева // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : Вид-во “ДокНаукДержУпр”, 2011. – № 1 (5). – С. 128–132. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pubupr/2011-1/doc/3/02.pdf – Назва з екрана.
103. Карамишев Д.В. Механізм формування системи збору та обліку єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування в Україні [Електронний ресурс] / Д.В. Карамишев, Л.Є. Карамишева // Державне будівництво : електрон. наук. фах. вид. – 2010. – № 2. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2010-2/index.html> – Назва з екрана.
104. Кашкарьова О.В. Принципи публічного страхування / О.В. Кашкарьова // Право і безпека. – 2012. – № 2 (44). – С. 183–186.
105. Кириленко В. Складові елементи структури фінансового механізму державного управління / В. Кириленко // Наука молода : зб. наук. пр. молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. Вип. 9 / гол. ред. Б.П. Адамик. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – С. 23–30.
106. Ковалевич Д.А. Єдиний соціальний внесок в системі соціального страхування / Д.А. Ковалевич // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 2. –

С. 25–27.

107. Ковалевич Д.А. Про деякі аспекти обігу і контролю розрахунків за соціальним страхуванням / Д.А. Ковалевич, І.Д. Дутчишин // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2010. – Вип. 2. Економічні науки. – С. 318–324.

108. Коваль О.П. Удосконалення системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні / О.П. Коваль // Стратегічні пріоритети : наук.-анал. щокварт. зб. – К., 2013. – № 3 (28). – С. 51–58.

109. Козій Т. Особливості соціального захисту в Україні на сучасному етапі [Електронний ресурс] / Т. Козій // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – Вип. 12. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2009_12/zmi-st.htm. – Назва з екрана.

110. Козій Т. Проблеми фінансового забезпечення соціального захисту населення [Електронний ресурс] / Т. Козій // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 14. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2010_14/zmi-st.htm. – Назва з екрана.

111. Козій Т.В. Особливості правового регулювання соціального страхування в Україні [Електронний ресурс] / Т.В. Козій // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспірантів. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 15/1. – Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2010_15_1/zmist.htm. – Назва з екрана.

112. Конопліна Ю.С. Система соціального страхування в контексті сучасних економічних і демографічних тенденцій : монографія / Ю.С. Конопліна. – Суми : Університетська книга, 2011. – 100 с.

113. Конопліна Ю.С. Соціальне страхування в Україні : можливості застосування іноземного досвіду [Електронний ресурс] / Ю.С. Конопліна // Вісник економіки транспорту і промисловості : зб. наук.-практ. ст. – Харків : Вид-во Укр ДАЗТ, 2013. – Вип. 44. – С. 269–272. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vetp_2013_44_63.pdf. – Назва з екрана.

114. Конопліна Ю.С. Соціальне страхування : навчальний посібник / Ю.С. Конопліна. – Суми : ВТБ “Універсальна книга”, 2008. – 224 с.

115. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К. : Преса України, 1997. – 64 с.

116. Косарев Ю.А. Социальное страхование в России: на пути к реформам / Косарев Ю.А. – М. : Моск. рабочий, 1998. – 199 с.

117. Кочемировська О.А. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні / О.А. Кочемировська, О.М. Пищуліна. – К. : НІСД, 2012. – 54 с.

118. Краснокутський О. Взаємозв'язок права соціального захисту та права соціального страхування / О. Краснокутський, О. Акулова // Соціальна перспектива і регіональний розвиток: філософія, політика, соціологія : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 3. – С. 63–75.

119. Кривошеїн В.В. Ризик як соціальне явище / В.В. Кривошеїн // Грані. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський нац. ун-т, Центр соц.-політ. досліджень,

2012. – № 6 (86). – С. 80–85.

120. Кудряшов В.П. Курс фінансів : навч. посіб. / В.П. Кудряшов. – К. : Знання, 2008. – 431 с.

121. Куликова М.А. Современное состояние эффективности механизмов соціально-страхового обеспечения качества жизни населения : монографія / М.А. Куликова. – Тамбов : Издво Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 104 с.

122. Куліш М.Г. Переваги та недоліки єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування / М.Г. Куліш // Управління розвитком : зб. наук. робіт. – Х. : ХНЕУ, 2012. – Вип. 7 (128). – С. 60–61.

123. Ламперт Х. Социальная рыночная экономика. Германский путь / Х. Ламперт. – М. : Дело, 1993. – 224 с.

124. Лібанова Е.М. Соціальні проблеми і соціальні важелі конкурентоспроможності Української економіки / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2008. – № 2 (10). – С. 5–19.

125. Лондар С.Л. Фінанси : навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / С.Л. Лондар, О.В. Тимошенко. – Вінниця : Нова Книга, 2009. – 384 с.

126. Лопушняк Г. Економіко-організаційні аспекти забезпечення реалізації права на соціальний захист в Україні / Галина Лопушняк // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 2 (31). – С. 10–15.

127. Лугинець Н.І. Соціальне страхування як основний елемент соціального захисту сільського населення / Н.І. Лугинець // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2010. – № 4 (54). – С. 245–248.

128. Льовочкін С.В. Макрофінансова стабілізація в Україні у контексті економічного зростання / С.В. Льовочкін. – К. : Наша культура і наука, 2003. – 432 с.

129. Майовець Є.В. Дослідження категорій соціального захисту населення в Україні / Є.В. Майовець // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. пр. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – № 21.14. – С. 254–259.

130. Макаренко О.М. Історичні та соціальні передумови й основні концептуальні підходи до соціального захисту осіб похилого віку / О.М. Макаренко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. – № 1 (24). – С. 371–378.

131. Мальований М.І. Історія розвитку соціального захисту у світі / М.І. Мальований // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 3 (22). – С. 253–258.

132. Мараховська Т.М. Реформування системи соціального страхування в Україні / Т.М. Мараховська, К.С. Луцишена // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій : зб. наук. пр. – К. : КІБіТ, 2011. – Вип. 2 (15). – С. 54–57.

133. Мельничук О.А. Організація соціального захисту населення УСРР у період непу: відступ від доктринальних принципів чи пристосування до нових умов? / О.А. Мельничук // Література та культура Полісся : зб. наук. пр. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – Вип. 61. – С. 129–138.

134. Мельничук О.А. Соціальне страхування в більшовицькій доктрині суспільного розвитку: стратегічний напрям чи тактичний хід? / О.А. Мельничук // Література та культура Полісся : зб. наук. пр. – Ніжин : НДУ

ім. М. Гоголя, 2011. – Вип. 66. – С. 182–185.

135. Менше путівок – кращий бюджет соціального фонду. Рахункова палата України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.as-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/16739722>. – Назва з екрана.

136. Методика моніторингу сайтів органів місцевого самоврядування. Інститут громадянського суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.csi.org.ua/www/?p=965>. – Назва з екрана.

137. Методичні рекомендації по обліку нарахування та утримання єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за ред. : О.В. Волошиної, Є.Ю. Попко // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 4. – С. 4–17.

138. Митин С.Г. К вопросу о необходимости региональной дифференциации тарифов по социальному страхованию рисков временной нетрудоспособности в России [Электронный ресурс] / С.Г. Митин, К.В. Хвостова // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 5. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/pdf/2012/5/241.pdf>. – Название с экрана.

139. Михненко А. Світові моделі соціальної політики: уроки для України / А. Михненко, Н. Щур // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2011. – Вип. 2. – С. 219–227.

140. Міжнародний пакт про економічні та культурні права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://constituanta.blogspot.com/2011/02/1966.html>. – Назва з екрана.

141. Мовчан О.М. Повсякденне життя робітників УСРР. 1920-ті рр. / О.М. Мовчан. – К. : Інститут історії України НАН України, 2011. – 312 с.

142. Мовчан О. Соціальне страхування робітників УСРР в добу нової економічної політики (1921–1928 рр.) / О. Мовчан // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / за заг. ред. проф. І.С. Зуляка. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – Вип. 2. – С. 105–116.

143. Мокієнко Т.В. Особливості нарахування та утримання єдиного соціального внеску / Т.В. Мокієнко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Полтава : ПДАА, 2011. – Вип. 3, Т. 2 : Економічні науки. – С. 204–207.

144. Москаленко О. Функції загальнообов'язкового державного соціального страхування / О. Москаленко // Вісник Академії правових наук України : зб. наук. пр. / редкол. В.Я. Тацій та ін. – Х. : Право, 2013. – № 1 (72). – С. 139–147.

145. Москаленко О.В. Європейські стандарти соціального страхування [Електронний ресурс] / О.В. Москаленко // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. / Нац. акад. прав. наук України, Н.-д. ін-т прав. забезп. інновац. розв. НАПрН України. – Харків, 2013. – № 1. – Режим доступу : http://№buv.gov.ua/j-pdf/pric_2013_1_12.pdf. – Назва з екрана.

146. Москаленко О.В. Міжнародні стандарти у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування / О.В. Москаленко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. – Х., 2012. – Вип. 18 : Право. – С. 61–67.

147. Москаленко О.В. Основні засади соціального страхування в сучасних умовах / О.В. Москаленко // Збірник наукових праць Харківського національного

- педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Х., 2011. – Вип. 17 : Право. – С. 126–131.
148. Москаленко О.В. Принцип солідарності та субсидування в системі загальнообов'язкового соціального страхування / О.В. Москаленко // Вісник Одеського національного університету. – Одеса, 2011. – Т. 16. – Вип. 9. – С. 84–90.
149. Москаленко О.В. Теоретичні питання загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності / О.В. Москаленко // Держава і право : Юридичні і політичні науки : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2011. – № 53. – С. 310–316.
150. Мочаліна З.М. Фінанси : навчальний посібник / З.М. Мочаліна, Н.І. Склярчук, І.А. Федоренко. – Харків : ХНАМГ, 2008. – 392 с.
151. Мусієнко В.Д. Соціальне страхування: світовий історичний досвід, проблеми і напрямки їх вирішення на етапі трансформаційної економіки України / В.Д. Мусієнко, Н.А. Молозіна, М.І. Молозін // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : КНЕУ, 2010. – № 2 (22). – С. 8–12.
152. Нагімова А.М. Социологический анализ качества жизни населения: региональный аспект / А.М. Нагімова. – Казань : Казан. гос. Ун-т, 2010. – 306 с.
153. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. – 2003. – № 2–3. – С. 20–24.
154. Нестеренко Н.В. Сутність та структура фінансового механізму підприємства / Н.В. Нестеренко, В.В. Немченко // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій : зб. наук. пр. – К. : КІБіТ, 2011. – Вип. (15). – С. 62–64.
155. Нікіфоров П.О. Соціальне страхування України : проблеми і перспективи його функціонування / П.О. Нікіфоров, А.О. Вольська // Сталій розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 3–5.
156. Новосельська Л.І. Напрями вдосконалення системи загальнообов'язкового соціального страхування / Л.І. Новосельська, М.П. Олійник // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. пр. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2006. – №. 16.1. – С. 438–441.
157. Новосельська Л.І. Уніфікація фінансових потоків у системі соціального страхування / Л.І. Новосельська, Ю.Ю. Цігуш // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. пр. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2009. – № 19.3. – С. 235–238.
158. Номоконова З.П. Историко-правовые аспекты развития страхования в России / З.П. Номоконова // История государства и права. – М. : Юрист, 2010, № 11. – С. 33–37.
159. Нор-Аревян О.А. Социальное страхование: учеб. пособие / О.А. Нор-Аревян. – М. : Дашков и Ко, Наука-Спектр, 2011. – 288 с.
160. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія) : навч. пос. / В.М. Опарін. – К : КНЕУ, 2007. – 240 с.
161. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14.01.1998 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – № 23. – С. 121.

162. Остапенко Т.М. Контроль нарахування, обчислення та сплати єдиного соціального внеску / Т.М. Остапенко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Полтава : ПДАА., 2011. – Вип. 2. – Т. 1 : Економічні науки. – С. 198–202.
163. Оценка эффективности деятельности учреждений социальной поддержки населения / под ред. П.В. Романова, Е.Р. Ярославской-Смирновой. – М. : Московский общественный научный фонд; Центр социальной политики и гендерных исследований, 2007. – 234 с. – (Серия «Научные доклады: независимый экономический анализ»).
164. Павленко Ю. Світовий досвід функціонування систем соціального страхування. Уроки для України / Ю. Павленко // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 6. – С. 30–36.
165. Павлюченко В.Г. Социальное страхование : учебное пособие / В.Г. Павлюченко. – М. : Издательско-торговая корпорация “Дашков и К”, 2007. – 412 с.
166. Пашковська М. Поняття транспарентності в сучасній науці / М. Пашковська // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України / за заг. ред. проф. В.С. Загорського, доц. А.В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 13. – С. 135–143.
167. Петрова О. Знижки та надбавки до страхових тарифів за внесками «на травматизм» [Електронний ресурс] / О. Петрова // Податковий облік для бухгалтера. – Режим доступу : <http://alls.in.ua/40203-znizhki-ta-nadbavki-do-strahovih-tarifiv-za-vneskami-na-travmatizm.html>. – Назва з екрана.
168. Плиса В.Й. Страхування: підручник / В.Й. Плиса. – К. : Каравела, 2010. – 472 с.
169. Погайдак О.Б. Організаційно-економічний механізм соціального страхування (на випадок тимчасової втрати працездатності): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.07 “Демографія, економіка праці, соціальна економіка та політика” / О.Б. Погайдак. – Київ, 2010. – 22 с.
170. Погайдак О.Б. Особливості розвитку системи загальнообов’язкового державного соціального страхування як елементу надійності захисту людей праці та якості життя в умовах трансформаційної економіки / О.Б. Погайдак // Економічний вісник Донбасу. – 2012. – № 1 (27). – С. 122–129.
171. Пожар Є.П. Функції соціального страхування / Є.П. Пожар // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 4. – С. 354–357.
172. Покатаєва О.В. Правова природа єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування / О.В. Покатаєва // Держава та регіони. Серія право. – 2012. – № 1. – С. 86–90.
173. Поленчук В.М. Фінансовий механізм підприємства в умовах ринкових трансформацій / В.М. Поленчук, О.Б. Наумова // Економічні інновації : зб. наук. пр. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2012. – Вип. 47: Проблеми та сучасні зрушення в реальному секторі економіки – С. 229–238.
174. Постанова Кабінету міністрів України “Про внесення змін до постанови

Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2008 р. № 799” від 17 грудня 2008 р. № 1105 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1105-2008-%D0%BF>. – Назва з екрана.

175. Постанова Кабінету міністрів України “Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів” від 1 березня 2014 р. № 67 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/67-2014-%D0%BF?test=dCCMfOm7xBWMt6-XEZi3jCBtfHI4Kws80msh8Ie6>. – Назва з екрана.

176. Постанова Кабінету Міністрів України “Про утворення Державної фіскальної служби” від 21 травня 2014 р. № 160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/160-2014-%D0%BF/para№6#№6>. – Назва з екрана.

177. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2004 рік” від 2 червня 2005 № 59 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=45224&cat_id=44554. – Назва з екрана.

178. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду за 2005 рік” від 18 травня 2006 № 38 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=47791&cat_id=46926. – Назва з екрана.

179. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2006 рік” від 15.03.2007 № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=60915&cat_id=60609. – Назва з екрана.

180. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2007 рік” від 02.04.2008 № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=123018&cat_id=123015. – Назва з екрана.

181. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2008 рік” від 23 квітня 2009 р. № 36 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=222882&cat_id=176760. – Назва з екрана.

182. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2009 рік” від 15 квітня 2010 р. № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=352340&cat_id=352337. – Назва з екрана.

183. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати

- працевдатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2011 рік” від 03.04.2012 № 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=544498&cat_id=51058 6. – Назва з екрана.
184. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працевдатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров’я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2012 рік” від 24.04.2013 № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=622741&cat_id=5951. – Назва з екрана.
185. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працевдатності “Положення про формування та використання резерву страхових коштів” від 19.09.01 р. № 30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=44314&cat_id=44281. – Назва з екрана.
186. Протокол № 7 засідання Громадської ради при Пенсійному фонді України від 26 березня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=210088&cat_id=164649&mustWords=протокол №7&searchForum=1&searchDocarch=1&searchPublishi№g=1](http://pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=210088&cat_id=164649&mustWords=протокол%20№7&searchForum=1&searchDocarch=1&searchPublishi№g=1). – Назва з екрана.
187. Процюк С.Л. Державна політика соціального захисту економічно активного населення в умовах світової фінансово-економічної кризи / С.Л. Процюк // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2009. – Вип. 3 (26). – С. 321–328.
188. Процюк С.Л. Стратегічні напрямки вдосконалення державної політики соціального захисту економічно активного населення / С.Л. Процюк // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – Вип. 2 (29). – С. 359–364.
189. Радецька О.О. Особливості реформування системи соціального страхування в Україні / О.О. Радецька // Вісник Хмельницького національного університету. Серія : “Економічні науки”. – 2011. – № 2, Т. 1. – С. 172–174.
190. Родионова В.М. Финансы : учебник / под ред. В.М. Родионовой. – М. : Финансы и статистика, 2009. – 524 с.
191. Роик В.Д. Основы социального страхования / В.Д. Роик. – М. : Анкил, 2007. – 456 с.
192. Романенко О.Р. Фінанси: підручник / О.Р. Романенко. 4-те вид. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 312 с.
193. Рудкевич І.В. Роль держави в моделях соціального захисту населення / І.В. Рудкевич // Науковий вісник Академії муніципального управління : зб. наук. пр. Серія : “Управління” / Акад. муніципал. упр. – Київ, 2011. – Вип. 1. – С. 178–187.
194. Рудкевич І.В. Елементи інституціональних перетворень і формування ефективної соціальної політик держави / І.В. Рудкевич // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 10. – С. 77–80.
195. Рябухин С. Н. Аудит эффективности использования государственных

ресурсов : монографія / С.Н. Рябухин. – М. : Наука, 2004. – 284 с.

196. Савельєва Ю.А. Сучасні виклики можливостям українських жінок у плануванні сім'ї [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/retrieve/55213/516506.pdf>. – Назва з екрана.

197. Савченко Н. Формування та використання фінансових ресурсів системи соціального страхування України / Н. Савченко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2010. – Вип. І : Економічні науки. – С. 110–118.

198. Сафонова Н.Р. Фонд соціального страхування: формирование финансового механизма : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 “Финансы, денежное обращение и кредит” [Електронний ресурс] / Н.Р. Сафонова – Иркутск, 2005. – 24 с. – Режим доступу: <http://economy-lib.com/disser/46276/a/?#?page=1>. – Назва з екрана.

199. Седова М.Л. Критерии оценки эффективности управления системой обязательного социального страхования / М.Л. Седова // Вестник Финансового университета. – 2012. – № 1 (67). – С. 34–41.

200. Сидорчук А.А. Аналіз макроекономічних передумов функціонування державного соціального страхування в Україні / А.А. Сидорчук // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – № 1 (15). – С. 224–27.

201. Сидорчук А.А. Моделі реалізації соціального страхування в ринковій економіці: світовий досвід та реалії запровадження в Україні / Сидорчук А.А. // Вісник Чернігівського державного технологічного університету : зб. наук. пр. Серія “Економічні науки. – Чернігів : ЧДТУ, 2011. – № 3 (52). – С. 303–308.

202. Сидорчук А. А. Оцінка збалансованості фінансових ресурсів державного соціального страхування / А. А. Сидорчук // Наука й економіка. – 2010. – № 2 (18). – С. 76–82.

203. Сидорчук А. А. Проблеми формування фінансових ресурсів державного соціального страхування в Україні / А. А. Сидорчук // Фінансова система України : зб. наук. пр. – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2010. – Вип. 13. – С. 251–262.

204. Синк Д.С. Управление производительностью : планирование, измерение и оценка, контроль и повышение : пер. с англ. / Д.С. Синк. – М. : Прогресс, 1989. – 528 с.

205. Синчук С. Теорія соціального ризику за правом соціального забезпечення [Електронний ресурс] / С. Синчук // Право України. – 2003. – № 3. – Режим доступу : <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&i=68&d=313>. – Назва з екрана.

206. Сільченко С.О. Соціальне страхування реалії та перспективи правового регулювання / С.О. Сільченко // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В.Я. Тацій. – Х. : Нац. ун-т «ЮАУ», 2009. – Вип. 102. – С. 78–86.

207. Сімкіна О.В. Основні засади та історичні етапи становлення й розвитку соціального забезпечення (на прикладах країн Європи та України) [Електронний ресурс] / О.В. Сімкіна // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ “Магістр”, 2010. – Вип. 4 (31). – 468 с. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2010_4/doc/3/22.pdf. –

Назва з екрана.

208. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики : навч. посіб. / В.А. Скуратівський, О.М. Палій. – К. : МАУП, 2002. – 200 с.
209. Смирнов С.О. Вплив фінансового механізму на соціально–економічний розвиток регіональної економічної системи / С.О. Смирнов, М.В. Корнєєв // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка. – 2008. – № 2. – С. 37–42.
210. Собчеко В.В. Про єдину систему збору та обліку внесків [Електронний ресурс] / В.В. Собченко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – № 2 (38). – 324 с. – Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Arpu/2010_2/-doc/2/11.pdf. – Назва з екрана.
211. Солдатенко О. Соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності як один із видів медичного страхування / О. Солдатенко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – № 2. – С. 85–90.
212. Социальное страхование: учебник / под ред. Н.А. Кричевского – М. : Издательско-торговая корпорация “Дашков и К”, 2009. – 316 с.
213. Соціальне страхування : конспект лекцій / укладачі: П.В. Тархов, В.М. Боронос, Е.Г. Козін, К.В. Савченко. – Суми : Вид-во СумДУ, 2009. – 164 с.
214. Спікер П. Соціальна політика / П. Спікер. – К. : Фенікс, 2000. – 400 с.
215. Статистичний бюлетень “Стан умов праці найманих працівників у 2013 році” [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm. – Назва з екрана.
216. Статут Фонду соціального страхування з тимчасовою втратою працездатності. – Київ, 2001. – 13 с.
217. Стожок Л.Г. Соціальне страхування як інструмент управління соціальними ризиками / Л.Г. Стожок // Економіка. Фінанси. Право. – 2012. – № 1–2. – С. 35–39.
218. Стойка А. Розвиток системи соціального захисту як основи стратегічного планування в соціальній сфері / А. Стойка // Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / [голов. ред. С.М. Серьогін]. – Дніпропетровськ : ДРІДУ : НАДУ, 2010. – Вип. 1 (4). – С. 121–130.
219. Стойка А.В. Позабюджетні соціальні фонди як форма державного фінансового регулювання соціальної політики / А.В. Стойка // Держава та регіони. – 2012. – № 2 – С. – 215–219.
220. Сучасний стан охорони праці в Україні. Департамент охорони праці Федерації профспілок України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.prylukydnz19.ucoz.ru/oxoro№a-praci_sta№.do. – Назва з екрана.
221. Тахтарова К.А. Соціальний захист і регулювання ринку праці: досвід Сполучених Штатів Америки / К.А. Тахтарова // Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ : сборник научных трудов. – Севастополь і Донецк : ДонНУ, РФ НИСИ в г. Донецке, 2009. – Т. 2. – С. – 497–501.
222. Теорія фінансів : підручник / Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л.

[та ін.] ; за ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

223. Тимчишена Н.Д. Шляхи вдосконалення фінансового механізму державного управління у сфері соціального захисту [Електронний ресурс] / Тимчишена Н.Д. // Державне будівництво: [електронне наукове фахове видання]. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2012. – Вип. 1. – Режим доступу до журн. : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/5/06.pdf>. – Назва з екрана.

224. Титаренко І.О. Соціальний захист людей похилого віку в Україні : теоретичний аспект / І.О. Титаренко, Н.О. Іваненко // Вісник НТУУ “КПІ” : зб. наук. пр. Політологія. Соціологія. Право. – 2009. – № 4. – С. 131–135.

225. Товстопят Л.М. Історія становлення системи державного соціального страхування в Україні і світі / Л.М. Товстопят // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: економіка і менеджмент. – 2010. – № 2 (8). – С. 192–202.

226. Топішко Н.П. Теоретичні засади соціального захисту населення / Н.П. Топішко // Наукові записки. Серія “Економіка”. – 2010. – Вип. 15. – С. 288–296.

227. Тропіна В. Роль соціального страхування у фінансуванні державних соціальних гарантій / В. Тропіна, Д. Суховий // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – Вип. 8 (149). – С. 22–25.

228. Тулянцева В.А. Правовий режим державних позабюджетних цільових фондів в Україні / В.А. Тулянцева // Вісник Академії митної служби України. Серія: “Право”. – 2012. – № 1 (8). – С. 80–87.

229. Устинов С.О. Співвідношення термінів “соціальний захист” та “соціальне забезпечення” в законодавстві України / С.О. Устинов // Юридична наука і практика : науково-юридичний журнал. – 2011. – № 2. – С. 90–95.

230. Федоришина Л.І. Нарахування та утримання єдиного соціального внеску / Л.І. Федоришина, Н.Г. Ніщенко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2011. – Вип. II (42) : Економічні науки. – С. 377–382.

231. Федосов В.М. Государственные финансы / ред. В.М. Федосов; С.Я. Огородник. – К. : Лыбидь, 1991. – 276 с.

232. Фінанси: курс для фінансистів : навч. посібник / В.І. Оспіщев, О.П. Близнюк, Л.І. Лачкова [та ін.] ; за ред. В.І. Оспіщева. – К. : Знання, 2008. – 567 с.

233. Фінанси: підручник. / С.І. Юрій, В.М. Федосов, Л.М. Алексеєнко [та ін.] ; за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К. : Знання, 2008. – 611 с.

234. Харасик Н.О. Соціальне страхування на випадок безробіття в УСРР під час НЕПу (1921–1929 рр.) [Електронний ресурс] / Н.О. Харасик // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 376–380. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10xnophn.pdf>. – Назва з екрана.

235. Хить Л.В. Совершенствование методических подходов к оценке эффективности и финансовой устойчивости распределительно-накопительной пенсионной системы России / Л.В. Хить // Сибирская финансовая школа : Аваль. – 2011. – № 3. – С. 138–142.

236. Цибульська О.М. Основні проблеми та шляхи реформування системи

- соціального страхування / О.М. Цибульська, Т.О. Кравченко // Економічний простір : зб. наук. пр. / Придніпров. держ. акад. буд-ва та архіт. – Дніпропетровськ : ПДАБА, – 2008. – № 13. – С. 50–55.
237. Цумаєва А. Перспективи реформування системи соціального захисту населення в Україні: державно-управлінський вимір [Електронний ресурс] / Аліна Цумаєва // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспірантів. Переяслав-Хмельницький, 2009. – Вип. 11. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2009_11/Zumaeva.pdf. – Назва з екрана.
238. Черновська С. Про єдиний соціальний внесок / С. Черновська // Вісник Національної академії наук України. – 2010. – № 9. – С. 70–71.
239. Чічкань М.В. Соціальний захист чи соціальне забезпечення? / М.В. Чічкань // Південноукраїнський правовий часопис. – 2008. – № 4. – С. 218–221.
240. Шаварина М. Соціальний захист населення: реалії та перспективи / М. Шаварина, Н. Шаманська // Світ фінансів. – 2009. – Вип. 4 (21). – С. 34–43.
241. Шаварина М.П. Проблеми та шляхи вдосконалення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності / М.П. Шаварина // Наукові записки. Серія “Економіка”. – 2013. – Вип. 23. – С. 252–256.
242. Шаманська Н.В. Сутнісно-теоретичні аспекти та генезис соціального страхування / Н.В. Шаманська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : зб. наук. пр. Серія “Економічні науки”. – Вип. 2 (46). – Рівне : НУВГП, 2009. – С. 345–353.
243. Шенгера Т.В. Формування джерел надходження і напрямки використання коштів для забезпечення соціального захисту населення / Т.В. Шенгера // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування : зб. наук. пр. Серія “Економічні науки”. – Рівне : НУВГП, 2009. – Ч. II, Вип. 4 (48). – С. 333–338.
244. Шишкин С.В. Экономика социальной сферы : учебное пособие / С.В. Шишкин. – М. : ГУ ВШЭ, 2003. – 367 с.
245. Шульга Н.В. Співвідношення понять “соціальне забезпечення” та “соціальний захист” / Н.В. Шульга // Митна справа. – 2011. – № 4 (76), Ч. 2. – С. 24–28.
246. Юрій С.І. Соціальне страхування : підручник / С.І. Юрій, М.П. Шаварина, Н.В. Шаманська. – К. : Кондор, 2004. – 464 с.
247. Янова С.Ю. Социальное страхование в системе социальной защиты населения : организация и финансовый механизм : автореф. дис. на соискание учен. степени док. экон. наук : спец. 08.00.10 “Финансы, денежное обращение и кредит” / С.Ю. Янова. – СПб, 2001. – 35 с.
248. Янчик Н.А. Аналіз виконання бюджету за 2008 рік [Електронний ресурс] / Н.А. Янчик. – Режим доступу : http://www.fsstv.gov.ua/fse/control/chNiv/uk/publish/article?art_id=181013&cat_id=54782. – Назва з екрана.
249. Янчик Н.А. Аналіз виконання бюджету за 2009 рік [Електронний ресурс] / Н.А. Янчик. – Режим доступу : http://www.fsstv.gov.ua/fse/control/chNiv/uk/publish/article?art_id=319945&cat_id=54782. – Назва з екрана.
250. Янчик Н.А. Основні показники бюджету Чернівецького обласного

- відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2010 рік [Електронний ресурс] / Н.А. Янчик. – Режим доступу : http://www.fsstvp.gov.ua/fse/control/chniv/uk/publish/article?art_id=410545&cat_id=54782. – Назва з екрана.
251. Ярошенко І.С. Право соціального забезпечення: навч. посіб. / І.С. Ярошенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
252. Biltsan A. Correlation between factors and expenditures of the Chernivtsi region Department of Social insurance fund for temporary disability / A. Biltsan // The Advanced Science Journal. – 2014. – Volume 4, Issue 1. – P. 15–19.
253. Biltsan A.O. Analysis of the expenditures of the Social Insurance Fund for temporary Disability for the years 2008–2012 / A.O. Biltsan // European Applied Sciences. – 2013. – № 12 (December). – P. 135–136.
254. Charte du Conseil National de la Resistance, 15 mars 1944. [Electronic resource] [Extraits]. – Accessible : <http://www.port.ac.uk/special/france1815to2003/chapter8/documents/filetodownload,18136,en.pdf>.
255. European Commission. European Public Opinion on the Family and the Desire for Children. Eurobarometer 32. – Brussels : Commission of the European Communities, 1990.
256. Social Insurance and Allied Services: report by Sir William Beveridge. – London, 1942. – 20 p.
257. The Economist : 2013 року рівень дитячої смертності у світі знизиться [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/nnews/68866/>. – Назва з екрана.

ДОДАТКИ

Характеристика радянської системи соціального захисту

Часовий проміжок	Характеристика етапу
27 жовтня 1917 р.	Створений Народний комісаріат праці, що здійснював політику у сфері охорони праці та соціального забезпечення
30 жовтня 1917 р.	Наркомпраці РСФРР публікує “Урядове повідомлення про соціальне страхування”, закривши принципи, що спиралися на його загальність, самоуправління найманих працівників і страхових органів, максимально можливий рівень соціального забезпечення робітників і членів їхніх родин з усіх видів страхування, причому матеріальні витрати покладалися на промисловців
11 грудня 1917 р.	Згідно з “Положенням про страхування на випадок безробіття”, вперше в Росії вводиться соціальне страхування на випадок безробіття через місцеві каси безробітних, які створювалися у містах та селищах з чисельністю мешканців більше 20 тисяч, що розповсюджувалося на всіх робітників та службовців, за винятком осіб, заробіток яких перевищував середній заробіток у 3 рази. Створення кас безробітних покладалося на профспілки
31 жовтня 1918 р.	В акті “Положення про соціальне забезпечення трудящих” використано термін “соціальне забезпечення”, який замінив “соціальне страхування”, що панував в європейській документації того часу. Надання соціальних виплат за рахунок страхових внесків було замінено на пряме фінансування за рахунок асигнувань з бюджету. В даний період грошову винагороду замінюють продовольчими пайками, а у сфері соціального захисту грошові пенсії і допомоги – натуральним забезпеченням. Більшовики декларували шлях зрівняльного забезпечення
кінець 1918 р.	Прийнято “Положение о социальном обеспечении трудящихся”, згідно з яким передбачалися наступні види соціального забезпечення: медична допомога, грошові допомоги та пенсії, натуральні допомоги
22 березня 1919 р.	Прийнято програму Російської комуністичної партії (більшовиків) – (РКП(б)) на VIII з’їзді партії, де проголошувалося прагнення “повного соціального забезпечення всіх трудящих, що не експлуатують чужої праці, від всіх видів втрати працездатності і – вперше в світі – від безробіття за рахунок наймачів і держави при повному самоврядуванні забезпечуваних і при широкій участі професійних спілок”
1920 р.	Формується структурна основа моделі соціальної діяльності. Входили три основні системи: 1. Державне соціальне забезпечення військових, навчаючихся, членів різних творчих спільнот та сімей перерахованих категорій громадян. Функції покладені на міністерства соціального забезпечення республік. 2. Державне соціальне страхування робітників та службовців. Функції покладені на профспілки. Фінансування за рахунок поступлень від обов’язкових страхових внесків підприємств, організацій та дотацій з держбюджету. 3. Соціальне забезпечення колгоспників. Функції покладені на спеціальні суспільні організації колгоспів за участю органів державного соціального забезпечення. Фінансування – з відрахувань від доходів членів колективного господарства та державних дотацій

Продовження табл. А

15 листопада 1921 р.	Підписаний Декрет РНК “Про соціальне страхування осіб, зайнятих найманою працею”. Страхування поширювалося на всі види тимчасової та повної втрати працездатності, на випадок безробіття, смерті. Сплата страхових внесків повністю покладалася на підприємства і установи. На органи соціального страхування було покладено функції з фінансування медичної допомоги населенню через страхові каси
10 грудня 1921 р.	Початок соціального страхування на території України було покладено декретом Ради Народних Комісарів УСРР (РНК) “Про соціальне забезпечення робітників і службовців на випадок тимчасової і постійної втрати працездатності і членів їх сімей на випадок втрати годувальника”. Положення передбачало шість видів державної допомоги для найманих працівників: при тимчасовій втраті працездатності, на випадок материнства або інвалідності, втрати членами родини годувальника, смерті (на поховання) та медична допомога
3 1924 р.	Органи соціального страхування організовують санаторно-курортне лікування і будинки відпочинку.
3 1917 по 1922 р.р.	У Росії, і зокрема в Україні, відкрито понад 1500 установ соціального спрямування
4 вересня 1922 р.	Головним документом, який відображав лінію партії щодо соціального страхування в умовах непу, були тези, затверджені ЦК РКП(б). У них вказувалося на необхідність переходу до соціального страхування, як “необхідної умови відродження промисловості та залучення робітничих мас до боротьби з прогулами та фіктивними захворюваннями”. Забезпечення вже не залежало від факту страхування, сплати внесків, а обумовлювалося ступенем потреби в забезпеченні. Для отримання забезпечення недостатньо було факту належності до застрахованих, потрібно було довести також відсутність доходів від господарства та промислу. Сплата внесків покладалася на підприємства та установи, при цьому для приватного сектору встановлювалися підвищені їх розміри
15 січня 1923 р.	За постановою Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (ВУЦВК) всі функції із соціального страхування в Україні переходили до Уповноваженого Народного комісаріату праці (УпНКП). Страховим органам на місцях пропонувалося посилити лікарський контроль та боротьбу із “симулянством та членоушкодженням”, не видавати допомогу через безробіття “вихідцям із дрібнобуржуазного середовища” та особам, що відмовлялися від запропонованої роботи
Кінець 20-х – початок 30-х р.р.	Із згортанням непу соціальне страхування втрачає свої захисні функції та перетворюється на систему матеріально-побутового забезпечення робітників
1927 р.	Уводяться державні пенсії по старості
9 жовтня 1930 р.	Народний комісаріат праці (НКП) СРСР прийняв рішення “про припинення виплати допомоги та негайне направлення безробітних на роботу”. Особи, які не могли приступити до праці за хворобою, продовжували одержувати допомогу до одужання

Продовження табл. А

23 червня 1931 р.	ЦВК і РНК СРСР прийняли постанову “Про соціальне страхування”, якою були внесені зміни в роботу страхових кас. Замість головсоцстрахів створені республіканські каси соціального страхування. Вводилися диференційовані норми соціальної допомоги та пенсії залежно від загального та безпосереднього стажу роботи та умов праці
Червень 1933 р.	Відбулося злиття Нарком-праці (включаючи і органи соціального страхування, санаторії, будинки відпочинку) з профспілковими органами. Було запроваджено галузеві тарифи внесків на соціальне страхування. При центральних комітетах і обкомах профспілок були створені галузеві каси соціального страхування, а на підприємствах – виплатні пункти соціального страхування при комітетах профспілок. Соціальне страхування почало перетворюватися у соціальне забезпечення
3 грудня 1938 р.	Внесені зміни в соціальне страхування, зокрема в Положення про соціальну допомогу з тимчасової непрацездатності. Розмір допомоги поставлений в залежність від тривалості безперервної роботи на підприємстві, тривалість відпусток у зв’язку з пологами скорочено до 35 днів до і 28 днів після пологів
З 1940 р. по 1944 р.	Питання соціального страхування вирішувалося через постійні комісії на засіданнях фабрично-заводських, міських комітетів профспілок
У 1944 р.	Сформовані більшість обласних галузевих комітетів профспілок, в яких за кошти соціального страхування працювали довірені лікарі, як представники Всесоюзної центральної ради професійних спілок. При обкомах профспілок також діяли на громадських засадах постійні комісії по соціальному страхуванню, які готували пропозиції на засідання президій обкомів профспілок щодо розподілу коштів соцстраху на виплату допомоги у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності, по вагітності та пологах, на народження дитини, по догляду за дитиною до досягнення одного року, на поховання, на перекваліфікацію, а також проект плану розподілу путівок на санаторно-курортне лікування та відпочинок, в санаторії-профілакторії. Збільшені строки післяпологової відпустки до 42 днів (при народженні двійні або ускладнених пологах – до 56 днів)
1944 р.	Створена Чернівецька обласна рада профспілок, але до 1953 року всі питання соціального страхування вирішувалися на місцях. З 1957 року – при облпрофраді створюється обласна Рада з питань соціального страхування на громадських засадах, в галузях обираються страхові делегати, які контролюють в основному дотримання хворими приписів лікарів і діяльність здоров пунктів
У 1959 р.	За рішенням ВЦРПС і Укрпрофради (Української республіканської ради профспілок) при облпрофраді створюється відділ довірених лікарів, які здійснювали експертизу захворюваності по області, узагальнювали досвід роботи комісій по соцстраху на підприємствах, в установах, організаціях, разом з представниками санепідемстанцій здійснювали перевірку готовності підприємств, оздоровчих таборів до роботи в різні сезони року, працювали за дорученнями, як облпрофради, так і партійних органів

5 липня 1955 р	Президією ВЦРПС було затверджено “Положення про порядок призначення і виплати допомог з державного соціального страхування”
3 1956 р.	Знову було подовжено строки відпустки у зв’язку з вагітністю та пологами: 56 днів до і після пологів, а у випадку народження двійні чи ускладнених пологів тривалість післяпологової відпустки була збільшена до 70 днів. Право на допомогу у зв’язку з вагітністю та пологами не пов’язувалося із виробничим стажем. Виплата пенсій забезпечується державою за рахунок ресурсів щорічного асигнування по державному бюджету СРСР, у т.ч. ресурсів по бюджету державного соціального страхування, що формується з внесків підприємств, закладів, організацій без вирахування з заробітної плати.
1964 р.	Прийнятий закон “О пенсионном обеспечении колхозников”
1968 р.	Прийнята постанова “О порядке планирования средств социального страхования”, що передбачало утворення фонду профілактичної медицини та фонду оздоровчої роботи
У 1970 році	Вводиться єдина система соціального страхування членів колгоспу, що передбачала забезпечення допомогою з тимчасової непрацездатності та іншими видами допомоги за рахунок щомісячних фіксованих внесків колгоспів у централізований союзний фонд. При облпрофраді створюється відділ по соціальному страхуванню, який повністю перебирав на себе питання виділення та контролю за використанням коштів соцстраху
3 серпня 1972 р.	Рада Міністрів СРСР затвердила нове положення про порядок призначення і виплати державних пенсій
У 1973 р.	Відбулося подальше підвищення розмірів пенсій інвалідам і сім’ям, що втратили годувальника
У 1974 р.	Вводиться допомога на дітей малозабезпеченим сім’ям
У 1981 р.	Вжиті заходи, спрямовані на посилення допомоги сім’ям, що мають дітей. Вводилась одноразова допомога при народженні дитини, встановлена часткова оплата відпустки із догляду за дитиною до досягнення нею одного року
1989 р.	Уведена єдина система пенсійного забезпечення

* розроблено авторами на підставі [41;76; 114; 116; 131; 133; 134; 141; 142; 158; 170; 193; 207; 213; 224; 225; 234; 246].

Наукові підходи до тлумачення категорії “соціальне страхування” та їх особливості

№ п/п	Автори	Сутність категорії	Особливості
1.	Основи законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування	Система прав, обов’язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом [161]	<ul style="list-style-type: none"> – зазначено про права, обов’язки та гарантії, що виникають у системі соціального захисту, але не зазначено, які саме; – визначено перелік страхових випадків: хвороба, повна, часткова або тимчасова втрата працездатності, втрата годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інші випадках, передбачених законом; – при настанні страхових випадків передбачається матеріальне забезпечення; – наголошено на формуванні грошових фондів, шляхом сплати страхових внесків
2.	Конституція України	Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [115]	<ul style="list-style-type: none"> – визначено перелік страхових випадків: повна, часткова або тимчасова втрата працездатності, втрата годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом; – дане право гарантується за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій

3.	Юрій С., Шаварина М., Шаманська Н.	Економічні відносини, що виникають в процесі розподілу та перерозподілу ВВП шляхом формування фондів грошових коштів та їх використання для забезпечення громадян у старості, на випадок постійної чи тимчасової втрати працездатності, безробіття, підтримки материнства, а також охорони здоров'я [246]	– страховими випадками є: старість, постійна чи тимчасова втрата працездатності, безробіття, материнство та охорона здоров'я; – використання фондів грошових коштів для забезпечення громадян у разі настання страхових випадків
4.	Плиса В.	Система відносин з розподілу і перерозподілу національного доходу, які полягають у формуванні зі страхових внесків, сплачуваних працюючими громадянами та роботодавцями, державних дотацій спеціальних страхових фондів, кошти яких використовують для утримання осіб, які не беруть участі у суспільній праці [168]	– наголошено на утриманні громадян, не задіяних у суспільно-корисній праці, за рахунок страхових внесків працюючих, роботодавців, державних дотацій, з яких формують спеціальні страхові фонди; – страхові випадки не зазначено
5.	Внукова Н., Кузьминчук Н.	Система заходів щодо матеріального забезпечення населення в старості, на випадок захворювання чи втрати працездатності у працездатному віці, на випадок безробіття, підтримки материнства й дитинства, охорони здоров'я громадян, при виході на пенсію тощо [61]	– страхові випадки: старість, на випадок захворювання чи втрати працездатності у працездатному віці, на випадок безробіття, підтримки материнства й дитинства, охорони здоров'я громадян, при виході на пенсію; – матеріальне забезпечення громадян при настанні страхових випадків
6.	Краснокутський О.	Це гарантована державою система заходів та цивільно-правових і фінансово-економічних відносин, урегульованих нормами права, щодо захисту за рахунок грошових фондів, утворених зацікавленими особами, майнових прав фізичних та юридичних осіб, внаслідок настання соціального страхового ризику та запобігання несприятливих наслідків ризикової ситуації [118]	– участь держави у соціальному страхуванні; – виплати здійснюються із грошових фондів
7.	Карамишев Д., Карамишева Л.	Система послаблення соціального ризику від відомої безпеки, яка фінансується спільно учасниками процесу суспільного виробництва [102]	– соціальні ризики не визначено

8.	Кричевский Н.А.	“Это форма социальной защиты, посредством которой лица, удовлетворяющие установленным требованиям, имеют право, с учетом уплаченных в страховое учреждение (организацию) взносов, на пособия, выплачиваемые в размерах и случаях, определенных законом” [212]	– форма соціального захисту; – право на матеріальне забезпечення надається тим, хто сплачує внески
9.	Безугла В. Загірняк Д., Шаповал Л.	Форма соціального захисту населення, система заходів щодо матеріального забезпечення та соціального обслуговування в старості, на випадок тимчасової або постійної втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття [13]	– форма соціального захисту; – страхові випадки: тимчасова або постійна втрата працездатності, втрата годувальника, безробіття; – матеріальне забезпечення та соціальне обслуговування на настанні страхових випадків
10.	Боков О.	Це економічні і правові відносини суб'єктів по формуванню і витраті фінансових засобів, призначених для захисту працюючого населення від соціальних ризиків, а також по організації медичної і реабілітаційної допомоги [39]	– захист працюючих від соціальних ризиків; – виокремлення медичної та реабілітаційної допомоги.
11.	Вольська А.О.	Специфічний інститут соціального захисту, де відбувається перерозподіл виробленого валового внутрішнього продукту, з метою захисту інтересів економічно активного населення від негативної дії соціальних страхових випадків [62]	– специфічний інститут соціального захисту; – захист економічно активного населення
12.	Шаманська Н.	Складова соціального захисту населення – універсальна система захисту всіх верств населення від чинників нестабільності. Є важелем перерозподілу грошових коштів у суспільстві та пов'язане з розвитком економіки, створюючи необхідні економічні передумови для збереження працездатності економічно активної частини населення, в певних випадках забезпечуючи виплату матеріального забезпечення [242]	– складова соціального захисту населення; – важіль перерозподілу грошових коштів; – збереження працездатності економічно активної частини населення

13.	Москаленко О.	Соціальна система, що ставить за мету створення загальнонаціональної організації взаємодопомоги обов'язкового характеру, яка зможе діяти з найвищою ефективністю лише у тому випадку, коли вона буде всеосяжною як з точки зору охоплення нею населення, так і з точки зору покриття соціальних ризиків. Сутність полягає у нагромадженні і витрачанні грошових та інших ресурсів для здійснення заходів з попередження, подолання або зменшення негативного впливу соціальних ризиків і відшкодування пов'язаних із ними витрат [147]	<ul style="list-style-type: none"> – основна мета – попередження, подолання або зменшення негативного впливу соціальних ризиків і відшкодування пов'язаних із ними витрат; – нагромаджені кошти витрачаються для здійснення заходів з попередження, подолання або зменшення впливу соціальних ризиків; – соціальні ризики не визначено
14.	Стожок Л.	Форма соціального захисту, яка дозволяє у випадку настання соціальних ризиків зберегти необхідні стандарти рівня і якості життя, а отже, і соціальний статус самого працівника [217]	<ul style="list-style-type: none"> – соціальні ризики не визначено; – збереження необхідних стандартів рівня і якості життя; – не зазначено джерела фінансування
15.	Базилевич В., Баластрик Л.	Гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок захворювання, втрати працездатності, щодо підтримки материнства і дитинства, а також охорони здоров'я населення [8]	– страхові випадки: старість, на випадок захворювання, втрата працездатності, підтримка материнства і дитинства, охорони здоров'я населення
16.	Спікер П.	Певні види колективного забезпечення, що покликані підтримувати добробут громадян та включають допомогу при настанні ризикових ситуацій, превентивні заходи, що запобігають їх виникненню [214]	– підтримання добробуту громадян за допомогою допомог при настанні ризикових ситуацій
17.	Бандур С., Кучинська О.	Комплекс правових, економічних і організаційних заходів, що мають компенсувати окремі види соціальних ризиків, головною метою яких є забезпечення громадянам певних державних гарантій [10]	– основною ціллю соціального страхування є забезпечення певними гарантіями громадян

18.	Бабич А., Єгоров Є., Жильцов Є.	Різновид державних соціальних гарантій, що забезпечуються через цільові позабюджетні (державні чи суспільні) фонди, де держава є гарантом фінансової стабільності цих фондів і реалізації програм обов'язкового соціального страхування [6]	– акцентовано увагу на соціальних гарантіях; – окреслено роль держави у системі соціального страхування; – здійснюється надання соціального захисту через цільові позабюджетні фонди
19.	Губар О.	Надійні умови економічного захисту громадян у разі настання певних життєвих ситуацій: нещасного випадку на виробництві, втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, догляду за дитиною, пологів тощо [70]	– зазначено страхові випадки: нещасний випадок на виробництві, втрата працездатності, втрата годувальника, безробіття, догляд за дитиною, пологи; – при настанні яких громадянам забезпечується надійні умови
20.	Родіонова В.	Фінансова категорія, що характеризує частину грошових відносин з розподілу і перерозподілу доходу з метою формування і використання фондів, призначених для утримання осіб, які не беруть участі в суспільно корисній праці [190]	– доход – джерело формування фондів та виплат з них задля утримання осіб, що не беруть участі у суспільній праці
21.	Бланкарт Ш.	Одна з передумов забезпечення соціальної справедливості в суспільстві, створення і підтримки політичної стабільності [38]	– виокремлено принцип – соціальна справедливість
22.	Павленко Ю.	Організаційно-фінансова система, чия діяльність спрямована на захист від соціальних ризиків втрати доходу або необхідності оплати певних послуг чи інших видатків, пов'язаних із втратою здоров'я, працездатності або настанням безробіття за рахунок спеціальних фондів, які формуються шляхом сплати внесків працюючими, роботодавцями та державою [164]	– виділено соціальні ризики: втрата доходу або необхідності оплати певних послуг чи інших видатків, пов'язаних із втратою здоров'я, працездатності або настанням безробіття; – формування спеціальних фондів шляхом сплати внесків працюючими, роботодавцями та державою

* систематизовано авторами.

Трактування категорії “фінансовий механізм”

№ п/п	Автор	Сутність категорії “фінансовий механізм”	Структурні елементи
1.	Базилевич В.Д., Баластрик Л.О.	сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави в процесі створення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних державних структур, господарських суб’єктів та населення [8]	– форми; – методи
2.	Балабанова А.Б.	система дії фінансових важелів, що виражається в організації, плануванні і стимулюванні використання фінансових ресурсів», виділенні п’ять елементів: фінансові методи, фінансові важелі, правове, нормативне та інформаційне забезпечення [9]	– фінансові методи (організація, планування стимулювання); – фінансові важелі; – забезпечення (правове, нормативне та інформаційне)
3.	Василик О.Д., Павлюк К.В.	комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених форм і методів створення та використання фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку і соціальних потреб громадян, фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різних державних структур, господарських суб’єктів і населення [53]	– форми і методи (планування, управління, контроль, фінансове забезпечення і регулювання); – фінансові норми і нормативи, фінансові ліміти і резерви, фінансові стимули, фінансові санкції; – нормативно-правове забезпечення
4.	Бабич Л.М., Васечко Л.І.	сукупність взаємопов’язаних провідних складових, що об’єднують елементи фінансового механізму: принципи та функції соціального страхування, орієнтири та узагальнюючі критерії, які проявляються через систему фінансових регуляторів, що законодавчо забезпечуються нормативно-правовим полем та врегульовуються системою організаційних заходів [6]	– забезпечення: нормативно-правове та організаційне; – фінансові регулятори: надходжень, розподілу, страхового резервування
5.	Опарін В.	сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [159]	– фінансові методи та форми; – інструменти та важелі

Продовж. табл. В

6.	Васечко Л.І.	сукупність форм, важелів, методів організації та планомірного використання коштів, акумульованих з метою матеріального забезпечення соціального захисту населення в разі настання страхових випадків [51]	<ul style="list-style-type: none"> – форми: фінансове планування, фінансовий контроль, фінансове оперативне управління, фінансове законодавство; – важелі: фінансові важелі надходжень, фінансові важелі страхового резервування, фінансові важелі розподілу; – фінансові методи: фінансове забезпечення, фінансове регулювання
7.	Поленчук В.М., Наумова О.Б.	Фінансовий механізм має трирівневу структуру: на першому рівні діють фінансові методи, на другому рівні забезпечують фінансові інструменти, а на третьому рівні діють фінансові важелі, за допомогою яких забезпечуються оптимальні розміри формування фінансових ресурсів та максимальна ефективність їх використання за відповідного нормативно-правового й інформаційного забезпечення [173]	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення: нормативно-правове, інформаційне; – фінансові методи; – важелі, інструменти та фінансові ресурси
8.	Венрер В.В.	сукупність фінансових методів і форм організації фінансових відносин, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [56]	<ul style="list-style-type: none"> – фінансові методів; – форм організації фінансових відносин; – інструмент та важелі впливу
9.	Смирнов С.О., Корнєєв О.М.	підсистемами фінансового механізму є фінансове забезпечення та фінансове регулювання, що діє за допомогою інструментів і важелів [209]	<ul style="list-style-type: none"> – методи: фінансове забезпечення та фінансове регулювання; – інструменти (податки, внески і відрахування, субсидії і дотації); – важелі впливу (стимули, санкції).
10.	Федосов В.М. Огородник С.Я.	Сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю держави, які функціонують у процесі формування, розподілу й використання цільових централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів для задоволення потреб населення [231]	<ul style="list-style-type: none"> – форми; – методи
11.	Романенко О.Р.	Сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [192]	<ul style="list-style-type: none"> – форми та методи; – важелі

12.	Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л.	це сукупність форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різних державних структур, господарських суб'єктів і населення. Складовими частинами його є фінансове планування й прогнозування, фінансові показники, нормативи, ліміти й резерви, стимули й санкції, а також система управління фінансами [222]	– форми і методи створення (фінансове планування й прогнозування); – фінансові показники, нормативи, ліміти й резерви, стимули й санкції, а також система управління фінансами
13.	Юрій С.І., Федосов В.М., Алексеєнко Л.М.	сукупність конкретних фінансових методів та важелів впливу на формування і використання фінансових ресурсів з метою забезпечення функціонування й розвитку державних структур, суб'єктів господарювання і населення і фондів грошових коштів [233]	– фінансові методи (фінансове планування, оперативне управління, фінансовий контроль, фінансове забезпечення і фінансове регулювання); – важелі та інструментів. – забезпечення: інформаційне, організаційне та нормативно-правове
14	Янова С.Ю.	порядок та умови формування за допомогою податків та використання ресурсів соціального страхування на встановлені державою цілі, оплату послуг закладів соціального призначення [247]	– процес формування та використання фінансових ресурсів на цілі соціального страхування
15.	Льовочкін С.В..	система управління, що включає фінансові інструменти та фінансові індикатори, методи – форми фінансового забезпечення і засоби фіскальної та монетарної політики держави й ринкового саморегулювання [128]	– фінансові індикатори та інструменти; – методи
16.	Мочаліна З.М., Склярчук Н.І., Федоренко І.А.	сукупність форм і методів створення, розподілу, використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різних потреб держави, господарюючих суб'єктів і населення [150]	– форми; – методи: створення, розподілу, використання фінансових ресурсів
17.	Тархов П.В., Боронос В.М., Козін Е.Г., Савченко К.В.	це сукупність фінансових методів, форм та важелів управління фінансовими ресурсами, що призначені для матеріального забезпечення громадян у разі виникнення страхових випадків [213]	– фінансові методи; – форми та важелі управління фінансовими ресурсами

* систематизовано авторами.

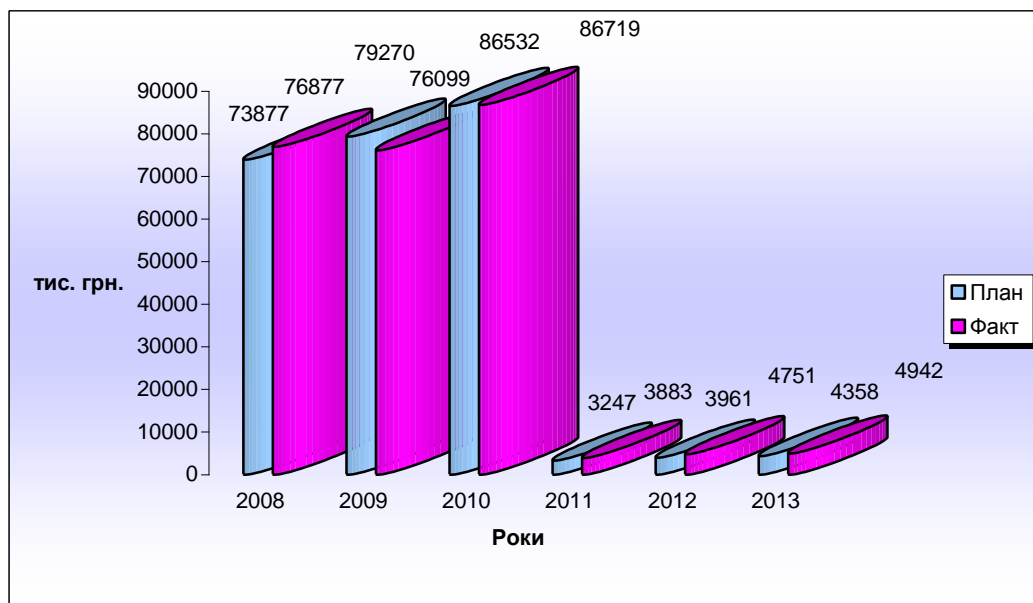

Рис. Г. 1. Динаміка доходів бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП у 2008-2013 рр.¹¹³

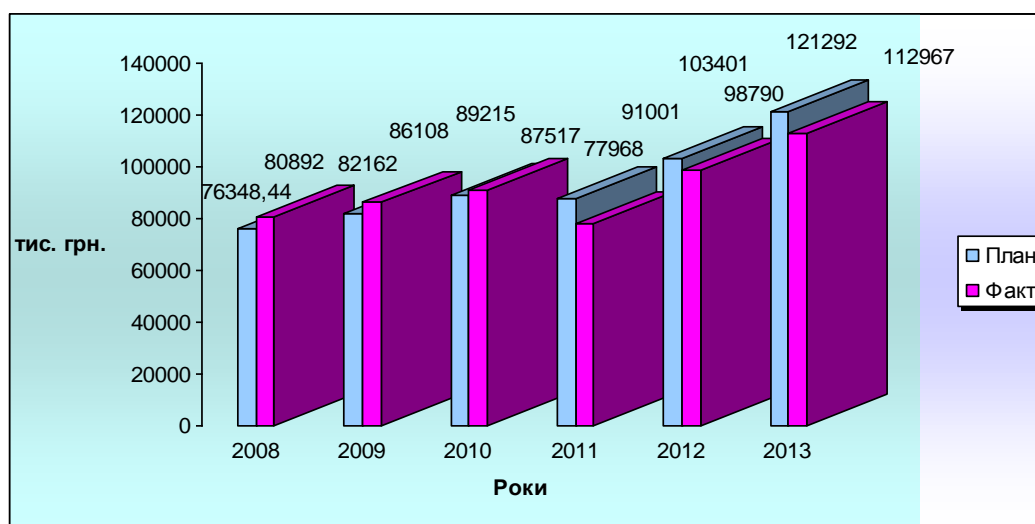

Рис. Г. 2. Динаміка витрат бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССЗТВП у 2008-2012 рр.¹¹⁴

¹¹³ Побудовано на основі [1; 36; 78; 248–250].

¹¹⁴ Побудовано на основі [1; 36; 78; 248–250].

МЕТОДИКА МОНІТОРИНГУ ІНТЕРНЕТ-САЙТІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Мета моніторингу: оцінити ступінь інформаційної відкритості та наповненості офіційних сайтів обласних державних адміністрацій і других за величиною міст області. ОМС (сайти обласних рад (25), міських рад міст обласних центрів та других за величиною міст області(50)).

Основні цілі моніторингу:

1. Отримання та опрацювання інформації щодо дотримання органами виконавчої влади вимог Постанови КМУ №3.
2. Визначення рівня доступності інформації про склад та роботу органів виконавчої влади громадянам України.
3. Визначення рівня доступності рішень органів виконавчої влади, зручність в користуванні офіційним веб-ресурсом органу місцевого самоврядування.
4. Підвищення рівня відкритості та прозорості в діяльності органів виконавчої влади.
5. Визначення загального рівня прозорості та відкритості в діяльності органу виконавчої влади.
6. Максимальне поширення отриманої інформації.

Методика: моніторинг здійснюється шляхом оцінки ступеня відповідності наявних сайтів вимогам Постанови КМУ від 4 січня 2002р. №3 «Про порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади».

Постанова виділяє обов'язкові пункти інформації для розміщення на сайтах для:

- ЦОВВ – 20 пунктів.
- ОДА – 26 пунктів.

Окрім вищевказаних обов'язкових пунктів, нами добавлені пункти, що стосуються зручності в користуванні сайтом з точки зору користувача, повноти розміщеної інформації, частоти оновлень інформації на сайті, його функцій та базових опцій на предмет їх правильної роботи та відображення інформації.

Опрацюванню підлягають:

- сайти обласних рад – 25,
- міських рад міст обласних центрів та других за величиною міст області – 50

1. Наявність на сайтах обов'язкової загальної інформації

Слід визначити, чи містить сайт таку обов'язкову загальну інформацію:

1. Офіційна назва органу місцевого самоврядування, місце розташування і адреса для листування, телефон та адреса електронної пошти.
2. Особисті дані (автобіографія) голови ради – для обласних рад, міського голови – для міських рад, те саме – щодо секретаря ради та заступників голови;
3. Склад депутатів, їх автобіографії, адреси приймалень, розклад прийомів,

адреси для листування.

4. Назви та склад постійних та тимчасових комісій.
5. Назви та склад депутатських груп і фракцій.
6. Структура та склад секретаріату ради, адреса для листування та телефони.
7. Структура і склад виконавчого комітету ради (в містах).
8. Особисті дані членів виконкому, їх посади, адреси, години прийому.
9. Перелік головних управлінь та управлінь виконкому, їх структура, особистий склад, місце розташування, години роботи, нормативна база (положення про управління), законодавчо-нормативна база, плани та звіти про роботу.
10. Відомості про районні та районні у містах ради та райдержадміністрації, їх місцезнаходження, поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси електронної пошти та веб-сайтів.
11. Відомості про місцезнаходження місцевих органів державної влади, їх управлінь, відділів та інших структурних підрозділів міністерств і відомств – поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси електронної пошти та веб-сайтів.
12. Перелік комунальних (для міст) та державних (для областей) підприємств, правоохоронних органів, лікувальних, оздоровчих установ, дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів, які знаходяться на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи, показників діяльності.
13. Відомості про установи і заклади соціальної сфери із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи, показники діяльності.
14. Порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності у відповідній сфері, зразки документів та інших матеріалів, необхідних для реєстрації та отримання відповідної ліцензії (розрахункові рахунки для внесення платежів, розмір цих платежів тощо).
15. Показники виплати заробітної плати, грошового забезпечення, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат.
16. Показники розрахунків за енергоносії та житлово-комунальні послуги різних груп платників.
17. Відомості про діючі тарифи та пільги, місцеві податки і збори, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом відповідного рівня.
18. Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за бюджетні кошти.

2. Наявність на сайтах обов'язкової документації

Слід визначити, чи містить сайт обов'язкові нормативно-правові документи, які регламентують діяльність ради та інформація щодо діяльності ради, виконавчого комітету (для міст) та результатів діяльності їх підрозділів:

1. Статут міста (області – при наявності).
2. Генеральний план міста – для міських рад, схеми планування територій – для обласних рад.
3. Правила забудови міста чи території.

4. Регламент роботи сесій та постійних комісій.
5. Бюджет на поточний рік.
6. Звіт про виконання бюджету за минулий рік.
7. Програма соціально-економічного розвитку.
8. Звіт за виконання програми соціально-економічного розвитку за минулий рік.
9. Регіональні та місцеві програми.
10. Щорічні звіти про виконання регіональних та місцевих програм.
11. Державні програми в частинах, що стосуються міста чи території.
12. Щорічні звіти про виконання державних програм.
13. Базове законодавство щодо повноважень ради.
14. Положення про постійні та тимчасові комісії ради.
15. Положення про секретаріат ради.
16. Плани роботи та розклад засідань ради.
17. Проекти порядку денного сесій.
18. Порядок денний сесій ради – затверджений.
19. Протоколи засідань ради.
20. Стенограми засідань ради.
21. Проекти рішень ради, оприлюднені відповідно до регламенту.
22. Рішення ради.
23. Плани роботи та розклад засідань комісій.
24. Порядок денний засідань комісій.
25. Протоколи засідань комісій.
26. Рішення комісій.
27. Звіти комісій про свою роботу.
28. Звіти депутатів.
29. Депутатські запити.
30. Оголошення про земельні аукціони та конкурси.
31. Результати земельних аукціонів та конкурсів.

3. Наявність на сайтах додаткової інформації

Слід визначити, чи містить сайт таку додаткову інформацію:

1. Сучасна територія та історія міста чи регіону, адміністративно-територіальний устрій.
2. Загальний огляд економіки, опис природних ресурсів, відомості про транспортну інфраструктуру, засоби комунікації, промисловість, сільське господарство, створення привабливих інвестиційних умов у регіоні, вільні економічні зони, розвиток туризму тощо.
3. Відомості про розвиток науки і освіти (перелік навчальних закладів і наукових установ, закладів культури і мистецтва), посилання на інші інтернет-ресурси міста чи регіону.
4. Статистичні відомості про стан соціально-економічного розвитку, стан народжуваності та смертності, житлово-комунальні умови, житлово-комунальні платежі населення, дотримання правопорядку тощо.
5. Символіка, пам'ятні дати, свята міста чи регіону.

6. Інтернет-приймальня звернень та запитань громадян.
7. Територіальна чи міська виборча комісія.
8. Новини міста чи регіону.
9. Відомості про стан виконання бюджету, місцевих, регіональних та державних програм.
10. Мапа міста чи регіону.
11. Офіційна хроніка та новини.
12. Офіційні повідомлення і заяви.
13. Анонси офіційних акцій та зустрічей.
14. Прес-релізи.
15. Інтерв'ю та виступи керівників.

4. Наявність мережевих функцій та ефективність сайту

Слід визначити, чи має сайт такі функції:

1. Пошук документів ради, постійних комісій, розпоряджень голови, рішень виконкому.
2. Діючу електронну адресу.
3. Електронну приймальню запитань громадян.
4. Зв'язки з сайтами центральних органів влади.
5. Визначити повноту представлення рішень ради, виконкому, комісій та розпоряджень голови на сайті.
6. Визначити, чи проходять веб-конференції представників влади з громадянами.

5. Технічні вимоги до сайту

- 1. Сайт має обов'язково бути сумісним з розповсюдженим програмним забезпеченням (Internet Explorer 6.0).
- 2. Окремі сторінки сайту мають бути невеликими за обсягом для можливості перегляду інформації при повільному Інтернет з'єднанні (це може бути окрема текстова версія сайту, без зображень, доступна з головної сторінки).
- 3. Матеріали мають бути доступні для скачування, їх бажано розміщувати на сайті у форматі який не потребує встановлення ліцензійного програмного забезпечення, наприклад PDF. (Якщо взяти формат MS Word то це ліцензійне ПЗ, а PDF можна переглядати за допомогою безкоштовного AcrobatReader). Можливий ще формат RTF – переглядається за допомогою вбудованих засобів системи.
- 4. Структурно сайт має бути впорядкованим за логічними принципами – як, звідки і куди можна потрапити при перегляді.
- 5. Інтерфейс має бути інтуїтивно зрозумілим для користувачів не дуже обізнаних з комп'ютерними програмами.
- 6. Якщо існує конференція (форум), сайт має модеруватися щоденно для виявлення та знищення заборонених на форумах висловлювань (нецензурна лексика, тощо).
- 7. На форумі має бути розділ з правилами форуму, реєстрація учасників.

6. Хід та оцінка результатів моніторингу

Кожен вид інформації який відображений в п.1-5 Методики оцінюється за такою шкалою:

- 0 – «інформація відсутня» – даний вид інформації не представлений на офіційному інтернет сайті ОДВ;
- 1 – «часткове наповнення» – даний вид інформації представлений частково або не в повному обсязі.
- 2 – «інформація повна» – даний вид інформації представлений в повному обсязі;
- «Не працює» – дана оцінка стосується лише тих опцій які присутні на офіційному сайті, але не працюють або невідображають кінцевий результат, наприклад: пошукова система, інформація про склад ради чи комітетів, мапа області чи району;

або

«Інформація не оновлюється» – дана оцінка стосується лише потокової інформації (*«До категорії поточкових матеріалів належать такі, що втрачають актуальність свого змісту протягом короткого проміжку часу (кількох днів, а іноді і годин). Оновлення поточкових матеріалів здійснюється регулярно, у міру надходження»* п.2.4. «ПОРЯДОК функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади» від 29 грудня 2002 р. N 1022/7310.) яка підлягає оновленню (новини, прес-анонси, інтерв'ю, виступи та звернення керівників) та відображає частоту (періодичність) оновлень офіційної інформації на сайті, в таблиці моніторингу вказується частота оновлень, наприклад: 10 днів, 1 місяць. В разі стабільного оновлення інформації в таблиці моніторингу даний вид інформації оцінюється відповідно до пп. «0»-«2».

Хід моніторингу відображається в таблицях, відповідно до Додатків. На кожний веб-сайт заповнюються такі таблиці відповідностей:

- 1. Додаток №1 Таблиця «Наявність на сайтах обов'язкової загальної інформації».
- 2. Додаток №2 Таблиця «Наявність на сайтах обов'язкової документації».
- 3. Додаток №3 Таблиця «Наявність на сайтах додаткової інформації».
- 4. Додаток №4 Таблиця «Наявність мережеских функцій та ефективність сайту».
- 5. Додаток №5 Таблиця «Технічні вимоги до сайту».

По результатам моніторингу складаються загальні підсумкові таблиці, на предмет відповідності вимогам Постанови № 3 та зручності у користуванні, доступності та відкритості інформації для кожного сайту.

Оцінка веб-сайтів за критерієм наповнення загальної інформації

Наявність загальної інформації	АРК Крим	Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська
Офіційна інформація щодо місця розташування, адреса для листування, телефон та адреса електронної пошти	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Особисті дані (біографічні довідки) голови правління відділення Фонду та директора Виконавчої дирекції відділення Фонду	1	0	0	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	0	1	1	0	2	1	1	1	2	2	1	0
Склад Правління відділення Фонду	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	2	2	2	2	2	2	2	2
Склад та структура відділення Виконавчої дирекції Фонду	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Посади, адреси, години прийому членів Виконавчої дирекції відділення Фонду	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Перелік робочих органів Виконавчої дирекції обласного відділення Фонду, їх структура, особистий склад, місце розташування, години роботи	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Інформація страхувальнику (єдиний соціальний внесок, розміри середньої заробітної плати, форми звітності)	2	2	2	2	2	2	2	2	0	0	2	1	2	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1	2	2
Усього	12	12	12	13	14	13	12	14	11	11	13	12	13	10	12	11	8	13	12	12	11	13	13	13	12

Оцінка веб-сайтів за критерієм обов'язкової інформації

Наявність обов'язкової інформації	АРК Крим	Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська
Наявність доступу до Статуту Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Наявність доступу до Положення про діяльність правління відділення Фонду	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	0	0	2	0	2	2	0	2	0	2	0	0	0	0
Бюджет на поточний рік	0	0	2	0	0	0	2	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	2	0	1	2	1	0	0	0
Звіт про виконання бюджету за минулий рік	1	1	1	2		1	2	1	2	1	2	1	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	1
Наявність доступу до постанов Правління відділення Фонду	1	2	2	1	2	1	2	0	2	2	1	2	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2	2
Наявність доступу до наказів Виконавчої дирекції відділення Фонду	0	1	2	0	0	1	1	0	2	0	2	0	2	1	1	1	0	1	1	0	2	1	0	0	1
Відомості про проведення державних закупівель	1	2	0	2	2	1	1	2	2	2	2	0	0	2	0	2	0	2	2	1	1	0	0	0	2
Стан контрольно-ревізійної роботи	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	1	0	1	0	0	0	0	2	0
Усього:	6	10	13	10	8	8	12	9	12	10	13	5	7	12	7	11	9	9	12	8	13	8	4	8	8

Оцінка веб-сайтів за критерієм додаткової інформації

Наявність додаткової інформації	АРК Крим	Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська
Відомості про розвиток соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, посилання на інші інтернет-ресурси	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Статистичні відомості про стан соціально-економічного розвитку регіону, стан народжуваності та смертності, рівень захворюваності, дотримання правопорядку тощо	0	1	1	0	2	2	2	2	0	2	2	1	1	0	2	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Інтернет-приймальня звернень та запитань громадян	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Офіційна хроніка та новини	2	1	2	2	2	2	2	0	0	0	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2
Офіційні повідомлення і заяви	1	1	2	2	1	1	2	0	1	1	1	2	2	1	2	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1
Анонси офіційних акцій та зустрічей	0	0	0	2	2	0	0	1	0	0	0	1	1	0	2	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0
Огляд регіональної преси	0	0	1	1	2	2	0	0	0	0	0	2	2	0	2	2	2	2	2	2	0	2	0	1	1
Інтерв'ю та виступи керівників	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	1	2	1	1	1	1	1	1
Усього:	5	6	9	10	12	10	8	5	3	5	7	11	11	4	13	9	8	9	11	8	7	10	7	9	7

**ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО
ОБЛАСНОГО ВІДДІЛЕННІ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З
ТВП ЗА ПЕРІОД 2009–2013 РОКІВ¹¹⁵**

Одиниця вимірювання 1 тис. грн.

¹¹⁵ Зведений авторами за Ф6-ФСС.

Таблиця Ж. 1

Виконання бюджету Чернівецького обласного відділення Фонду ССзТВП **

Назва статті	Код рядка	Виконання з початку року									
		План					Звіт				
1	2	3					4				
		2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Результат виконання бюджету за минулий рік	1	0	-4086	-7694	-2048	-125	1534	-4086	-7694	-2048	-124,8
ДОХОДИ (надходження)											
Внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	2	66392	74187	1131	0 *	0 *	64386	73391		0 *	0 *
Відрахування від сум єдиного податку	3	9673	8791				8486	9218			
Надходження від часткової сплати за путівки	4	2766	3094	1615	3658	3912	2386	3474	1703	3609	3410
Інші надходження	5	439	460	501	303	446	841	636	1604	1142	1531,7
Разом доходів (надходжень) (р. 2-5)	6	79270	86532	3247	3961	4358	76099	86719	3883	4751	4941,7
Всього доходів (надходжень) з урахуванням залишку на початок року (р. 1, 6)	7	79270	82446	-4447	1913	4233	77633	82633	-3811	2703	4817
ВНУТРІШНЬОБЮДЖЕТНІ НАДХОДЖЕННЯ	8	2892	6769	91964	101488	117059	137170	125746	172703	206942	235136
ВИТРАТИ											
На виплату ДОПОМОГИ											
По тимчасовій непрацездатності (без допомоги по догляду за хворими)	9	-	-	-	-	-	29938	32173	29018	32784	35327,5
По тимчасовій непрацездатності по догляду за хворими	10	-	-	-	-	-	2316	2575	2394	2820	3205,5
Разом по тимчасовій непрацездатності (р. 9, 10)	11	31670	32254	38091	40858	41571	32254	34748	31412	35604	38533
По вагітності та пологах	12	20832	26063	28564	30364	37366	24237	25504	25817	31561	33333,3
На поховання	13	466	391	297	455,00	455	375	308	266	461	430,4
Резерв страхових коштів	14			0	0	0					
Разом допомоги (сума р. 11 - р. 14)	15	52968	58708	66952	71677	79392	56866	60560	57495	67626	72296,6
Витрати на виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорноб. катастрофи	16	146	156	248	361	417	167	228	234	308	234,5

Витрати по статті "Оздоровчі заходи"											
Путівки на санаторно-курортне лікування	17	14053	14657	6327	15937	21037	14008	14575	6323	15486	20084
Часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
в т. ч. санаторіїв - профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Фінансування оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення	20	4204	4612	3985	4160	6300	4204	4612	3970	4135	6300
Позашкільне обслуговування дітей, у тому числі придбання дитячих новорічних подарунків	21	1393	1522	1558	1657	1804	1387	1501	1554	1656	1754,6
Часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл	22	1700	1726	0	0	2110	1700	1726		0	2110
Разом по статті "Оздоровчі заходи" (сума р. 17, 18, 20, 21, 22)	23	21350	22517	11870	21754	31251	21299	22414	11847	21277	30248,5
Організаційно-управлінські заходи	24	7556	7788	8414	9446	10175	7544	7713	8364	9421	10133,2
Витрати по виконанню обов'язків страховика	25	142	46	33	163	57,2	232	35	29	158	53,9
Витрати за рахунок коштів, одержаних від розміщення тимчасово вільних коштів Фонду на депозитних рахунках	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Інші витрати	27	0	0	0	0	0	0	51	0	0	0
Всього витрат (сума р. 15, 16, 23, 24, 25, 26 (к.3), 27)	28	82162	89215	87517	103401	121292,2	86108	91001	77969	98790	112966,9
ВНУТРІШНЬОБЮДЖЕТНІ ПЕРЕРАХУВАННЯ	29	0	0	0	0	0	132781	125072	92971	110980	124814
Результат виконання бюджету на кінець звітного періоду	30	0	0	0	0	0	-4086	-7694	-2048	-125	2172,2

* страхові кошти від сплати єдиного внеску

** систематизовано автором.

Розшифровка статті “Інші надходження” *

Назва доходів (надходжень)	Код рядків	Сума									
		план					Звіт				
1	2	3					4				
		2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Нараховано пені	1						7,0	7,0	8,0	9,0	7561,5
Перераховано адміністративних штрафів	2						41,0	45,0	61,0	95,0	89240,0
Накладено господарських штрафів	3						305,0	265,0	312,0	305,0	296005,8
Не прийнято до зарахування витрат, всього:	4						425,0	315,0	480,0	538,0	529287,0
в т.ч. по страхувальниках (р. 7 таб. III Ф4-ФСС з ТВП)	5						417,0	313,0	435000,0	440000,0	489075,5
в т.ч. по закладах охорони здоров'я (фактично отримано)	6						8,0	2,0	37,0	29,0	35813,8
Кошти, одержані з Держбюджету України на відшкодування витрат Фонду на виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	7										
Пасивні доходи (дивіденди, % по залишку коштів)	8						14,0		6,0	34,0	28453,6
Кошти, одержані від розміщення тимчасово вільних коштів Фонду на депозитних рахунках	9										
Інші	10						49,0	4,0	737,0	161,0	581163,1
Разом (к.3 = р.5 к.3 табл.1; к.4 = рр.1-4, 7-10)	11	439,0	460,0	460,0	303,0	446000	841,0	636,0	1604,0	1142,0	1531711

* систематизовано автором.

Рух внутрішньобюджетних коштів *

Назва витрат	Код рядків	Виконання з початку року				
1	2	3				
		2009	2010	2011	2012	2013
ВНУТРІШНЬОБЮДЖЕТНІ НАДХОДЖЕННЯ (рахунок 691)						
Надходження на утримання виконавчої дирекції	1	3856,00	3908,00	4078,00	4692,00	5506967,45
Надходження до Фонду:						
а) з рахунків відділень Фонду	2	0	0	0	0	0
б) по авізо відділень Фонду	3	0	0	0	0	0
Надходження до відділень Фонду:						
а) з рахунку Фонду	4	33313,00	26811,00	76532,00	81738,00	91579036,41
б) по авізо Фонду	5	14229,00	16222,00	7958,00	19158,00	23448250,00
в) з рахунків районних (міжрайонних), міських виконавчих дирекцій	6	43719,00	42282,00	4570,00	5536,00	6249983,58
г) по авізо районних (міжрайонних), міських виконавчих дирекцій	7	0	51,00	10,00	22,00	183221,82
Надходження до районних (міжрайонних), міських виконавчих дирекцій:						
а) з рахунків відділень Фонду	8	36918,00	30187,00	73580,00	90855,00	102516984,82
б) по авізо відділень Фонду	9	5135,00	6285,00	5975,00	4941,00	5651611,35
Разом внутрішньобюджетних надходжень (1–9)	10	137170,00	125746,00	172703,00	206942,00	235136055,43

ВНУТРІШНЬОБЮДЖЕТНІ ПЕРЕРАХУВАННЯ (рахунок 692)						
Перераховано на утримання виконавчої дирекції	11	3856,00	3908,00	4078,00	4692,00	5506967,45
Перераховано (передано) Фонду:						
а) з рахунків відділень Фонду	12	43153,00	42336,00	4753,00	4933,00	4705080,63
б) по авізо відділень Фонду	13	0	23,00	5,00	1,00	61,78
Перераховано (передано) відділенням Фонду:						
а) з рахунку Фонду	14	0	0	0	0	0
б) по авізо Фонду	15	0	0	0	0	0
в) з рахунків районних (міжрайонних), міських виконавчих дирекцій	16	43719,00	42282,00	4570,00	5536,00	6249983,58
г) по авізо районних (міжрайонних), міських виконавчих дирекцій	17	0	51,00	10,00	22,00	183221,82
Перераховано (передано) районним (міжрайонним), міським виконавчим дирекціям:						
а) з рахунків відділень Фонду	18	36918,00	30187,00	73580,00	90855,00	102516984,82
б) по авізо відділень Фонду	19	5135,00	6285,00	5975,00	4941,00	5651611,35
Разом перерахувань (11–19)	20	132781,00	125072,00	92971,00	110980,00	124813911,43

* систематизовано автором.

Таблиця Ж. 4

Баланс по коштах Фонду ССзТВП *

№№ рахунків	Назва рахунків	код рядка	На початок звітного періоду					На кінець звітного періоду				
1	2	3	4					5				
			2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
АКТИВ												
	I. Необоротні активи											
10	Основні засоби											
	Залишкова вартість	1	3717,00	3558,00	3375,00	3081,00	2936,31	3558,00	3375,00	3081,00	2936,00	3426,80
	Первісна вартість	2	6212,00	6081,00	6080,00	6064,00	6086,91	6081,00	6080,00	6064,00	6087,00	6670,80
131	Знос	3	2495,00	2523,00	2705,00	2983,00	3150,60	2523,00	2705,00	2983,00	3151,00	3243,99
11	Інші необоротні матеріальні активи											
	Залишкова вартість	4	291,00	282,00	280,00	280,00	285,57	282,00	280,00	280,00	286,00	313,82
	Первісна вартість	5	481,00	481,00	480,00	487,00	495,98	481,00	480,00	487,00	496,00	545,37
132	Знос	6	190,00	199,00	200,00	207,00	210,42	199,00	200,00	207,00	210,00	231,55
12	Нематеріальні активи											
	Залишкова вартість	7	6,00	1,00	1,00	1,00	0,88	1,00	1,00	1,00	1,00	0,88
	Первісна вартість	8	71,00	1,00	1,00	1,00	1,35	1,00	1,00	1,00	1,00	1,35
133	Знос	9	65,00	0	0	0	0,47		0	0	0	0,47
14	Довгострокові фінансові інвестиції	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	Капітальні інвестиції	11	974,00	1015,00	1015,00	1015,00	1014,96	1015,00	1015,00	1015,00	1015,00	1014,96

	II. Оборотні активи											
	Запаси											
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети	12	34,00	38,00	43,00	52,00	57,157	38,00	43,00	52,00	57,00	63,43
23	Господарські матеріали	13	25,00	28,00	52,00	43,00	42,71	28,00	52,00	43,00	43,00	36,87
	Кошти, розрахунки та інші активи											
30	Каса											
301	Каса в національній валюті	14	0	0	0	0	0,06	0	0	0	0	0
302	Каса в іноземній валюті	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31	Рахунки в банках											
311	Поточні рахунки в банках на утримання виконавчих дирекцій	16	10,00		0	102,00	11,18	0		102,00	11,00	55,03
313	Поточні спеціальних коштів рахунки	17	0		0	0	0	0		0	0	0
315	Депозитні рахунки в банках	18	0		0	0	0	0		0	0	0
318	Поточні рахунки в іноземній валюті	19	0		0	0	0	0		0	0	0
319	Рахунки районних (міжрайонних), міських виконавчих дирекцій Фонду в банках									0	0	
3190	Накопичувальні транзитні рахунки	20	1,00	0	16,00	0	0,016	0	16,00	0	0	0
3191	Накопичувальні транзитні рахунки надходжень від спрощеної системи оподаткування	21	13,00	6,00	11,00	0	0	6,00	11,00	0	0	0

Продовження табл. Ж. 4

3192	Рахунки зворотнього фінансування районних, міжрайонних виконавчих дирекцій Фонду	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	343,90
3193	Рахунки зворотнього фінансування по спрощеній системі оподаткування	23	0	0	0			0	0	0		
32	Рахунки в органах Держказначейства											
328	Рахунки органів Фонду в Держказначействі											
3281	Накопичувальні транзитні рахунки відділень Фонду	24	207,00	482,00	171,00	5,00	7,78	482,00	171,00	5,00	8,00	7,66
3282	Рахунки зворотнього фінансування відділень Фонду	25	939,00	0	0	482,00	669,58	0	0	482,00	670,00	410,48
3283	Рахунки спеціальних коштів	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3284	Єдиний централізований рахунок Фонду	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
33	Інші кошти											
331	Грошові документи в національній валюті	28	23,00	10,00	22,00	16,00	11,45	10,00	22,00	16,00	11,00	14,24
333	Грошові кошти в дорозі в національній валюті	29	0	0	34,00	0	0	0	34,00	0	0	0,54
335	Путівки на санаторно-курортне лікування	30	1167,00	0	0	0	1982,48	0	0	0	1982,00	3595,33
336	Путівки на санаторно-курортне лікування, передані	31	0	0	0	0	15,86	0	0	0	16,00	12,66
34	Короткострокові векселі одержані	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Продовження табл. Ж. 4

36	Розрахунки з різними дебіторами											
361	Розрахунки за путівки на санаторно-курортне лікування	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
362	Розрахунки з підзвітними особами	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
363	Розрахунки з відшкодування завданих збитків	35	49,00	49,00	0	0	0	49,00	0	0	0	0
364	Розрахунки з іншими установами та організаціями	36	4,00	0	0	18,00	9,34	0	0	18,00	9,00	3,19
365	Розрахунки з фінансування оздоровчих заходів											
3651	Фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл	37	0	0	0	0		0	0	0	0	0,044
3652	Фінансування дитячих оздоровчих закладів	38	0	0	0	0		0	0	0	0	6,23
3653	Фінансування позашкільного обслуговування	39	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3654	Фінансування санаторіїв-профілакторіїв	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3655	Фінансування санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
366	Розрахунки за претензіями	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
64	Розрахунки із податків та платежів											
641	Розрахунки за платежами і податками в бюджет	43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження табл. Ж. 4

642	Інші розрахунки з бюджетом	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
643	Розрахунки страхувальниками	45	1575,00	1409,00	1131,00	442,00	496,64	1409,00	1131,00	442,00	497,00	909,35
65	Розрахунки із страхування											
651	Розрахунки з пенсійного страхування	46	0	0	0	7,00	0	0	0	7,00	0	0
652	Розрахунки із соціального страхування з ТВП	47	0	22,00	61,00	3,00	2,70	22,00	61,00	3,00	3,00	5,15
653	Розрахунки із страхування на випадок безробіття	48	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
654	Розрахунки із страхування від нещасного випадку на виробництві	49	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
655	Розрахунки з інших видів страхування	50	0	0	0			0	0	0		
66	Розрахунки з оплати праці											
661	Розрахунки з оплати праці	51	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
668	Розрахунки за виконавчими документами	52	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
67	Розрахунки за іншими операціями і кредиторами											
671	Розрахунки з депонентами	53	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
675	Розрахунки за іншими операціями	54	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
677	Інші кредитори	55	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження табл. Ж. 4

68	Внутрішні розрахунки											
681	Внутрішні розрахунки з виконавчою дирекцією Фонду та виконавчими дирекціями відділень Фонду	56	0	0	0	00	0	0	0	0	0	0,41
69	Кошти бюджетів											
692	Кошти передані	57	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	III. Витрати			0	0	0	0		0	0	0	0
80	Витрати Фонду	58	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	БАЛАНС	59	9035,00	6900,00	6212,00	5547,00	7544,69	6900,00	6212,00	5547,00	7545,00	10221,0
	ПАСИВ											
	I. Власний капітал											
40	Фонд у необоротних активах											
401	Фонд у необоротних активах	60	4014,00	3841,00	3656,00	3362,00	3222,76	3841,00	3656,00	3362,00	3223,00	3741,49
402	Фонд фінансування капітальних вкладень	61	859,00	1015,00	1015,00	1015,00	1014,99	1015,00	1015,00	1015,00	1015,00	1014,99
403	Фонд фінансових інвестицій	62	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41	Фонд у МШП											
411	Фонд у малоцінних та швидкозношуваних предметах	63	34,00	38,00	43,00	52,00	57,17	38,00	43,00	52,00	57,00	63,43
42	Результати виконання бюджетів											
422	Результати виконання бюджетів органів Фонду	64	1534,00	-4086,0	-7694,0	-2048,0	-124,77	-4086,0	-7694,0	-2048,0	-125,00	2172,19

Продовження табл. Ж. 4

424	Резерви Фонду	65	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
425	Інший додатковий капітал	66	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	II. Зобов'язання											
36	Розрахунки											
361	Розрахунки за путівки на санаторно-курортне лікування	67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
362	Розрахунки з підзвітними особами	68	0	0	0	0	0,637	0	0	0	0	0
364	Розрахунки з іншими установами та організаціями	69	5,00	3,00	3,00	1,00	17,96	3,00	3,00	1,00	18,00	0,97
365	Розрахунки з фінансування оздоров. Заходів											
3651	Фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3652	Фінансування дитячих оздоровчих закладів	71	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6,23
3653	Фінансування позашкільного обслуговування	72	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3654	Фінансування санаторіїв-профілакторіїв	73	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3655	Фінансування санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів	74	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Довгострокові зобов'язання											
50	Довгострокові позики	75	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Продовження табл. Ж. 4

51	Довгострокові векселі видані	76	0	0	0	0		0	0	0	0	0
52	Інші довгострокові фінансові зобов'язання	77	0	0	0	0		0	0	0	0	0
	Поточні зобов'язання											
60	Короткострокові позики	78	0	0	0	0		0	0	0	0	0
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	79	0	0	0	0		0	0	0	0	0
62	Короткострокові векселі	80	0	0	0	0		0	0	0	0	0
64	Розрахунки із податків та платежів											
641	Розрахунки за платежами і податками в бюджет	81	0	0	0	0		0	0	0	0	0
642	Інші розрахунки з бюджетом	82	0	0	0	0		0	0	0	0	0
643	Розрахунки із страхувальниками	83	1013,00	4679,00	8057,00	2280,00	2389,36	4679,00	8057,00	2280,00	2389,00	2290,10
644	Надходження по проміжних розрахунках із страхувальниками	84	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
645	Нараховані платежі по соціальному страхуванню	85	1575,00	1409,00	1131,00	442,00	494,51	1409,00	1131,00	442,00	495,00	0,89
646	Суми до з'ясування	86	1,00	1,00	1,00	438,00	450,77	1,00	1,00	438,00	451,00	0,03
65	Розрахунки із страхування											
651	Розрахунки з пенсійного страхування	87	0	0	0	0	4,03	0	0	0	0	000,1
652	Розрахунки із соціального страхування з ТВП	88	0	0	0	0		0	0	0	0	0

Продовження табл. Ж. 4

653	Розрахунки із страхування на випадок безробіття	89	0	0	0	0		0	0	0	0	0
66	Розрахунки з оплати праці											
661	Розрахунки з оплати праці	92	0	0	0	3,00	10,99	0	0	0	11,00	4,29
662	Інші розрахунки з персоналом	93	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
663	Розрахунки з працівниками за безготівковими перерахунками на рахунки з вкладів у банках	94	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
664	Розрахунки з працівниками за товари, продані в кредит	95	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
666	Розрахунки з членами п/с безготівковими перерахунками сум членських п/с внесків	96	0	0	0	0	0,066	0	0	0	0	0
668	Розрахунки за виконавчими документами та інші утримання	97	0	0	0	0	5,07	0	0	0	5,00	0
669	Інші розрахунки за виконані роботи	98	0	0	0	0	0,343	0	0	0	0	0
67	Розрахунки за іншими операціями і кредиторами											
671	Розрахунки з депонентами	99	0	0	0	2,00	0	0	0	0	0	0
675	Розрахунки за іншими операціями	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
677	Інші кредитори	101	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2,92

Продовження табл. Ж. 4

68	Внутрішні розрахунки											
681	Внутрішні розрахунки з виконавчою дирекцією Фонду та виконавчими дирекціями відділень Фонду	102	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
69	Кошти бюджетів						0					0
691	Кошти отримані	103	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	III. Доходи						0					0
70	Доходи Фонду	104	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	БАЛАНС	105	9035,00	6900,00	6212,00	5547,00	7544,66	6900,00	6212,00	5547,00	7545,00	10220,9

Позабалансові рахунки												
1	Орендовані необоротні активи	1	0	0	0	0	0,212	0	0	0	0	0,212
2	Активи на відповідальному зберіганні	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Непередбачені активи і зобов'язання	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	Гарантії та забезпечення	4	0	0	0	0	2,93	0	0	0	3,00	4,33
7	Списані активи та зобов'язання	5	3,00	3,00	49,00	52,00	49,496	3,00	49,00	52,00	49,00	48,09
8	Бланки суворого обліку	6	0	0	22,00	16,00	11,51	0	22,00	16,00	11,00	14,23
10	Путівки минулих строків під звітом	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	Реструктуризована заборгованість	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

* систематизовано автором.

Таблиця Ж. 5

Статистичні показники виконання бюджету на кінець звітного періоду (2009-2010 роки) *

Показники		Загальна система оподаткування		Спрощена система оподаткування – єдиний податок		Страховання на добровільних засадах		Всього	
1	2	3		4		5		6	
		2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Кількість страховальників на обліку	1	10915	11658	12020	12236	262	197	23197	24091
Кількість страховальників, які подали звіт по коштах Фонду	2	8808	9326	11256	11651	215	89	20279	21066
Середньооблікова кількість працівників в еквіваленті повної зайнятості (тис. чол.)	3	149,626	16,922	17,504	0,082	0,199	0	167,329	164,078
в тому числі жінок	4	81,331	8,237	8,122	0,072	0,183	0	89,636	89,108
ФОП та ін. виплати, на які нараховуються та з яких утримуються внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з ТВП (млн. грн.)									
План	5							2919,000	3245,000
Факт	6	2681,52	152,484	123,215	0	2,948	0	2807,683	3203,365
Нараховано внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з ТВП (тис. грн.)									
План	7							66392,00	74187,00
Факт	8	63394,00	1170,00	915,00	8,00	57,00	0	64366,00	73139,00
Середньомісячна заробітна плата (доход) (грн.)	9	1493	751	587	0	1235	0	1398	1627
Середньоденна заробітна плата (доход) (грн.)	10	71,37	35,90	28,06	0	59,03	0	66,83	77,77
Розрахунковий розмір страхових внесків (відсоток)	11	2,36	0,77	0,74	0	1,93	0	2,29	2,28
Число оплачених днів по тимчасовій непрацездатності без допомоги по догляду за хворими (днів)	12	402699	16834	18897	123	99	0	421695	404030
Число оплачених днів по догляду за хворими (днів)	13	30829	380	176	0	132	0	31137	31640

Разом число оплачених днів по тимчасовій непрацездатності (днів) (p12+p13)	14	433528	17214	19073	123	231	0	452832	435670
Загальне число оплачених днів по вагітності і пологах (днів)	15	335180	83197	58636	392	7491	0	401307	564697
Число днів по тимчасовій непрацездатності на 100 працюючих									
без допомоги по догляду за хворими	16	269	99	108	150	50	0	252	246
по догляду за хворими	17	21	2	1	0	66	0	19	19
Разом	18	290	101	109	150	116	0	271	265
Середній розмір денної допомоги (грн.)									
по тимчасовій непрацездатності	19	72,77	45,89	36,07	32,52	246,75	0	71,31	79,87
по вагітності і пологах	20	59,27	35,04	36,09	89,29	300,89	0	60,40	45,16
Загальна кількість виплат допомоги на поховання (одиниць)	21	242	32	26	0	0	0	268	220
Використано путівок на санаторно-курортне лікування (шт.)	22	2877	2795	358	369	6	4	3241	3168
Використано путівок до санаторіїв–профілакторіїв за рахунок їх часткового фінансування (шт.)	23								
в тому числі до санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних та професійно-технічних закладів	24								
Кількість путівок до дитячих оздоровчих закладів, які частково профінансовані Фондом (шт.)	25	5533	5150	514	509	4		6051	5659
Видано (передано) дитячих новорічних подарунків (шт.)	26							79600	77259
Кількість частково профінансованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл (одиниць)	27							13	13
Чисельність учнів в дитячо-юнацьких спортивних школах (чол.)	28							4723	4877
Кількість невикористаних та виданих з порушенням інструкції путівок (шт.)	29								

* систематизовано автором.

Таблиця Ж. 6

Статистичні показники виконання бюджету на кінець звітного періоду (2011-2013 роки) *

Показники		Всього			Страхування на добровільних засадах		
1	2	3			4		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
Кількість страхувальників на обліку	1	24365	19397	20122	489	525	706
Кількість страхувальників, які подали звіт по коштах Фонду за формою Ф4-ФСС з ТВП	2	4077	2883	3893	43	72	241
Кількість страхувальників, які подали звіт по коштах Фонду за формою Ф14-ФСС з ТВП	3		1168	653		25	37
Кількість заяв-розрахунків, поданих страхувальниками до робочого органу Фонду, для фінансування матеріального забезпечення найманим працівникам	4		12516	12760		118	146
Число оплачених днів по тимчасовій непрацездатності без допомоги по догляду за хворими(днів)	5	32264 7	311923	306003	216	797	306003
Число оплачених днів по догляду за хворими (днів)	6	27590	27726	29141	69	91	29141
Разом оплачених днів по тимчасовій непрацездатності (днів) (р. 5, 6)	7	350237	339649	335144	285	888	335144
Загальне число оплачених днів по вагітності та пологах (днів)	8	527649	557041	551669	3822	8792	551669
Середній розмір денної допомоги (грн.) по тимчасовій непрацездатності	9	89,73	104,87	115,01	31,58	32,66	115,01
Середній розмір денної допомоги (грн.) по вагітності та пологах	10	48,93	56,66	60,42	32,18	41,63	60,42
Загальна кількість виплат допомоги на поховання (одиниць)	11		214	196		1	196
Використано путівок на санаторно-курортне лікування (шт.)	12	1274	2849	3616	16	32	87
Використано путівок до санаторіїв-профілакторіїв підприємств та орган. (шт.)	13			0			
Використано путівок до санаторіїв-профілакторіїв навчальних закладів (шт.)	14			0			
Кількість путівок до дитячих закладів оздоровлення, які профінансовані Фондом (шт.)	15	5115	4973	6020	57	62	114
Видано дитячих новорічних подарунків (шт.)	16	73630	72845	73200			
Кількість частково профінансованих дитячо-юнацьких спортивних шкіл (од)	17			14			
Чисельність вихованців в дитячо-юнацьких спортивних школах (осіб)	18			5216			

**Розшифровка витрат відділення Фонду по статтях бюджету
“Організаційно-управлінські заходи”, “По виконанню обов’язків страховика” ***

Назва витрат	№	Передбачено кошторисом					Фактичні витрати				
1	2	3					4				
Організаційно-управлінські заходи		2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
I. Поточні видатки	1	7535,00	7752,00	8355,00	9406,00	10096,92	7523,00	7677,00	8310,00	9381,00	10055,17
Оплата праці	2	4824,00	4993,00	5467,00	6155,00	6584,791	4820,00	4991,00	5445,00	6154,00	6584,498
Заробітна плата, в тому числі (4-7):	3	4697,00	4896,00	5306,00	6013,00	6488,91	4672,00	4890,00	5299,00	6012,00	6488,62
Заробітна плата згідно посадових окладів, надбавок	4	3213,00	3381,00	3610,00	4167,00	3988,989	3105,00	3195,00	3301,00	3902,00	3825,83
Премія	5	749,00	798,00	807,00	821,00	997,724	835,00	952,00	1120,00	1115,00	1200,95
Інші премії, заохочення до ювілейних і пам’ятних дат	6	63,00	7,00	123,00	147,00	663,160	63,00	7,00	123,00	147,00	615,54
Матеріальна допомога	7	672,00	710,00	766,00	878,00	839,036	669,00	736,00	755,00	848,00	846,297
Грошова допомога у разі виходу на пенсію	8	63,00	29,00	98,00	57,00	36,960	63,00	29,00	97,00	57,00	36,96
Виплати по тимчасовій непрацездатності за перші 5 днів	9	64,00	68,00	63,00	85,00	58,922	85,00	72,00	49,00	85,00	58,92
Нарахування на заробітну плату	10	1618,00	1696,00	1852,00	2148,00	2292,967	1581,00	1663,00	1847,00	2130,00	2289,49
Нарахування до Пенсійного фонду України на суму допомоги по тимчасовій непрацездатності	11	41,00	76,00	43,00	78,00	51,747	82,00	82,00	39,00	75,00	50,36
Придбання предметів постачання і матеріалів, оплата послуг та інші видатки, в тому числі (13-18):	12	748,00	631,00	623,00	605,00	652,482	741,00	613,00	609,00	603,00	630,93
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	13	76,00	84,00	81,00	79,00	99,018	76,00	83,00	76,00	78,00	95,298
Оплата транспортних послуг та утримання транспортних засобів	14	90,00	69,00	54,00	65,00	72,900	90,00	69,00	49,00	64,00	72,864
Оренда	15	14,00	16,00	15,00	4,00	5,369	14,00	16,00	15,00	4,00	5,296

Продовження табл. Ж. 7

Поточний ремонт обладнання, інвентарю та будівель; технічне обслуговування	16	236,00	148,00	150,00	159,00	129,485	236,00	145,00	150,00	159,00	124,789
Послуги зв'язку	17	73,00	73,00	67,00	67,00	70,007	73,00	66,00	67,00	67,00	68,44
Оплата інших послуг та інші видатки	18	259,00	241,00	256,00	231,00	275,703	252,00	234,00	252,00	231,00	264,24
в тому числі представницькі видатки	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Видатки на відрядження	20	95,00	129,00	117,00	103,00	140,525	92,00	109,00	117,00	102,00	131,10
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв, в тому числі (22-27):	21	205,00	223,00	250,00	316,00	373,401	205,00	217,00	250,00	316,00	367,78
Оплата теплопостачання	22	2,00	2,00	3,00	3,00	3,488	2,00	2,00	3,00	3,00	3,49
Оплата водопостачання і водовідведення	23	9,00	9,00	8,00	10,00	9,702	9,00	8,00	8,00	10,00	9,502
Оплата електроенергії	24	54,00	61,00	67,00	75,00	85,028	54,00	60,00	67,00	75,00	84,549
Оплата природного газу	25	118,00	126,00	145,00	198,00	222,493	118,00	122,00	145,00	198,00	218,15
Оплата інших комунальних послуг	26	22,00	25,00	27,00	30,00	52,69	22,00	25,00	27,00	30,00	52,095
Оплата інших енергоносіїв	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів, проведення виробничих нарад та семінарів	28	4,00	4,00	3,00	1,00	1,010	2,00	2,00	3,00	1,00	1,008
II. Капітальні видатки	29	21,00	36,00	59,00	40,00	78,077	21,00	36,00	54,00	40,00	78,060
Придбання обладнання і предметів довгострокового користування	30	21,00	36,00	26,00	40,00	78,077	21,00	36,00	23,00	40,00	78,060
Капітальний ремонт автомобілів та обладнання	31	0	0	33,00	0	0	0	0	31,00	0	0
Придбання землі і нематеріальних активів	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Всього по статті бюджету "Організаційно-управлінські заходи" (рр. 1, 29)	33	7556,0	7788,00	8414,00	9446,0	10175	7544,00	7713,00	8364,00	9421,0	10133,2
Витрати по виконанню обов'язків страховика**)											
Оплата за поштово-телеграфні послуги	34	24,00	24,00	15,00	17,00	14,7	19,00	19,00	13,00	14,00	12,883
Оплата за банківські послуги	35	26,00	0	2,00	11,00	9,9	19,00	0	2,00	10,00	9,9
Проведення засідань, тендерів	36	3,00	1,00	5,00	0	2,5	1,00	1,00	5,00	0	2,26
Винагороди при нагородженні Почесною грамотою Фонду та оголошені Подяки голови правління Фонду	37	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Навчання членів комісій (уповноважених) із соціального страхування підприємств, установ, організацій	38	4,00	3,00	0	0	0	0	0	0	0	0
Підвищення кваліфікації працівників санаторіїв-профілакторіїв	39	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Оплата науково-дослідних послуг	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Консультаційні послуги та висвітлення роботи Фонду у засобах масової інформації	41	13,00	18,00	11,00	17,00	20,3	6,00	15,00	9,00	16,00	19,113
Розвиток та підтримка інформаційної та телекомунікаційної систем обслуговування страхувальників та застрахованих осіб	42	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0-
Створення умов для прийому страхувальників та застрахованих осіб органами Фонду	43	72,00	0	0	118,00	9,8	187,00	0	0	118,00	9,76
	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
РАЗОМ (34-44)	45	142,00	46,00	33,00	163,00	57,2	232,00	35,00	29,00	158,00	53,913

** витрати по р.35.– р.42. не повинні бути враховані в р.1.– р.33.

* систематизовано автором.

Ф04.001 Зведена

I. Розрахунки по коштах загальнообов'язкового державного соціального страхування *

Назва показника	Код	Сума				
1	2	3				
		2009	2010	2011	2012	2013
Зобов'язання страхувальника на початок року	1	1575000	1409000	1131000	442000	496637,50
Зобов'язання страхувальника згідно з актами приймання-передавання	2	-2000	0	4000	6000	0
Нараховано і утримано внесків з початку року	2 *	64366000	73139000			
Виправлення помилок минулих років	3	32000	55000	59000	33000	50603,17
Підлягає перерахуванню за результатами перевірок	4	731000	10000	754000	872000	962079,86
Отримано від часткової сплати за путівки	5	2330000	3398000	1689000	3410000	3719860,24
Отримано від Фонду з початку року, у т. ч.:	6	20689000	12650000	63396000	67969000	72752786,42
Для погашення заборгованості за Фондом, що мала місце станом на 01.01.	7			7604000	20000	1182,95
Списано згідно із законодавством	8	-178000	-84000	178000	39000	4006,43
ВСЬОГО (р. 1 + р. 6 - р. 8)	9	89543000	91155000	66855000	72693000	77977960,76

Продовження табл. Ж. 8.1

Зобов'язання Фонду на кінець звітного періоду (р. 12 + р. 13 + р. 21 – р. 6), у т. ч.:	10	4679000	8057000	2280000	2389000	2290095,44
непогашена частина заборгованості, станом на 01.01.	11			161000	127000	122942,65
Зобов'язання Фонду на початок року	12	1013000	4679000	8057000	2280000	2389355,21
Зобов'язання Фонду згідно з актами приймання-передавання	13	0	-124000	-76000	-16000	61,78
Перераховано з початку року, у т. ч.:	14	34767000	32738000	2983000	4387000	4438124,05
заборгованість минулих років та донараховані внески	15				67000	80302,96
суми помилок минулих років	16				29000	42747,39
Пені	17				9000	7556,57
Штрафів	18				268000	293880,78
неправомірно витрачених коштів	19				440000	489075,49
Часткову сплату за путівки	20				3402000	3407959,54
Витрати з початку року	21	57033000	60788000	57729000	67934000	72531168,35
ВСЬОГО (р. 12 + р. 13 + р. 14 + р. 21)	22	92813000	98081000	68693000	74585000	79358709,39
Зобов'язання страхувальника на кінець звітного періоду (р. 1 + р. 5 – р. 8 – р. 14), у т. ч.:	23	1409000	1131000	442000	497000	909346,81
непогашена частина заборгованості, станом на 01.01.	24			371000	292000	275234,71

* до 2011 р.

II. Розшифровка витрат за рахунок страхових коштів Фонду *

Назва показника	Код	Зараховано витрат за рахунок Фонду									
		Днів					Сума				
1	2	3					4				
		2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
По тимчасовій непрацездатності (за винятком допомоги по догляду за хворою дитиною або хворим членом сім'ї)	1	421695	404030	322647	311923	306003	29976000	32217000	29031000	32797000	35335146,07
По тимчасовій непрацездатності по догляду за хворою дитиною або хворим членом сім'ї	2	31137	31640	27590	27726	29141	2317000	2578000	2395000	2822000	3208460,32
По вагітності та пологах	3	403723	568398	532255	561847	555287	24365000	25685000	26037000	31854000	33557161,96
На поховання (кількість виплат, сума)	4	268	220	190	214	196	375000	308000	266000	461000	430400,00
ВСЬОГО (р.1 + р.2 + р.3 + р.4)	5						57033000	60788000	57729000	67934000	72531168,35
Часткове фінансування оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення (кількість путівок, сума)	6	0	0	0	0	0	0	0	0,00	0	0,00
Інші	7							0	0,00	0	0,00
РАЗОМ ВИТРАТ (р.5 + р.6 + р.7) = (І. р.21)	8						57033000	60788000	57729000	67934000	72531168,35

* систематизовано автором

Національна академія наук України
ДУ Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього

Серія «**Проблеми регіонального розвитку**»
Головний редактор д.е.н., проф. В.С. Кравців

ISBN 978-966-02-4252-4

Монографія

*Сторонянська Ірина Зеновіївна
Вікнянська Анастасія Олександрівна*

**ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З
ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ**

Підписано до друку 25.12. 2014 р.
Формат 60х90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк різогр. Умовн.
друк. арк. 12,37. Обл.-вид. арк. 13,13.
Наклад 300 прим.

Роздруковано ПП Броаска Ж.І.
Свідоцтво № 415536
58000 м.Чернівці, вул. Довбуша 58\1.
Тел. 0506724458